

IO BATHIS PORTAE NEAP
 DE HUMANAPHYSIOGNOMIALI VI
 INOVIUS DOCETVR QVOM ANIMI PROPENT^{ES}
 NATVRALIBVS REMEDIIS COMPE SCI PO
 SSINT

Gerónimo de Nono siculo.

NEAPOLI, Apud Tarquinium Longum. MDCII.

Sumptibus Pauli Venturini, Bibliopola Parthenopoli,

IO BATHIS PORTAE NEAP
DE HVMANA PHYSTIOGNOMIALI VI
INOVI^{ES}VS DOCET VRQVOM ANIMI PROPENT
NATVRALIBVS REMEDIIS COMPESCI PO
SSINT

Gerónimo de Nono siglo. f.
p. 12

NEAPOLI, Apu Tarquinium Longum. MDCII.

Sumptibus Pauli Venturini, Bibliopola Parthenopoli,

PER ILLVSTRI VIRO
DOMINO IVLIO
PALLAVICINO
IOAN. BAPTISTA PORTA
NEAPOLITANVS S. P. D.

NOBILISSIME Iuli, nil viros liberos liberiùs decere iudicaui, quàm qui se ab aliquo adamari sine fuce cognouerint, sese aliquo itidem amoris pignore redempturos tantoq; id decentius præstari debere, quanto ingentioribus beneficijs se astrictos fatebuntur. Et præcellentius id, si ij viri fuerint, qui egregijs gloriæ præcellant muneribus. His igitur rationibus adductus & te amare, & colere, atque aliquo obsequij munere me redimendum constitui, ne indecenter mihi ingrati turpis inureretur nota. Mitto hic tuæ dignitatis fulgores, nec tuæ Pallauicinæ familiæ antiquitatem meminero, tantorum virorum meritis nobilitatam. Mitto Io: Baptistæ patris tui primatus, & ad varios mundi proceres legationes, Summorum Pontificum, & Cæsarum, quantoq; suæ patriæ præfecturis, & tuædæ dignitatis toto pectore incubuerit. Prætermitto etiã Grimaldæ tuæ matris familiæ nobilitatem, ab eo Anfaldo oriundæ, qui de sua patria benemeritus, a deo Carolo Quinto Imperatori maximocarus extitit, vt eum muneribus, & titulis condecorauerit, cuius quidem nomē nunquam peribit: & tot Cardinales illustres: & ad tuos præcipuos mentis ornatus eloquia conuertam,

A 2 cui

EPIST. DEDICATORIA.

cui librum meum in grati animi monimentum, & amoris pignus affero. Par enim videbatur de Physiognomonia tractaturo, non indecenti viro dicari, sed qui à natura, vultus, & corporis concinnitate largissimè fuerit cumulatus. Ex roseo igitur tuæ carnis colore, cum tantulo fusci commixto, eiusdemq; mollitie, ingenium arguitur quibusvis disciplinis indipiscendis aptum, vt vix primordijs indigitatis, sub quibus præceptoribus tyrocinium exerceas, eisdem mox te illis præceptorem exhibeas: breui enim temporis curriculo matheosos artes omnes transgressus, ad reliquas sciētias ita superuectus es, vt ij solus natus viderere; de quibus tam eleganter, tam promptè loquaris, vt quicquid dicas, merum sal, meram sapientiam. Ingenij quoque tuo incrementa perspiciuntur ex apta sanguinis cum melancholiæ modico temperatura: melancholia enim sua frigiditate sanguinis feruorum retūdit, & sanguinis sua claritate melancholiæ atrorem illustrat, exinde vultus indoles, dignitate & maiestate renidet, vt eos qui te semel viderint, etsi non noscant, ad te amandum, & colendum cogas. Ex hoc nam temperamento mentis acumen, spiritum sublimitas, atque heroicarum actionum desiderium pullulat. Oculorū castius color clarus, mitium morum, comitatis, misericordiæ & animi ab ira, superbia, atque humilium contemptu se moti testis est. Ex eorundem viuacitate, ingenij, & spirituum viuacitas arguitur, prudētia, consiliorum, & executionum promptitudo. Ex fronte quadrata, tranquilla, serenaq; animi relucet serenitas, & tranquillitas, omni dolo, impostura vacui, nulla labe sordescens, nullisq; opum contagijs solliciti. Statura iuxta mensuræ, gressus longus & tarpus, negotiorum efficaciam ostendunt, & magnificentiam, ac deniq; tot dotibus à natura dotatus, vt inuidendus potius, quàm imitandus videaris. Dono igitur fuere, & me, sicut soles, ama. Vale.

PRAE-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

NSIGNIVM est nonnullorum in Philosophia procerum vulgata sententia: Nullum esse homine socialius animal. Iure quidem, si eorum mores, quibus ipse familiariter vsurus fuerit, cognoscere velit, aut dum sensim pertractando integros eorum mores perscrutari contendit, eum vitam absumere, aut pluries in vita falli oportere, nemo est, opinor, qui ambigat: cum in tam numeroso hominum cœtu quamplurimi sint, quorum familiaritas perniciosior, quàm multorum, etiam potentum inimicitia sit. Mens enim humana, vt M. Tullius scribit, multis simulationum inuolucris tegitur; & quasi velis quibusdam obtenditur vniuscuiusq; natura: frons, oculi, vultus per sepe mentiuntur, oratio verò sæpissimè. Sub hominum effigie, inquit Seneca, latet ferinus animus, imo feris sæuior, & immanior. Ob id Socrates fenestratum hominum pectus concupiuit, ne occultiores delitescerent mores: sed eo penitus recluso & patenti, omnibus perspicuum fieri possit, quid sibi vellet, aut meditaretur; vera ne promeret, an secus. Huic malo opem tulit præstantissima scientia Physiognomonix, à summis vndequaq; viris summo studio, summaq; inquisitione pertractata. Hæc namq; ab extimis, quæ in hominum corporibus conspiciuntur signis, ita eorum naturas, mores, & consilia demonstrat, vt intimos animi recessus, ac, vt ita dicam, penitissima cordis loca penetrare videatur. Effecit itaq; clementissimi Dei benignitas, vt reconditi mores, ac arcanæ hominum affectione signis expressæ sint, ac in propatulo constitutæ, quo propriæ saluti quilibet consulendo, fidelibus, probisq; moribus insignitis adhereret; scelestos, prauosq; declinaret. Itemq; Sapientix præceptor nos docuit, dicens: Cum iracundo homine non cohabitares, neq; cum inuido comedas; neq; abeas in consilium impiorum, atque vanitates, nec in cathedra pestilentix sedeas. Si vocauerint te, veni nobiscum, cum ipsis ne proficiscaris. Polemon inquit: Si quid est, quòd homines iuuare possit, hoc præstat Physiognomonix. Nec enim depositum quisquam aut thesaurum, aut vxorem cuiquam credere, neq; amicitiam cum illo inire, aut vicinum exoptare debet, quem petulantix, infidelitatis, aut alterius cuiusdam improbitatis notas præferre animaduernerit: nam nobis hæc scientia tum mores, tum vitæ propositum, veluti quædam augurandi ars, aut Deorum oracula, vt ocissimum vaticinandi genus, absque vilo experimento demonstrat, vt proborum proposito inherere, scelestorum improbitates, & flagitia deuigare possimus. Itaque omni prorsus studio futuram perdiscere fortunam quemlibet satis optimum iudicauit. Ex fronte, & vultu, Adamantius ait, etiam in ipso oris silentio, natura loquitur. Dicebat Cleanthes Philosophus, secundum Zenonem, ex specie mores dignosci posse. Pythagoreis morem fuisse, narrat Iamblicus, venientes ad ipsos discendi gratia, non prius admittere, quàm figuram, incessum, & totius corporis motum diligentissimè perspexissent; vt planè è naturæ signis, num ad disciplinas apti forent, nec ne cognoscerent. Quoniam natura ipsa, quæ animis conformat corpora, instrumenta eis congrua subministrat, imagineq; animorum in corporibus indicat, per quas eorum ingenia deprehendi possint. Socrates item, qui honesta indole præditi videbantur, ad Philosophix studia rapiebat, vt ex Platone habemus; & ex specie & optima corporis modulatione Alcibiadem ad supremum Reip. gradum peruenturum prædixit, Plutarcho referente. Ipse idem etiam refert, Spartanis morem fuisse nutriendi partum genitori ius non esse, sed eum quendam in locum deportasse, vbi sedentes, qui ex tribulibus maximi natu essent, si quidem infantem animaduernerent pulchrè effictum, & robustum, educari iuebant; sin autem ignaum ac deformem, ad locum exponendum demittebant secus Taygetum præcipitem, ac proruptum: perinde quasi eius vita, qui minus pulchra statim ab initio, & ad bonam corporis compositionem, & ad robustitatem naturam productus non esset, neq; sibi, neq; Reip. utilis foret. Naturam animantibus corpus animi moribus, & actionibus

PRAEF. AD LECTOREM.

bus accommodatum dedisse & scripsit Plato, & ab eo Aristoteles. Quoniam instrumentum omne alicuius causa sit, partes autem singulae corporis alicuius causa factae sunt, illudque cuius causa aliquid sit, actio quaedam sit; perspicuum est totum corpus maioris alicuius actionis gratia constitutum fuisse; neque enim sectio ferrae, sed ferrae sectionis gratia inuenta est. Quare corpus animi causa conditum est, & partes operum, & munerum causa, ad quae singulae natura conditae sunt. Galenus item libro De partium usu, particulas omnes corporis animae utiles esse demonstravit, quippe cuius instrumentum sit corpus: ob eamque causam multum a se diuersorum animalium partes differre, quia ipsius animi maxime differunt. Quod Lactantius Firmianus Theologus & Philosophus, libro De opificio Dei usurpauit. Nestor vultus similitudinem Telemachi conspicatus apud Homerum, ita de animo conijcit:

----- si vera viri, puer optime, talis

Es soboles: stupor altus habet me clara tuentem

Lumina, & ora patrem referentia. quid, quod & illi

Affimilis fandi tibi copia? quis queat alter

Ista loqui puer; ingenti nisi cretus Vlyse?

Alexander, cui cognomen Magni inditum est, id praeclarum edixit, quod imaginem suam noluit a multis artificibus vulgi contaminari; sed, ut Horatius ait:

Edicto cauit, ne quis se, praeter Apellem,

Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera

Fortis Alexandri vultum simulantia, &c.

Vt statuis, tabellis, & toreumati idem vigor animi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis iuuentae, eadem gratia relicinae frontis videretur. Poterit etiam huiusmodi scientia non solum ex aliorum, sed etiam nostri inspectione maxime esse adiumenti, ut nosmet ipsi nostri physiognomones euadamus. Nam recte antiquitus memoratum legimus, Socratem philosophum speculo ad morum disciplinam usum esse: quod Seneca item tradit adiuuentum, ut homo seipsum nosceret: nam ex hoc consequimur nostri notitiam, mox consilium quoddam. Nam si quis semet in speculo contemplabitur corporis optimam constitutionem conspicatus, procuret, ne corporis dignitatem morum dehonestamento polluat; qui vero ex signis formae animam minime commendabilem animaduertit, nauiter consurgat, ut virtutis exercitio corporis mala signa rependat. Sunt enim eiusmodi animi propensiones & affectus, ut misericordia, iracundia, & inuidia, ut qui constituti sunt, quasi mala animi valetudine, sanabiles tamen, ut de Socrate refert Cicero in Tusculanis, quum multa in conuentu collegisset in eum Zopyrus, qui se naturas cuiusque ex forma perspicere profitebatur, derisus est a ceteris, qui illa in Socrate vitia non agnoscerent; ab ipso tamen Socrate subleuatus est, qui sibi vitia illa inesse, sed ratione a se eiecta diceret. Similem historiam Aristoteles Alexandro Magno recitat de Hippocrate, cuius figuram cum eius discipuli depingere curarent, picta & optime expressa delata fuit Philemoni, qui cum eam adspexisset, & membrum membro comparasset, pronunciauit ipsum esse virum luxuriosum, coitum appetentem, & deceptorem: ob quam causam discipulis eius indignatis, & culpantibus, & flagellis fere Philemonem tundentibus, quod de viro eximio talia iudicasset, ab eis tamen hoc iudicium ad Hippocratem delatum est, qui confessus est Philemonem verum omnino de ipso protulisse: sed amore philosophiae, & honestatis sui cordis concupiscentias omnes eiecisse, & studio & abstinentia conquisisse, quod prius eius naturae negatum fuerat. Hanc scientiam in Pythagorica, & Socratica philosophiae arcanis sanctissime custoditam legimus; hanc Aristoteles Alexandro utilem, ac necessariam perdiscendam proponit, & ex vultus inspectione ad sui regni ministeria seruos eligendos monet; hanc Auicenna Medicis utilissimam monstrat, ut ex vultu, & oculis de eius aegritudinibus possint iudicare. Hanc ergo scientiam blandè excipiamus, hi lariterque amplectamur, ut verè nostram, & de nobismet ipsis tractantem, quam qui non amat quam qui non amplectitur, nec philosophiam amat, neque suae vitae discrimina curat.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI

DE HUMANA PHYSIOGNOMONIA.

LIBER PRIMVS.

PERMVLTA DIVINATIONVM SCIENTIAS VANAS,

falsas, & perniciosas esse: solam autem Physiognomiam, utpote naturalibus principijs innixam, præcipuam esse. Cap. I.

VIT semper quidem ab antiquis vsque deducta temporibus diuinationum ars præclara, magnifica, & utilis, nec fuit vnquam gens tam barbara, & feralis, quæ futurarum rerum scientiam, præsentionem, & hominum secreta cognoscere, quæ abditis cordium penetralibus latent: toto animo non exarserit, & concupierit. Natura siquidem humana, vt quæ diuinitatis femina in se contineat, magnificarum, & sublimiũ rerum semper est auida, nec tam alta quit inuestigari, quin maiora semper intelligere velit, prædictionum artes exquisiuit, cū quibus videtur diuinam naturã mortalium fors æmulari, sperans semper feliciorẽ, & meliorem fortunam quodammodo consequuturam. Hinc tot varia, diuersaq; diuinationum genera pullularunt, inter quas Physio-

gnomoniam præfulget certissima, utpote naturalibus innixa fundamentis, & utilissima, tum vt aliena vitia cauere, & deuitare, cum vt sua cognoscere possit, & emendare. Sed vt eas ordine recenseamus, paulo altius exordiemur. Duo fecit antiquitas diuinationum genera, quorum alterum artis, alterum Naturæ dixit: artis, quæ coniectura prosequuntur, naturæ, quæ non ratione, & coniectura, sed concitatione quadam, aut animi motu futura prænunciant; vt per somnia, & per furorem. Ab his, quæ artis sunt, incipiemus, quarum princeps Astrologia. Ægyptij proptet regionum planitiem, cum cælum patens, & apertum intuerentur, traiectiones, motusque stellarum obseruarunt, ex diuturna obseruatione scientiam putantur effecisse, vt quod cuique euenturum fuerit, prædici posse confiterentur. Eandem Chaldæi, & Assyrij temporum longinquitate consecuti profitentur. Sed hanc scientiam vana spondisse, & ridiculam deprehenderunt doctiores, & in eam quondam S. Augustinus, Picus Mirandulanus, & plerique alij inuecti sunt, & nos quoque dicato opere; ideo non amplius immorabimur. Post cælum sequuntur elementa, è quibus diuinationes consequuntur. Ex igne Pyromantia: inspiciebant enim è sacrificiorum ignibus, vtrum flamma plana, recta, vel in apices diuideretur. Consors Capnomantia, ita Græcis vocata, nostris per fumum dicta, vtrum in orbem soluatur, vel in obliquum flectatur, aut in rectum protendatur, quo quisque meliorem, aut aduersam fortunam sortiretur. Statius in Thebaide.

*Vincamur pietas: pone eia altaria virgo,
Queramus superos, facit illa, acieque sagaci
Sanguines flammæ apices, geminumque per aras
Ignem, & clara tamen mediæ fastigia lucis
Orta docet; nunc in speciem serpentis inanem
Ancipiti gyro volui, frangique ruborem.
Demonstrat dubio, patriaque illuminat umbras.*

His versibus per ignem, & fumum diuinationo describitur: nam vbi geminus apex, & flamma extitisset, dissidium portendebat, vt ex Cicerone habetur. Sic ex aere Æromantia, ex aqua Hydromantia, ex terra Geomantia proueniebat, adhibitis etiam quibusdam cæremonijs, & excantamentis futura præuidebant, & occulta retegebant. Est & alter Geomantiæ species ab Heleno filio Priami inuenta, quæ puncta in arena format, & ex punctis figuras, vnde nomen obtinuit: ab Astrologia non alienam putant. quod eiusmodi ex linearibus factæ interpunctis, planetarum, astrorumque vim ostendunt. Ridicula res, & quo magis ridiculam faciant, addunt terram minime pedibus calcatam legi oportere, eamq; à castissimo puero tolli. Plinius inter Magiæ species ab Osthanae exortas, alia recenset genera, veluti ex aqua, sphaeris, aere, stellis, lucernis, pluribus, securibusque, & multis

& multis alijs modis. Diuinationem per peluim Græci Lecanomantiam appellabant, & in Græcorum commentarijs permulta leguntur de illa, maximeque apud Assyrios in præcio erat. Vaticinantes peluim aqua plenam accipiebant, quam cum Dæmones irreperint, leuiter commouere, & subfilire videbatur, & exiguus spiritus significationis expers percipiebatur, quo ipsi Dæmones minus intelligerentur, & rei obscuritate facilius hominibus imponant, eo quæ sono futura prænosci posse profitebantur. Zetzes veterem, & nouam Lecanomantiam dixit. In Homericæ Iliadis commentarijs vetus, qualis illa Vlyxis, noua, quæ ex aqua ἐκ λεκανῆς, in qua aurum, argentum, electrum, æra, lapides, aliaque id genus veniebant. Plutarchus Cheroneus quoniam testatur antistites aqua, & mero apud diuersos populos sacra proficere, vt vinolenti, & lymphatici dicerentur, ac deinde vaticinari. Alecriomantiam ferunt Libanium Sophistam, & Iamblicum Chalcidensem fecisse, quo successorum Valentino imperio noſſent. Exprimunt in puluere literas, singulisque frumenti grana accomodant, quæ gallus legat deuoranda, post excantationem admittitur gallus; aduertuntque ex quibus literis legat ex ordine, & dictiones componunt. Sed primum gallus legit θ, inde ε, postea ο, mox ς, vnde quod quæsitum fuerat, ambiguum stetit, Theodorus ne, an Theodosius futurus videretur. Valens eiusdem nominis suspectos multos occidit, & cum diuinationis authores mox exquireret, Iamblicus Valentis immanitatem formidans, lethali hausto poculo vita decessit, sic materias facti pœnas luit. Sunt & diuinationes ex humani corporis partibus, quas Natura expressit lineis, Chyromantia ex manuum, Metoposcopia ex frontis, podemantia, & vmbilicomantia, vulgò ex pedum, & vmbilici, ex quibus imbecillis vitæ, robustæ, mortis genera præſagia conijciantes. Quæ omnia quàm vana, & sine ratione prolata sint, stomachum literatis faciunt uiris. Sunt & fortes diuinationum genera, quibus futura præcinerentur: vnde & fortilegi. Primum enim in Italia Numerium Suffustum comperisse in Prænestinorum monumentis proditum est, is sortes ipsas in robore sculptas præscarum literum notis, exciso saxo excepit, quas Romani Pontifices ex Oleaginea arcuola, pueri manu commixtas educere solebant. Hæ Romani populi facta continebant, vt apud Liniu, & Tranquillum reperies. Alium quoque morem fuisse legimus Romanis Imperatoribus in euentibus prænoscentis, versibusque ad eam rem compositis, vel poëmata casu accipiebant. Vulgatum est illud Hadriani, sortes consulentis, quum Virgilianas sortes accepisset.

*Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens; nosco crines, incanaque menta
Romani Regis; primam qui legibus urbem
Fundabit, curibus paruis, & paupere terra
Missus in imperium magnum.*

Est & Mantices pars Haruspicina, cuius magister Tages fuisse perhibetur, vt Hetruscorum libris memoria proditum est. Ex auium volatu, pastu, cantuue futura primum præſagire Chalcantem perhibent, de quibus plura M. Tullius, & S. Augustinus referunt, cum nulla, quæ ad publica, vel priuata officia pertinerent, inauspicato Romani perficerent. Phryges, & Cilices, & Arabum nationum auium significationibus plurimum obtemperant, & Lacedæmonij Regibus suis augurem assessorum dederant, itemque senibus, (sic enim consilium appellant) augurem interesse voluerunt. Erant antiquitus cælestia, quum fulgura, & tonitrua ederentur, quo tempore nefas habitum erat facere quicquam. Pedestria, quæ excipiebantur ex vulpe, lupo, serpente, equo, ceterisque quadrupedibus. Solistima ex tripudijs gallinaceorum. Pestifera in quibus cor in extis, aut caput in iecinore non extitisset. Caducos cum in templo aliquid decidisset, aut virga ex manu augurantis, Piacularia, cum hostia profugisset ab ara, aut percussa mugitum dedisset. Sunt Oscinia, & cætera, de quibus Festus Pompeius. Erant, & apud antiquos nefariæ artes Pædomantia è puerorum cæde diuinatione, nec defuerunt efferatæ veneficæ mulieres, quæ in impuberes adhuc pueros grassarentur, quorum sanguine, & medullis in philtris abuterentur. Necromantia verò, quæ & psychopompia, psychagogia, ac necyomantia ab alijs, atque alijs Græcis appellatur, ex immolato homine futura conijciunt, quibus apud Homerum Vlyſsem, & apud Virgilium Æneam vsum fuisse perhibent. Sed vt Nicephorus monet, non mortuorum animas, sed dæmones vocant. Sed hæc genera cæremonijs, & superstitionibus conspurcata à probis quibusue uiris, doctioribusque execrata sunt, quique ista profitentur, infalices diuino quodam iudicio, errone, abiecti, mendici, ac tandem postremo vitæ exitio horrenda, detestabilique morte panas luunt. Sunt & naturæ vaticinia, quæ non ab arte, vtpote à melancholia, & à Trismegistro edocta. Hæc ex melancholici humoris contractione animum ab externo seuocant, vnde melancholici sæpè præclara prænunciant. Aristoteles Socratem melancholicum vocat. Carmides in Nemea certauit, ac certasse pœnituit, Socrate verante, & Critoni contra Socraticum præceptum rusticanti, ramulus quidam percussit oculum: cuius rei testes sunt Xenophon, Plato, Apuleius, & Antipater. Aliæ species per syncopin, idest per casum corporis

corporis semiuiui, cum spiritus, qui in membris sunt, ad debilitati cordis præsidium contrahuntur, quo excelluisse Herculem dicunt, Arabesq; permultos. Enarchum tanquam mortuum à Medicis relictum, postea in se ipsum redactum, prædixit eo morbo non moriturum, Plutarcho referente. Est vaticinij species famigerata per somnium, quam percalluisse Hippocratrem ferunt, qui cum Democritum curaturum adiret, qui vulgo insanire ferebatur, accepit per somnium non insanire, sed vulgus. Eadem ratione Socrates futuram Platonis excellentiam prædixit. Physiognomoniam autem scientia ex humoribus, figuris, & hominum proportionibus mores prænoscit, & propensiones, & naturalibus innixa principijs veriora affert præfagia, afficitque, vt ijs cognitis, vitijs mederi possimus, virtutes verò excolere. Galenus verò, cæterique Medici animi propensiones per medelas, & cibos mutari posse testantur, vnde à literatis quibusque viris exoptatur, laudatur, amplectitur: ieiectis igitur cæteris, vtpote vanis, illicitis, & mendacibus, ad hanc perdiscendam accedamus.

DE MUTVA ANIMI, ET CORPORIS CONSEQUVTIONE.

Cap. I I.

FACILE nobis experientia videre licet, quod animi à corporis moribus non sint impasibiles, & animæ passionibus corpus corrumpatur, vt inito quodam fœdere, & inter se confligant, & resanentur, & tandem sibi mutuo compatiantur. In corporis morbis animum cum corpore pati, & vnà perturbari, facile videbit quispiam rationis compos. Plato ex vitioso corporis humore animum conflitari nouit. Crudæ, & falsæ pituitæ, aut quicunque amari, biliosique humores corpus peruagantes, vbi intus intrusi, per respirationem foras non erumpunt, halitus ex ipsis in animæ partibus se permiscentes, morbos animæ ingerunt, vnde audacias, timiditates, obliuiones, & hebetudines iniiciunt, sicque vt Plato ipse ait, nemo sponte malus, sed ob prauum corporis habitum. Quod quidem ita intelligendum, vt ipse se ibidem explicat, vt qui ob ingentes voluptates, doloresque insanit, huius quidem animus propter corpus ager fit, atque insipiens: vulgò tamen non æger, sed pro arbitrio malus existimatur, & quidem falsò. Videmus quoque quod si vinum corpus inuadit, animum à mœstitia, & tædio læuat. Dicere solebat Zeno. Quemadmodum amari lupini macerati aqua dulces euadunt, ita homines à vino afficiuntur. Oenopia radix vino infusa id magis præstat, eumq; esse Egyptiæ gentis medicamentum. Poeta cecinit.

*Infundit vino medicamentum vnde bibebat,
Luctum, iramque fugans, obliuiscumque malorum
Cunctorum.*

*Perithoi quoque magnanimi centaurus in aula
Inclutus Eurytion mentem percussus Iacco*

In Lapithas rueret, dum amens infanda patrauit.

In acutis quoque ægritudinibus prorsus delirum effici, nec suo officio fungi contingit, vt alienus homo videatur. Non minus corpus animi affectionibus fluctuat: hic enim amoris igniculis accensus, & maximè seuiens, corpus commutat, vt facile contabescat. Virgilius de Didone.

Sæuit inops animi, totamque incensa per urbem

Bacchatur, qualis commotis excita sacris

Thyas, vbi audito stimulant Trieterica Bacco

Orgia, &c.

Apuleij nouerca priuigni sui amore æstuans, ita describitur: Pallor deformis, marcentes oculi, lassa genua, quies turbida, & spiritus cruciatus tarditate vehementior. Idem etiam in brutis videre licet amore tabescentibus. Virgilius.

Carpit enim vires paulatim, vritque videndo

Femina, nec nemorum patitur meminisse, nec herba,

Sic etiam animus Inuidiæ stimulis expunctus, corpus extrema induit macie. Ouidius ex inuidiorum figura inuidiam describens, ait.

Pallor in ore sedet macies in corpore toto

Nec fruitur somno vigilantibus excita curit

Nimia mœstitia multi, & sapientes beluis similes facti sunt. Hecuba amissis viro, & filijs, & demum Polydori morte nunciata, instar canis latrasse dicitur. Nec defuerunt, qui immodica lætitia ad mortem deuenerunt. Diagoras Rhodius, vt ex Gellio habetur, quum tres filios eadem die Olympiæ coronari videret, eumque adolescentes amplexati essent, in manibus filiorum animam efflauit præ lætitia. Et apud Cænas, quum Romanus exercitus cæsus esset, quum matrem nuntio de morte filij allato merore affectam esse, sed is nuntius non verus, atq; adolescens non diu post ex pugna redijt, annus repente viso filio, copia inopinati gaudij exanimata est. Immo in Physiognomon-

B nicis

nicis probat Aristoteles quòd anima mutata habitum, corpus immutat formam, idest compleffionem, & mores, & corpus mutatum formam, anima commutat habitum, quum anima triftis est, corpus lugubrem facit, & hilaris hilarim ostentat, & dissoluta corporis forma, soluitur & anima: Solomon: Spiritus triftis exiccat ossa, anima hilaris hilarem facit. Mania est animæ passio. Medici corpus curantes, animam à mania liberant. Sic corporis curatione forma soluitur, & anima liberatur: itaquod corporeæ dispositiones animæ potentijs, ex virtutibus correspondent, vt plurimarum adinuicem passionum causæ fiant, neq; vnquam animal tale à natura factum est, vt formam alterius animalis, animam verò alterius habeat. Nunquam visus est lupo, vel ouis, qui canis animam, vel leonis haberet, sed semper lupi, & ouis corpus eorundem animalium habebunt, vt necessarium sit tale corpus talem animam, ipsius speciei conuenientem sequi.

EX CORPORIS NOTIS ETIAM BRUTORVM DISPOSITIONES

dignosci posse, Cap. III.

POSSVNT & nobis innotescere dispositiones, seu mauius brutorum mores ex corporeis signis. Michael apud Zonarã, & Curopalatum ex suis recenter natis prædicebat qui nam præclare alturi essent, & qui corporis magnitudine haud expertes futuri, atq; equos, & asinos calcitriones nouisse, & mulorum optimi ad onera sciendum, aut sessorem, sic equos qui nullo pauore consternati eum excuterent, & ab oculorum ictibus qui ad currendum robusti, & celeres essent, & qui in prælijs fortiter sustinerent, ouium ad abundantiam lactis, & fecunditatẽ ab ineunte ætate non dubijs coniecturis cognoscebat. Sic venatores, aucupes, & qui eorum ministerio præsumunt, quæ ad venandũ, quæ ue ad progeniem idonea cognoscuntur, eligunt canes, vt Xenophon refert, corpore magnas, probant leuia capita habentes, simas, muscolosas, sub fronte venosas, oculos elatos, nigros, præfulgidos, magnas frontes, latusque, caua discrimina, breues aures, & tenues, posteriora gracilia, ceruices molles, longas & teretes. Gratianus libro de Venatione.

Sint celsi vultus, sint hirta frontibus aures,

Os magnum, & patulis agitato morfibus ignes

Spirent, astricti succingant ilia ventris.

Cauda breuis, longumque latus, discretaque collo

Cæsaries, non pexa nimis, non frigoris illa

Impatiens, validis tum surgat pectus in armis:

Quod magnos capiat motus, magnisq; superfit,

Effuge qui lata pangit vestigia planta,

Mollis in officio.

Plato, Oppianus, & Pollux, equi statum corporis rectum, & articulatum probant, caput osseum, maxillas paruas, oculos extantes, quia vigilantiores putant, quàm profundos, igneos, quasi subcruetos, corpore nigros, auriculas breues, & minutas, verticem gradiorẽ, nares patulas multo, quàm conuenientes, vt apertiores meatus habeant animæ, rostrum aduncum, sic de pectore nõ oriatur ceruix, tanquam porci prona, sed eminens pertineat ad verticem, vt gallinacei, circa summam vertebram gracilior sit, vt caput in eo flectatur; ita collum fuerit ante equitem, oculi autem spectabunt ante pedes. Virgilius etiam equorum præstantiam posse prælagiri, meminit his versibus:

Continuo pecoris generosi pullus in aruis,

Altius ingreditur, & mollia crura reponit,

Primus, & ire viam, & fluuios tentare minaces

Audet, & ignoto sese committere ponto.

Nec varios horret strepitus, illi ardua ceruix,

Argutumq; caput, breuis aluus, obesaq; terga

Et bubulcos quibus signis, quæue forma boues eligere debeant, docet.

„ Optima toruæ

Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix

Et crurum tenuis à mento palearia pendent,

Tum longo nullus lateri modus, omnia magna,

Pes etiam, & camuris hirta sub cornibus aures.

Nec mihi displiceat, maculis insignis, & albo,

Aut iuga detractans, interdumq; aspera cornu,

Et faciem tauro proprior, quæque ardua tota,

Et gradiens ima verrit vestigia cauda.

Varro

Varro, oues qua forma ad faturam eligere oportet, docet: Eas esse oportet amplo corpore, quæ lana multa sit, & molli, villis altis, & densis toto corpore, maximè circum ceruicem, & collum, ventrem quoque vt habeat pilosam esse oportet, cruribus humilibus, caudis, vt sunt in Italia, prolixis, in Syria breuibus. Et arietes fronte sint lana bene vestiti intortis cornibus, pronis ad rostrum, raris oculis, lana opertis, auribus amplis, pectore, & scapulis, & clauibus latis, caudalata, & longa. Idemque etiam ex progenie eligere docet. Monstrat enim in suillo pecore subulcos præstantiores eligere, vt serosæ sint amplis membris, præterquam pedibus, & capite vnus coloris potius, quàm varij: hæc eadem habent verres, tum vtique; sint ceruicibus amplis, & boni feminis, ita etiam à progenie, & cæli regione cognoscendos. Sic etiam Demetrius Constantinopolitanus auceps suos accipitres ad aucupium idoneos eligit, vt caput instar serpentis paruum, & planum habeant, rotundi, & quadrati oblongis præponuntur, lingua nigra, pennas in cauda tresdecim gerant, sint paruis digitis, maculas in naso nigras, in vnguibus veluti squamas, circa radicem vnguis scissuram, & lineam habeant. Astures sint capite modico, facie longa, & angusta, vt in vulture, & similitudine aquilam referant, faucibus, & gula amplis, oculis magnis, cauis, & paruo orbe in eis nigro, collo longo, pectore crasso, carne dura, longis, carnosisque coxis, sed crurum, genuumque ossibus breuibus, vnguibus crassis, longisque. Falcones sunt capite crasso, non tamen enormi, & oblongiori, maxillarum partibus bene rotundis, & breuibus, mobilibus, specie humidus cholericus (quorum proprium est cito moueri in prædam, & non discurrere; sed plus audent, quàm possint,) collo breui, sed non adeo, vt enorme sit, quod phlegmaticam, frigidam, aut melancholicam siccitatem significat, nocturarum instar: caudæ longitudo tanta fit, vt compositæ alæ super caudam attingant; longa enim cauda spinæ dorfi medullam nimis humidam indicat, & obesa timiditatem: pectus amplum, nervosum, & validis ossibus munitum, quo freti ad ferendum promptiores sint; femora crassa, crura breuia: sic grues, & aues magnas capient. Fæcundas gallinas ita villicus parabit. Probi coloris, id est nigri, aut flauis, robusti corporis, quadratas, pectorosas, magnis capitibus, recta, rutilaque cristula, & interdum gemina, albis auribus, imparibus vngulis, sed non cruribus emineant transuersa calcaria: nam quæ hoc virile gerunt insigne, contumaces ad concubitum dedignantur admittere mares. Agricola etiam apes operi habiles, & ineptas signis cognoscunt. Virg.

„ hic melior insignis, & ore

Et rutilus clarus squamis, ille horridus alter

Desidia, latamq; trahens inglotius aluum

Plinius ait: Leonum animi iudex cauda, sicut equorum aures: nam & has notas Natura generosissimo cuique tribuit: immota ergo placidum, clementem blandienti similem arguit; crebrior enim iracundia eius. In piscibus, herbis, plantisque etiam adsunt notæ, ex quibus eorum mores, virtutes, vt pote medicæ facultates, & vitia: scilicet venena cognosci possunt, quas propemodum in verè studiosorum gratiam publicabimus, vt vnusquisq; varias, & penè infinitas, suo Marte, plantarum facultates venari possit. Et sic certis signorum proprietatibus reliquorum animalium operationes cognoscuntur. Vnde si hæc vera sunt, vt vera esse manifestè videtur; erit & vera Physiognomonica scientia.

ANTIQUORVM OPINIONES DE PHYSIOGNOMONICA
scientia. Cap. IIII.

ED videamus nunc Physiognomoniam scientiam, & qui penitus tollere conati sunt, & qui eam admiserint, & admissam quibus modis speculati fuerint, nobisque tradiderint. Stoici, vt altius exordiamur, inter quos Chrysippus, à veritate admodum aberrantes, cum extraneis corporibus mortuorum animas accedere autumarent, eisque novos mores afferre, penitus huius scientiæ subiectum eliminarunt. Pythagorei non solum in humana corpora, sed in ferina quoque transire existimabant. Dicebatque Pythagoras, quod fuisset aliquando Æthalides, & aliquanto post Euphorbus, atq; à Menelao fuisse vulneratū, ac postremo Pyrrhus, & post Pyrrhum factum fuisse Pythagoram, & dum Æthalides fuerit, Mercurij filius putatus, ab eo pro munere accepisse, vt illius anima perpetuo vagaretur in quas vallet arbores, vel animalia. Vnde Ouidius.

Morte carent animæ, semperq; priore relicta

Sede, nouis domibus viuunt, habitantq; receptæ.

Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illinc

Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus

Spiritus, æq; feris humana in corpora transit,

Inq; feras noster, nec tempore deserit vlllo.

Prænitius autem, & Possidonius cælestium rerum studiosi, animas è stellis mores ducere tradidurunt, e quæ è stellis eueniunt, non nisi ineuirabili fato, & adamantinis legibus prouenire. Horum postremo Plinius opinionibus astipulati videtur, quippe vndecimo libro capite quadragesimo secundo admiratur, deridetque Aristotelem non modo tradidisse præscita vitæ posse ex aliquibus signis in corporibus nosci, verùm prodidisse: Breuis vitæ signa raras dentes, digitos prælongos, plumbeum colorem, contra longæ vitæ incuruos humeros, & plures quàm 32. dentes, aure que amplas. Addidit quoque Trogum, alioqui seuerissimum authorem mores ex aspectu nosci posse similiter potuisse, quæ quoque Aristoteles animalium libro prodiderat: Frons magna sequem subesse animum, parua mobilem, rotunda iracundum, & similia. Sed quod iste librorum compilator contra Aristotelem audeat, iudicent alij, quùm sui oblitus, quamplurimis in locis hanc doctrinam comprobet. Eodem libro, capite trigesimo primo dicit: Plerisque verò naturale, vt nitescere non cessent, quos pauidiores dicit. Ex felle in mores crimen bilis nomine adeo magnum est in hac parte virus, cum se fundit in animam. Auidi ciborum, quibus ab aluo longius spatium, ijque minus solertes, quibus obessimus venter. Sanguis quibus multus, & pinguis, iracundi, quibus crassior, fortiores, quibus tenuior, sapientiores, quibus minimus, timidiores, reliquis animalibus, quibus nullus hebetia. Pili libidinosi congeniti, maturiusque desuunt, idem, & sexcentis alijs in locis. Reliqui à veritate admodum aberrant, nec aliter, quàm verbis, & vanis opinionibus innitantur, ideo superuacaneum duxi eorum opiniones redarguere.

QUIBUS MODIS MAIORES NOSTRI PHYSIOGNOMONICAM
scientiam speculati fuerint, & tradiderint. Cap. IIII.

ED videamus quibus modis maiores nostri, qui hanc scientiam receperint, speculati fuerint, nobisque tradiderint. Primi quidem ex corporis temperatione mores innotescere posse descripserunt. Constans enim fuit prisca Philologorum opinio, nec non Medicorum, animi mores corporis temperaturam sequi, idque his experimentis, & argumentis probare deprehensi sunt. Quod anima è corporis passionibus torquentur, satis conspicua sunt puellulorum opera, & effectus, horum namque sine fuce, ambitione, simulatione, vel disciplina in infantia alij timidissimi sunt, alij terribiles, alij cupiditatis addicti, & inexplebiles, alij ieiunium facilius sufferunt, & cibo abstinent, alij impudentes, verecundi alij, vnde confiteri necesse est, aut animam illas passiones sortiri prius, aut corpore torqueri, & vt ita dicam, violentari ad eiusmodi affectiones. Quod animæ vitij conspurcatæ, defædatæque prius corporibus adueniant, rudis, habes, & fatua imaginatio est: nam videmus, quod mutatis corporis temperamentis, mutantur & animæ affectus. Melancholici biliosis humoribus obsessi, mæsti, tristes, & mærore affecti sunt, purgatis humoribus, prudentes, & hilares fiunt. In ætatibus eadem experimur. Infantia humida est & calida; ob id voluptates, potus, cibos, & conuiuia exoptat: iuuentus calida, prælia, rixas, iurgia, & amores testatur: Virilitas sicca, honorum, magistratum ambitiosa est, senectus frigida, segnes, timida, parca, & opum cupida. Empedocles Agrigentinus dixit: mores non solum elementarias constitutiones sequi: sed nostros animos esse elementarias harmonias; argumento esse, quod in omnem affectuum diffinitionem ingrediantur complexiones. Vt, ira est accensio sanguinis circa cor; mansuetudo eiusdem tepescencia; audacia sanguinis ad extrema diffusio, timor eiusdem ad interna reuocatio. Plato in Timæo ex vniuerso corporis habitu lædi animam putat, acres pituitas, felleosque humores per corpus oberrantes, quoquo singuli appulerint, vaporem suum animæ penetralibus influunt, vnde animo languores inducant pro loci natura (sic audacia, timiditas, obliuio, & habetudo oboritur, & ex corporis contagione insipientia, & animi ruditas nascitur, tantoque homines prudentiores esse, quanto corpora minus humiditate participantia fuerint. Aristoteles ex corporis temperie animi facultates affici secundo De partibus animalium tradidit. Est roboris efficacior causa sanguis, qui crassior, calidiorque sit; sed qui tenuior, frigidiorque vim sentiendi, intelligendique obtinet plenior, & in ijs quoque videtur, quæ sanguini proportionem respondent. Quamobrem apes, & huiusmodi animalia ingeniosiora sunt multis sanguine præditis, nec non inter ea, quæ sanguinem frigidior, tenuiorque habent. Sed optimè constat, quæ calidum, tenuem, & sincerum habent, imo ex sanguinis natura, mores in animabus differre. Taurum, & aprum fortes esse, quod eorum sanguis sit feruentissimus. Galenus in libro De mutua animi, morum, & corporis constructionis consequentione, cum videret tantam esse animi cum corpore copulam; animam non solum sui corporis temperiem sequi, sed animum ipsum nil aliud esse putauit, quàm æquabilem humorum omnium in corpore temperationem, scilicet humiditatis,

ditatis, ariditatis, caliditatis, & frigiditatis, vt bonum temperamentum boni animi mores sequantur, malum verò mali: cuius sententia ab omnibus explorata est, & mores non solum ex prauo corporaturæ habitu mutari, sed alimentorum, & loci ratione, vtpote ex superabundanti phlegmate in cerebro, in desipientiam, ex nigra bile melancholiam, & ex phlegmate in lethargum trahi. Alij vero non ex qualitatibus temperie, sed ex proprietatum signis rectius dijudicari posse opinati sunt. Hermes enim, qui & inter Physiognomones voluit annumerari; nonnulla esse signa morum dixit, quæ non ex elementorum qualitatibus proueniunt, neque ad causam vllam referri possunt, sed ex occulta proprietate manant. Videmus enim cholericos, qui mæroribus æstare deberent, sapissime facetoso animo, & ridibundos esse, sanguineos, qui ex caloris exuberantia liberales esse deberent, tamen parcos, & auaros extitisse, idque non ex temperamenti, sed ex proprietatum signis euenire. Præterea ambulantes, qui caput ad dextram inclinatum ferunt, circædi sunt, quod non ex caliditate, frigiditateque, sed ex signi proprietate cognosci tradidit. Galenus formatricem virtutem in natura esse dixit, quæ artifex facultas est, & particulas secundum animi mores effingit, de hac nanque Aristoteles dubitauit nunquid diuinioris originis sit, atque à calido, frigido, humido, & sicco res diuersa, quo minus sibi rectè facere videntur, qui tam temere de rebus maximis pronunciant, & solis qualitatibus formandarum partium munus ascribant. Alij tres hominum mores perscrutandi modos tradiderunt, vt Aristoteles in suis Physiognomonicis tradidit, qui omnes ad vnum tendunt syllogismum. Primum modum bifariam diuidunt: nam secundum vnumquodque animalium genus propriam quandam figuram describunt. Alij vero tali animali corpus, & propriam animam adscribunt, putabantque tales mores in totum, vel in partes ei inesse, qui eiusmodi corpus, vel corporis partes possideret, idque in cæteris animalibus faciunt. Vterque modus Platoni ascribitur, quum dixerit, animam dari corporibus secundum merita materiei, ac si diceret: leo talem habet animam, quia eius materiei tale erat meritum, siue mistio. Non admodum à primo differens est secundus modus, quem Trogius tradere conatus est: nam non omnibus animalibus, sed ex ipso hominum genere non vniuerso, sed distinguens secundum gentes, mores assignabat secundum corpus: nam signatæ regioni proprium corpus statuebat, & proprias passiones, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, secundum regionum, clinatumque diuersitates hominum mores variari. Alij, vt Philon Lacedæmonius, per apparentes in corpore mores scientiam exercebant, nam quibus moribus quisque se exercendo præfiguratur, natura tales ei inesse iudicabant, vt si viderent quempiam oculos sursum natura adducere, eum salacem iudicabant, quia concubentes oculos sursum attollunt. Sic pallecentes, meticulosos dicebant; quia qui metunt, expallent. Et si quis vultum natura præfert, quemadmodum qui irati solent, eum iracundum pronunciabant. Sunt qui mores per signa à contrario desumpta dijudicent, vt si pilorum durities robustitatem arguat, mollities imbecillitatem indicat. Sunt etiam signa ex masculino, & feminino genere accepta, quibus possimus mores, & maribus, & feminis similes pronunciare. Sunt qui passiones ex alijs passionibus dijudicent, ab ætate, à nutricibus, à mansueto, & agresti, & eiusmodi similibus plerisque modis.

QUOMODO PER TOTIVS CORPORIS TEMPERATURAM
de moribus sit coniectandum. Cap. VI.

ED non inopportuno videtur, quomodo animi mores ex corporis temperaturis deprehendi possint, referre, præcipue qui ex Medicorum libris hausimus. Cum calidum temperamentum ex imperio est, dignoscendi signa hæc recenset Galenus. Caro est tangentibus calida, hirsuta, minus pinguedinis habens, color ruber, capilli nigri. Alibi vero. Venæ latiores, (caloris est enim has dilatare, flatusque extendere.) Nec solum venas latas habent, sed infantes thoracem, & omnes inanitates latas habent, nam calidus spiritus multa dilatatione opus habet. Sic enim arterias validas pulsantes, sic vniuersum corpus robustum, & promptum ad omnes motiones. Rhases. Citissime crescentes, tangentibus calidi, macri, graciles, venæ manifestæ, motus velox, & omnia, in eis considerantur velocia. Pauci somni, obstinati, multorum capillorum, crispiorum, nigrorum, color rubeus, rufus cum obscuritate quadam. Addunt alij: Anhelitus manifestus, vox firma, fortis, & agrestis, cito sudant, comedunt, & digerunt benè; pili crassi, & crispi. Multi præterea sunt calidi, & pauci frigidi. Natura animosi, certaminis auidi, & ad actiones pluraquam expedit, præpti, & luxuriosi. Frigidæ réperaturæ signa. Pilorum carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangentibus obuiat, caro vna et capillis rufior, & vbi frigiditas multa adfuerit, liuidus, quem nonnulli luridum appellant. Alibi: Venæ angustæ, oculi glauci. Alij addunt. Tardè crescentes, anhelitus tardus, & immanifestus,

ftus, vox stabilis, & acuta, in coitum debiles, parum comedentes, & minimè digerentes, capilli extenfi, longi, subtiles, coloris albi, raroque sudant. Natura timidi, & imbecilles. Plato hanc temperiem non laudat ad scientiam, nam animam prius sapientiffimam dicit, sed in corpore delapsam propter multam humiditatem in corpore repertam, stupidam reddi dicit. Rhafes. Tardè crescunt, & capilli quoque eius tardi nascuntur, hebetis ingenij, & timidarum operationum, pulsus parvus, anhelitus occultus, caro tangentibus frigida, in coitum impotentes, paucos filios generantes, & multi somni. Humidæ temperaturæ signa. Carnosum corpus, molle, leue, iuncturæ occultæ, vigilantes, consuetæ partes pilis nudæ, oculi illachrymantes, capilli colore flauï. Alibi. Oculi cæsi, natura imbecilles, boni ingenij, pauidi, & luxoriosi. Rhafes. Motus leuis, caro mollis, membra laxa, iuncturæ, & ossa occulta, pauca virtus, laborem non tolerant: nam cito dissoluuntur, corpulenti, debiles, multum dormientes, & depiles. Siccæ temperaturæ. Corpore gracili, & duro. Addunt alij. Caro tactu aspera, iuncturæ manifestæ, capilli & pili crassi, & asperi, colore rubei, moderatè comedunt, & digerunt, in laboribus durantes. Rhafes. Corpora aspera, dura, & macra, fortia, rigida, laborem tolerantia, nerui & iuncturæ manifestæ, pilosi, & capillofi. Diximus de simplicibus, nunc de compositis temperaturis. Composita corpora frigida, & sicca, calida, & humida, simplicium dispositiones mistas habent. Calidæ & siccæ temperaturæ signa. Caro calidior, & siccior, hirsutior, durior, pinguedine carens, gracilis est, & nigros capillos habens. Rhafes. Hæc corpora in vltimo abundant, plurimis capillis, nigris, & spiffis, macilenta quoque in vltimo reperiuntur, quæ & tangentibus calida occurrunt. Cutis spiffa, & aspera, nerui fortes, ossa, nerui, & iuncturæ perspicuæ, pauci somni, pulsus velociores, & metus. Natura audaciores, & obstinatior. Calidæ verò, & humidæ temperaturæ. Caro mollior est, calidior & carnosior: si calidior erit, hirsutior, & tangentibus non parum calidior, capilli nigri, & caro pinguedine carens, si multo humidior, mollis caro, & multa, color ex albo, & rubro commixtus, & tangentibus paulò calidior. Frigidæ verò, & inuidæ temperaturæ: Capillis nuda caro, alba, mollis, crassa, & pinguis, color vnà cum capillis ruffus. Alibi. At si contraria omnia in thorace sint (scilicet siccorum, & calidorum) ac æqualis in toto corpore temperies vigeat, idest si humidiores, & frigidiores vniuersi corporis partes sint; thorax quidem angustus, & glaber erit sicuti etiam totum corpus pilis nudum, cutis mollis & alba, capilli subruffi, potiffimum in iuuentute, hi in senectute non caluescunt, timidi, ignaui, fegnes. Adde etiam, paruis venis, ac minimè conspicuis, & adiposi fiunt: iidem neruis, musculisque imbecilles, & artubus parum exactè delineatis, & blesus. Rhafes. Corpora tangentibus mollia sunt, pilis denudata, capilli lenes, venæ angustæ, iuncturæ occultæ, corpulenti, & pingues, & laxi, somniculosi, pigri, & tardi motus. Frigidæ & siccæ temperaturæ: Corpus natura durum, & gracile, & glabrum, tangentibus frigidum, pinguedo, & si graciles sint, per carnes dispersa. Sed moderatæ temperaturæ signa: Calor ex albo, & rubro commixtus, capilli flauï, giluique mediocriter crispï, carnositatis mediocritas in qualitate, & quantitate. Ad summum corpus tangentibus neque molle, neque durum, neque frigidum, neque calidum, inspicientibus neque glabrum, neque crassum, neque tenue apparebit. Alibi verò, Vniuersus thorax latiffimus, venæ amplæ, arteriæ magnæ, ædem maximè, & vehementiffimè pulsantes, tum plurimi per totum corpus pili, atque ij quidem in capite plurimi incrementi, nigri, crispiffimique in prima ætate, procedente verò tempore caluities excipiet, cum eiusmodi hominibus, & robustum, & exactè delineatum, & musculofum totum corpus erit: nam cutis nigrior, durior, & hirsutior, color corporis est albus rubeo commixtus, tactus neque frigidus, neque calore superfluous, neque multum leuis, corporis habitudo media inter macrum, & carnosum, tamen plus carnis, quàm macies habebit, capilli inter subtiles, & grossos, inter rubros, & nigros, leues & asperos, corpus neque pilosum, neque glabrum: operationes autem animales, & naturales æquales, vt nec multum desiderij habeat, neque suæ cupiditatis in tantum debilitentur, vt quasi mortuæ inueniantur, neque vigilans, neque dormiens, neque quietus, neque mobilis, superfluitates corporis mediæ, & ad summum eius dispositio inter contrarias media existit. Venæ neque apparentes, neque occultæ, neque angustæ, neque amplæ, vox, anhelitus, & pulsus, & motus inter extremos medius. Sed hæc signa temperato hoc nostro climate valent, secus autem sub varijs regionibus, Gallis, Germanis, & omni Thracio, & Scythico generi frigida, humidaque cutis est, ideoque etiam mollis, alba, & pilis nuda: Omnis enim naturalis hic calor in viscera vnà cum sanguine confugit, vbi dum feruet, animosi, audaces, & præcipitis consilij sunt. Æthiopibus verò, & Arabibus, omnibusque qui ad Meridiem incolunt, cutis ex ambientis æstu, & naturali calore foris acta, usta, dura, sicca, & nigra redditur, toto corpore naturalis quidem caloris exiguam obtinet portionem, sed alieno, & adscititio incalescente.

VM haecenus de vniuersalis corporis temperatura tradiderimus, iam nos com-
monet ordo, vt de principibus eius partibus, & primū de corde dicamus ex Ga-
leno. Calidioris cordis deprehensiones, & signa sunt magnitudo respirationis,
& pulsatis venæ celeritas, frequentia, audacia, & ad obeunda negotia impi-
gra euigilantia; si autem plus accesserit caliditatis, tunc iræ præcipitatio, & fu-
ribunda temeritas adfunt: erit hispidus his thorax, præsertim pectus, & quæ ad
hypocondria thoraci proxima, thoracis latitudo, caliditatis deprehensio est,
nisi cerebrum aduerferetur. Cuius proprietatis sunt, quod is in dando tenax, obstinatus, probus, &
luxuriosus, vt alij addunt. Rhases. Pulsus, & anhelitus velox, pectus multis, & crassis pilis densum,
tactu calidum, audax, iracundus, & obstinatus. Habitudo præterea corporis inspecta in magnitu-
dine, & paruitate complexionem ostendit cordis, pectus amplum, propriè cordis alterationem ar-
guit, & præcipuè si capitis paruitas accesserit, vel non magnum. Sic enim si pectus paruum, & ca-
put magnum, vel mediocre frigidæ complexionis signa. Quod si pectoris, & capitis magnitudo erit,
& capitis, & pectoris paruitas proportionalis, alia sunt signa consideranda. Frigidæ verò comple-
xionis cordis signa, pulsus mitiores, respiratio pulsibus proportionalis, pectus tenuibus pilis vesti-
tum, vel magno existente capite paruus fuerit thorax. Hi nanque natura sunt meticulosi, inertes,
minimeque audentes, Addit Rhases: Pectus tangentibus frigidum. Frigidiores verò cordis signa:
Pulsus asperi, corpus siccum, nisi hepar obstiterit. Sed animus in iram promptus, agrestis est, im-
patiens. Rhases. Pulsus erit durus, totum corpus musculosum, pectus fuscum, macrum, pilosum,
venæ manifestæ, cutis dura, & crassa. Humidioris signa cordis: Pulsus molles, & vniuersum cor-
pus humidius, nisi hepar obstiterit, mos mobilis, facilè in iram prouens, & facile placabilis. Ad-
dunt alij. Animo timidi, hebetes, laboribus inhabiles. Addit Rhases. Pectus pilis nudum, caro
ipsi mollis, & suavis. At primarum qualitatum cordis temperies ita se habent. Calidi verò, & ari-
di cordis signa: Pulsus asperi, magni, celeres, & frequentes, respirationes magnæ, celeres & fre-
quentes, hi autem omnium in pectore pilosissimi, nec non in hypocondrijs. In tractandis negotijs
prompti, furiosi, celeres, & impudentes: Moribus tyrannici in iram succensi, & implacabiles.
Rhases. Pulsus habens durum, velocem, & frequentem, multos in pectore & fæmore pilos for-
tes, & spissos, anhelitus magnus, & frequens, corpus vniuersum tactu calidum, & musculosum,
manifestas habens venas. Mos irascibilis, & obstinatus. Frigidi verò, & humidi cordis signa: Pul-
sus molles, tenues in pectore pilos habent. Moribus nequaquam audaces, sed timidi, & segnes, ne-
que ad iram prompti, neque iram seruant. Frigidi, & ficci cordis signa: Pulsus quidè duri, & par-
ui, respiratio moderata, nullos prorsus in pectore pilos habent. Hi minus omnium iracundi sunt,
impulsi, irritatiq; in iram, eam cohibent, & compescunt. Id verò annotandum, quod ea, quæ de
moribus diximus ad temperaturæ cognitionem, non de moribus, qui ex Philosophia adueniunt, sed
ex insitis & naturalibus. Sed Aristoteles bruta existimat animalia, quibus cor durum riget, auda-
cia quibus paruum, pauida quidem prægrande. Maximum est proportione muribus, lepori, asino,
ceruo, pantheræ, mustelis, hyenis, & omnibus timidis, aut propter metum maleficis. Hirto cor-
de gigni quosdam homines proditur, neque alios fortioris esse industriæ, sicut Aristomenem Mes-
senium, qui tercentum occidit Lacedæmonios. Ipse conuulneratus, & captus, semel per cauer-
nam latomiarum euasit, angustos vulpium aditus secutus. Iterum captus, sopitis custodibus,
somnia ad ignem aduolutus, lora cum corpore exussit. Tertio capto Lacedæmonij pectus
differuere causa videndi, hirsutumque compertum est, vt tradit Plinius. Tradit
Galenus quòd in magno corde calor paucus adest, nam extra fertur ad cætera
membra viuificanda, mouendaque, vnde ipsum integrè non calefacit,
sed frigidum remanet, ex quo pauiditas. E conuerso in paruo
corde plurima inest caliditas, nam coarctatur pro-
pter loci angustiam, & ebullit vehementer.
Quapropter cum animum in corde
habitare existimetur,
euisceratos,
secordes, & inanimes vocamus, vt cor-
datos audaces, & fortes.

NUNC ad aliam principis corporis partem deueniendum, scilicet cerebrum, si-
 gnaque ex Galeno accipiemus. Si calidius fuerit cerebrum, cuncta circa caput
 rubra, & calidiora erunt, & in oculis venæ percipiuntur, capillorum his geni-
 tis repente in capite exoriuntur, qui si multo temperatis calidiores erunt, nigri,
 robusti, & crispi, si non multum multi quidem, inde nigrescunt, procedente au-
 rem tempore caluescunt. Superfluitas in palato, naribus, oculis, & auribus pau-
 cæ, & concoctæ. Rhases. Capitis & faciei tactus calidissimus, in oculis rubor, ve-
 næ manifestiores, capilli cito crescentes, spissi, fortes, nigri, & asperi, minimè somniculosi, &
 calidis odoribus cito læduntur, eorum capita cito grauantur, & replentur, in cogitationibus ve-
 loces, & instabiles, in operationibus animalibus acuti, & veloces. Frigidi cerebri signa. Redun-
 dantias in suis effluxibus plures habent, capilli ipsis recti, rufi, stantes, & duri, postquam geniti,
 euadunt tenues, & sine nutrimento, facileque à refrigerantibus causis offenduntur, atque hoc ipso
 offensionis tempore à distillationibus, & obstipationibus narium capiuntur, tactæ corporis partes
 non admodum calidæ, neque vsquam rubor apparet, in oculis venæ non videntur, magisque som-
 niculosi sunt. Rhases. Frigida cerebri complexio his omnibus contraria operatur, est nanque som-
 nolentus, hebes, tardi intellectus, capilli capitis lenes, parum crispi, detegere ei caput noxium,
 eiusque palpebra tardè mouentur. Aridioris cerebri signa sunt: Sine superfluitatibus, in effluxi-
 bus, in sensibus maxima perspicuitas, vigilantissimi, capillos habent validos, & cito geniti eua-
 dunt crispi, potiusquam recti, celeriterque caluescunt. Addunt alij: Duri ingenij hominem, & va-
 cui, cui caput sæpè doleat, temperati incessus, & motus. Rhases. Capilli his cito nascuntur, & deci-
 dunt, vigiles, e naribus nil defluens. Humidi cerebri signa sequuntur. Capilli simplices, neq;
 prorsus caluescunt, sensus caliginosi sunt, superfluitatum multitudo, multi somni, & profundi. Ad-
 dunt alij luxuriosos esse, & temperati ingenij, pios, misericordes, & simplices, vaniq; propositi. Ea-
 dè Rhases Hæ quidem sunt simplices cerebri distemperantiæ, cõpositæ verò. Calidi, & humidi cerebri
 color bonus adest, in oculis venæ magnæ, superfluitates plures, & mediocriter flaccidæ, capilli re-
 cti, & sufflaui, nec facile caluescunt, facile humectantibus, & calefacientibus obnoxij, læduntur
 Austro, iuuantur Aquilone, multum vigilare non queunt, somno se versant, imaginumque in somnis
 sunt multarum, sensus non habent satis integros. Si caliditati accesserit ariditas, superfluitates
 minime redundantes, sensibus integri, minimè somniculosi, citoque caluescunt. Primus itaque
 capillorum ortus celerrimus, & bene coalescunt, capilli nigri, crispi sunt, caput tangentibus ca-
 lidum sentitur, capilli rufi etiam ad tempora vsque pubertatis. Rhases. Capillos in capite habent
 in vltimo fortitudinis, velocis ortus maximè nigredinis, & crispitudinis, citissimè caluescunt, in
 vltimo paucitatis somni, & profundi, animalium quoque operationum velocitatem habeat, velo-
 cis cogitationis, & clarorum sensuum, superfluitates paucæ. Frigidi, & aridi cerebri signa. In ocu-
 lis prominentes non habent venas, à frigidis causis haud quaquam difficulter læduntur, ac sensus
 quidem ipsis in iuuentute integri sunt, & illæsi prorsus, at progredientes cito deflorescunt, ideo
 etiam cito caluescunt, capilli, parumque procedunt sine nutrimento, & flauj. Frigidi verò, & hu-
 mido temperamentum efficit somnolentos, & graui somno sopitos, & malos sensibus, & superfluē-
 tes frigore effectos. Caput distillationibus, & obstipationibus narium obnoxios, hi neutiquam
 caluescunt. Cerebrum igitur temperatum mediocriter se habet in actionibus animalibus, & re-
 dundantijs, quæcunque per palatum, vel aures, vel nares purgantur, non offenduntur ab extrorsum
 aduenientibus. Talibus capitis pili infantibus subrubi, pueris autem subflauj, viris flauj, inde cri-
 spescunt, nec facile caluescunt, Subdunt alij. Ex complexione prouenit operatio virtutum cerebri,
 imaginatiuæ, cogitatiuæ, & memoratiuæ. Si cerebri complexio calida, sunt imaginationes, & co-
 gitationes corruptæ, si accidit melancholia, est timor sine causa cum malis cogitationibus. Mæ-
 stitia est timor rerum impossibilium, & quando melancholia vritur, conuertitur homo ad ferinos
 mores, & omnes ipsius motus sunt prauj, & timorosi. hæc impressio fit animæ propter compleffio-
 nem obscuram melancholiæ, quia habitus animæ corporalem sequitur complexionem, & anima
 terretur propter humorem melancholicum nigrum, sicut terretur homo in obscuro. Ex cerebri
 e nim caliditate, humiditateque accidit homini meminisse, & obliuisci. Cum eius temperatura me-
 dio modo se habet, in vtroque calido, & frigido, fit memoria, ex frigido verò obliuio gignitur, sic
 a nimo frigido in cerebro fit lethurgus, & ex adurentibus febribus fit delirium. Lucretius tertio li-
 bro de his meminit.

Est enim calor ille animo, quem sumit in ira:
 Cum feruescit, & ex oculis micat acrius ardor.
 Est & frigida multa comes formidinis aura;
 Qua ciet horrorem membris, & concitat artus.
 Est etiam quoque pacati status aëris ille,
 Pectore tranquillo qui sit, vultuque sereno.
 Sed calidi plus est illis, quibus acria corda,
 Iracundaq; mens facile efferuescit in ira:
 Quo genere in primis, nec est violenta leonum;
 Pectora, qui fremitum rumpunt plerumq; gementes,
 Nec capere irarum fluctus in pectore possunt.
 At ventosa magis ceruorum frigida mens est;
 Et gelidas citius per viscera concitat auras;
 Quæ tremulum faciunt membris existere motum.
 At natura bouum placido magis aëre viuit,
 Nec minus iræ fax vnquam subdita percit,
 Fumida suffundens cæcæ caliginis umbras:
 Nec gelidis torpet telis præfixa pauoris:
 Inter utrosque sita est ceruos, sæuosq; leones,
 Sic hominem genus est, quamuis doctrina politos
 Constituat pariter quosdam, tamen illa relinquit
 Naturæ cuiusq; animæ vestigia prima,
 Nec radicibus euelli mala posse putandum est,
 Quin procliuis hic iras decurrat ad acreis:
 Ille metu citius paulo tentetur; at ille
 Tertius accipiat quædam dementius æquo.
 In alijs rebus multis differre neceße est
 Naturas hominum varias, moresq; sequaces.

DE NOSTRI CORPORIS HUMORIBVS, EX QVIBVS
 mores conijci possunt. Cap. IX.

VATVOR sunt humani corporis humores, sanguis, pituita, & vtraque flaua,
 & atra bilis. Sanguinis fons est cor. Galenus naturam sanguinis causam esse vt per
 multa animalibus eueniant tum per mores, tum per sensus: Ratio est, quia ma-
 teria totius corporis est, quippè cum materia alimentum sit, sanguis autem vlti-
 mum alimentum habetur, facit igitur, vt plurimum differentia existat, si calidus,
 aut frigidus sit, si tenuis, aut crassus, si turbulentus, aut nitidus. Sanguinei viri
 signa sunt: Crassa corporis habitudo, color albus rubedine mixtus, corpore, vi-
 suque floridi, & colore venusti, hilares, & læti. Ob id Hippocrates, quod alij tristes, alij hilares
 sint, causam esse in elementis ait: nam qui defæcati sanguinis sunt, læti sunt. Homerus quoque di-
 xit, ob caloris copiam. Aristoteles in partibus animalium. Quibusdam sanguis liquidus, qui
 coagulari non potest, vt in ceruo, & lepore, & sunt eiusmodi animalia timida, quod habeant san-
 guinem frigidum, & aquosum. Quædam habent valdè spissum, ac terrestrem, qui statim coagu-
 latur, vt taurus, cuius etiam venenosus est, & sunt calida, & audacia, nam terrestris sanguis cali-
 dus est, sanguis qui tenuior & frigidior, vim sentiendi, intelligendiq; plenior obtinet, hoc idem
 discrimen in ijs quoque habetur, quæ sanguini proportionem respondent, quamobrem apes, & eius-
 modi animalia ingeniosiora multis sanguine præditis sunt. Nec non inter ea, quæ sanguinem ha-
 bent ingeniosiora sunt contrarijs, quæ sanguinem habent frigidior, & tenuior. Sed optime
 constat, quæ calidum tenuem, & sincerum habent, quippe quæ in viribus corporis, & animæ inge-
 nio plurimum valent. Ab eo Plinius. Sanguis quibus multus, & pinguis, iracunda animalium,
 fortiora quibus crassus, sapientiora quibus tenuior, timidiora quibus minimus, & quibus nullus
 hebetia, pinguisissimus asinis, homini tenuissimus. In homine vis eius ad singula momenta mutatur,
 ad singulos animi habitus, pudore, ira, metu, palloris pluribus modis, item ruboris, alius enim
 iræ, alius verecundiæ, nam & in metu refugere, & nusquam esse certum est. Schola Salernitana.

Natura pingues isti sunt, atque iocantes,
 Semper rumores cupiunt adire frequentes,

C

Hos

*Hos Venus, & Bacchus delectant, fercula, risus,
Et facit hos hilares, & dulcia verba loquentes.
Omnibus his studijs habiles sunt, & magis apti,
Qualibet ex causa, nec hos leniter mouet ira.
Largus, amans, hilaris, ridens, rubeique coloris,
Cantans, carnosus, satis audax, atque benignus.*

Lydus pedagogus Plautinus dolet se esse senem, & exanguem, & sine viribus, & Pistoclerum eius discipulum iuuenem validum, & sanguine plenum.

*Nil moror discipulos mihi esse tam plenos sanguinis
Valens, afflictant me, nunc iam vacuum virium.*

Pituita residet in cerebro. Signa sunt, albedo in carne, color obscurus, croceus, agiles hi, mente leues, ingenij celeris, & iracundi. Eadem.

*Phlegma vires medicas tribuit, latoque, breuesq;
Phlegma facit pingues, sanguis reddit mediocres.
Ocia non studio trahunt se corpore summo.
Sensus hebes, tardus motus, pigritia, somnus.
Hic somnolentus, piger, in sputamine multus.
Est huic sensus hebes, pinguis, facit color albus.*

Qui autem bile abundant, quæ in splene residet, color eorum obscurus fuscus: inertes sunt, pusillanimi, & timidi. Plato in libro de scientia, ingenio eos pollere subdit, qui furore corumpi, & excitari solent, & in Phedro ait: Poeticas fores frustra absque furore pulsari. Democritus quoque dixit, ingeniosissimos maximè furore quati. Loxus melancholicos tristes vocat, & mæstos, propter spirituum obscuritatem, & modicum calorem. Cumque vapores in cerebrum ascendunt, terribilia phantasmata, & apparentias demonstrant. Sic sanguineos hilares vocat, propter spirituum claritatem. Sic phlegmaticos segnes, ex superuenientibus periculis nullatenus ad iram prouocari. Cum humor ebullitioni aptus non sit. Cholericici signa schola apponit.

*Est & humor cholera, qui competit impetuosis.
Hoc genus est hominum cupiens præcellere cunctos.
Hi leuiter discunt, multum comedunt, citò crescunt.
Inde magnanimi sunt, largi, summaq; petentes,
Hirsutus, fallax, irascens, prodigus, audax,
Astutus, gracilis, siccus, croceique coloris.*

Sed macri, nigri, hirsuti, & qui latas venas habent, prærubri coloris aptissimi sunt, ut in ijs melancholicus humor cumuletur. Subdolos facit melancholia, ad iram concitatiores, & propensiores, auaros, timidos, tristes, seditiosos, & insidiosos. Aspectus tetricus cum animi mæstitia, & tædio. Oculis prominentibus, labrisque crassis ut plurimum, ob spirituum crassitiam, fusci sunt, quia humor ad cutem labitur, pilosi, quia multis, & crassis excrementis abundant, lingua veloces, balbi, & exili voce loquuntur, ob linguæ incontinentiam, nam à spiritu crasso, linguæque motiones fiunt. Sed atra bilis duplex est, quarum altera naturalis dicitur, altera verò adustione contingere, naturalem esse densiorem, siccioremque sanguinis partem, adustam verò in quatuor species diuidi, aut naturalis melancholiæ, aut sanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ falsioris combustionem concipitur. Ex quatuor his iudicio nocumenta inferuntur, ut pote furor, concitatio, insania, stupiditas, & stoliditas, sola verò atra bilis naturalis indicium confouet. sed non ita simpliciter censendum est: nam si sola sit, nigra & densa, hebetudine imperitur, si pituitæ commisceatur, torporem; si pauca est, ut sanguis, & bilis, & spiritus deficient, inconstantiam ingenij, & memoriæ fluxum largitur, si exuberat, vix marcore excitabitur. Sed necesse est esse prætenuem, copiosam, & in æquilibrio bilis; nec deterioris pituitæ desit humor, ut ex tribus vnum confurgat coprus; ut octo sanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones existant. Accendatur bilis atra, & à duobus illis non aduratur, sed accensa fulgeat. Et ob id Heraclitus. Lux atra sicca, anima sapientior. In Problematis Aristoteles ait. Omnes homines, qui ingenio claruerunt, vel in Philosophiæ studijs, vel in Republica administranda, in carmine pangendo, vel in artibus exercendis melancholicos oēs fuisse, & multis horum vitis atræ bilis infestari, ut Hercules, qui etiam sacro morbo obnoxius fuit. Lyfandro Lacedæmonio ante mortem genus vlcis emerfit, quod ex atra bile conflat. Adde Aiacem, & Bellerofontem, quorum alter penitus ad insaniam prorupit, alter loca persequatur. Vnde illud Homeri.

Ast hic

*Ast hic, quando etiam grauior Dijs omnibus, errat
In campos solus latus, atque auia rura,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Quin plerofq; alios ex Heroum ordine morbo eodem laborasse compertum est. Annis posterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios complures viros insignes hoc fuisse habitum nouimus, & quamplurimos Poetarum. Fuit & Eurilocus acerrimo quidem iudicio, cuiusmodi ferè omnes, qui atra bile affecti sunt, & Phauorinus hanc affectionem heroicam vocat. Natura calido, & frigido temperamento constat. Atra bilis & calidissima, & frigidissima reddi potest, sed non per summa, verum penitus est frigida, quæ si modum excedit; hominem fatuum, attonitum, aut obtorquentem, aut anxium, & formidolosum. Sed si admodum vitale fuit; securitatem animi, cantilenas, & mentis alienationes, & vlcera eruptionem parit. Nam quibus multa, & frigida bilis atra, stolidi, & ignaui sunt; in quibus per multa, & calida, ij periti, ingeniosi, amasij, propensi ad excaudentiam, cupiditatemque, & loquelam; multi ad insaniam, aut ad lymphaticam tristitiam deueniunt, ex quo Sibyllæ, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, quod nõ nisi naturali intemperie accidit. Marcus ciuis Syracusanus, præstantior Poeta erat dum mente alienaretur. At quibus ille calor remissus mediocriter, longè prudentiores, præstantioresque alijs in literarum studijs, & artibus, & in Republica. Affertque ad subeunda pericula magnū discrimen; alij maiorem in modum sibi confidunt, vt etiam Archelao Regi Macedoniae euenit. Summa igitur est, quod melancholici varij, & inæquales sunt, nam & calida & frigida reddi bilis potest, & quoniã maximè vim morum instituendorum retinet (nam mores maximè omnium, quæ in nostro corpore habentur, calidum & frigidum instituunt) ideo varijs moribus informat, & quum portio temperata sit frigidior, calidiorque, facit vt melancholici omnes non per morbum, sed per naturam ingenio sint singulari. Galenus item tertio de locis affectis. Macri inquit, nigri, & hirsuti, & quibus lata sunt venæ, aptissimi censentur, vt huiusmodi atræ bilis humor cumuletur; fitque interdum, vt rufo colore homines in melancholicam temperaturam recidant, post hos flauj, idq; si vigilijs, multisque fuerint laboribus nutriti, sollicitudine, & victu tenui additis. Schola.

*Restat, & adhuc tristes cholera substantia nigra,
Quæ reddit prauos, per tristes, pauca loquentes.
Hi vigilat studijs, nec est mens dedita somno.
Seruant propositum sibi, nil reputant fore tutum.
Inuidus & tristis, cupidus, dextrae tenacis.
Non expers fradis, tumidus, luteique coloris.*

CONTRA PLATONEM, ET QUOMODO PER ANIMALIUM
partes sit iudicandum. Cap. X.

SENTIEBAT igitur Plato, quod si homo vniuersum corpus alicui prorsus animali consimile habuerit, iisdem etiam moribus, & affectibus, quibus illud afficeretur. Vni leonum generi robustissimum esse, & animosissimum largiuntur, aiuntque necesse esse aliquod signum inesse ei, quo animositas, & fortitudo ea pernoscat, idque latum pectus, amplos humeros, & magnas extremitates habere, & ex his syllogismum desumunt. Omne habens latum pectus, humerosque, ac magnas extremitates forte est, & animosum. Alij verò talianimali corpus,

& propriam animam adscribebant, putabantque tales mores in totum, vel in partes ei inesse, qui huiusmodi corpus, vel corporis partes possideret, idque in cæteris animalibus faciunt, vt cani contumeliosum, vel impudentem, oui verò mansuetam esse. Sed id nos nequaquam verum esse retinebimus; nam nullus nunquã homo alterius animalis corpori si conferatur, in vniuersum affimilabitur, sed si quadamtenus consimile fuerit, in partibus id continget. Partes, vel signa, quæ animalium affectus decernunt, vel affectus ipsi, alij proprij sunt, alij communes, proprij sunt, qui vim tantum animalium generi competunt, vt canibus esse contumeliosum, asinis verò indolens. Communes alij omnibus, alij pluribus insunt; communes omnibus vsque ad formicas est contumeliae affectus; communes pluribus sunt ipsius Veneris effectus, qui etsi cunctis, nullis tamen certius, quàm asinis, & suis competunt: onde omnibus animi affectibus propriæ respondent corporis dispositiones; sic communibus communes. Sed communia signa perparum, aut nihil Physiognomoni conducunt, quia communes affectiones ostendunt, quæ leoni, ceruo, & apro eadem sunt, & si quis in communibus signis affimilabitur, cur potius leoni, quàm ceruo, vel apro assimiletur? Propria ergo signa eligenda veniunt. Sed neque hæc quoque ad rem faciunt; nam propria signa nulli propria

nisi cui propria sunt, nullique competunt; propriamque passionem ostendunt; & si alteri competere, propria signa non essent, & quum effectus proprius nullus sit animalium, ex quibus Physiognomiam exercemur, nullum igitur signum peculiare erit. Nam non solum leo fortis, sed taurus, & aper, nec ceruus timidus, sed lepus & felis: vnde si quis communibus, vel proprijs signis vt velit, frustra terat operam, nec voti compos fiet, sed oportet ea animalia considerare, quæ communi aliqua affectione notantur, & ex ijs ea signa notanda veniunt, quæ solis illis, & non alijs communia sunt, signumque illud non effectu mutuo conuertatur, vt cui signum competit, eidem pariter & affectio; & cui affectio, eidem pariter, & signum competat; & animalia, quæ eiusmodi affectionibus vacant, ijsdem enim quibus præmonstrantur, signis vacent. Sed ne clariorem monstrandi viam intercipientur, exemplum apponere rationi non valde in consentaneum videtur. Si quis ex leone fortitudinis notas accipiet, scilicet extrema magna, ea etiam reliquis fortibus videbit contingere, vt pote tauro, equo, & apro, quæ etiam extrema magna habent, & robusta sunt. Vnde argumenti sedes constituitur Physiognomoni. Qui extrema habuerit magna, fortis erit. Sed ne in signorum electione nos falli contingat, quum vniuersum genus duplices affectiones, geminaque signa habuerit, cui affectioni quod signum conueniat, vel vtrique, vel neutri. Contin- git enim leonum generi duplex affectio, scilicet liberalitas, & fortitudo: quoque alia signa mira præferet, elatam frontem, & magna extrema. ne igitur remoretur anceps animus vtrum elata frons munificentia, vel roboris nota sit, hac vtendum est methodo. Nos sedulo taurum, equum, & aprum, aliaque robusta animalia intuebimur, & si hæc ingentes extremitates habere conspicimus, & liberalia non sunt, neque elata frontis signa præferant; id signum liberalitatis potius, quam roboris erit. Inspicienda quoque veniunt alia animalia, quæ munificentissima sunt, & elata fronte incedere videbuntur, ob id, qui huic studio nautant operam, omni prorsus diligentia animalium historijs inuigilent, vt eorum affectiones, mores, descriptiones, & partes magnopere calleant, & considerent, vt hinc totum negotium pendere videatur. Nec floccifaciendum remur id notarum discrimen, quod aliqua cognatæ sint, alia ascititæ, cognatæ sunt, quæ nobiscum inge- nitæ, ab ortu vsque ad mortem manent vitæ coquæ, vt frontis latitudo, nasi simitas, & similia: ascititæ verò, quæ casu contingunt, vt orbitas, & faciei color. Cognatæ animæ affectiones notant internas, & naturales sunt, vt gaudium, & metus: accidentales autem animæ passiones sunt, Arith- metica, Medicina, Theologia, quas ex signis cognoscere non possumus. Huc afferre lubitum est, vt non à re alienum, quod Aristoteles Alexandro subit; Quod non creauit Deus creaturam homi- ne nobiliorem, nec collegit in alio animali, quod in eo posuit, cum non sint in aliquo animalium consuetudo, vel mos, quem non repperias in homine. Est enim audax vt leo, formidolosus vt le- pus, largus vt gallus, amarus vt canis, durus & austerus vt coruus, pius vt turtur, maliciosus vt leæna, domesticus vt columba, versipellis vt vulpis, mitis vt agnus, velox vt capreolus, humilis vt pardus, piger vt vrsus, carus vt elephas, vilis & stolidus vt asinus, obediens vt pavo, garrulus vt passer, utilis vt apis, vagus vt caper, indomitus vt taurus, recalcitrans vt mulus, mutus vt piscis, rationalis vt angelus, falax vt porcus, maliciosus vt bubo, utilis vt equus, noxius vt mus; & tan- dem nec vegetale, nec minerale, nec aliqua substantia, quæ cum homine aliquod proprium non habeat. Adamantius, cuiuscunque animalis mores omnes manifesti sunt ex effigie; quæ moribus illis conuenit; vt leonis mos irascibilis, & fortis, & effigies talis. Pardi facies delicata; sed iracun- dus, insidiosus, dolosus, timidus simul & audax, quæ figura etiam his omnibus congruit. Vrsa crudelis, dolosa, ferox, & sæua. Apro est iracundia inconsiderata, boui feueritas, & simplici- tas, equo instantia, & honoris cupiditas, vulpi doli, & insidia, simiæ scurrilitas, & dis- simulatio, oui stoliditas, hirco ignauia, sui immundities, atque gulositas; simili- liter cæterorum volatiliū, & reptiliū effigies moribus conueniunt. Si igitur homo partem, aut membrum aliquod feræ, vel aui simile habeat, ab his necesse est ipsum Physiognomizari. Si nanque oculos charo- pos, & mediocriter concauos videas, leonis te admonebunt, si valide concauos, maligni moris sunt; & simiam referunt; si plani fuerint, bouinos oculos tales dicit; si eminentes stupidi, & iniurij, sicut asini.

QVAE PARTES QVOS MORES DEMONSTRENT IN
animalibus, vt & humanos prænoscere possimus. Cap. XI.

HVNC aliqua animalium recensibimus, partes eorum ostendendo, quibus mores dijudicari possint, eas quam homini comparando, suos delitescentes pernoscamus; & à leone omnium principe incipiemus.

Leonis imago ad viuum delineatu.

Leo capite mediocri constat, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente supercilio, & nasum versus veluti nube, sed frontis id, quod ante caput, elatum habet, oculis charopis, non valde rotundis, neque valde prominentibus, supercilio prægradi, naso crassiori, quam tenuiori, sul-
 rotundo, crasso, & solido, superiori maxilla non prominente, sed inferiori aequali, ore amplo, labris tenuibus in ore magno, ita vt partes superiores inferioribus superiniestz, iisdem locis iuxta labiorum angulos, collo magno, sed mediocriter crasso, qui vno osse rigido constat, cui colla, armosque vestiant iuba, pilis infima parte crispis, pectore robusto, metaphreno lato, costis, & dorso valde firmis, ossibus adeo robustis, ac solidis, vt exiguam admodum, & perobscuram medullâ habeant, vt prorsus carere videantur, tantaque duritia, vt ignis elidatur, veluti è filice, colore fuluo, pedatim graditur, tarde, & pedibus multò distantibus, humeris ad singulos passus commotis, voce graui. Ingenio est liberali, magnanimo, victoriæ cupido, forti, miti, iusto, & pio, amore, cum quibus versatur, afficitur.

Pardalis

Viua Pardalis effigiatio.

Pardalis autem habet faciem parvam, os paruum, oculos paruos, albicantes, ipsosque circumuagantes magis, frontem oblongam, versus aurem rotundam magis, quam planam, collum valde longum, & tenue, pectus paruis costis præditum, dorsum longum, clunes carnosas, & fæmora, partes verò circa ilia, & ventrem magis planas, idest non protuberantes, nec cauas, colorem varium, corpus totum inarticulatum, & asymetrum. Ingenium molle habet, vel effeminatum, iracundum, insidiosum, fraudulentum, timidum simul & audax. Equus argutum habet caput, offeumq; pilosum, verticem iuxta oculos procidentem, nares patulas, vt apertiores meatus habeant animæ, maxillas paruas, aures breues, arrectasq; rectam cernicem, & altam, iubam in collo densam, & subcrispam, pectus torosum, aluum breuem, & subcrispum, scapulas latas, & subsidentes, spinam duplicem, crura alta rectaq;, genua rotunda, non magna, nec intro spectantia, clunes solidas, caudam longam, setosamq;, in incessu humeri subcommouentur, ac genua flectuntur, eleuanturq;. Sed magno, elatoq; ingenio est, vt audactius insultet, & gestiat, insolensque efferatur. Equæ comata, mollitie, insolentiaque diffuens superbit, eam quamobrem a sinis iniri non fert indignatione, cuiusmodi effectus gnari, qui sibi mulos gignere querunt, equæ iubam tondent, sic ea ignobilem maritum, cuius prius pudebat, facillimè patitur. Asinus caput grande habet, faciem carnosam, & magnam, frontem rotundam, oculos magnos, eminentesque labia crassa, & superiora, magis eminentia, rudissima, & absona voce rudiens, corpus macilentum & difforme, cor maximum, & sanguinem nigerrimum, & crassissimum, tardum incessu, & pigrum, eo que verberibus promouendum, magnū mutonem, longumque. Sed ineptissimis est moribus, & de genere animo, & timido ingenio mansuetus, & miti, placidoque: obuijs in via cedere nescit, intemperans circa Venerem, cura & sollicitudine carens, piger ad iurgia, & iniurias patientissimum, & longæuum. Ceruus oculos magnos, faciem non carnosam, nasum simum, collum oblongum, exile, crura per quam gracilia, miræ pernicitatis, visus, & auditus. Cor magnum, vt omnibus timidis, sanguis non vt cæteris, sed fluidus, vocem acutam, sed grauiorem, quam fæminis, quæ tempore coitus raucescit, & fætent, pilum mollem, & calore sufflauum. Salax animal suapte natura, & libidinis tempore efferatur. Ingenio, & prudentia constare videtur, simplex & omnium rerum miraculo stupens, longæuus & stupidus. Taurus proceris cornibus, ac lunatis, fronte lata, nebulosa, minaci, & torua, magnis & irtis auribus, naribus refinis

refinis, patulisque, ceruice lata, torosa, compacta, pallearibus amplis, ad genua promissis, lateribus porrectis, lumbis latis, dorso recto, clauibus rotundis, sanguis fibris refectior, omnium celeritate coit, durefcitque, crassissimus, & nigerrimus, grauem vocem habet, sed acutiorem, quam vacca, toruè obtuetur. Ingenio bellator, iracundus, furibundusque, incitatus eo impetu cornibus appetit, & animi effrenatione ferrit, ut nihil eum neque metus, neque bubulcus reprimere possit. Bovis verò facies carnosâ, magna, & longa, oculi magni, caui, mites, frons quoque magna, vox grauis primum, & in fine acuta. Est autem ingenio miti, remisso, & minimè pernicaci, simplicitatem quâdam, & grauitatem in moribus præfert, tarso, quæculo, & indignabundo. Canum plura genera, forma, & mores varij. Venatico caui mediocrè caput, sub fronte venosum, pellis supra oculos horrida, & nebulosa, aures hirtæ, nasus amplus, imè nares rotundæ, & solidæ, & ferè obtusa, os magnū, fauces largæ, & profundæ, labia tenuia, & in angulis vtrinque laxa, ita vt pars superioris labij iuxta angulum inferiori labro supra implicatur, ilia læccincta, pectus amplū, articulatūque, costæ prominentes, vox grauis, ingenio robustus, audax, & magnanimus. Sagaci cani caput supra mensum, maiusculum, & ad perquirendum feras sagacissimus. Cani leporario supra lumbos in cinctu graciles sunt, & venationis studio tenentur. Cani domestico, siue custodi, frons plana, serena, exporrectaque, vt imitetur assentatores, vox plena conuictorum, & maledicentiæ, oculi igniti, superius labrum, & gingiuarum prominentes circa caninos dentes, os nimis rescissum, nasi extremum tenue, oculi aperti. Est autem ingenio vociferator, malignus, subfannans, contumeliosus, assentator, vorax, crudelis, demens, impius, iracundus, & imprudens. Hirco sunt oculi in oculorum angulis contrusi, armis, cruribus: & tibijs, quàm uillosissimi, vnde hircinos homines densorum pilorum dicimus, grauisimè olet, & ob id graueolentiam aiarum hircinam, & hircosus graueolentes dicimus. Vox aspera, ob id pubescentes primo pueros hircissire dicunt. Ingenio petulci, & semper ad coitum feruentes. Sus pilum crassum, rigidum, & erectum habet, frontem angustam, oculos paruos, cauos, profundosq; , supercilium nasum versus deorsum nutat, ad tempora verò eleuantur, pars nasi extrema crassa, os totum valdè porrigitur, labia crassa, rotunda, & foras extenta, collum nimis crassum. Ingenio animal maximè brutum, stolidum, iracundum, superbum, luxuriosum, nullius disciplinae capax, impurum, vorax.

Apri pilus durissimus, sanguis refectior fibris, oculi iracundis similes, apertis palpebris patulii. Animosus, pernicax, & semper ferus. Ursus animal informe, collum breue, corpus crassum, vix mobile, rostrum oblongum, instar suilli, uillosum totum, vorax, libidine flagrans, trux, supra omnem rabiem sauit, feritate cæteras beluas superans, malignum, fraudulentum, vt cunque mansuefactū ad suum ingenium reddit. Tigridi corpus, vt leonum validum, & cōpactum, tale os, facies ei consimilis, in ima fronte laxa pellis nutat, & similiter dentes frundunt, oculi igneo splendore micant. Animal ferox, audax, robustum, indomitum, rabidum, vt elephantē superet, nec vnquam feritatē exuat.

Lupo

Lupi faciem hoc modo effing-
dam duximus.

Lupo color fulvus, oculi splendent, lucemque iaculantur, collum osse uno perpetuo riget, ut cō-
torqueri, versarique non possit, & si retro uelit aspicere, totum corpus retorqueat necesse est, vo-
rax, infidiosus, iracundus, & pessimus.

Vulpis effigies ex viuo.

Vulpis villos habet altos, & vberes, colore ruffos, oculos angustos. Ingenium dolosum, & insidiosum, & machinans semper mala. Simia oculos paruos, & cauos habet, aures paruas, nares firmas; ob id simia dicta, labra crassa, vt superius vltra inferius emineat, dorsum paruum, ungues imbricatas, caret naribus: ad hæc manus, digitos, & omnia, sicut homo habet, sed rudiora & efferatiora. Moribus est malignis, fraudulentis, pusilli animi, libidinosis, stultis: affectuosum animal, & ad omnia imitanda habile; omne quod corpore agitur, si doceatur, præclare discit, idq; ipsum aëtionem repræsentat scurrile, simulatione insigni, iniuriarum meminit. Ovis pilo constat molli, oculis patulis & semper apertis, colore aquino, voce molli & remissa: Ingenio miti, placido, meticulofoque. Lepus oculos charopos habet, punctis milij magnitudine circa pupillas notatos, palpebris claris vigilat, apertis dormit, magnis auribus: Villosissimus animalium, pili enim in buccis intus, & in pedibus, iidem molles, vocem acutam, sanguinem tenuem, & sine fibris, cor maximum, timidum, imbelles, & luxuriosum animal. Feles paruum habet dorsum carne laxa, & molli, facies valde parua: Pusillanimi debiles, & imbecilles. Crocodilus cute est contra omnes ictus inuita, dentibus magnis & exercitis, rictu aperto vsque ad aures, caput decenter magnum, oculi parui: Improbus, fallax, insidiosus, timidus, vorax, vt homines, equos, & omnia voret, quæ dente apprehendit.

Hæc figura expressa est ex Chamæleontis imagine ad viuum, quem domi ad id opus viuum asseruamus.

Chamæleon colorem mutat subinde, redditque quem proximè attigerit, sanguine ferè caret. Nullum animal pauidius existimatur. Rana non alibi sanguinem, quam oculis habet, latera tumida & inflata: Impudens est, stultiloqua.

D Hac

Hac pictura inferius signata Rubeta exprimitur.

Rubeta verberata expletur spiritu, exasperat terga, tam proternè fit audax, vt infiliat in proximum. Stellio exanguis transparent, pallidi coloris: Timidus, inuidusq; . Sed ad aues diuertamus.

Autum reginæ Aquilæ, & Perdici icones adducimus.

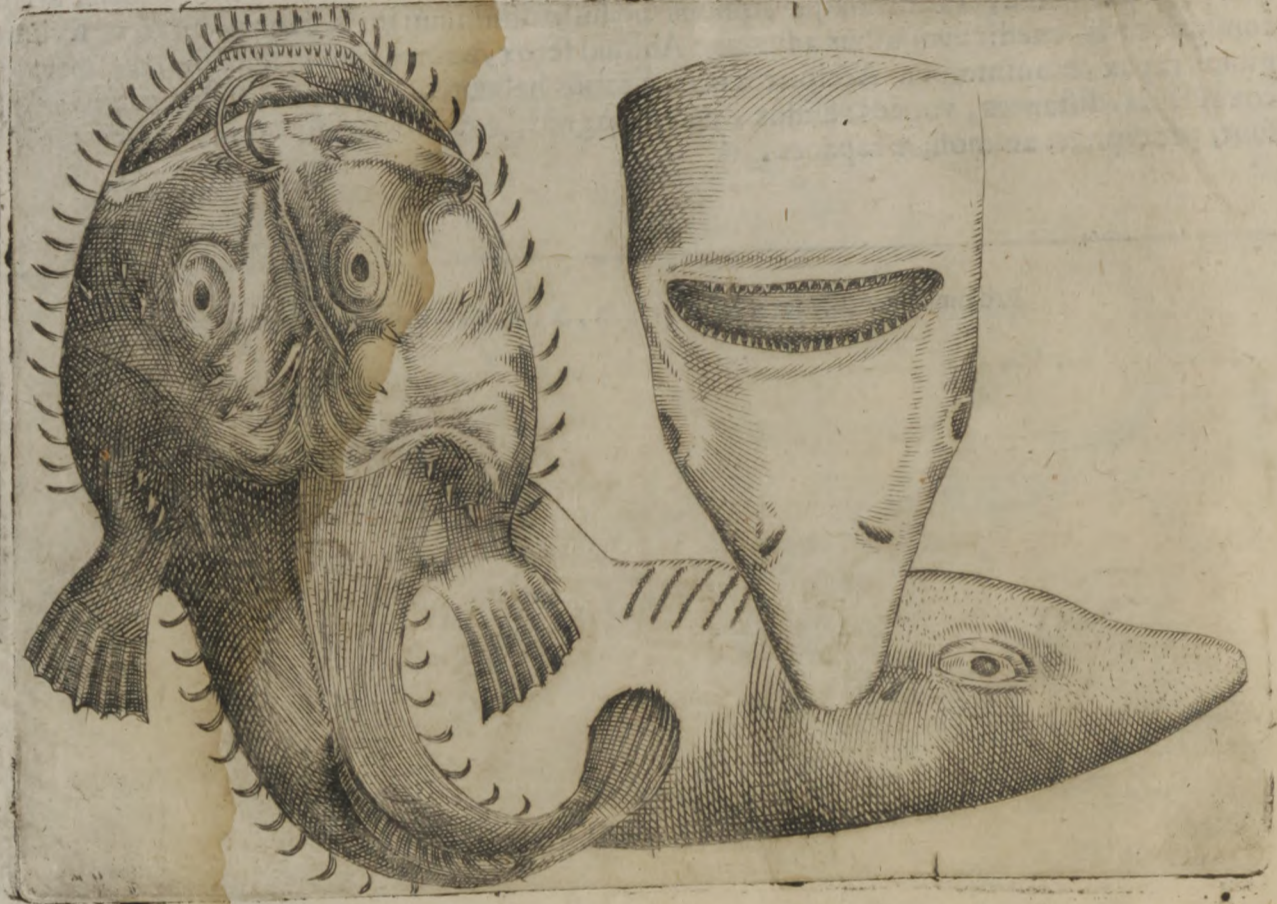

Aquila oculos charopos habet, cauos, & profundos, nasum aduncum à fronte, benè articulatum, ossa durissima, crassissimaque, quibus medullæ minimum inest, pennas duras, vt si cum alijs commiscueris, exedit: vnguibus aduncis. Animal ferox, bellicosum, magnanimum, liberale, regium, rapax, & animosum. Accipitres oculos cauos habent, splendidos mobiles, pectus amplum, coxas latas, distantes, vngues validos, pedes magnos, robustos, rostrum aduncum: Libidinosi sunt, præcipites, animosi, & rapaces.

Proximè subequentes icones Gallum, & Pauonem repræsentabunt.

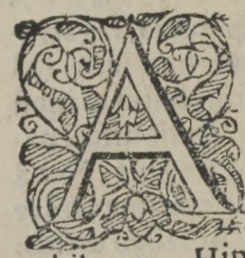

Galli pennas duras habent, nasum concauum, & frontem rotundam, & sursum eminens rotundum, oculos splendidos, vocem grauem, superba & ardua ceruice graditur: Luxuriosi, fortes, pugnaces, & gloriosi, & imperitant suo generi. Pavo animal pulcherrimum, elata & alta ceruice graditur, & pennis, quas maximum ornamentum putat, maximos spiritus sumit, inflatus incidit, formam suam ipse miratur, auricomas pennas expandit, & velut pratum floribus refertum erigens ostentat, & oculis se lustrans orbem circumducit, & ambitiosius se gerit, cauda annuis vicibus amissa, pudibundus latebras quærit, donec renascatur: Viget gloria, & intellectu. Pfitacus paulò maiori est capite, lingua lata, vt penitus humana lingua loqui videatur, *αυτρωπὸ γλωττων* dicunt. Ingenio, & sagacitate inter cæteras præstat. Columbæ, lagopodes, attagenæ villosis tibijs sunt, & hirsuti, & luxuriosa animalia. Anser, ciconia, grus longo sunt collo, & ingeniosa, sagaciaque. Cornix, coruus, nigerrimæ aues, timidæ sunt, & rapaces, vt Æthiopes inter homines: sed coruus nasum statim à fronte incuruum habet, oculos lucidos: Luxuriosus, & latro. Bubo magnū caput, magnosque oculos, collum perbreue, vorax: Stulta auis & timida, vt ab auiculis discerpatur. Coturnices pennas duras habent, ossa dura, solidaque. Pugnax, & luxuriosissima auis. Nec à piscium formis, moribusque adhorret Physiognomus, exempla tibi comparans. Cephalus capite maior iusto est, vt capito nuncupetur, rostro retuso, depressoque, labijs crassis, vnde labeo dictus: Censetur ridiculus, vt metu capite adscodito, se totum occultasse credat: Salax, vt sua capiatur salacitate; nam fæmina longinqua linea per os religata, ipse insequens, in laqueos incidat. Merula, miluus, coracinus, melanurns, & meladerinus nigri sunt, gregales & timidissimi, vt Æthiopes, Lucius, lupus, dentex, faber, canicula.

Rana piscatrix, lamia, vranoscopus hianti & supra omnes patulo sunt ore, vnde inter ceteros voracissimi sunt, nec sui generis parcunt, nec deniq; ipsi homini, si natantem offendant. Aper validissimus dentibus, & si prædura pelle armatus. Sic glanides, auria, zizæna, triscus truculētus aspectu, xiphia vtraq; maxilla rostrata, sed superior in dirum mucronē procedit, re&usq; porrigitur: Sunt & audaces, belligeri, feroces, robustissimi, vt non permagnos pisces modo, sed animosissime homines aggrediantur, vt apros, tigres, & leones animositate superent. Mellia, vt polypi, sepia, & loligines sanguine carent, cerebrum habent, continent & atramentum, colore sunt subalbido, & genitalia habent, & si hebetia, & bruta sint, mira pollent solertia. Ad ciborum venationem colorem mutat saxorum, quibus hærent, nec solum ad escam, sed in metu maximo, vt insectantium piscium, & piscatorum subterfugiant technas: atramentū etiam aspergunt: Flagrant Veneris libidine, adeo vt viribus exhausti contabescant, vt vilium pisciculorū præda efficiantur. Umbrina, & blennus magno sunt capite, ignavi, & stulti, vt se abscondi putent, cū caput abscondant. Hirudo, miluus, cuculus, lyra, & oculata, à quibus præcipue nomen traxit, magnos secundum corporis proportionem oculos fortiuntur: Sed gregales, imbecilli, timidissimi, velocissimiq; vt nō nare, sed volitare per aera videantur.

TROGVS E VARIIS CAELI LOCIS HOMINVM MORES
conijci posse dixit. Cap. XII.

AT Trogus, qui ex varijs cæli habitibus diuersas morum conie&abat temperationes, iisdem argumentis afficietur, quibus & ij, qui ex digniorum animalium partibus, & aspectibus animi facultates obseruabant. Nos ne fastidium potius, quàm nouam doctrinam discantium animi, pariamus, à præsentis orationis nexu disita sit hæc pragmatia. Sed de morum temperatura, corporumque formis ad varios cæli aspectus ecquid maiores nostri in Medicina, Philophiaq; dignissimi proceres perscripserint, futurum operæpretium arbitror, si in medium exhibuero. Hippocrates libro de aere, aquis, & locis ad regionis habitum, qualitatemque, hominum mores responsum habere demonstrat. Vbi, inquit, nullæ, aut paruæ temporum mutationes sunt sub Septentrione, ibi Sol perpetuo Solstitio accedens, exiguo tempore calefaciens, ibi perpetua hyems. Vnde cogitationes, voluntates, & opiniones hominum nunquam mutantur. ob id sunt

sunt perſiſtentes in propoſito, peruiſaces, & ſtabiles, & quia ibi perpetuus cæli tenor, ibi deſidia, & ſegnities adſunt. A ſegnitie, & otio naſcitur timiditas, & ideò timidi. Ob minus temporis frequentes mutationes ſunt corporibus, formis, & moribus ſimiles, quia aer ſemper nubilus, attrahunt aerem aquoſum, & denſum, bibuntque aquam ex niuibus, & glacie reſolutam: & continua ſegnitie corpora ſunt craſſa, carnoſa, iuncturæ humectæ, & inefficaces, vnde neque arcum tendere, neque tela torquere poſſunt. Mulierum corpora ad miraculum uſque pingua, & fluxa, & coloris fului, ob ingens frigus: à frigore nanq; albedo exurit, & fit fulua, & ob nimiam humiditatem ad coitum ſunt impotentes. Ariſtoteles in Problematis, vt efferis aſpectibus, ita & moribus dicit, quia & frigoris exceſſu, vel caloris etiam corporis temperamētum peruertitur, ſic facies & animus minus prudentes quoq; dixit, quia calidiores longè quàm ſua natura, vt vinolentis ſimiles, nec ingenio valent, quo proſpiciant, ſed fortes, & ſperantes in ſe. At vbi frequentes temporum mutationes ſunt, ſub zona torrida, ibi duæ æſtates, duæ hyemes, & quatuor autumni, ibi variæ ſunt hominum cogitationes, & opiniones, nam mens ex temporis mutatione calidi, frigidique mutantur quoque, calor enim mentes excitat, nec quieſcere facit, vnde inconſtantes, & animo mobiles ſunt, & ibi corpus forti mutatione mutatur, calor excitatur, ibi ira exaſperatur, vt quia crebræ & frequentes mutationes, frequenter ira accenditur, vt perpetuo ſint ira excadeſcentes, & quia calores vehementiores, ſiccitates diutinæ, ſequentes iſtæ mutationes, mentis feritatem inducunt, manſuetudinem, & benignitatem exterminant; & vbi mutatio, ibi etiam animi exercitatio accenditur, ab exercitio virilitas, & audacia naſcitur. Sunt etiam variæ magnitudinis formæ, & morum obtemporum mutationem, quia plurimæ in ſemine accidunt corruptiones. Sunt bleſis pedibus, & capillis, nam à calore, vt lingua, ſic etiam corpora ſolent deprauari. Inquit Ariſtoteles, & timidi etiam, cauſa quia natura, contra quàm loca & tempora ſe habet; nam qui calida habitât loca, frigidi ſunt, & exanguis, ob id timidi. Augentur quoque maximè corpore, quia ab intrinſeco calore reſouentur, diutius quoque viuunt, quia natura ſunt ſiccior, nigris oculis ſimul, quia corpore ſunt frigidi, & humor, qui relinquitur, nigreſcit, vel quia oculorum color corporis colorem ſequitur. Sapientiores ſunt: quia ſobrij, quia poſſunt ſatis refrigerati, vbi verò ſunt temporum tranſmutationes, homines medio modo ſe habent, vt qui ſub zona temperata, neque à Sole, neque à frigore comburuntur, oblædunturque, cogitationes habent mediocres, neque nimium nobiles, neque peruiſaces, formæ corporum, & mores valdè diſſimiles, ſed inter cæteros pulchritudine præſtantes: quia ab extremis longè abſunt. Inter Platonis placita illud obſeruauimus ſcienter dictum. Ex varijs cæli locis, varias generari morum *κράσεις*. Quo argumento in Græciæ tractu in adipiſcendis diſciplinis aptiores videri homines multò, quam aliubi, & qui in Phænicem vergant, pecuniæ cumuladæ mirè ſagaces. Ptolemaus doctiſſimus, & ſi è ſyderum configurationibus hominum mores prouenire ſcripſerit; etiam quæ dixit, noſtro propoſito quadrabunt. Tradit igitur Septentrionales populos feroces, peruiſaces, & agreſtis eſſe truculentæ. Italos, Græcosque præſtantes, benignos, amicitia ſtudentes, animis & corporibus temperatos, fortes, nobilium rerum percupidos, regni oſores, libertatis amatores, populorum imperio gaudentes, bellaces, legiſtatores; Arabas furaces, ſubdoliſque ingenij, ſeruiles, inſtabiles, lucri cupidi. Armenios mobiles, improbos; Sauromantas feritite immanes; Phryges leues, morigerulos mulieribus; Afros in Venerem procliuēs, periuros, temerarioſque. A quò Maternus. Scythæ crudeles, Itali regalis nobilitate præfulgidi. Galli floridi, inconſulti, Græci leues, Aphri ſubdoli, Syri auari, Afiani venerei, ſiculi acuti, Hiſpani elatæ iactantiæ animoſitate præpoſiti, Ægyptij ſapientes, Babilonij prudentes. Hæc Vitruuij ſententia ab his abhorret; inquit enim: Qui rigentia mundi, ac gelu torpentia loca inhabitant, immanibus corporibus ſunt, cædentibus corporum extimis, directo capillo, & ruſſo; oculis cæſijs, ſanguine multo ex humoris plenitate, cælique refrigerationibus ſunt conformati. At qui exuſtas à Sole mundi plagas incolunt, breuioribus corporibus ſunt, colore fuſco, vibrato capillo, oculis nigris, auribus inualidis, ſanguine exiguo, Solis impetu perficiuntur, itaque etiam propter ſanguinis exiguïtatem timidioreſ ſunt ferro reſiſtere. Itaque meridianæ nationes ex acuto feruore mentis, expeditius, celeriusque mouentur ad conſiliorum agitationes. Ad Arctum verſi ex inuſi cæli craſſitudine, ac ob aeris obſtantiã refrigerati, ſtupidis ferè naſcuntur mentibus, quod ex ſerpentibus hyemali frigore torpeſcentibus perſpicuum fit, quæ per calorem, cum exhaustam habeant humoris refrigerationem, tum acerrimè moueantur, per brumalia autem refrigeratæ, immotæ ſunt ſtupore. Quum autem meridianæ nationes animis ſint acutiſſimis, infinitaque ſolertia conſiliorum; ſimul ad fortitudinem magno impetu feruntur, vbi ſuccumbunt; quod habêt exuſtas à ſole virtutes animorum; qui verò frigidis naſcuntur regionibus, ad arma paratiores ſunt, magniſque viribus ruunt ſine timore, ſed animi tarditate, ac ſine ſolertia, irruentes ſuis conſilijs reſringuntur. Cæterum mediæ regiones hinc calore, hinc frigore contemperatæ, & corporum membris animorumque vigoribus

goribus conformes habent incolas, vt sunt in Italia gentes, populufq; Romanus inuictas habet laudes, itaque confilijs Barbarorum refringit vires, & forti manu Meridianorum cogitationes. Ita diuina mēs in temperata regione urbem Romam collocavit, vt omni terrarum imperio potiretur. Plinius etiam ad hęc. Cortexenda sunt his cælestibus nexa caufis. Nanque Aethiopus vicini syderis vapore torreri, dictisque fimiles gigni, barba & capillo vibrato, non est dubium. Et aduerfa mundi plaga, atque glaciali candida cute esse gentes, flauis promiffa crinibus, Thraces verò ex cali rigore, has & illas mobilitates habentes: Ipsoque crurum argumento, illos in supera succum reuocari, natura corporis; his in infernas putes depelli, humore deciduo. Corporum autem proceritatem vtrobique, illic ignium nifu, hic humoris alimento euenire. Medio verò terræ falubris vtriufque mixtura, fertilis ad omnia tractus, modicus; corporum habitus. Magna & in calore temperies. Ritus molles, fensus liquidus, ingenia fæcunda, totiusque naturæ capacia. Iisdem imperia, quæ nunquã extimis gentibus fuerint: Nunc Polemonis, & Adamantij opiniones afferemus. Arcto quicunque fubiacent, corpore sunt prolixo, colore albo (sed reëtius, vt Adamantius, capillis colore flauo albicantibus & mollibus, oculis glaucis) fimis, crassis cruribus, & præ gradibus, carne laxa, & ventricofis; fed ingenio fimples, animofis, leuiffimi confilij, animo præcipites, ac ftolidi. Hic Polemonis textui temporis iniuria vulnus inflixit, nos medelam ex Adamantio afferemus. Contra qui Meridiei fubiacent, nigris, crispisque capillis, nigris oculis, gracillimis cruribus, difciplinis & hi parum apti. Subiungit Polemon; Multimodæ fententiæ mente leues, mendaces, dolofis, furaces, ac magis minusque alij alijs, quo magis, minusque contiguas regiones his incolunt, vel locorum intercapedine feiunguntur. Mediæ verò regionis incolæ, mediam habent quoq; figuram, figna, & ingenia. Orientales, & Occidentales quò magis ad Meridiam, vel Aquilonem accedunt, eò ipfi inter ipfos differunt. Qui extremis Libiæ oris infident, vt Nomades & Hiberi, & Lybes, Aethiopibus fimiles sunt, & tandem vt cuncta complectar, Austrinis quidem omnibus ficcum dominantur & calidum. Arctois contra, humidum & frigidum, aliæ verò regiones, quæ ad vtrafque harum accedunt, temperamento, effigie & moribus fimiles ipfi producant. Sed cur in pluribus locis hæc varia funt, caufa eft, quod alij aliò transferant fedes, & confunduntur nationes, vt fi Thraces nauigauerint in Italiam, & Itali in Thraciam, Perfæ in Affyriam, & Affyrij in Perfiam. Vnde apud fapientes ueriffimè illud habetur vulgò, locorum fortunas fæpius, incolarum verò ingenia rariffimè mutari.

VARIÆ REGIONVM QUALITATE QVOS HOMINVM
mores producant. Cap. XIII.

SD hæc in vniuerfum dicta funt, atque in Zonis diuerfi funt fitus diuerfas conftituunt mutationes, & sub zona torrida frigus, & sub Septentrione quoque æftus reperitur, concaua enim loca, & à Septentrionalibus ventis tuta, & Auftro obiecta in Septentrione calida funt, contra sub timida zona, montes Septentrioni obuerfi frigidi funt, & argentes. Nos ex authorum hiftorijs hominum formas, & mores describemus, vt qui fe Phyfiognomoniæ dogmatibus iniciari cupiunt, hæc debent examinatus inueftigare. In regionem montanam, afperam, nudã, aquofam, & vbi temporum mutationes variæ, hic & huminum formas progigni magnas conuenit, laboriofos, & ciuiles, quibus feritas & immanitas à natura funt congenita. Addit Aristoteles Hippocratis dictis, quòd tardius crefcunt, vbi enim aer affluente fpiritu agitatur, tunc purus & falubris efficitur. Dicit quoque coloratos, nam commodè aspirata loca coloris hilaritatem præbent. Contra qui concaua patentia, & æftuofa habitant, ventofque calidos plus fentiant, quàm frigidof, & aquis utuntur calidis, hi neque magni, neque longi, neque benè compofiti nafci poffunt, fed lati & carnofi, & nigris capillis, & nigri potius quàm albi, & biliofi, quàm pituitofis, neque ciuiles, neque laborum tolerantos. Aristoteles in paluftribus fonnolentiores homines dicit, quia ibi magis refrigeratio requiem, & fomnum conciliat, fic enim pallidum efficit; nam humor cum putrefcit, quòd euenit immobilitatis caufa, pallet. Quicunque verò altam planam habitant regionem, ventis expositam, & aquofam, eorum formæ magnæ fimiles, & erectæ animi manfuetiores. Quicunq; macra, ficca, & arida loca inhabitant, hi formas duras, intentas, flauas magis, quàm nigras habet eorum mores etiam rigidi, pertinaces, & contumaces. Denique vbi regio nuda, excelfa, afpera, quibus à frigoribus, & hyeme præmatur, & ab eftu folis exuratur, ibi duros graciles, articulis benè compofitos, intentosque, & hirsutos reperias homines, vigilantes, laboris tolerantos, bellicosos, folertes, & ad artes habiles; Sed contumaces, & ira pertinaces, & magis feritate, quàm manfuetudine partipicantes, contra vbi crassa, & mollis, & aquofa, & aquæ valdè sublimes, vt æftate calida, hyeme frigida, ibi omnes carnofos, articulis non apparentibus humidof, laboris intolerantes,

tes, & malignos, somnolentos, segnes, ad artes tractandas stolidos, & mutabiles. Regio ita se habet ad cælum, vt homines, vnde vt regiones, & loca, ita & incolæ: nam vbi crassa mollis & aquosa, ibi homines crassi, humidi, segnes, & inhabiles ad artes. Sed vbi tempora non variant, illic & æqualissima regio: vbi mutationes calis variæ, illic regio agrestis, & inæqualis existit: inueniasque & montes plurimos, densosque. Regio verò, quæ in medio sita est calidi, & frigidi, omnium fertilissima existit, arboribus refertissima, & maximè fructifera, fructus suos tempore maturos promittit tum ex feminibus, tum ex se ipsa spontè: sic enim pecora sapius pariunt, & placidissima educantur. Sed regionum aliquarum adducamus exempla. Britannia homines proceros, macros, albos, capillo flauos, oculis cæcios, sed moribus varios. Mediterraneos rudium & syluestrium morum, efferatos: Littorales ob mercimonia cum alijs tractantes, ciuiles & hospitales. Angli etiam proceri, musculosi & robusti, flauo capillo, barbarum pilis in ruffum tendentibus, facie formosi, vt Gregorius Pontifex eos non Anglos, sed Angelos vocarit: Belligeri sunt, mites & benigni, sed cum aduenis inhospitales, elataque mente. Suetiam incolentes, ingenio tardi, dedignosi, pertinaces in opinionibus, suspiciosi, bellicosi. Boreales Germani gens proceræ & robusta, vultu minaci, superba, crudelis, sibi placens, in incessu grauis, bellicosa, sine cæremonijs, in contractionibus libera, in potu admodum licentiosa, mechanicis artibus dedita. Germani trans Rhenum ad ortum vergentes proceri & flauo, propè Sarmatas, immanes sunt animis, atque corporibus, & ad infitam feritatem bellando exercent animos, & corpora & labores: Ex Pomponio. Regio Tanaidi finitima, & Meotidis insulis, & Boristhenibus, algida & montana, laboriosè habitatur, locis asperis & importuosis, insoeciabiles homines sunt, etiam inter se, agrestes, pugnaces, & rapaces: at in planitiis mitiores: artibus & doctrinæ indulgent: Ex Strabone. Nomades, qui Tanaim accolunt, agrestiores, qui Boristhenem, mitiores, qui etiam montuosis asperis viuunt, ferini & syluestres: in oris maritimis rapaces. Dionysius Afer de Sauromatis.

*Sauromatas truces, gens aspera, Martis in armis,
Sanguis Amazonidum fortis, quos protulit olim
Sauromatis mixta, quæ Thermodonte relicto,
Ingentes gaudere viros, bellique potentes.*

Hircaniæ pars aspera, viuens latrocinio: gètes belli potius, quàm agris colendis studiosæ; Barbaræ sunt, quod & locorum asperitas facit. De Massagetis Afer.

*Post hos Massageta trans flumen Araxis ad ortum,
Hospitibus seui, cuncti belloque feroces.*

Thraces circa Bætrianos montani, immanes, & indociles, at qui inferiori loco habitant, luxuriosi. Ouidius de Tereo agens.

*Digna quidem facies, sed hunc innata cupido
Extimulat, pronumque genus regionibus illis
In Venerem, & flagrat vitio gentisque, suoque.*

Vegetius eligendos tyrones Septentrionales iubet: nam qui vicini sunt, nimio solis calore siccati, amplius capiunt, sed minus habent sanguinis, & cum se exiguum sanguinem habere nouerint, metunt vulnèra. Septentrionales verò largo sanguine redundantes, ad bellum promptissimi sunt, vt remoti à solis ardoribus inconsultiores esse dicit. Ad id Lucanus.

*Quicquid ad Eoos tractus, mundi que teporem
Labitur, emollit gentes clementia calis:
Omnis in Arctojs populus quicumque; pruinis
Nascitur, indomitus belli est, & mortis amator.*

Hispani modici sunt statura, macri, fortes, & neruosi, colore inter fuscum & clarum, viuaces, animosi, & laboribus patientes, in pralijs audaces, callidi in negotijs, honoris cupidi, inquieti, superbi, rapaces, in omnibus superiores videri volunt, fumosi, inuidi, simulatores, cæremoniosi, in vestibus pomposi, silentij & grauitatis amici, & apparentiæ. Arianus Indos intra flumen Indum habitantes, corporibus quidem maximi, omnium Asiæ populorum quinque cubitos, aut paulò minus, plerumque; alijs cæteris, exceptis Æthiopicis, nigriores, & omnium Asiæ populorum bellicosissimi. Sed ad Meridiem vergentes, nigra facie & coma. Sed non æquè nigri, neque ita crispo capillitio: & magis ad Septentrionem vergentes Ægyptios potius corporis forma referunt. Persas voraces, & infatiabiles dicit Demetrius Phalereus, quod totos campos stercore coinquent, & quod bouem in maxillis referant. Aristophanes, quod in furnis, loco panum, boues assabant. Lusitanos Strabo ait agiles, insidiosos, veloces, & vestigatores: Cantabros superbos, superstitiosos, & aliquando immanes. Britannia, cui annexa Hibernia superior, & asperior, sed homines lóge magis, quàm Britanni syluestres, manducones, & anthropophagi, honestum putant parentes vorare, coeunt cum

vxoribus

vxoribus in propatulo, sic cum matribus & sororibus: Statura supra Gallos procera, coma non adeò flauescente, corpora laxiora, balbutientes barbari. Mela eos inconditos, & virtutis ignaros, pietatis expertes dicit. Corsica insula aspera, & pluribus partibus penè inaccessibilis; qui eius montes habitant, superant ipsas immanitate belluas: In eis agrestis effigies, quanquam bestiarum appareat diritas, faciesque truculentæ. Ligures Virgilius vafros, callidos, & fallaces vocat: Æneidos Vndecimo.

*Vane Ligur, patrias tentasti lubricus artes,
Nec fraus te incolumis fallaci proferet Anno.*

Cicero acutiora ingenia in ijs terris nasci scripsit, in quibus aer purus, ac tenuis, quàm illi, qui vtuntur crasso cælo, atque concreto: ob id Athenienses ingenio præstantiores esse Thebanis, quod puriore cælo fruereutur. Sed quæcunq; ex his superioribus retulimus, ne putetis velim vera semper contingere, sed in pluribus: nam, vt Apuleius inquit, apud socordissimos Scythas Anacharxis sapiens natus est, & apud Athenienses Cato Melicerides fatuus. Sed quæ de hominibus diximus, etiam in cæteris animalibus videre licet: nam accipitres & falcones, & aquila maiores sunt, fortioresq; in regionibus Aquilonem versus. In frigidis enim tetrus magna corpora nascuntur, quæ copioso sanguine & spiritu abundant, vnde audacia & feritas prouenit, in alijs verò regionibus secundum proportionem vigor, & audacia in eis spectatur.

CONTRA PHILONEM, ET QUOMODO EX APPARENTIBVS
ex facie moribus sit indicandum. Cap. XIII.

PHILONEM Lacedæmonium, qui solùm ex facie in passione illa hominum morum signa venabatur, ita coarguit Aristoteles. Fortis & impudens haud diuisi se habent vultu, hic enim omni à se verecundia abiecta, ille omni abdicato timore, obfixo vultu loquuntur; si vnus igitur apparet in facie mos, vnde noris duas animæ affectiones, & inter se oppidò quam differentes? neutiquam enim parum abest fortitudo ab impudentia. Præterea si ea signa accipienda sunt, ex quibus humana natura vestigatur, quæ semper & omni tempore sint, qui fieri potest, vt natura hilaris ridenti semper fronte permaneat, vt ei nunquam contingat odiosum, & mæstū diem ducere? sic quoq; mæstus animo natura, nonne fieri potest, vt gaudio, & tripudijs vitā ducat? Perpauci igitur sunt affectus, qui ex apparentibus in facie moribus conijci poterunt, vt iusti, misericordes, & ingeniosi, qui ex huiusmodi in facie configurationibus in passione illa non dignoscuntur. Sic Philonis regula, vt non semper explorata vtilitatis vera habenda est. Nec sanè fatis vulgarem operam præstat; verùm sedula vestigatione perquirendū, si alia comitentur signa, ne simplici fallamur nota, vt superius à nobis recensitum est. Polemon ad hæc: Accidit nonnullis formæ mutatio, cum lætitia præter morem exhilaratur, vel dolore, ira, vel formidine afficitur, vel ieiunijs, aut repletionem, vel si rei alicuius cupidine tenetur, vel si quid animo considerant, aut oculis contèplantur, vel auditus sensu tenentur, & quidem in eiusmodi re haud tota forma immutatur, sed immobilis manet, signa autem mutantur. quæcunq; autem ex ipsis permutantur, non æquè in omnibus permutationem sentiunt, sed quantum ad cuiusq; naturam proximè accedit. Hoc autem considerare oportet, quod quæcunq; signa in quouis exortu prouenientia conspiciuntur, illum ipsum indicant magis iisdem affectionibus subijci, quas illa denotant. Exemplum erit: si quis signa considerantis habuerit; prudētem, boniq; consilij dixeris; si verò signa fraudis, doliq; & si illa in præsentia minimè agat, cum arte quadam celet; dolosum & fraudulentum faciliè exiltimabis. Si minimè iratus sit, iræ tamen obnoxium censebis. Idem in alijs iudicabis.

CONTRA PTOLEMÆVM MORES, ET HOMINVM FORMAS
non è stellis prouenire. Cap. XV.

ASTROLOGI è stellis non solùm hominum formas, sed mores prouenire dixerunt, & primo Ptolemæus ex planetarum naturis, fixarumq; cum eis ascendentiū proficisci: Inquit enim. Saturnus si fuerit orientalis, erit natus mellini coloris, mediocris crassitudinis, pili eius nigri, capilli capitis crispi, pectoris pili densi, oculi mediocres, corpus moderatæ magnitudinis, vincitque in eius complexione frigiditas, & humiditas: Si verò occidentalis, erit subnigri coloris, macilentus, parui corporis, planos & raros habens capillos, aptæ coadunationis, oculi nigri, in eius complexione vincit siccitas. At Maternus addit: Modici cibi, multæ potionis. Quo ad

ad mores: Erit inflati spiritus, sublatis honoribus, boni, & boni consilij, semoti, & sibi vacantes, quos malignus humor & intrinsecus dolor assidua eruptione discrutiet, laboriosi, malitiosi, solliciti, & in aquosis habitantes. Iuppiter si orientalis, facit albi coloris, conuenientis, mediocriq; capillatura, oculi mediocres, aptæ staturæ, quantitatis moderatæ; in cuius complexione calor, & humiditas præualêt, si occidentalis, albus; sed non aptæ albedinis, capilli plani, anteriori parte caluescentes, corporis & oculorum mediocris, in eius complexione vincet humiditas. Addit Maternus: Plurimi cibi, fixo gradu vestigia premens: Mores: erit magnanimus, magna appetens, imperiosus, in actibus suis gloriosus, honestus, mundus, & lætus. Veneris opera & lous eadem, præterquam quod erit pulchrior, eiusq; pulchritudo pulchritudini mulieris assimilabitur, melioris figuræ, corporis mollioris, & melioris qualitatis animæ: solet & oculos subruffos facere. Addit Firmicus: Corpus longum, candidum, oculos gratos, venustos, splendore fulgentes. Animi mores: Delectabiles, lætos, nobiles, luxui vacantes, amabiles, gratos, venustos, amatores, libidinosos, pios, iustos, optimosq; amicos. Mars orientalis, albedinis & rubedinis mistum colorem facit, formam bonæ quantitatis, idoneæ carnositatis, oculos eius varios, capillos crispes, & mediocres: complexio calida & sicca. Orientalis rubei coloris, moderatæ quantitatis corporis, paruos habentes oculos, rauos, & planos capillos, & flauos, complexio sicca. Addit Maternus: oculos sanguinolentos, capillos rubeos: Ex moribus: asperos, inuictos, qui nullis rationibus subiugantur, immobiles, contentiosos, audaces, periculosos, violentos, edaces, multum digerentes, fortes, imperiosos, semper sibi principalia, artifices ferri, & ignis, aliena desiderantes. Mercurius orientalis facit natū mellis coloris, eritq; quantitas corporis moderata, aptæ coadunationis, paruorum oculorum, capillos habens mediocres, complexio calida: Occidentalis verò subnigri, vel crocei coloris, macilētus, vox exilis, orbes cauos oculorum, & pupilla oculi caprini, coloris declinantis rubedini: cōplectio sicca: Addit Maternus. Corpus gracile, coloris pallidi, oculos honestos, mediocris cibi, & potus: Mores verò cordatum, cuncta dulcentem, modestum, discretum, & secretarium. Sol, vt Maternus refert, corpulentum facit, crines flauos, fideles, inflatos superbiæ spiritu, cordatos, efficaces, agricolas, delectaturq; aquis, & honestis. Luna corpus maculosum, sed candidum, varias macularū, magnos corpore, honestos, stabiles, filiorum amatores, & parentum, vitæ inæqualis, & habitabit in aquosis locis. Huc eorum opiniones, & verba adducere volui, vt noscant petitiones eorum scientiā vanam, imaginariam, & superstitiosam; nam ea, quæ ex qualitatibus elementorum puris, & naturalibus, isti syderibus & cælo ascribunt, vt imponant ignaris, quod è cælo, & stellis eueniant, ob id sublimia, magnifica, & admirabilia sint. Sed multifariam falluntur. Inquiunt enim animam mores fortiri, quando ex materna aluo foras egrediuntur. Sed res aliter se habet: nam tunc anima mores fortitur, cum à Deo infunditur: & id nō solum ab Hippocrate, Platone, Aristotele, Galeno, & alijs Philosophis comprobatur, sed ab ipsis Theologis. Possunt sydera alterare elementa in ortu natorum, sed in ipso animæ illapsu informatur substantia: & mores induit anima ex embrionis qualitate, vt inferius clarius dicemus, & alibi contra eos plenius inuecturi.

EX ALIMENTIS QUIBVS HOMINES VESCUNTUR, EORVM
mores dignosci posse. Cap. XVI.

BLATO libro de legibus ait: Alij homines propter aquas, quidem propter alimentum ex terra prodiens mores sortiuntur, quod non solum melius & deterius, sed in animis quoq; id genus omnia patere non minus potest. Idem de vino loquens: iubet pueros vsque ad annum duodeuigesimum vinum non degustent, docens hauquaquam ignem igni superindere, atque animari oportere prius, quam labores subire incipiant, vt furibundum animum iuuenum caueamus. Ad annum vsque trigesimum moderate vtendum, vt verò ad quadragesimum peruenerint, liberaliter indulgendum, contra senis austeritatem, salutarem medicinam, qua scilicet reiuuensecente, animiq; molestias deleat, ac mollis è duro factus animi habitus; vt ferrum igni impositum, tractabilior esset, vinum quidem, vt tyrannus quidam, animum imperat, ob id, vt inimicum, vitandum censet: nam vbi intra corpus inuasit, caput calidis implens vaporibus, motus immoderationis prauis, animæ concupiscibili, atque irascibili auctorem esse, consilij verò magis præcipiti rationali: Gubernatorē vetat, quo minus clauos, vt conuenit, & milites in arce sobrii sint: iudices quoq; cum exercenda iustitia sit, errare facit, & præfides omnes male moderari, nihilq; sanum iubere. Cicero de natura Deorum dixit: Cibo, quo vtare interesse aliquid ad mentis aciem. Est natura brutis cibus amicabile, cuiq; peculiaris herba, alijs radix, fructusq; arboris; ob id mos cuiq; cōstantissimus: solus homo omnia degustat, cuncta experitur, & deuorat, vt quod sibi proprium & peculiare

E non-

nondum sibi perscripserit, ob id varijs donatus est moribus, syluestribus, mitibus, indulgentioribus, & ferinis. Hippocrates hoies solis pomis, & seminibus nutriri debere iubet, quibus per exordia vsum asserit, nec tam puro dixerit, vt morbos caueat, sed vt perpetuum morem seruet. Narrat Plato, vbi de hominum vltus ratione agit, de Ciclopibus, quod fructibus sponte prouenientibus vescerentur. Virgilius bacca syluestri, & cornu, Ouidius glande: gens immanis & effera, Hyperbo rei, qui Ripheos montes habitant, syluestribus fructibus nutriuntur. Arcades glandium cibo, vt *Γαλακτοφάγοι* dicerentur. Massagetæ, qui insulas & montes colunt, syluestribus fructibus viuunt, & illorum expressos succos bibunt, Æthiopum populi hilophagi tenerioribus ramis, dente exesis ventrè farciunt: duræ gentes & inhospitales, & syluestres, vt cibus. Athenienses verò & Ægyptij suauis cibo vtuntur, vrbanoque, ficibus, & melle; Medi amygdalas: ob id prudentes, & disciplinz capaces: Indi ex fructu palmæ panem & vinum in victu trahunt. Gymnosophistæ & sapientes Indorum fructu palæ suauitate insigni. Cardaces durissimo pane, cardamo, & salis grano viuunt: bellicosi sunt, ex furto viuentes: nam carda, virile & bellicolum sonat. Galactophagi, equarum mulsores, & Massagetæ, vt Dionysius Afer ait.

Post hos Massagetæ trans flumen Araxis ad ortum,

Hospitibus seui cunctis, belloq; feroces.

Nondum Bacchi donis, Cereris nec munera norunt,

Sed hac commixtum potant cum sanguine equino.

Est enim equus belligerum animal. Immutant aquæ epotæ in animalibus colorem: peregrina enim pecora è Nili aqua potantia, colorem suum in alienum mutant colorem: & Strabone Immò sunt qui dicant: Æthiopum nigritiem eiusmodi aquam causare. Xanthus Troiæ fluuius, Scamander prius dictus, sed postea Xanthus dici cœpit, quod omnium vellera rufo inficiat colore, quem *Ξάνθος* Græci vocant, vt Aristoteles tradidit. Chrates flumen albi colores facit. Ouidius ex Theophrasto.

Chratis, & hinc Sybaris nostris conteruimus oris,

Electro similem faciunt, auroq; capillos.

QVOD A NUTRICIBVS ETIAM IN MORVM COGNITIONEM
deuenire possumus. Cap. XVII.

ON inopportuno videtur huc afferre (& si Physiognomoni non admodum congruunt) quomodo à nutricibus, & ab educatione in hominum morum notitiam deuenire possumus: nam vitia, & bonos mores pueri cum lacte hauriunt. Legimus apud Gellium Phauorinum Philosophū dicere: Sicut valet ad fingendos animi, corporisq; similitudinem vis & natura seminis; non secus lactis ingenia, & proprietates. Et Auicenna de lactantis moribus ait: Secundum verò mores suos consideratur, quoniam ipsam oportet bonorum morum, & laudabilium esse, & quæ tardè à malis animæ passionibus patitur, sicut ira, tristitia, timore, & reliquis. Omnes enim hæ corrumpunt complexionem, & fortasse permutantur, sed transeunt in infantem lactantem, & propter hoc prohibuerunt quidam, ne stolidi lactet. Sæpenumero miramur pudicarum quosdam mulierum liberos parentum suorum neque corporibus, neque animis similes existere: quoniam in moribus inolecendis magnam ferè partem ingenium altricis, & natura lactis tenent, quæ iam à principio imbuta paterni seminis concretione, ex matris etiam corpore & animo recentem indolem configurat. Chrysippus ob id optimas, & sapientes nutrices optabat. Cyrus neci expositus, à cane fœmina educatus est, pastor inuenit eam infanti vbera præbentem, & à feris & alitibus defendentem, puerum defert ad stabulum, eadem cane anxia prosequente, qui postea puer bellator maximus instar robustorum canum euasit, ex Iustini historijs. Achilles à Chirone centaurus educatus fuit, nō communi cibo, sed maximarum ferarum tigribus, leonibus, pantheris, & elephantorum medullis, lacte & sanguine, ob id omnium fuit fortissimus, & munificentissimus, iræ contumacis, & feræ, & dictus fuit Achilles à chilo, idest sine cibo. Hæctora vicit, Troilum, Pantafileam, Deiphobum, & alios, qui ab Homero memorantur. Rhemum, & Romulum lupa nutriuit, ideo ipsos ab eis genitos Romanos luporum instar, rapaces extitisse. Sic enim de Lycastro, Parrhasio dicitur à lupa educatis. Cernus Telephum, & Agenem Herculis filium nutriuit. Aegyptus natus in syluis expositus fuit, vt à feris deuoraretur, vt sui natalis turpitudine abscederet, sed à capris vbera præstâtibus educatus est, vnde Aegyptus ab Aege dictus idest à capra nutrice. Luxuriosus, vt hircus fuit, & callidus vt capra. Iuppiter nutritus fuit lacte capræ ab Amalthea, & Melissa nutricibus, hinc orta fabula, quod Poetæ à capra nutritum fabulati sunt. Cæsar Germ.

„ si vere Iuppiter infans

Vbera cretæ multo fidissima capræ.

Mercurium quoq; à capra educatum fingunt Poetæ, quod prudens, disertus, & eloquens fuerit. Refert Michael Scotus puerum fuisse, qui dum porcæ lacte altus, adultus etiam pannis indutus limbum intrabat, & porcorum more vorabat, alterum qui lac capræ quum suxisset, saltatim incedebat, arborumque radices erodebat. Vulcanus quia claudus de cælo proijcitur in insulam Lemnum à simijs educatus fuit, ob id ridiculus euasit. Homerus.

*Iecit pede, extrahens è cælo diuino
Totam autem diem ferebar: vnâ autem cum sole occidens
Decidi in Lemnum (paucus autem animus erat mihi)
Tunc me Sintij viri statim exceperunt cadentem.
Sic dixit: risit autem Dea albas vlnas habens Iuno,
Subridens autem filij suscepit è manu poculum,
Sed hic alijs Dijs à dextra exorsus omnibus
Propinabat: dulce neclat ab craterè hauriens.
Inextinguibilis autem excitatus est risus beatis Dijs*

Idem quoque ad id.

*Non eques ipse pater fuerat tibi me hercle Peleus,
Non Thetis est genitrix, glaucum te peperit æquor
Aeriâq; rupes, mens quod tibi dura ferox est.*

Ex quo Virgilius Aeneidos quarto.

*Non sibi diua parens, generis nec Dardanus auctor,
Perfide; sed duris genuit te cantibus horrens
Caucasus, Hircanæq; admorunt vbera tigres.*

Nec hominibus id solum, sed in pecudibus id quoque animaduersum: nam si ouium lacte hædi, capræ agni alerentur, constat in his lanam duriorem, & in illis capillum gigni tenuiorem. In canibus etiam obseruant agricolæ, & pastores: nam eos, quorû volunt generosam indolem conseruare, non patiuntur aliquæ nutricis vberibus ali, quoniâ semper & lac, & spiritus maternus longè magis ingenij, atq; incrementa corporis augent, & si effæta lacte deficitur, caprinum præbent, dum quatuor mensium fiat.

QUOMODO EX ÆTATIBVS MORES CONIICI POSSINT.
Cap. XVIII.

POSSUNT ex ætatibus mores cognosci, aliter enim pueri, aliter adolescentes, aliter senes morati sunt, vnde ex sola ætatum inspectione possunt hominum mores conijci. Pueri ex hoc, qui senum facies possident, moribus & sapientia senibus assimulantur, & senes quibus facies iuueniles, puerilia desideria, & sciētiam possident. Pueri sunt flauo capillo, cæsijs oculis, carne alba, molli, & delicata & humida, membra rotunda, articuli inconspicui, hilaribus oculis, colore in facie rubicundo, & iucundo, naso simo: sunt mobilibus moribus, voluptatibus dediti, cibus, iudis, & amoribus. Adolescentes obscuriori capillo, oculis charopis, lucidis, micantibus, carne firmiori, neruosa, robustaque, in qua nerui & venæ conspiciuntur, colorata, naso adunco. Mores: luxuriosi, incontinentes, res illicò appetentes, at mox odio habentes, cito irascibiles, sed ira non durabilis, ambitiosi sunt, nec contemni, nec contumelias patiuntur, & molestissimè iniurias, contentiosi, victoriæ cupidi, audaces, & de se confidentes, pecuniarum spretores, quia adhuc necessitates non passi sunt, honore cupidi, simplices non malitiosi, & creduli: quia non adhuc decepti fuere, bonæ spei, misericordes, & qui facilè persuadentur, verecundi, magnanimi, liberales, & magis se dignos putant, quàm sint & amicorum studiosi. Senes verò contrario modo se habent. Capilli sunt eis albi, oculi obscuri, & sicci, vt vitrei, caro rugosa & frons, caro eliquata, nerui & venæ super carnem extantes, tempora caua. Mores: nihil credere, neq; negare, neq; affirmare res, omnia in deteriore partem accipere, suspiciosi, nec amant, nec odio habent, sed amant tanquam oscuri, & odent tanquàm amaturi: pusillanimi, & animo deiecti, meticulosi, illiberales, quia bonorum consecutionem experti sunt difficillimâ, viuere cupiunt: nam cupiunt, quod indigent, vtile, non honores appetunt, inuerecundi, nullæ spei, propter timiditatem, loquaces, quia præterita narrare auidi sunt, acuta, sed infirmæ iræ, auari, nam si cetera senescunt, auaritia semper iuuenescit, amari, nō ridiculi, misericordes, sed non vt iuuenes, sed quia omnia metuunt, & se paratos vident, ad omnia pati. Similes mores & anni tempora ferunt, quæ ætatis anni. Ait Hippocrates, quod corpus hyeme pituita repletur, argumento quod hyeme pituitosos mucos emittunt è naribus homines, & pituitosi morbi emergunt. Mores hominum tunc pigri, timidiq; oriuntur.

oriuntur. Verè augetur sanguis, pars anni calida & humida, tunc quia è naribus sanguis effluit, item & rubri sunt ætati pueris assimilatur, ob id mores superbi & audaces. Æstate bilis in corpore augetur, indicio quod eo tempore bilem euomunt, & purgationibus biliosa admodum excernuntur, quod etiam ex febribus & hominum coloribus percipitur, ob id cholericus & iracundus sumus. Autumnus frigidus & siccus, indicio quod homines tunc frigescent, & nigram choleram euomunt. Ob id autumno timidi homines, & melancholici, & segnes efficiuntur.

QVOD PER SIGNA A CONTRARIO SYMPTA MORES
diudicare possimus. Cap. XVIII.

ARISTOTELES in suis Physiognomicis inter alios modos, quibus Physiognomicam scientiam exerceri posse scribit, electionem signorum etiam diffimiliter fieri, hoc est loco à contrario auctor est. Exemplo omnia clariora reddemus, vt si pilorum duritiem fortitudinem denunciare cognoscimus; pilorum mollitiem imbecillitatem, per signum à contrario iudicare poterimus. Item, eorundem in pectore densitatem, iræ exadescentiam pro certo habemus, quum spirituum, & cordis caliditatem arguat, quæ iræ causa existit; sic etiam carentia in eodem loco, mansuetudinem monstrabit. Et, si extrema magna fortitudinem arguet, contra exilitas timorem, & animi quasi exilitatem ostendit. Et sic de multis erit idem iudicium faciendū.

QVOMODO PER PLURES PASSIONES, ALIÆ INDAGANDÆ.
Cap. XX.

ET alter mores coniectandi modus, quem nullus ante Aristotelem aggressus est, vt ipsemet in suis Physiognomicis testatur, & hic modus syllogisticus est, per quem ex duabus, vel pluribus passionibus, alias possimus coniectari, & aliæ inferantur, quomodo Rhetores vtuntur. Hic pauper est, ergo blandus. Si ex signis hominem cognoscimus in iracundū, tristem, & immorigeratum, possumus ex his continuò inferre hunc etiam inuidiæ notam non carere posse, sed necessario inuidum esse, & si in eius facie, vel corpore inuidiæ notæ nullæ extant, & hunc modum Dialectico ascribit, quum ex vna conclusione illata, aliam inferat, nam tria illa accipiuntur, vt priora, & antecedentia, & quarta affectio, vt conclusio inferatur. Cognoscimus præterea, vel ex apparent more, vel per signa ex feris aliquem inuerecundum, & paruiloquum esse; possumus & illico inferre eum esse etiam furem, & illiberalem: furem quidem propter inuerecundiam, illiberalem propter paruiloquentiam; sequitur etiam fur impudentiam, paruiloquiū verò illiberalitatem, ex hac conuenientia methodus nascitur mores coniectandi non inutilis. Sic qui temerarius timidus est.

QVOD EX DISTINCTIONE HABITVVM, ET PASSIONVM
masculini, & fœminini sexus, de moribus multa conijciuntur. Cap. XXI.

NVNC ex Aristotele animalium genus in duas formas diuidemus, masculinum scilicet & fœmininum, & qua in re altera ab altera differat, & quid cuiq; conueniat; addemus, & corporis formæ mores, scilicet quæ animosa, vel timida, iusta, vel iniusta fuerint.

Tabulam hanc obuiam hic præfigendam duximus, quæ anteriorem, & posteriorem corporis virilis faciem exprimat, vt singulæ partes, quarum toto opere meminerimus, liquido conspiciantur.

Vir igitur magno corpore præditus, est vultu lato, supercilis incuruo, oculo magno, mēto quadrato, collo crasso, neruosoq; , humeris robustis, pectore amplo, costis validis, ventre concauo, coxendicibus ossosis, apparentibus, coxis & brachijs neruosis, articulatis, & fortibus, genu duro, tibijs neruosis, tarsis deorsum contractis, talis neruosis articulatis, pedibus & manibus magnis, bene formatis, & neruosis, omoplatis fortibus, magnis & distantibus, metaphreno articulado, carnosō, dorso magno, robusto & bene costato, lumbis ossis, validis, natibus gracilibus, & carne duriori, sicciorique, gressu tardo, voce magna & graui. Moribus verò generosus, intrepidus, iustus, sin. plex, & victoriæ cupidus.

Proposita hac modo figura leonis imago ad viuum delineatur, vt eius partes cum virilibus comparandæ commodè spectentur.

Nunc leonis formam describemus; nam totius corporis leonini forma, & singula eius membra viri idæam præ cunctis animalibus maximè sortita videntur. Leo capite est mediocri, facie magis quadrata, non valdè ossæ, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente supercilia, & nasus versus veluti nube, sed frontis id. quod ante caput est eleuatum habet. *καρωπὸς ὀφθαλμοί, ἐγκοίλους ἔσφρα περιφωρῆς, ἡτὲ ἀγυαν παρομῆκεις*, oculis charopis, non valde rotundis, neq; valdè prominentibus, vt vetus, translatio habet. Quidam nō prominentes, sed oblongos habet. Sed nos leonem inspiciendo, oculos nō cauos vidimus, sed mediocres inter cauos & extantes, & Aristotelicum textum corruptū iudico, ex Adamantio restituendum; habet enim: Caropi & caui mediocriter oculi leonem te admonebunt, ob id oculis concauis, rotundis non valdè cauis, neque valdè proiectis. Sed redeamus vnde digressi sumus. Supercilio pregradi, naso crassiori potius, quàm tenuiori, superiori maxilla non prominente, sed inferiori æquali, rictu oris amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes superiores inferioribus superiniectæ sint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Cervice ex singulis, restisque ossibus rigenti, collo magno quidem, sed mediocriter crasso, pectore robusto, partibus circa iugulos solutis magis, quàm compactis, metaphreno lato, costis & dorso valdè firmis, circa coxas & femora parum carnis habet, medio ventre gracili, *ἐυζωνοί*. Sed Suesianus fati peruerse basim iuuenilem vertit. Cruribus validis, & neruosis, pilis vestito flauis, neque reatis, neq; valdè crispis, corpore toto articulado, & neruoso, nec molliori, nec iusto duriori. Suesianus etiam perperā humidū vertit. Incedit tardè, & passibus multis distantibus, humeri ad singulos passus commotis. Animæ verò habitus, generosus, magnanimus, victoriæ cupidus, mansuetus, iustus, & amans eorum cum quibus verliatur.

In

In hac tabella foemineam figuram expressimus auersam & aduersam, ut vtriusque partis singula membra vniuerso opere commemoranda in aspectu venirent.

Fœmina autem contrario modo. Capite est paruo, capillo molli, vultu angusto, fronte depressa, supercilio extenso, oculis paruis, & splendentibus, naso recto ad faciem, malè discreto, facie carnosâ, exilibus labiis in ore paruo, & ridenti, mento rotundo & glabro, collo gracili, clauibus male solutis, pectore stricto, & imbecilli, coxis pinguibus, genibus carnosis, intus inuentibus, & collabâtibus, tibijs mollibus, & inarticulatis, suris deorsum ductis, talis carnosis, paruis pedibus, & manibus gracilibus, inarticulatis, vlnis, brachijs, & cubitis exilibus, humeris inarticulatis, imbecilibus, dorso angusto, & debili, metaphreno inarticulato, & infirmo, lumbis carnosis, natibus carnosis, & pinguibus, vniuersa deniq; corporis forma minori, delicatiori potius, quàm generosiori, nimis neruosa, & humidioribus carnibus, voce exili, gressu breui incedente. Ingeniũ verò muliebre pusillanimum, furax, & ad summum dolosum. Sed Adamãtius molle, iracundum, infidiosum, fraudulentum, timidum simul, & audax dicit. Plato fœminam homine semper peiorem dixit, & imbecillioem, quod ab Aristotele, & Galeno confirmatur, & ex frigiditate euenire dixerunt. Cùm calor sit primum naturæ instrumentum, & vbi deest calor, ibi & perfectio, & ob id barba à natura ei largita, vt ab omnibus dignior, & venerabilior haberetur, eique decus & ornamentum afferret. Homerus melierem iracundam dixit, Horatius dolosam, Apuleius fallaciosam, procacem, callidam, Catullus multiuolam.

Hic vt Pardalis forma ad viuũ demonstretur, maximè præstitimus, nam eius partes mulieribus comparatæ, eandem retinent similitudinem.

Hic Pardalis formam referemus: nam Pardalis inter animalia formam maximè, & ingenium muliebre refert, cruribus tamen exceptis, quibus maximè ad inuadendum cætera animalia, & ad se defendendum vtitur, & fortiter agit. Habet enim Pardalis faciem paruam, os magnum (paruum) oculos paruos, albicantes, ipsosque circumagentes magis, sed quidã legit pro *epipoleusteros peripolesteros*, & putans se textũ corrigere, ipsum peruertit, *metopon promicesteron prosta ota periphesteron, epipedoteron*; idest frontem oblongam, versus aures rotundam magis quàm planas. Sed vetus trãslatio aliter habet: frontem lógam, aures rotundas magis, quàm planas satis peruerse. Collũ valde longum,

longum & tenue, pectus paruis costis præditum, dorsum longum, clunes carnosas & fæmora: partes verò circa ilia & ventrem magis planas, idest non protuberantes, nec cauas, colorem variũ, corpus totum inarticulatum, & asymmetrum. Forma igitur corporis talis. Sed ingenium molle est, vel effæminatum, iracundum, insidiosum, & fraudulentum, timidum simul & audax. His moribus corporis etiam forma respondet, & sapientes Aegyptij hominem designaturi, qui scelestum suum, ac malignum occultet animum, ne à suis noscatur, Pardalim pingunt; hæc siquidem clanculum alia persequitur animalia, nec finit impetum, ac pernicitatem suam innotescere, qua in illis persequendis vtitur. Sed addit Adamantius: Ex auibus aquilæ masculinum ad spectum, perdix verò fæmininum habet, reptilium draco quidem maximè masculinam, viperæ verò fæmininam formam habent.

Subiecta tabella aquilæ & Perdixis imagines præferet, quæ non tam præfenti capiti, quàm toti operi inferuiunt.

VI

Hæ sunt maris, & fæminæ formæ & mores: nam animalia cicura nobis experientia nota sunt, syluestria pastoribus, & venantibus, & illis, qui ea pertractarunt. Animæ fæminis semper molliores, & mitiores sunt: ob id minus, dubio procul, maribus iracundæ, imbecillioresque. Ipsimet in nobis metipsis experimur, cum ira excandescimus, & fortiores, & imprudentiores sumus, nihilque timentes, sed quò faror nos dicit, eò ferimur ad agendum. Sed fæminæ sunt magis improbæ, petulantes, illiberales, imbecilles, timidæ, & iniustæ. Polemon ad hæc. Simili etiam ratione considerandum est, cum aliqui fæminea forma præditi conspiciuntur, quod ex oculis, alijsque partibus parere solet, in quibus quædam ad voluptatem, atque ad Venerea accommodantur: hos mulierifos, temerarios impudentes, uersutos, perfidos, deceptores (quæ peculiaria sunt fæminarum) esse contendunt. Tam maris & fæminæ formas descripsimus, ex quibus exempla, quibus in hominum moribus iudicandis vtetur, excipiemus.

F DE

ST eunuchus genus inter vtrumque medium, nam neque homo, neque femina dici potest, tunc enim homo, cum testibus orbatur, naturali calore viribus, pilis, & voce etiam orbatur. Vox enim, & si magna & vehemens, tenuis & imbecillis euadit. Sic virtutibus etiam & ingenio, immo & femina peior. Vnde ex his facile percipi potest, testiculos homini temperamentum tribuere. Galenus in Aristotelem inuehitur, quod testes à Natura institutos dicit non nisi ad semen: nam in testibus robur consistit; frigescent enim illico, qui eos amiserint, & infici caloris origine priuantur, & omne his è corpore robur collabitur, perinde ac si testes fuerint, neque latæ venæ, neque sanguis floridus inest, arteriæ parum & imbecilliter, sicut feminibus pulsant, vnde testes roboris & caloris originem esse. Ex hoc euirati, depiles non solummodo, sed toto corpore euadunt, totumque corpus alteratur ex testium dissectione. Suauior est castratorum animalium caro, integro virosa, & simile quid testium qualitati referens. Et si cor viuendi, testes bene viuendi principium existant, quanto melius est bene viuere, quam absolutè viuere? Quum testes cadunt, mox graciliter, & imbecillius animal redditur ad omnes functiones obeundas. Polemon: In eunuchis, ex naturali nequitia quemadmodum & in alijs hominibus à natura esse inditia solent: at qui illi maiori ex parte immili sunt ingenio, dolosi, facinorosi, alij quidem ex ipsis, alij in sceleribus se exercentes. Qui verò in honore Eunuchus est constitutus: in hoc tantummodo permutatur, quia cum temeritate vim infert, plus enim, quam eius natura exigat. Et ut ille, qui Natura impotens est, in illo proposito persistit. Adamantius. Illis, qui à natura Eunuchi producti sunt, peiora signa adhærent, quam alijs hominibus, ut plerumque sint crudeles, dolosi, malefici, alter altero magis. Euiratorum hominum signa quædam mutantur simul cum incisione, quædam signa, ut plurimum cognatæ naturæ non immutantur. Ex quibus Rhafes. Eunuchus malorum est morum: est enim stultus & cupidus, & presumptuosus, qui autem castratus non fuit, sed sine testiculis natus, vel paruissimos habens, etiam Eunuchus intelligitur, sed cui videlicet barba utique nascitur, deterior est. Heliodorus Eunuchos inuidiæ plenos affirmat, nam alijs inuident, quibus se explere non possint, ob id mulieribus custodiendis aptissimi.

DE VRBANO, ET SYLVESTRI, ET QUOMODO EX HIS MORES
deprehendi possint. Cap. XXIII.

ALTERVM adfert coniectandi modum Adamantius satis necessarium, & cognitu dignum: nam quemadmodum Aristoteles in præterito capite ex viro, & femina virilem, & femineam formam considerauit, & ex his mores conijciebat, sic ipse ex urbana & syluestri forma similes ferinos, & inurbanos mores augurabatur. Sed quia textus corruptus, & ipse minus aperte suam explicat sententiã, nos eam aperiemus, & necessaria aliqua superaddemus: ob id optarem humanæ Physiognomoniæ studiosum ad nostram Phytognomonicam se conferre, vbi affatim de urbanis, & syluestribus arboribus, herbisque tractatum est, & de eorum viribus. Visitur ergo ex syluestris animalis aspectu nescio quid rustici, horridi, pilosi, rudisque, & præcipue in his, quæ montosis, ventosis, & apertis locis inhabitant. Facies macra, parua; sed vehemens & ferox, caput macrum, durum, membra neruosa, nodosa, & pilosa, cutis sicca: sed pili longi, duri, recti, rigidi que, oculi coloris crocei, obscuro & resplentes, osium, cornuum, & spinarum plus habent, quam domestica. Sed mitium animalium aspectus pulcher, hilaris, pili molles, plani, caro pinguis, mollis, & delicata, in qua neque nerui, neque ossa apparent, unguis ossa, & pili pauci, color hilaris & rubicundus, caro dulcis & sapida: sic & mores prædictis respondent habent. Syluestrium mores asperi, inhumani, inhospitales, iracundi, crudeles solitarij, furibundi, auari, & melancholici, feroces, implacabiles, insidiosi, fraudulentij, astuti, præcipitiosi, celeres, omnis iustitiæ expertes, & intemperantes. Urbanorum verò mites, dulces, probi, tardi in ira, molles, delicati, sociabiles, iusti, & temperati. Exemplum videre poterimus in animalibus, quæ nobiscum domo versantur, & in his, quæ in syluis. Vnde cum hæc signa in homine videbis, illos syluestres, immites, melancholicos: hos mites, humanos, dulces, & sociabiles iudicabis.

AVTHO-

AVTHORIS OPINIO, VNDE HOMINVM MORES PROVENIANT,
 & cognoscantur. Cap. XXIII.

ACTENVS de priscorum Philosophorum opinionibus, nunc ad nostram accedamus: sed ab initio rem exordiamur. Formavit Deus hominem de limo terræ, & spiravit in eum spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentē: quasi dicat, corporea hæc compago terrena est, anima autem ex Deo euenit. Fuit autem ab initio à Deo corpori anima annexa, vt regina, vt quicquid ipsa iuberet, corpus obedire cogeretur, & quasi aquila in cœlum volans, ibi suos nidos conficeret, & in Deum raperetur, ita vt continuo cœlestibus regnis spatiaretur:

At post primi parentis lapsum, contrariã sortita est sortem; nam ad eò infirma, imbecillis remanfit, vt à capitis vertice vsque ad plantam pedis debilis redderetur, & corpori ancillaretur, vnde corpus, veluti atrox tyrannus imperet, & eam obedire compellat, non ita tamen vt si ipsa vellet, suo conatu, ab eius imperio se subtrahat, vnde eius vita, non nisi militia est super terram. Iuxta illud Prophetæ: induit se maledictione, vt veste, & penetrauit in eius viscera, vt aqua, & in ossa, vt oleum, quasi diceret, quod non solum miserrimum hominem extrinsecus, vt veste cooperiret, sed etiam interna, vt aqua penetrauit, & tandem vt ostenderet nil in eo liberum ab eius contagione remansisse, vt oleum in ossa descendit. Est enim oleum liquorum omnium maximè penetrans, vt neque medulla ab eiusmodi morbo tuta esset. Anima igitur in corpus descendens, illud animat, & secundum corporis temperamentum operatur, quia temperamentum sibi instrumenta parauit, vnde alij feroces, magnanimi, & alij inertes, & timidi euadunt. Ex hoc temperamento nascuntur morum varietates: argumento, quod atatum varia temperamenta varios mores pariant, vt diximus. In pueritia ex nimia & superabundanti humiditate homo, vt animal brutum est, in iuuentute, quia calor inualescit, fit irascibilis, & concupiscibilis, in senectute vires & ingenium amittit; hæc morum varietates non ab anima: nam eadem est omnibus, sed è vario eueniunt temperamento. Sic anima paratis sibi à temperamento vtitur, & natura corpus animalibus secundum mores præparat, leoni dentes, & ungues, pectus amplum & extrema magna, ob id validus, ferox, & animosus nascitur: lepori nudo, inermi, solutos pedes, & aures magnas ad audiendum. Nullum igitur nascitur animal timidum & inerme, nec animosum & strenuum sine particulis ferocitatis, & animalium partes à se inuicem distant, quia & ipsæ animæ differunt, quædam fortia, quædam timida, quædam agrestia, & alia mitia: omnibus verò aptum corpus animæ moribus, & facultatibus datum est: equo dedit iubar, & fortes ungulas: nam velox, superbum, & generosum est animal, leoni generoso, & feroci, dentes & ungues validos: tauro & apro, illi cornua, huic exertos dentes, ceruo & lepori timida animalia velox corpus & inerme: nam timidus velocitas fugiendi, animosis arma conueniebant, neque timidum aliquod armauit natura, neque ferox & strenuum nudum destituit. Dedit simiæ corpus ridiculum, vt rectè stare non possit, musculos retrorsum constructioni aduersantes, vt in puerorum ludicro velut claudus subsaltans, vel vt homo deridens, subsannans suas ridiculas actiones exequitur. Vnde vnumquodq; animal non prius visum illico iudicare possumus quos mores fortiatur, vtrum validum, animosum, timidum, voracem, luxuriosum, & indignosum. Extrema magna habere robustitatis est signum, imbecillia, timiditatis: erectum collum gloriæ, demissum humilitatis, & qui eiusmodi cognitionis peritiam fuerit indeptus, hac persuasione de omnibus moribus facile iudicabit, vt singulorum animantium proprijs structuris, proprijs mores, & facultates subsequantur. Cum hominis semen in mulieris vuluam descendit, si præualet viri temperamentum, patri assimilabitur, si superabitur, mulieri, aliquando ex vtroque commixtum trahit, tunc ex eo corporis temperamento particulæ formantur. Potest esse, vt in illo conceptus tempore phlegmatis hora vigeat, vel sanguinis, vel alterius humoris in corpore, sic eiusmodi humore conformatur natus, & tale temperamentum sortietur, si tale, vel tale sperma habuerit, & ex eo particulæ, vnde aduenientis postea animæ mores conformantur. Ex his congressuri simul parentes poterunt suorum corporum temperamentum vel humores ita cibus, vel alijs artificijs præparare, vt industrium infantem, ingeniosum, fortem, magnanimum nasciturum sperent; vt nos clarius in nostra naturali Magia, & inferius prosequemur.

F. 2. V. A.

VARIOS A PHILOSOPHIS MORES PERNOSCENDI MODOS
eosdem esse, & si inter se diuersi videantur. Cap. XXV.

RÆDICTI modi omnes conijciendi mores à Philosophis iam descripti, iidem omnes sunt, & si inter se diuersi videantur: nam omnes in temperamentum incidunt, ex quo prius diximus mores facillè conijci posse. Partes similes, quæ ex animalibus sumebantur, eadem à temperamento in animalibus eueniunt, vt in homine. Galenus libro de temperamētis discurret, vtrum nati similitas ex humiditate, aduncitas ex siccitate proueniat, quod proprium nasi puerorum est resimium esse, & florentium ætate aduncum, ideo rationabile esse resimos omnes humidos esse, aduncos siccos. In siccis natura temperamentis nasum acutum, oculos cauos, tempora collapsa, quod scilicet in affectibus ijs, quæ corpora liquant, atque supra quam par est hic contingant. Et in aquilis aduncitas, & in canibus acuties nasi videatur, quæ animalia sicca sunt, & ceruus resimus, qui & humidus, crura pilosa & sicca ex caliditate proueniūt, vt in hircis, qui etiam calidi sunt, & luxuriosi, vt in cæteris. Quod cali loca hominis temperamentum efficiant, & inde mores, iam luculenter exposuimus. Solis variæ mutationes tempora mutant sub æquinoctiali, sic & temperamenta; vnde crebras mutationes calidi & frigidi mentem mutant, vnde inconstantia voluntatis. Contra sub Septentrione. Stabiles in opinionibus: sic locis humidis & aquosis, nebulosisque humidæ sunt complexionibus, sic segnes, corpulenti, stupidi, hebetesque; calidis locis & exustis, quia ibi calida sunt temperamenta, ibi & iracundi, animosi, feroces, & belligeri. Sic locis montanis, asperis, ventosis, nudisque; sicci temperamentis homines sunt, ob id ferini & syluestres, immanes, inhospitalisque: cōtra planis, pinguibus, aquosis, expositisque; soli, sunt homines temperati: ob id mitiores, benigniores, & sic de reliquis. Galenus in Thracico, & Scytico generi, cutis mollis, alba, glabra: nam omnis color in his in viscera confugit, vbi dum agitur, & feruet, animosi, audaces, & præcipitis consilij, ingenij hebetis, vnde solus Anacharsis apud eos Philosophus fuit. Exteriori frigore interiora calent, Thraces, Celtæ, Bithini, Pontici & frigida regionis incolæ glabri sunt & pingues: sub æquinoctiali Æthiopia, Arabia naturali calore foras acta, corpora iusta, dura, sicca, & nigra reddit, corpus proprio interiori calore friger, ascititio incalescit. Vnde sicci, graciles, veluti torrefacti, & sic timidi. Astrologi mores, qui à temperamento eueniunt, à stellis dicunt prouenire: nam si homines rubei coloris, crispi capilli & ruffi, oculorum sanguinolentorum, formæ quadratæ, atque decentis carnositatis, Martigenum dicunt; vnde mores habere asperos, iniustos, contentiosos, præcipitis iræ, audaces, periculosos, & qui nullis rationibus subigantur, quæ omnia ex calida, & sicca temperatura eueniunt, ex qua forma & mores. Sic si corpus candidum magnum, oculos castos, læue, & glabrum, lunare dicunt, & mores stabiles, honestos, misericordes, amantes filiorum, & parentum, quæ omnia ex frigiditate & humiditate proueniunt. Rhetores, qui mores ex ætatibus venantur, ex eodem fonte causas venantur. Pueri multum habent natiui coloris, argumento quod frequenter respirant, & multo indigent alimento, eorum complexio humida & calida est, quia incrementum nullo alio temperamento indiget: ob id pueri nihil aliud, nisi edere concupiscunt. Adulescentuli calidi sunt, & sanguine affluentes; ob id his vinum indixit Plato, ne feruor naturalis ex vino vehementior fieret, & furibundos redderet: sicciore, & calidiores sunt, & incontinentes, quia sanguine abundant, ex quo fit sperma: vehementer cupiunt, & celeriter cessat cupiditas, sunt mobiles, quia anima mouetur ex mutatione ætatis, cito irascibiles, & acuta iræ, sed non durat, quia abundant sanguine, sed quia tenuis cito soluitur. Ambitiosi, & contemni non patiuntur, neque conuitari, quia sanguine pleni, qui reddit audaces, fortes, & confidentes: Bonæ spei; quia calidi, magnanimi & liberales ex sanguine. Senes frigidiores sunt, ob id austeri & tædij pleni, & duri. Et dicit Plato, quod id non ex annorum numero, sed corporis temperamento, quod cuique ætati adest. Sunt & exangues & frigidi: sunt animo deiecti, & pusillanimi, quia sanguine deficiunt, præcipue in corde, in quo ira est, & desiderium. Auari sunt ob siccitatem, timidi, quia frigidi, & timiditas frigida quidem est: inuerecundi ex carentia sanguinis: malæ spei propter timiditatem: acuta iræ, sed infirmæ, quæ fit ex sanguinis adustione in ira, sed parum firma: non iocosi, quia risus & iocus in sanguine siti sunt, & si non

Verum si non amant, oderunt, molesti itidem, atque difficiles,

Garruli, osiores, infensi, iracundi, sibi, suisque inuidi.

Quod in se olim admisere turpiter, id si fiat modestius

Non tolerant, vt equum est, patres, sed clamant indecenter, obstrepunt.

Quod

Quod ex cibis quoque mores proueniant, Galenus retulit, verum nos plane intelligimus cibum quemlibet in ventriculum deuorari primum, ubi prius confectus, mox per venas exceptus, humores in corpore efficit, ex quibus partes tum alia omnes, tum simul cum ijs cerebrum, iecur ex eo aluntur. Id dum fit, calidiores, quam alias redduntur, tum frigidiores & humidiores, cum praevalentium humorum consimiles potestati fiant. Ergo nunc quoque, veluti resipiscentes ij, qui in alimenti hos modestiores fieri, illos proteruios, quosdam nequiores, alios temperatios, & audentes & ignauos & mansuetos, & lenes & litigiosos, & peruicaces fieri posse egrè concedunt, &c.

DE IUDICANDI METHODO, ET QUAE SIGNA PRAEFERENDA
veniant. Cap. XXVI.

CONSEQUI iam cenfeo, vt ex multis, quae diximus, signis, quae praeferenda, & quae omittenda, & quae fortia, debilioraque fuerint, ostendamus. In signorum delectu primas partes sibi vendicant signa, quae ex proprietate accipiuntur. Sunt enim signa, vt superius recensitum est, vel propria vel communia. Propria sunt, quae cum passionibus recursum faciunt, & eiusmodi positis, ponuntur & passionibus, quarum sunt; vt extremitates magnas habere, proprium est fortitudinis signum. Communia sunt signa, quae ab apparenti more, a contrario, & id genus caeteris desumuntur, & dicuntur communia, quia cum suis passionibus non conuertuntur. Quod signa, quae a partibus accipiuntur, fortiora sunt ijs, quae a moribus apparentibus, & similibus: causa est, quod immediate substantialem formam consequantur: illa vero, vt color & leuitas, & huiusmodi similia, non tam immediate substantiam consequantur: nam signa ex quibus Physiognomones dijudicant, sumuntur ex motibus, figuris, coloribus, moribus apparentibus in facie, voce, carne, partibus, & figura totius corporis, & similibus. Sed & partium signa ea fortiora sunt, quae ex primarijs locis desumuntur. Primaria loca sunt, quae circa oculos, frontem, faciem & caput; Secunda quae circa humeros & pectus; Tertia quae circa crura, & pedes. Postrema vero & minima, quae circa aluum sunt. Cuius causam affert Aristoteles. Signa enim, quae circa caput, manifesta sunt, circa sapere & sensus; quia cerebrum continet principium motus & sensuum, ac oculi pars cerebri sunt, ex Galeno. Sic anterior pars fortior est: quia plenior, posterior vero vacua. Ob id optimè Apuleius dicebat, quod totus homo in facie est, quia ibi ratio inhabitat. Secundo loco pectus, cordis domicilium, subiectum omnium sensuum. Tertio loco crura, & pedes, quia sunt instrumenta sensus & motus. Ultimo loco aluus, a qua naturalia membra includuntur, quae ad sapientiam non faciunt, nec ab eo mos, aut virtus vlla proficiscitur. Adamantius suae Physiognomoniae initio haec habet: Circa partes, & membra quaelibet, colorem, motus, spiritus, voces, & alia quae ad haec sequuntur Physiognomonizare oportet. Sciendum quod non ab vno signo secundum se ipsum, aut a duobus certè putare veritatem enunciandam, sed a pluribus & maioribus, atque ab ijs omnibus, quae ad inuicem conueniunt: alia autem signa secundum habitudinem, quam habent ad ea, quae sunt in oculis indagare oportet; haec enim primas sibi vendicant partes: si namque ea, quae sunt extra haec his assentiuntur, si mendatio erit iudicium. Caeteris autem signis potentiora sunt, quae circa oculos manent, vt frons, nasus, os, genae, & caput. Secundum vero quae circa collum, & pectora sunt; tertia quae circa humeros, & manus & crura, & pedes; postrema autem quae circa ventrem. Sed maximè ad iudicium confert totius hominis conuenientia in omnibus his apparens, hunc in omnibus signum omnium inspicere oportet. Id autem rationem in se ipso non habet, sed singula signa, & ea quae sunt in oculis, & alia vniuersa hominis effigies simul componit: omnibus enim signis simul adiunctis, quod verum est dijudicant. Sed alij sunt, qui dicant signa ab anteriori parte accepta, priora esse ijs, quae cum sensibus fiunt, quia ibi sensus inhabitant, sed quae a posteriori parte potiora esse ad motum, & fortitudinem, quia ibi membra sunt neruosa motus. Nec desunt, qui suggerant, potiora signa esse, quae accipiuntur ex ijs membris, per quae passio illa exercetur, vt quia cor irae subiectum est, ideo irae signa, quae a cordis partibus accipiuntur, potiora, verioraque, quam quae a costis, pectore, reliquisque locis sumuntur. Eodemque modo fortitudinis nota a brachijs humeris, coxis, & pedibus. Praeterea eorum meminisse non obliuiscar, quorum ipsemet Aristoteles mentionem facit: Vni signorum credere fatuum esse, scilicet communium; sed ultra circa vnum conuenientia pensiculanda esse, & plura testimonia ad vnum accommodanda, vt ex ijs mox securius iudicium proferatur: quod est etiam a Galeno confirmatum, qui Physiognomones multum errare credidit, quod vni signorum credant, nisi proprium signum id fuerit.

QVID

DE HUMANA PHYSIOGNOMONIA
 QUID SIT PHYSIOGNOMONIA.
 Cap. XXVII.

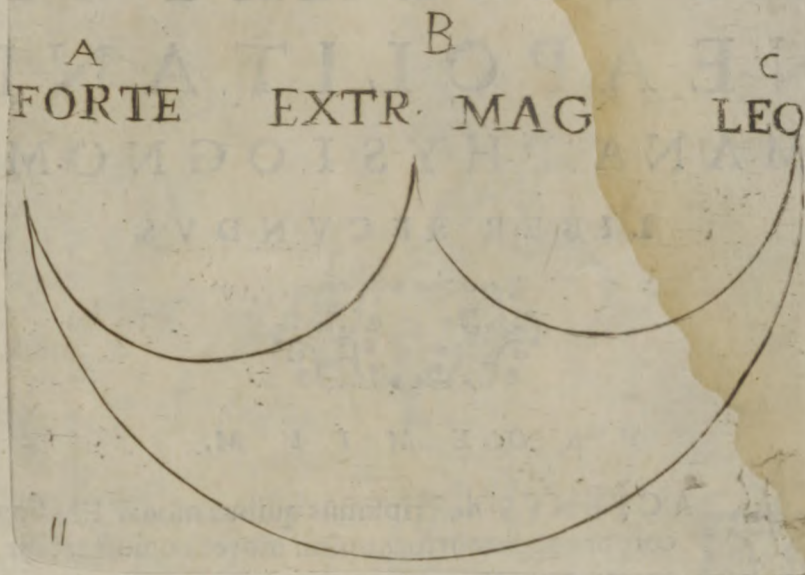
T iam ad Physiognomoniæ definitionem deueniendum. Est igitur morum inspicendorum Naturæ ratio, ex ijs, quæ corpori insunt fixis signis, & accidentibus, quæ signa mutant. Dicimus, Naturæ morum, ne quis de accidentalibus putet, quæ etiam animæ inesse possunt, cum tempore acquisita, vt Medicum, vel Mathematicum esse; hæc ex naturæ corporis signis haudquaquam dignosci valent. Diximus accidentia, quæ signa transmutant, quia plerumque id fit per signa, quæ corpori non insunt, sed & alterato, insunt, vt in timiditate, & verecundia videre est: cum enim anima verecundiam ferre nequit, ex sanguinis ad exterius effusione, quasi dux rubor ipse apparet; sic in metu, quando sanguis ad præcordia, quasi in suam artem se recipit, pallor suboritur: atque hoc modo rubor, & pallor passiones sunt, quæ facile arcentur. Et dum animi mores dicimus, eos intelligimus, qui in sensitua parte sunt, quæ hominibus & brutis communis est, & à Græcis *συναίσθησις* dicitur. Vnde vana est Trogi, en Philonis opinio, qui in animæ nutritiæ operibus ex plantis signa colligi posse cogitarunt: nam cum vegetatiua virtus communis sit omnibus viuentibus, longæui signa ex plantis sic colligebant: Quibus capilli longi & firmi, longæui sunt: quia ad longæuas plantas referuntur, quæ folia firma, æternaque habent, vt pinus, ilex, medica quæ æterna pubent coma, & longæua sunt. Physiognomoniam nomen ex *φύσις* natura, & *νόμος* regula compositum est, quasi legem vel naturæ regulam dicas, vt scilicet quadam naturæ norma, ordinationeque, ex tali corporis forma tales animæ affectiones consequantur.

DE SYLLOGISMO PHYSIOGNOMONICO.
 Cap. XXVIII.

A M verum esse recensuimus, animam & corpus adinuicem mutuis passionibus transmutari, propriaque esse signa in corpore, per quæ coniectare possumus huiusmodi animæ naturales passiones: & ob id physiognomonicam scientiam omnibus inconfesso esse veram. Nunc syllogismus se ingerit, quo Physiognomones ad propria hæc signa inuenienda vtuntur, cuius Aristoteles suorum Analiticorum librorum priorum postremo meminit; ne quid videatur prætermisum, quod cognitu necessarium esse videamus. Ad proprium signum inueniendum, primo considerandum est animalium genus vnum, cui in vniuersum insit ea passio, secundo, alia genera inuenienda, quæ non vniuersæ sed particulariter eiusdem passionis sint capacia, demum quæ nota omnibus insit, quibus inest illa passio, & similiter remoueat ab ijs, quæ eiusdem expertia sunt, & tunc illud proprium erit signum. Exemplum erit: Ad disquirendum proprium fortitudinis signum, considerabimus multa animalium genera, & leonum genus vniuersaliter viribus præcellere puto omnibus notum. Secundo, fortitudo non solum in leonibus, equorum, taurorum, & hominum genere reperitur particulariter: nam aliquis equus, taurus, & homo fortis erit. Postremo, signum est ijs obseruandum, quod leonum generi semper insit, & si qui particulariter fortes sunt, etiam idem signum sibi vendicent; & qui flaccidi sunt, tale non habeant: & id signum erit. Extrema corporis robusta habere, vel magna: nam vniuersum leonum genus extrema magnitudine præsignia habet, & in reliquis animalium generibus aliqui equi, tauri, hominesque, qui fortes sunt, huiusmodi habent, & qui talia non habent, imbecilles prorsus existimantur, erit ergo, extrema magna habere signum proprium fortitudinis. Syllogismus apponere nil obfuerit, is autem erit in prima figura, & quod medium, idest signum, cum priori extremo conuertitur, & minorem extremitatem transcendit, & non conuertitur. Sit fortitudo A magnas extremitates habere B. leo C.

Omne

Omne magnas habens extremitates est forte : Omnis leo, & quædam animalia magnas habent extremitates, Ergo omnis leo, & quædam animalia sunt fortia. Syllogismi medium, videlicet signum, quod est B, magnas extremitates habere, conuertitur cum maiori extremo, quod est A, forte, minus verò extremum, scilicet C, leoné transcendit : nam magnas extremitates habere non solum omni leonum generi, sed alijs quibusdam, vt homini, equo, & tauro competit. Eodemque modo Hectorem fortem esse syllogizare poterimus. Vt omne magnas habens extremitates est fortes, Hektor huiusmodi habet. Ergo fortis.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA.
LIBER SECVNDVS.

P R O E M I V M.

ACTENVS descripsimus quibus modis Physiognomones ex signis corpore apparentibus animi mores coniectarétur; nunc ad ea signa, ex vniuersi corporis partibus accedamus, quæ propria esse diximus. Non pigebit tamen his naturales causas aliquando addere, existimantes, vt si qui mirosuli fuerint, quibus hæc minus placerent, naturalium causarum aucupio, ex philosophiæ fontibus petito, satisfacturos. Nos corporis compaginem, vt Aristoteles animalium libro, in quatuor partes diuidemus, caput, collum, thoracem, & duplex brachium, & crus. A capite parte omnium nobilissima protinus exordiemur, sensoriorum officina, in qua principalis animæ pars regimen habet: ibi enim visus, auditus, olfactus, & gustus breui loci intercapedine continentur; atque eorum, quæ prælagiuntur, maxima præcipue pars in capite est, hominumq; obuiam venientium pectora non prius apparent, quam nudata fuerint corpora, sed caput illico aspiciamus. Legimus in Platonis Timæo, caput non solum principale dici, sed etiam totum in corpore; & reliqua solum, vt capiti seruiant adiuncta esse. Et in Platonis; Deum capitis figuram ad mundanæ rotundationis similitudinem compegisse, in eoq; duos illos animæ circuitus interlocasse, ac esse membrum corporis diuinissimum, & reliquorum facile princeps, cui totum corpus subesse connexum, ac parere iusserit. Mens, vt Lactantius ait, in summo capite collocata, tanquam in arce, sublimis speculatur omnia & contuetur. Pileo Hippocratis imagines contegebantur, vt significaretur, quam maximè custodiendam partem illam, nam in ea, tanquam domicilio, princeps animus residet, & intelligendi beneficium positum est.

D E C A P I T E. Cap. I.

NOS cum Aristotele totum id caput vocamus, quod collo sustentatur. Primo integrum considerabimus; post eius partes, frontem, oculos, supercilia, & reliqua. Galenus capitis considerat quantitatem, & formam: quantitatis varietas in magnitudine, & paruitate consistit, loquemur primò de quantitate.

Hac tabella maximum bubonis, & Vitellij Cæsaris vastum caput exprimitur, vt ex marmorea statua, quæ in museo Hadriani Spacatori patru mei, viri doctissimi, & rerum antiquarum studiosissimi asseruatur, excipi curauimus.

Caput magnum.

Caput, quod magnitudine exuperat, obtusi & indocilis hominis argumentum dixeris, quod Polemon & Adamantius in eorum Physiognomicis confirmant. Albertus animalium libro. Caput, quod præ sui magnitudine ad humeros vergit, sensu & virtute carere dixit, immensum autem stolidum, stultum, & vehementer indocile. Aristoteles libro de somno & vigilia, eos, qui nimio plus in capite extumuerint, somniculosos dixit: nam quo amplius est conceptaculum, eò plus item capiat necesse est. In nanis, siue pumilionibus, vaporum multitudinis vis ad caput surrigitur, cum grandius membrum alimenti plus requirit, quod verò copiosè scandit, copiosè remeet necesse est, sed lentius: quia infusus calor vim tantæ sublatae euaporationis breui percoquendo nequit conficere. Idem confirmat in suis Physiognomicis in figura somnolenti, tribuens ei superiora maiora, idest caput. Cuius ratio naturalis est, quod capitis magnitudo, materiei potius abundantiam, quam virtutis excellentiam indicat: vasta enim capita vitiosa intelliguntur ob materiei solam multitudinem, non contentorum, & præcipuè si his accesserit inconcinna figura: nam obsessam vim cogitandi denunciat, eumque nullius, aut certe rudissimi perceptus esse, vt sæpius dicamus, o quale caput, & intellectum non capit. Si ad hominum ætatem referre licet, pueri magnum habent caput, & ponderosum, & somniculosi, & paucissimi sunt intellectus. Si ad animalium similitudinem referre licet, quodcunq; animal speciem alicuius animalis refert, ingenio quoq; & moribus ad id accedit. Asini grande caput habent, & ineptissimis sunt moribus, stolidi, degeneres animo, timidiq;. Aues nocturnæ, vt noctuæ, & bubones enormia magnitudine capita habent, & ex ouo procedentes, è pedibus exeunt, nimio ponderis capite detentæ. Ouidius de Ascalapho in bubonem mutato.

„ sparsumq; caput Phlegethontide lympha,
In rostrum, & plumas, & grandia lumina uertit.
Ille sibi ablatas fuluis amicitur alis,
Inq; caput crescit, &c.

Nulli autem caput maius, ob id ignauæ, ridiculæ, & timidæ aues, vt si die apparent, à cæteris auibus præ sua ignauia deplumentur. Falcones, qui magnum caput habent, non laudantur, quòd ad auium nocturnarum speciem accedant, quæ omnes capitatae, & timidæ sunt. Inter pisces Vranoscopus magnum caput habet, & verticem admodum latum, piscium omnium ignauissimus. Vnde Oppianus.

G Stultitia

*Stultitia insignem memorabimus Hemerocetem
Segnitieq; omnes superantem, quos creat æquor.*

Cephalus magis etiam capitis est, ut ab eo nomen traxerit, & capitonem etiam dicunt, iners & ridiculosus habetur, ridetur namque eius natura: nam in metu capite abscondito, totum se occultari credit, auctore Aristotele. Sic reliqua animalia multæ humiditatis, paucaque caliditatis magno sunt capite, & stupida, hebetiaque esse videmus. Ex historijs vasto fuisse Vitellium capite legimus Imperatorem, ut etiam ex iconibus apparet, qui rudis, & ignavus fuit.

Hic sagacis canis caput ostenditur, & Platonis capitis magnitudo, quod ex museo Vincentij Portæ fratris antiquarum imaginum exploratoris, & adseruatoris diligentissimi excerptimus.

Caput paulo maius mediocri.

Qui verò capita paulo maius commensurato habent, sensati sunt, & acri vigent ingenio. Polemon hunc sensibus refertum, & illiberalem dicit, sed textus defectuosus, & ex Adamantio restituendus. Qui inquit. Caput paulo maius commensurato, probè sensatum quidem, fortem, & magnanimum ostendit; quod autem extra mediocritatem, benè sensibilem quidem, sed non virilem, & valdè illiberalem monstrat: vnde verba illa media deficiunt. Albertus ex Loxi autoritate. Caput, quod aliquanto maius est, quàm conuenit, sensus augmentum, virtutem, & magnanimitatem arguit. Naturalis causa est, ut Galenus in eo libro, cuius inscriptio, *Ars medicinalis est, Magnum caput dijudicare periculosum esse dixit*: nam magnitudinem non necesse esse bonæ constitutionis signum: nam si euenerit ob insitæ virtutis robur, multam, & optimam materiã producens: & si concinna fuerit ambiens figura, & quæ ipsi cognata fuerint, optima sint: scilicet ceruix valida, ossibus bene disposita, atq; omnino neruosa, & ipsi omne benè coaluit, etiam oculos benè cernentes, egregium signum est. Et libro, *De morbis vulgaribus*: Quemadmodum magnum pectus, ampla interiori cavitati duo magna viscera, pulmonem, atq; cor, nulla ex parte compressa continens, melius erit si caput & dorsi spina magnitudine respondentia cum grandia fuerint, cerebrum & medullam ampliores, latioresq; spiritus in ipsis cauernas efficiunt, vnde cogitandi vis in eis optima; Quod ex eo idem retulit Auicenna. Ioannes Alexandrinus in sua commentatione in Hippocratrem ait: *Capitis laxior requiritur capacitas, quia multarum virtutum est conceptaculum sensitiuarum,*

ficiuarum, & motum præstantium. Si amplum fuerit cerebrum ad capitis proportionem, manifestum est calorem naturalem bene agere: si magnis spondilis, magnis item pectoris ossibus, vitalium virtutum optimam constitutionem, & mox corporis totius peraccommodam nutritionem prouenire. Si ad ætates referre licet: reficcata iam ex pueritia in virilitate capitis enormitate, homo prudentior euasit. Ad animalia referendo, Aristoteles ad canes retulit in suis Physiognomicis, ad eos scilicet, quos nos brachchos vocamus; nam sagaces sunt, & acerrimo narium sensu vigent, sed quia Aristoteles pluries canum meminit, nunc generosos & magnanimos vocans eos, nunc adultores, nunc conuiciatores, adclamatores & inuidos, nunc cursores stultos, sagaces, & ferarum amatores: ne quis ipsum nec sibi constare, nec falsam & subdititiam doctrinam discen- tibus proponere suspicetur: sciendum plura esse canum genera, quæ ideo non duxit necessarium distinguenda, quod nobis domestica, & familiaria essent. Nam sunt robusti, & Molossi canes, qui etiam magaanimi, fortesque sunt, & sagaces, qui narium sagacitate feras vestigant, brachi dicti. Sunt & cursores ferarum amatores, vulgò leprieri dicti, sunt & custodes & viles canes, qui conuiciatores & adclamatores, & adultores sunt: quorum omnium vt mores, ita & forma varia est. Vestigatorum forma, vt à Blondo, & alijs describitur, hæc est: Capite sunt concinno, idest paulominus mediocri, deiectis & propendentibus auribus &c. Hæc volui admonuisse, ne variorum generum discriminis ignoratione deciperemini. Sed reuertamur, vnde digressi sumus. Egyptij Anubim canino capite depingebant, quem aliqui dicunt esse Mercurium, innuentes, quod nil esset cane sagacius. Si ad aues referuntur, psitaci grandiori sunt capite, vnde non solum loqui, sed etiã meditari scribunt. Paruo erat corpore Hippocrates, sed grandiori capite venerabilis. Platonis caput ad totius corporis proportionem paulo supra mensura extare videtur, vt ex innumeris statuis videre licuit, quorum ingenij perspicacia & robur nota sunt. Attila enim capite fuit maiusculo, & consilio, & studio valebat.

Hominem minimi capitis ad superiorum, & sui corporis proportionem, & structionem tibi ad viuum appingi curauimus, vt facilius capituli ad ingentis corporis magnitudinem ratio consideretur.

Caput minimum.

Contra autem, qui minimo sunt capite, ferè insensati sunt. Polemon & Adamantius inquiunt. Caput admodum paruum si quis habuerit, ab omni sensu, humanoque captu alienior. Rhates ea-

G 2 dem,

dem, quæ hi refert. Galenus naturalem causam affert. Exiguum caput improbæ cerebri constitutionis peculiare signum esse, & exigua capita semper parua iudicanda esse: causam autem Hali Rhodam dicit, ob constitutionem, coarctationemque ventriculorum cerebri, ex quo spiritus animales liberè non valeant expatiari, addita quoque eorum imbecillitate, quæ inde producuntur: etenim cum exigua est radix vix inde prodire aliquid magnum potest. Diuus Thomas super ea, quæ De sensu & sensato scripserat Aristoteles, ait: Caput & cor situ sibi opposita sunt adinuicem, ut cerebri frigiditate vnus calor contemperetur, unde fit, ut paruo capite homines secundum membrorum aliorum proportionem, impetuosi sint, ac violenti, quippe cordis calore non satis per cerebrum reflexo, ac in dispositione diuersa affectio inde prouenit contraria. Auicenna. Exiguum caput, cum inconcinna figura, & ei par debilitas colli & dorfi, defectum significat virtutis moralis, naturalis, & animalis; ob id homo ille perfidus, velocis iræ, & in rebus hæsitans erit. Meletius philosophus non ingrata refert: Caput cerebri gratia factum est, ad illud quoque comprehenditur, illius quod comprehendit, naturam conditam esse constat. Caput quod intus exigue capax sit, flagitiosi cerebri iudicium ostendit. Cum igitur vniuersi corporis nostri actiones cerebri officio perficiantur, (quippe qui si extremum in pede digitum moueri acciderit, illum sanè à cerebro motum esse certum est) manifestum est: quod paruum caput habentes, præ eius paruitate, priuantur facultate perficiendi ea, quæ magnum caput habentes, perficiunt. Paruum enim instrumentum plurimi spiritus capax esse nequiquam potest, itaque cum paruum caput angusto spatio contineatur, in eius angustiam animalem spiritum demergi, & extinguere, & cum eo vniuersas, quæ ab eo fluunt actiones contingit. In summa igitur exiguum caput perpetuo prauum habetur. Ad animalia referendo. Aristoteles asino retulit. Sed, ut diximus, asinus non paruo, sed magno capite præditus est, unde in textu mendum suspicor, cum Polemon & Adamantius, ut vidimus, nil tale habeant. Idemque Aristoteles formam fæminæ describens, exiguum tribuit ei caput, & Pardali, non asino, cuius imaginem refert, retulit, nisi quis per paruum caput, Aristoteles intellectus paucitatem, vel contentorum intellexisse dicat, nam asinorum capita, & si magna videntur, ossium, & ambientis carnis & cutis mole extuberant; sunt enim parua cerebri paucitate, cuius eis pars minima. Ego ad Struthionem referrem: nam inter animalia exiguum retinet caput, ceruix præcæra est, corporis eximia magnitudo: cuius mira stoliditas. In tanta reliqui corporis magnitudine se latere existimat, (cum effugere aliter venatores non possit) cum caput frutice occultauerit, vel cum umbram suo capiti pro tutela parat, cæteris corporis partibus debiliori. Aristophanes in Auibus Rheæ matri Deorum Struthiocamelum comparat, propter eius magnitudinem. Et Iob. Struthionem Deus priuauit sapientia: non dedit illi intelligentiam. Extat prouerbiū in Suida. *Λιγυδὸν ὄρνισον*, de prægrandibus, quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Interpres Aristophanis in Auibus id conuenire dicit in barbaros, & meticulosos: sunt enim homines prægrandes ferè timidiore.

Caput paulo maius paruo.

Aristoteles Problematum libro censuit hominem animantium omnium prudentissimum esse, quum capite ad reliqui corporis proportionem minimo sit, immo & inter ipsos homines, qui hac parte diminuti sunt, ferè prudentiores esse, quàm qui sunt grandiori. Sed intelligit Philosophus pro grandiori capite vastum caput, & pro capitis paruitate, macilentum, & paulo maius paruo: sic videntur duo hæc maximi philosophi dicta inter se non aduersari: nam prius improbare, hic magnopere laudare videatur, sed si quis hominis cerebrum viderit capite contentum, longè maius est duorum asinorum cerebro, & equorum, proportione seruata. Sed longa experientia me docuit homines magnos paruo capite præditos & paruos magno, optimos inter cæteros esse, & debita in vtrisque quantitas reperitur, Auicenna inquit: Paruum caput, si cum fortitudine virtutis formatiuz fuerit, optimum erit. Ad animalia referendo: capite prædita paulo maiora paruis, ingeniosiora sunt, ut cerui, & similia.

Caput mediocre.

Optima magnitudinis capitis constitutio in medio consistit, ut sit mediocre, & intra mensum constitutum. Aristoteles Alexandro Magno laudat mediocre caput. Polemon, & Adamantius etiam mediæ magnitudinis caput laudant. Albertus moderatum caput iudicare dixit ingenium & sensum, aliquando timidum & liberalem. Sed cur dixerit inuidum, nisi mendosus textus excuset, nescio qua ratione possit excusari. Ratio naturalis est, quod moderata membrorum magnitudo ex optima vi formatrice, moderatam iudicat humorum temperiem. Et mihi videntur leoni comparandi, ipse enim ad corporis rationem moderata capitis magnitudo est, ut apud Aristotelem

telem videre est leonis formam describentem. Ego verò liberalem, magnanimum, & audacem dicerem: ad leonem relatum.

Prima hæc tabella in dextra sui parte non naturalem capitis formam refert, in qua anterior eminentia perit, posterior tumet: sinistra vero secundum capitis innaturalem formam, in qua postica pars deperditur, & anterior gibba est.

Caput in sinciput cauum.

Diximus de magnitudine: nunc de forma capitis. Hippocrates & Galenus quinque; afferunt capitis discrimina, naturalis vnum, innaturalis, & monstruosi quatuor. Prima innaturalis capitis figura, in qua anterior eminentia, frontisue elatior sedes perit à sincipite posterior; quæ occipitis reseruatur. Secunda huic plane contraria visitur, quæ occipitis nimirum posteriorem eminentiam, manente anteriore, perdit. Tertia quæ naturali magis opponitur, in qua ambæ capitis eminentiæ abolentur, & caput ad amussim rotundum, & instar exactæ spheræ obseruatur. Quarta, quæ ab Hippocrate enumeratur, in qua caput in latere ad vtramque; aurem insignius, quàm in anteriori, posteriorique; sede, prominet. Hæc cogitari quidem potest, sed fieri non potest, vt si tota longitudo in latitudinem esset transformata, nec tanta à naturali digressio fieri posset: sed monstruosum esset, nec vivere posset. Quinta naturalis est, ad oblongæ spheræ formam potissimum extruitur, priorem posterioremque; partem obtinens magis proceram. Sed vnaquæque; regio peculiarem sibi vendicat capitis formam. Primum si caput in sinciput cauum erit, male de sensu, & imaginatione actum erit, ratio est: quod ea pars malè affecta, malè quoque; cerebrum affectum erit: cerebrum enim sequitur caluariæ formam, & ea cerebri pars sensibilis est, & imaginationi præesse dicitur. Albertus dolis, & iracundiæ deditum dicit, nescio qua ratione.

In occiput cauum caput.

Qui verò retro caua depressa habuerint, imbecilles & memoria orbati dicuntur, est enim ea pars memoriæ dicata. Polemon & Adamantius timidos dicunt. Sed corrigendus Adamantij textus: nam pro ἀφρονοι, contrarium habent ἐφρονοι. Galenus naturalem rationem habet. Quod si ea quæ secundum occiput, eminentia aliqua tenus minuatur, simul intueri oportet neruos, atque; ceruicem

uicem vnâ cū ossibus alijs: nam si secundum naturam constiterint, materia defectu, non virtutis imbecillitate contingit, illis verò non rectè se habentibus, principium est debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, consequitur eorum, quæ diximus, imbecillitas, rarissimè aliter euenire consuevit. Germani compressio occipitio, & lato capite plerunq; spectantur, quod pueri in cunis dorso semper incumbunt, ac matribus cuniarum lateribus alligentur.

In sinciput prominens caput.

Eodem quoq; dictiones adhibendæ sunt ad anteriores capitis partes, scilicet ad frontem attingentes, quas etiam ad posteriores adhibendas diximus. Earundem paruitatem & magnitudinem inspicere oportet, atq; itidem figurã, & sensus ibi collocatos, visum, gustum, atq; odoratum: hæc enim ad se inuicem iudicant, atq; attestantur, & quæ à principijs oriuntur, principij virtutem, & vitium obtinent, quæ ab ipsis nascuntur. Et hæc quidem anterior pars sensitiuos quidem plurimos, paucos verò actiuos continet neruos. Vnde si bene affecta fuerit hæc pars? maximè sensitiuum iudicare conuenit.

In occiput caput prominens.

Qui posticam capitis partem gibbam habent, memores erunt, ibi enim memoriæ sedes, & si pars ea bene constituta erit, memoria bene valebit. Sed dicit aliquis: quomodo id probari potest? dicimus per vulnera illis partibus accepta. Cū enim aliquis esset bonæ memoriæ, accepto in ea parte vulnere, vim illius amisit. Vnde Solinus in Polyhistorijs narrat de quodam qui accepto vulnere in occipitio ad tantam deuenit ignorãtiam, quod nesciebat se nomen habuisse. Sic enim & de alijs partibus, imaginatiuam & rationem intelligere licet, vt apud Galenum videre est. Qui etiam in Arte medicinali, & ab eo Auicenna ait: Caput, quod secundum occiput eminens est, non semper malum. Sed adhiberi oportet distinguendi rationes, quibus antea de capite grandiori utebantur: ibi nanq; & nobilissimus cerebelli sinus & dorsus, & medullæ exortus locati sunt. Postea ceruicem considera, imbecilla sit an robusta: nam si validum collū sustinet, huiusmodi capitis acumen probato, has enim homines, & aliorum mēbrorum, sed ossium præcipuè viribus pollere comperies, ea enim pars neruorum oīum, qui in toto animali sunt a stiu, origo est, sensitiuos verò paucos obtinet.

In secunda hac tabella, à dextera parte, tertia non naturalis capitis figura delineatur, in qua vtrunq; tuber, anterius scilicet & posterius, intercudit, à sinistra naturalis figura sphæram vtrunq; leuiter depresso, anterius, & posterius extuberantem exprimens.

In sinciput, & occiput cauum caput.

Si vero caput ambas eminentias amiserit, scilicet occipitis, & sincipitis, & æquale, & vndiquaque quasi perfecta sphaera ambiens fuerit, pessimum erit: nam sine sensu, memoria, & intellectu est globosum caput, vt etiam adnotatur ab Alberto. Medicorum dogma est: vbi deficit caput, ibi significatur imbecillitas, & defectus operationum. Si anterior pars, defectum sensus, & imaginationis; si postica, virium, & memoriae, in medio, rationis & cogitationis. Cerebri forma cranei formam sequitur, & si eius figura corrupta fuerit, etiam cerebri forma corrumpetur: eruntque eiusmodi pauidi, & male sensati. Graecorum & Turcarum capita globi ferè imaginem exprimunt, quod tegumentis, quibus varie vtuntur, in caput peraccommodum censent.

Caput in temporibus tumens.

Erat ab Hippocrate numeratum inter naturalia capitis genera illud, in quo ad tempora eminentia non introrsum, vel retrorsum insunt. Aristoteles ad Alexandrum ait: Qui tempora inflata habent, & genas plenas, sunt valde iracundi. In Physiognomonicis verò: Quibus circa collum, & tempora venæ amplæ sunt, ij malæ sunt iræ, & referuntur ad passionem, quia iratis hæc accidunt. Polemon & Adamantius ab eo: Si qui venas illas, quæ sunt circa collum, & tempora turgidas habent & manifestas, & sanguinei coloris, intus feruere iram ostendit. Rhases ab eo. Caput vtriusque conuexum, iracundum est, Albertus: Venæ temporum, & cervicis rubræ, adeo iracundum ostendunt, vt propè sit infans.

In sinciput, & occiput protensum caput.

Sed optima capitis constitutio erit capitis vtrinque protensi, & hæc sola à Medicis existimatur naturalis, & perfecta capitis constitutio. Galenus in Artis medicinalis libro perfectam statuens capitis formam, ait, veluti si sphaeram exquisitè arabicam excogitares, ex cæra constructam, leuiter vtrumque pressam: in hanc enim necesse est & priores & posteriores partes gibbæ fiant, & conueniant. Et alibi: Circum inuergens ante & pone, æque ac oblonga, quasi prodètem ante & pone dicas. Auicenna ab eo: orbiculari figura esse tornatum caput videri vult, sed tamen quadantenus oblongum, quoniam neruorum ex cerebro propagines per longitudinem constituantur, extumescente item verticibus geminis, vt illis, veluti supercilijs prominentibus præsentius suppetat neruis tutamen. Polemon & Adamantius: Caput, quod moderatæ magnitudinis, & re-ctitudinis, & modice compressum est, omnia alia capitis forma, & ad sensibilitatem, & magnitudinem animi præstantius. Rhasis: Caput, quod magnitudine moderatum existit, decentem habens rotunditatem, quæ & retro eminent, & sub vtraque ante paruam habet compressionem: optimum erit. Albertus: Caput aliquanto oblongum ante & retro, vt malleo simile, prouidum & circumspèctum virum manifestat. Periclem virum Atheniensem tali capite fuisse tradunt, & perfectissimum extitisse; vnde & Comici eius capitis magnitudinem dicerijs laceffunt, cum magnitudine etiam oblongo capite fuisse scribit Plutarchus, nec cæteris partibus correspondenti, ex quo omnes eius statuae velantur casside, quod videlicet nollent sculptores ea re hominem deformiorem videri: & Attici Poetæ cum *κροκέφαλον*, idest, caninum caput, contumelia gratia appellare soliti sunt.

Videtur

Visitur hic corui caput adamusim expressum, & humanum caput ad eius similitudinem delineatum.

Acuminatum caput.

Acutum caput inuerecundi est. Aristoteles $\rho\omicron\zeta\eta\nu$ vocat, quasi proacuminata capita habentes, vel ex fastigatione, quam vocant $\theta\epsilon\upsilon\tau\eta\tau\alpha$, vel ex flammæ forma, quæ $\phi\lambda\omicron\zeta$ appellatur. Valla & Pomponius Gauricus vertendo Adamantio, $\lambda\omicron\zeta\eta\nu$ obliquum interpretatur satis ineptè: alioquin viri doctrina præditi, cum obliquum caput longè à proposito habeat. Sed mendum in utroque textu suspicor, & non $\lambda\omicron\zeta\eta\nu$, sed $\lambda\omicron\phi\eta\nu$ subscribendum. $\lambda\omicron\phi\eta\nu$ nostri apicem dicunt: nam Aristoteles Animalium historijs scribit, auium quidam habere $\lambda\omicron\phi\eta\nu$, idest quod caput superemineat. Polemon & Adamantius impudentiam notare dixerunt. Albertus, sed satis barbarè. Caput enormiter prolixum: est imprudentiæ signum, & si emineat in prima parte, insolentiam dicit. Galenus in Hippocratem. De morbis vulgaribus. Et si optima figura sit caput, longo vtrinque orbi compresso simile, deficit autem acuto capiti, aut occipitij, aut frontis eminentia: Plerumq; igitur, quemadmodum magnum caput, ita & eiusmodi acuta capita mendosa, improbaq; reperies, raro tamen ex bona facultate efformante materiam, & valida, quando ob alterutrius eminentiæ defectum, aut excessum acuta capita reddantur. Primo illud aduertendum, vtrum acuta, aut diminuta prominentia acutum caput euaserit, non semper malum ex adaueta. Considerare præterea oportet decoram incrementi formam: nam deformia incrementa praua sunt. Secundo vtrum capitis excelsus, qui in occipitio est, plusquam ea, quæ à facie excreuerit: nam melior semper putandus est: vbi namque cerebri sinus, & dorsi medullæ exortus. Tertio si robusta ceruix: nam si non vltra modum grandis, validumq; collum sustineat: huiusmodi acumer probato: nam hos olsium vitibus pollere comperies. Aristoteles hoc inuerecundos dicit, & ad curuos vngues habentes referri, intelligens per eiusmodi aues, coruos & coturnices, quæ impudentes sunt, & acuta capita habent. Ego simiæ assimilarem: nam protenso quoddammodo capite, vt homo præditæ sont, & impudentissimæ sunt: nam denudatis, & turpiter depilaris manibus improbum exhibent spectaculum: nam mares & cercopithecii impudentissimè masturbatione lasciuiunt, coram quibusq; spectantibus. Ob id Poetæ fabulati sunt duos fratres impudentes à Ioue in simias versos. Ouidius.

*Quippe Deum genitor fraudem, & periuria quodam
Cercopum exosus, gentisq; admissa dolosæ
In deforme viros animal mutauit; vt ijdem
Dissimiles homini possent, similesq; videri.*

Eiusmodi in Therite caput risu exceptit Homerus, eumque valdè impudentem dixit. Lucianus item

item Therfitem fastigiato capite fuisse dicit, & Plato in ciuitate sua Therfitem ait illum omnium, qui ad Ilium venire, turpissimum, tantæque impudentiæ monstrum, vt Achillem Agamemnoni exprobare nihil veritus sit, seq; Heroibus inferere temerarius assuerit, in simiam commuratum esse. Q Calaber in suis Paralipomenis etiam meminit. Aristophanes in auibus Theagenis meminit, vbi in Scolijs protenso capite fuisse scribitur. Sunt & in Ponto populi Macrones dicti, quod apud eos plures comperiantur macrocephali, idest capite iusto longiores, & apud Persas griphi. Nec ab Atheneo in Cilicibus prætermisum, sed in Atticis, Argiuisq; mulieribus notatum.

Caput valde altum.

Polemon & Adamantius: Qui satis protenso capite sunt, contumaces habentur.

Caput planum.

Caput humile superius, & quasi planum. Albertus insolentis, & effrenis hominis indicium dicit. Sed nescio qua ratione, cum potius homines esse deberent, qui oblesam vim ratiocinandi habeant.

DE FRONTE. Cap. II.

FACIES ea est in homine, quæ caluariæ subiecta est. Faciei pars frons, quæ sub ipso sincipita posita est, & inter idipsum, & oculos, & vtrinq; temporibus terminatur, vt Aristoteles Animalium libro scribit. Dicta est frons, Varronis auctoritate, ab oculorum foratu. In præfagiendis animum ægrotationibus multum confert. Plinius de fronte: Tristitiæ, hilaritatis, clementiæ & securitatis index. Frons antiquitus Pudori sacra erat, quod proverbio testatum est, quo faciem, aut frontem perfricuisse dicuntur, qui pudorem omnem dedicerunt, velut abster. o manu à vultu pudore. Sunt qui ex partis huius signis quibusdam vaticinia aucupantur, quos Metoposcopos dicimus, nulla tamen iniuncta nostris mentibus necessitate, sed iubentia potius quadam, & procliuitate, & sanguine & spiritibus phycis.

In hac tabella obuia est magna hominis frons, insigniuimus etiam bouiuz frontis forma, in qua relata magnitudo conspicua est: sic & cæteræ peculiare frontium similitudines seriatim tabellulis præponentur.

H

Magna

Magna frons.

Aristoteles Animalium libro ait: **Frons magna segnitiei plena.** Galenus in eo libro: **Quod animi mores corporis temperaturam sequantur, idem ex eo transfert: eadem quoque;** Plinius ex Trogi sententia, stulte enim deridens refert. In suis verò Physiognomicis: illos, quibus frons valde magna, ignavos, seu timidos esse conijcit, quod in bobus similiter se habeat. Polemon: **Magna frons maiori ex parte secediam signat.** Adamantius non magna habet, sed plana. Mendax textus, qui Aristoteli, & cæteris contradicit. Rhases in Almanfore idem confirmas: vt & Albertus, Conciliator, & eiusdem farinae homines: **Meletius Philosophus, immodica fronte præditos, heberis & obtusi ingenij ait.** Cuius naturalis causa esse potest materiei vbertas, operationi inobediens, & quod anterior pars cerebri phlegmatica sit, vnde spiritus debilitantur, ne suis operationibus frui possint. Virtus enim minus restræta, debilior.

Magna, carnosam, & lenis frons.

In idæa iracundi ei magnam, carnosam, & leuem frontem scribit Philosophus, sed Polemon, & Adamantius eodem loco parvam dicunt, carnosam & lenem.

Parua frons.

Quibus parua frons, mobiles sunt: dixit etiam in Animalibus Aristoteles: quod à Galeno, & Plinio transcribitur. Sed de fronte valde parua intelligas velim. Rhases stolidos dixit. Naturalis causa esse potest, quia parua frons paruos ventriculos cerebri continet, vnde spiritus reflexuntur, ac denuo surgunt, & ob id cogitationis mobilitas.

Agnosce in hac tabella C. Caligolæ Cæsaris effigiem, in qua frontis latitudo conspicua, vt ex marmoreis statuis, & æneis numismatibus Vincentij fratris collegimus.

Lata

Lata frons.

Frons lata mente moueri idoneos monstrat, vt ab Aristotele Animalium libro, & à Galeno, & à Plinio transcriptum. Intelligens enim per frontis latitudinem à capillorum radicibus vsque ad supercilia protensum. Meletius. Frons in latitudinem distenta stupidae mentis indicia praefert. Eadem Albertus, & Conciliator. Auicenna ex his, Frontem valde latam & magnam, stultitiam notare dixit. S. Bonauentura, seu quisque alius est auctor in compendio Theologicae veritatis, quod compilauit Ioannes Cambis, paruitatem discretionis notare dixit. Vocans enim magna fronte praeditos, id est sine verecundia aliqua petentes. Frontem latam & toruam. C. Caligulam habuisse meminit Suetonius: Vnde nec animi valetudo ei constitit, adeo vt de purgando cerebro cogitarit. Saepè in furorem conuersus est, nec nisi mentis valetudini, attribuerunt diuersissima in eodem vitia, summamque confidentiam contra nimium metum.

Præfenti figura suilla frontis cum humana similitudo exprimitur, inter vtraque tempora angustissimè coarctatæ.

Angusta frons.

Parua frontis homines imperiti sunt. Sed per paruum frontem angustam intelligimus. Confirmant opinionem meam Polemon & Adamantius, qui inquirunt. Angusta frons non minimè est imperitiæ argumentum. Aristotelem in Physiognomicis à simili suum similitudine tractum dicit. A quibus Conciliator. Frons parua, angustaque stolidum, indocilem, inquietum, & inquinatum hominem monstrant: ad sues relatum. Albertus eadem.

Platonis frontis simulachrum hic designatur à dextris.

Longa frons.

Frontem in longum porrectam, & optimos sensus, & docilitatem præstare testantur Polemon & Adamantius. Albertus sensus vigorem, & docilitatem: intelligendo longitudinem ex aure ad aurem. Confunduntur enim sæpenumero à scriptoribus cum latitudine. Plutarchus talem Platoni fuisse scribit: immo Neanthes auctor non ignobilis, asserit ob latiore frontem ac faciem, quæ illi fuerat, vulgò vocatum Platonem, Diogenis autoritate. Hanc frontem paulo ante nostra tempora Dantes Alaghierius habuit.

Hominis frons in quadratam figuram redacta cum leoninæ collatione exacta præponitur, quo minus in illius dignotione falleris:

Quadrata frons.

Inter has frontium figuras quadrata frons, quasi medium quoddam se habet, ob id Aristoteles in suis Physiognomicis. Quadrata frons, & pro faciei ratione mediocris, magnanimos ostendit ob similitudinem leonis. In idea leonis dat ei frontem quadratam ex medio subconcauam magis. Polemon & Adamantius ab eo: Quadrata frons, quæ scilicet suæ magnitudinis dimensionem habuerit, & reliquæ effigiei proportionem, euentissimus fortitudinis, prudentiæ, & magnanimitatis iudex. Meletius Philosophus: Parua, ac modica fronte præditos, & ingenij acumine pollentes, & ad dicendum propensos dicit. Intelligens per paucam & modicam frontem, quæ non maximè recedat à magna, idest, mediocrem; aliter contra horum rectè philosophantium opiniones esset. Albertus. Quadrata, moderatæ magnitudinis frons, capiti congruens & vultui, magnæ virtutis, sapientiæ, & magnanimitatis indicium.

Circularis frons.

Quibus frons rotunda, iracundi, vt Aristoteles in Animalium historia dicit. Quod iisdem verbis à Galeno transfertur. Plinius omnia ab alijs sine cõsideratione transcribens, ait: Quibus frons rotunda, iracundi: velut hoc vestigio tumoris apparente. Ex his suis adiectis verbis demonstrat Aristotelis sensum, quem irridet, non percepisse. Putabat enim per rotundam intellexisse gibbosam, & altam, non circulaem, vt in sequenti videbimus. Meletius, non ignobilis Philosophus, Aristotelis textum pluribus verbis dilucidauit. Dicit enim: Quibus orbiculata, circularisq; frons, iracundum arguit, & pusillanimum. Quod si quis sequentia leget, planè Plinium allucinarum esse comperiet. Albertus. Rotunda frons iracundiam notat.

Asinæ frontis imaginem oculis subijcere conati sumus, vt circinari gibbi conuexitaris exactam figuram exhiberemus.

Rotunda conuexa frons.

Qui fronte rotunda, stupidi, similes ad asinos ingenio, Aristoteles ait in Physiognomicis. Quod si quis asinam frontem inspiciet, conuexam altam inueniet, idemq; auctor sibi contrarius esset,

esset, si idem Animalium historiae, & Physiognomoniae sit author. Et in figura rudis, tribuit ei non rotundam solum, sed magnam & carnosam frontem. Polemon & Adamantius optimi vndiquaque Physiognomones, ne quis hic allucinetur, dilucidioribus verbis vsi sunt. Frons gibbosa, alta, rotunda, stultos, & imprudentes homines demonstrat. Et in Idea rudis, tribuit ei rotundam frontem. Albertus: Curua & alta frons, ad rotunditatem tendens, stoliditatis indicium. Eadem Conliator.

Depressa frons.

Depressa frons non laudabilis viri signum, ex Polemone. Adamantius dilucidius loquitur: Valde depressam frontem ne velim laudes: nam examinati viri signum.

Sagacis canis iconem, ut minus planae frontis imago clarius exprimeretur, quare superius, cum de longa fronte locuti sumus.

Minus plana frons.

Optima igitur frontis constitutio inter altam & depressam erit: Qui frontem minus planam habuerint, sagaces sunt. Aristoteles in Physiognomicis ad Canes refert. Textus Graecus ita se habet: *οἱ μικροτερον επιπεδον exontes anaiaditon anapheretae epi this xiras*. Doctus quidam in suo De Animalibus libro ita vertit: Qui parvam & latam habent frontem, stolidi iudicantur, eo quod caninam referant frontem. Sed multipliciter errat, tum quia latae non meminit Aristoteles, & ipse apposuit, tum quod canibus refert. Vetus translatio melius se habet. Graecus textus (*αυαλοντοι*) contrarium habet.

Aspera frons cum fossiculis, & monticulis.

Aspera frons non boni viri signum habetur. Sed frons velut fossas & monticulos habens, veteratoris, & perfidi hominis argumenta testatur, & si caetera indicia accedant, furentem & mente captum nonnunquam iudices. Adamantius: Aspera fronte ne gaudeas, neque quae fossas, & monticulos habeat: omnia namque haec signa versutiam, & infidelitatem nunciant, & interdum stultitiam, & insaniam, si caetera adfuerint signa. Polemon in figura Fatui improbi duram & asperam frontem ei adscribit. Albertus: Asperae cutis frons ut collis, & depressa ut vallis, versuti, & asperi hominis argumentum, in fine fortasse stulti, & insani.

Caperae frontis ad sui medium declinantis, vel erectae accipe icones:

Caperata frons.

Diximus de frontis offe; nunc de cute: & primum si caperata fuerit. Dicitur enim caperata à crispis caprarum cornibus, quibus assimilatur. Qui talem habuerint, cogitabundos iudica, Polemonis & Adamantij doctrina: eorundemque in schemate tristis viri, tribuitur ei frons rugosa. Sed Aristoteles in eodem, non frontem, sed faciem ei rugosam tribuit. Albertus: Striata, rugosiorq; frons magna animo volutare, esseque melancholicos dicit. Videturque mihi ex apparenti more tractum, qui enim cogitant, frontem in rugas contrahunt, & qui semper rugas contractus habent, melancholici, & magna cogitare consueti. Est & apud scriptores seueritudinis signum. Plautus in Epidico.

Quid istuc est, quod illi caperat frons seueritudine.

Caperata frons ad sui medium declinans.

Rhases: Rugosa frons ad sui medium declinans, iracundiæ signum. Idq; ex apparenti more mihi tractum videtur: qui enim alteri minatur, & irascitur, contrahit frontem in rugas ad medium sui declinantes. Albertus: Quibus frons contrahitur in medio tanquam obstricta, iracundi. Si ad animalia referre licet, ad tauros referrem, habent enim rugosam frontem, siue nebulosam, & rugæ sunt in medio frontis declinantes.

Caperata frons in altum erecta.

Caperata in altum frons, admirationis signum mihi esse videtur. Soliti enim fumus cum admiramur aliquid, frontem corrugare, & è sui medio in altum erigere cum supercilijs.

Erugata frons.

Frons valde explanata à cutis semotum hominem ostendit. Vbi non *παραμείνα*, sed *πεταμείνα* legendum est in Polemone, & Adamantio, sic porrectæ fronti *εναδύς*, idest, rugosam opponere velis. Epicurus dissentia fuit fronte, vt Sidonius Appollinaris ad Faultum tradit, cuius instituti ratio erat rerum negligentia, & liberum esse ab omnibus perturbationibus, & vacuitate, sed in amicitate, & comporationibus vitam ducere.

Leonis frons.

Frons sine rugis, litigiosum notat, ex Rhase. Causa naturalis esse potest, quod lenitas in fronte accidit ex siccitate, qua constant litigiosi, vt ex libris Medicorum apparet.

Recta, macra, mediocris, neq; aspera, neq; lenis frons.

Mediæ inter has constitutionis frons erit, recta, non magna, macra, neque lenis, neque rugosa, & hæc virilem ostendit, vt Aristoteles in idæa virilis ostendere videtur, frons, recta, non magna, nares neque rectæ, neque rugosæ: quod à re alienissimum est. Illud enim *εζυ*, non de fronte, sed de anterioribus signis, scilicet corporis colore squallidiori acuto intelligendum est. Quod à Polemone & Adamantio consideratur, qui colorem ei tribuunt *εζυπερον*. Frons enim acuta non reperitur, nec ab aliquo nominatur. Præterea illud *ιχυρὸν*, non nares significat, quarum superius meminerat, cum dixerit nares contractas, nec leuitas, aut rugositas narium ad virilitatem facit; sed illius in *υ* facilis fuit lapsus, cum *ιχνος* dicat, idest, macra frons. Et illud, neque lenis, neque aspera ad frontem refertur, cum Adamantius optimus Aristotelis transcriptor, dicat: Frons neque lenis, neque aspera. Polemonis textus corruptus est, illumque etiam ex Adamantio restituiimus, habet enim *τελειον μητε ολίγον*. Adamantius, *ετελειον, ετετρακι*. Interpretatio Coclitis valde monstruosa, & inopportuna, quum frontem acutam demonstrat.

Dome.

Domestici canis tranquilla, & exporrecta frons insinuatur hac tabellula, è cuius regione, humana ad eius modum expressa conspicua est.

Tranquilla frons.

Qui serenam, & exporrectam habent frontem, assentatores censentur: ab effectu, quod plerumque; ij tales euadant. Hoc signum in canibus manifestum est, quod assentantes frontes exporrigant. Astipulatur Aristoteles in Physiognomonicis; intelligendo de domesticis canibus. Conciliator. Quibus erugata, exporrectiorque; frons, fallaces in primis, cuiusmodi ferè Bononienses habent. Albertus ab eo: Qui laxam & tanquam ridentem habent frontis cutem, blandi quidem, sed non innoxij. Sunt enim palam blandientes, clam detrectatores.

Nebulosa frons.

Qui nebulosam habent frontem, audaces sunt, & referuntur ad taurum, & leonem. Aristoteles in Physiognomonicis. Tauro semper frons torua:

Frons inter tranquillam, & nebulosam.

Quoniam nebulosus habitus audaciam significat, collectus verò adulationem; habitus utriusque inter hos medius decentius se habet. Quemadmodum enim opponitur frons nebulosa, & tranquilla, sic assentator, & audax. Aristotelicus textus vacuus & defectuosus: ut potuimus restitimus, partim ex ipso sensu & sequela verborum: partim ex latina translatione. Votibus κίλαρος & ἀνθαδεις, oppniti ab Aristotele, & oppositis in fronte signis cognosci, quæ sunt γαληδόν, & σιονεφές. Hac illustri fronte, & regio splendore decorus fuit Franciscus primus Galliarum Rex, qui durissimam quæque; Martis munia subire ipse solitus erat; quem nemo Galliarum procerum, impauidi, & semper conitantis animi vigore; nemo regum candore enim, clementia & pietate adæquauit; nemo denique mortalium tumido ingenio, tenacique memoria superauit.

Alta frons.

Qui frontem altam habent, pertinaces, vel audaces sunt. Polemon, & Adamantius. Sed mendum est clarum in Polemonis textu, qui pro κληρερή verbo, quod Varinus exponit ἡψηλόν, id est, rectam, altam,

alcam, vt habet Adamantius, habet ipse *κατωπέρας*, idest, prona, inclinata, quod contrarium innuit: nam videmus homines, cæteraq; animalia audentia, vel pertinaciam retinentia, frontē erigere, & à passione signum accipi. Sed ego suspicor in vtroq; textu mendum, & pro *κατωπέρας*, legendū *συρκερήν*, vt habet Aristoteles, & superius vidimus, à quo vterq; desumpsit; quod verbum, vt vidimus, pertinaciam significat. Machometus Ottomanus Turcarum Imperator alta erat fronte, atrox, ferox, pugnax, & bellator maximus fuit.

Demissa frons.

Demissa frons, & humilis, humilem hominem, & turpia non admittentem denotat Rhases.

Tetrica frons.

Austeram frontem habentes, molesti sunt, & ad passionem referuntur: nam lugentes tetricā habeat frontē, ex Aristotele in Physiognomonicis. Effera fronte, & portentosa fuit Christiernus Daciae Rex, qui omnium ferarum, quas glacilis Oceanus fert (vbi natus est homo immanissimus, vt inter balenas & orcas educatus existimari merito possit) immo Antropophagorum & Cannibalum feritatem, & sæuitiam superauit, & non quidem à Romano Pontifice, sed à Deo ipso desciuit, vt innocentissimorum sanguine cruentaretur, sacrorum aras euerteret, ac denique humani generis odium existimaretur.

Mæsta frons.

Qui tristem habent frontem, tristes sunt: nam tristantes tristam habent frontem: Physiognomicus Aristotelis. Plautus in *Asinaria* suum Leonida trista fronte describit, qui sollicitus erat, & subdolos.

Hilaris frons.

Sic quoq; qui hilares sunt fronte, cum frons mæstitiæ, lætitiæq; sit speculum, idq; certa experientia notum. Plutarcus Scipionem Africanum hilari, claraq; fronte extitisse scribit, quæ plurimum valebat ad militum animos conciliandos.

DE SUPERCILIIS. Cap. III.

ARISTOTELES Animalium historia supercilia esse scribit, quæ sub fronte bipartito distincta sunt. Plinius. Supercilij pars animi, negamus his, annuimus, hoc maximè indicat fastum, superbia aliubi conceptaculum, hic sedem habet, in corde nascitur, hic subit, hic pendet, nil altius simul abruptius inuenit in corpore, vbi solitaria esset: vnde prouerbio attolli superciliū dicimus arrogantiam significantes: atq; superciliam adduci, fastidium indicantes, ponere superciliū, cum à fastu recedimus, superciliofos homines fastosos vocamus. Vnde Lucianus superciliolum sermonem arrogantem vocauit.

In rectum extensa supercilia.

Supercilia in rectum si porrigantur mollem subesse animum significant. Aristoteles Animalium libro, à Galeno, & Plinio recitatum. Meletius probis, pijs, & mitibus moribus decorari. Albertus recta & longa supercilia, quasi lineæ, molles & fœminatos viros ostendunt. Videtur mihi ad mulieres referendum, vt prius in fœmine descriptione ostendimus. Conciliator mollem subesse animum dicit, & ad mulierem referendum.

Non extensa supercilia.

In figura virili, Polemon & Adamantius ei supercilia non explanata, sed veluti curua tribuunt. Polemon clarius in figura iracundi ait: Superciliorum pellis tortuosa, vt inferius de epyscinio dicemus, vt contraria sit iam dictæ figuræ. Macometes Secundus Byzantij expugnator, instar arcus effigiat supercilijs fuit, ijsq; minacibus. Audacissimus, ambitiosus, æternitatis, cupidus bellator egregius, inuictus, & crudelis fuit.

Venatici canis cum epyscinio supra oculos contemplare imaginem, cum Actiolino Patavinorum tyranno.

Ad nasuum inflexa supercilia.

Supercilia iuxta nasum inflexa, austerum & acerbam hominem notare Aristoteles Animalium libro tradidit. Idem iisdem verbis à Galeno & Plinio recitatum, Meletius: Supercilia, quæ naso diffusim acclinant, sic, vt appellari recurua possint, hominem dicunt moribus stolidum, ac itupiaũ. Aristoteles in leonis forma, supercilia nasum versus, & in imna fronte instar nubis prominere scribit, ἐπισηκλωσιον vocari conjicio. Pellis est in supercilijs, quæ obtenditur leonum oculis. Vnde leonũ, cui talis facies perpetuo est, perpetuo etiam ira affectus est, & aliquid nubis instar circa supercilia prominet, Ioannes Tzezes.

*Episcinium est pars superciliarum,
Quam aliquando laxantes in loca palpebrarum,
Videntur rustici quidem esse, atq; ferini,
Dictum ex feritate catulorum, atq; ferarum,
Vel à Scizo, Scynium, atq; episcynium.*

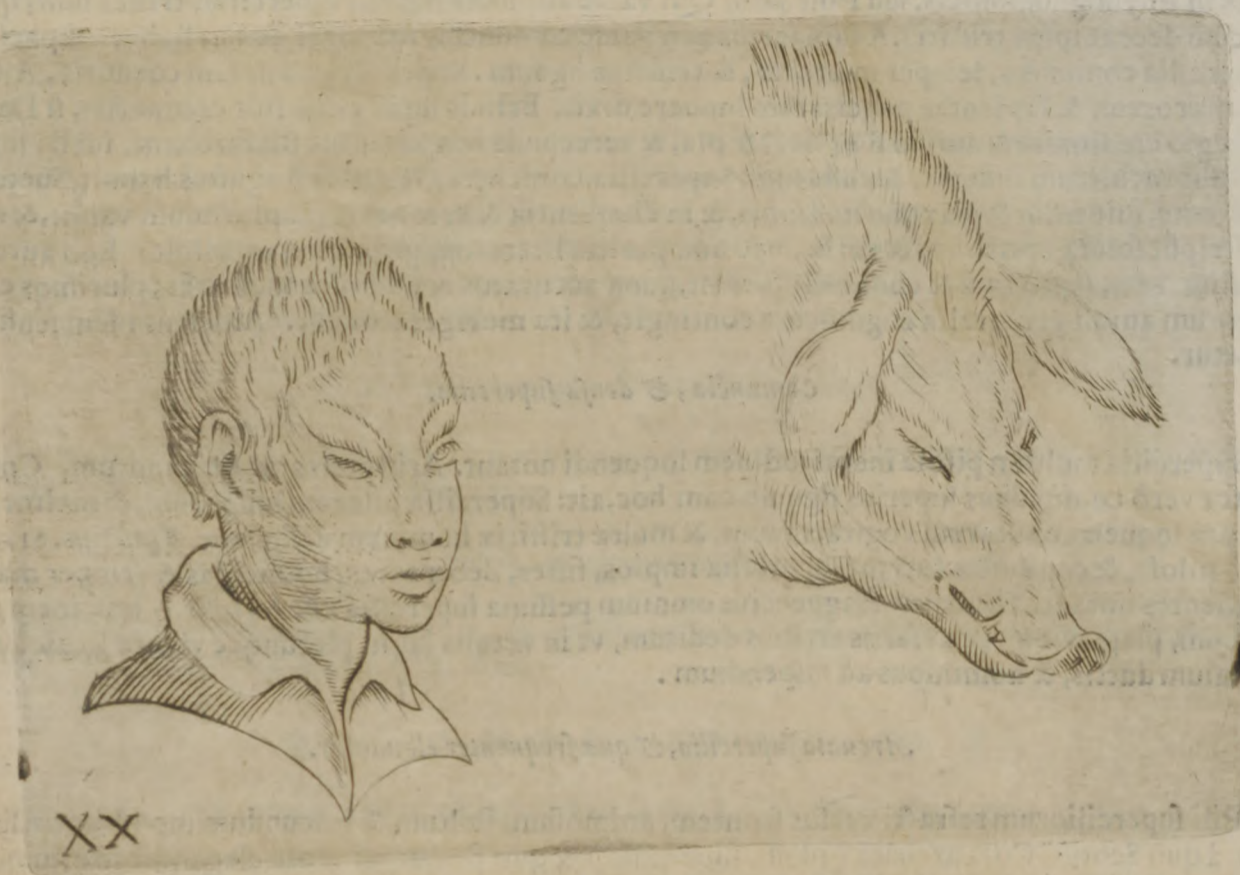
Tauro semper torua frons. Oppianus venaticos canes describēs, qui leones, & ferocia animalia inuadit, horribili ait supra oculos, & supercilia pelle, Tigridi etiam similes in imna frõte laxa pellis, episcynion dictum. Obducta ferali fronte fuit Actiolinus Patavinorum tyrannus, obducta. i. supra oculos curua, nubilosa, curuaq; quasi suæ indomitæ naturæ toruitatem spirans (vt Venetijs in mare effictum spectauimus) terror & hominũ carnufex. Omnes sui & prioris temporis crudeles superauit. Sed lata & torua fuit fronte Selynus decimus Turcarum Imperator; audax & bellator fortissimus fuit: spiritibus ingens, Sed tenera & minaci fronte fuit Carolus Burgundiæ Dux, qui animi magnitudine, & in bellica omnia ausus, nemine inferior fuit. Peracri & retorrida fronte magnus Cay hbeius fuit Menphiricus Sultanus, è sordido loco natus, qui bellica virtute ad summum rerum fastigium peruenit, vt Rex Sultranus gentium more consecraretur. Plautus suum lenonem toruis supercilijs depingit, & moribus satis austerum. Ad leones & venaticos canes referuntur. Epiteton est leonæ; nam toruam leonam dicimus; nam oculorum læuitia summa in hac fera est.

Iuxta tempora inflexa supercilia.

Iuxta tempora inflexa supercilia deuiforem & simulatorem demonstrare dixit Aristoteles, iisdẽ verbis à Galeno, & Plinio exceptum, A quo Meletius: Quibus supercilia sunt ad tempora magis depressa, simulatores esse, atq; subsannandi vitio laborare videntur. Mihi videntur hi ad simias cõparati, nam eiusmodi supercilia habent, & omne irrident.

Suillum

Suillum caput eum diuulsis ad nasum supercilijs, idemq; humanum illius simulachrum exprimens, oculis subijecimus.

Iuxta nasum diuulsa, ad tempora extensa supercilia.

Quibus supercilia nasum versus, deorsum nutant, ad tempora verò retrahuntur, fatui sunt, argumentum suum: Aristoteles in Physiognomicis. Ad Alexandrũ verò scribens, breuius loquitur: Quando extenduntur supercilia ad tempora, immundos prodit, scilicet, vt porci sunt. Polemon, & Adamantius: Quibuscunque superciliorum pars, quæ iuxta nasum, infra aspicit, & quæ vtrinq; ad tempora sunt, procedunt, hos similes suis putat, eisq; ingenio & animo comparandos. Albertus: Si arcus declinant ad tempora, & ad genas, negligentem, maleq; disponentem regimen vitæ ostendunt. Rhafes: inuerecundos, & hebetes dici. Conciliator inuidum, stolidum, & infatiabilem.

Expansa supercilia.

Polemon in figura tristis tribuit ei supercilia expansa, Adamantius autem detorta dicit.

Quæ in suo loco manent supercilia.

Polemon, & Adamantius in figura Androgyni, tribuit ei supercilia, quæ suo loco manent. Polydorus pulchra supercilia habuit.

Inspice Pontani effigiem nam ibi demissa supercilia videbis inferius capite septimo.

In totum demissa supercilia.

Supercilia in totum demissa, notam inuidiæ habent. Quod à Galeno & Plinio est transcriptum. Polemon in figura inuidi ab Aristotele ita descripsit: Supercilia quæ ad palpebras demittantur, &c. Austero & adducto supercilio fuit Iouianus Pontanus, vir ad omne eloquentiæ genus natus, sed supra æquum mordax, vt non solum notos homines, sed gentium, & vrbiũ mores acerbè nimis perfringeret.

Coniuncta supercilia.

Qui supercilia coniuñcta habent, tristes sunt, & referuntur ad similitudinem passionis. Aristoteles in Physiognomicis. Sed Polemon: Qui valde cõiuñcta habent supercilia, tristes sunt; quippe cum deceat ipsos tristitia. Adamantius non valde coniuñcta, sed valde densa, habet. Ephesius: Supercilia coniuñcta, semper mœroris, & tristitiæ signum. Supercilia ad nasum coeuntia, Albertus mœrorem, & sapientiæ paucitatem innuere dixit. Briseis supercilijs fuit coniuñctis, si Dareti Phrygio credimus: & animo simplici, & pia, & verecunda fuit. Plautus Blefaronem, idest, superciliosum arbitrum inducit, & aulterum. Supercilia coniuñcta Octavius Augustus habuit, Suetonio referente, fuit enim & maxime studiosus, & in eloquentia & arte oratoria plurimum valuit, & multa scripsit soluta oratione, & versu, nec non peritia literarum græcarum excelluit. Ego autem existimarem, si pili rari & coniuñcti fuerint, quod accuratos & studiosos iudicaret; plurimos enim & eorum animi penetralia cognoscere contingit, & ita morigeratos esse. Albertus idem sensisse videtur.

Coniuñcta, & densa supercilia.

Supercilia multum pilosa ineptitudinem loquendi notant. Aristoteles ad Alexandrum. Conciliator verò confundens superius signum cum hoc, ait: Supercilia pilorum longorum, & multorum, ineptæ loquelæ, multarum cogitationum, & multæ tristitiæ hominem designant. Ephesius. Si multum pilosa, & coniuñcta fuerint supercilia impios, fures, deceptores, homicidas, & semper malemolientes notant. Thadæus Hageccius omnium pessima supercilia esse scripsit, & hominem maleficum, plagiarium, ac nefarijs artibus deditum, vt in vetulis sagis, plerunq̃ue videre licuit ad incendium ductis, & hominibus ad suspendium.

Arcuata supercilia, & quæ frequenter eleuantur.

Pili superciliorum refracti versus frontem, animosum, stultum, & iracundum monstrant. Albertus, à quo Scotus: Cilia arcuata (idest, supercilia) & quæ frequenti motu eleuantur in altum, superbum hominem notant, animosum, gloriosum, audacem, & minacem, Conciliator eadem, quæ Albertus. Neoptolemus superciliosus fuit, Phrygio Darete confirmante, ineptæ loquelæ, blæsus, stomachosus, impius, & cæde gaudens, vt Virgilius, cæteri q̃; meminere. Pelops superciliosus, vt equus superbiam & opulentiam spirans.

Inclinata deorsum supercilia.

Cilia deorsum inclinata, cum alteri loquitur, & intuetur, quasi latenter sub eis, significat hominem valde malitiosum, mendacem, proditorem, tenacem, pigrum, & paruiloquum. Ex Scoto.

Oblonga supercilia.

Supercilia oblonga arrogantiam, & inuerecundiam arguunt. Rhafes. Hos enim superciliosos vocare solemus. Albertus: Longorum & multorum pilorum supercilia magna, meditantem & feru hominem notant. Conciliator eadem.

Rara supercilia.

Si pili in supercilijs nulli, vel tenues fuerint, naturæ imbecillitatem, & remissionem denotare indicant Albertus, & Conciliator.

Rara, magna, & commensurata supercilia.

Perfectam tradens superciliorum descriptionem Aristoteles ad Alexandrum, ait: Cuius supercilia rara sunt, & commensurata, secundum longitudinem & breuitatem, & magna, hic facillimæ impressionis est ad intelligendum. Rara dixit, quia densa ineptitudinem loquelæ demonstrare dixerat, Magna, quia in virili figura talia tribuit leoni.

CILIA sunt, quæ palpebrarum ambitui adhærent. Albertus. Duo cilia in vtroque oculo, quorum alterum eminet, alterum subiacet, &c.

Defluentia cilia.

Salaces dixit Aristoteles in Problematis, quibus pili palpebrarum defluunt ratione, quam de caluitio dicemus. Sunt enim hæ partes rei eiusdem. Quicunque autem ex pilis congenitis ætate iam proiecta non crescunt, hi omnes decidunt libidinis vtu immoderato. Capillus enim & supercilium, & cilium genere congeniti pili continentur, & in partibus superioribus sanguinis parum obtinentibus sunt, quas libido refrigerat: ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit, cum autem pili alimento caruerint, defluant necesse est.

Inferius arcuata, vel intorta supercilia.

Palpebrarum pili si curuentur infra, nec ad vnam partem contorquentur, natura mendacem callidum, & stultum designant. Conciliator.

Solida, & nigra supercilia.

Quasi media inter vtraque supercilia, quæ nigros pilos & solidos habent, proinde perfectum animum, & constantem indicare idem dixit.

DE TEMPORIBVS. Cap. V.

TEMPORA sunt, quæ frontem vtrinque terminant, eisq; adhærentes aures.

In tabella superiori exposita, vbi C. Caligulæ tempora caua commostrabantur, te conferas.

Caua tempora.

Quibuscunq; tempora vtrinque caua inspexeris, dolosos, trucesque iudicabis. Galenus ex sicco temperamento id sæpius contingere dixit, vt acutus nasus, caui oculi, & tempora collapsa, in affectibus ijs, quæ corpora colliquant. Concauis temporibus Caligulam fuisse tradit Suetonius, & vultum natura timidum & tetrum ex industria afferebat, componens ad speculum ad omnem terrorem, & formidinem, eius sæuitiam etiam in iuuentute ostendit, cum ad daturum supplicium pœnis interesse voluisset. Vnde Tiberius suo, & omnium exitio se natricem P. R. & Phaetontem orbi terrarum educare dixit. Fratrem suum interemit, & Sillanum socerum ad secanda nouacula fauces compulit. Sic amicos omnes, & Senatores deleuit: & in spectaculis, ludis, & cœnis etiam sæuitiam exercuit, tandem exclamauit: Vtinam P. R. vnam ceruicem haberet.

DE AVRIBVS. Cap. VI.

RAT legitimus hic locus oculis assignatus: sed quia per se satis accuratam tractandi exposcunt rationem; consultius in tertium librum reiecimus: nam in eo de ijs solum tractabimus. Nunc ad aurium historiam accedamus: sunt enim in eadem linea, qua oculi. Aristoteles animalium libro ita eam depingit: Auris exterior pars auricula, parte superiore constat pinna, inferiore fibra, pars interior forma cōfractui cocleæ similis definit in os. Plinius ait, in equis & omnibus iumentorum generibus indicia animi præferre. Fessis marcidæ, pauidis micantes, subreæ furentibus, resolutæ ægris sunt. Sed eorum discrimina, quia multa sunt, aggrediamur. Flacci cognominati sunt, Cicerone authore, quorum aures demissæ erant, pendulæ, languidæ, & flaccescentes. Plinius ab his Flaccorum cognomina dicit.

Tabella

Tabella humanæ auris delineatione insignita proponitur, vt asinæ collatione, eius stolidi magnitudo exquisitius dignoscatur.

XXII

Magna aures.

Magnas aures testari magnam fatuitatem, ait Aristoteles ad Alexandrum, sed bonæ retentionis, & memoriæ hominem. In suis Physiognomonicis asinum. Polemon & Adamantius stolidæ naturæ indicia esse: ijdem in idæa fatui, tribuunt ei aures magnitudine nimias, & subflaccidas. Vbi aduertendum Vallam pueriliter lapsam, nam vertit ἐπικεκλασμένας, anfractibus refertas, cum subflaccidas dicere debuisset: nam anfractibus refertæ, & exculptæ aures, vt videbimus inferius, docilem, & non fatuum significant. Possunt & ad capras referri: nam capræ, Plinio referente, longis auribus, infractisq; constant, & Columella hircos prægrandibus auribus, flaccidisq; depingit. Et Aristoteles capras stupidas vocat, & à clamosa, vt videbimus, à simili capræ voce etiam stupidos iudicat, vnde contra eos, qui in studijs, vel moribus, vel dictis deliquerint, protensis indice, & auriculari digitis, auriculas asini magnas imitantur, & sibilum addunt. Ad hoc Persius.

O Iane, à tergo cui nulla riconia pinsit,

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.

Rhases stolidos ais, sed longæuos: nam optimam calidi & humidi proportionem demonstrant: vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Aristotele scribit longæ esse vitæ homines auribus amplis.

Magna, & arrectæ aures.

Sed magnas & arrectas ultra modum, stultitiæ & loquacitatis indices esse. Idque apud Aristotelem animalium libro adnotatum repperimus: & ab eo apud Galenum & Plinium. Sed Plinius solito more magnarum sed non arrectarum meminit. Ex his Meletius: Paruas aures, magnasque, ac plus nimio eminentes, fatuitatis, & loquacitatis indicia esse plerique statuerunt. Albertus ex Loxo. Magnas & prominentes aures imprudentiam, & garrulitatem signati dixit. Eadem ab his Conciliator.

Simiæ aures & humanæ illis similitudine respondententes è regione, oculis subiicimus hac figura.

Valde parvæ aures.

Contra verò, qui valdè parvas habuerit aures, stolidus est, latro, & luxoriosus, idq; in Aristotele scriptum vidimus ad Alexandrum. In suis verò Physiognomicis, simijs ingenio respondere ait; quasi malorum morum dicas, furem, & libidinosum. Galenus in eo libro: Quod animi mores corporis temperaturam sequantur, ab Aristotele accipiens, aures parvas, ait, malorum meorum indices esse. Polemon & Adamantius parvas aures malignos & veteratores demonstrare dixerunt. Interim corrige apud Conciliatorem latrum, (barbarè) vbi dicit latum, pro latrone. Albertus causam naturalem sæpius repetitam affert. Quando virtus formativa hominem format, aut superflua est materie malitia, caloris & spiritus, & enormiter inuadit, aut siccitate, & paucitate eiusdem à debita retrahitur quantitate.

Peculiari figura caninas aures in quibus cum humanis potissimum conuenirent, præposuimus.

Parua & protensa aures.

Aures parua existentes, & protensa, sicut in canibus, stultum hominem arguunt. Sed Adamantius aliter à Polemone: Existentes valde parua, & tanquam circumcisa stultos demonstrant. Ego vel Polemonis textum corruptum iudico, cum canibus stulticiam tribuat, quam tamen ceteri Physiologi eis non ascripserunt; vel de canibus loquitur adium custodibus, & vilibus. Albertus ex Loxo, Depressas & breues aures stultitiam notare ait.

Longa, & angusta aures.

Longa aures, & angusta inuidum & prauum hominem demonstrant. Polemon. Sed Adamantius non habet, vel temporum iniuria exesum, vel ex industria omissum. Albertus: Angusta, & oblonga aures testantur inuidiam. Ex quo Conciliator.

Rotunda aures.

Nimum rotunda aures, indocilem hominem arguunt. Albertus.

Exculpta aures.

Exculpta aures docilem hominem ostendunt. Polemon, & Adamantius. Curiosa enim sculptura sedulam formatricis virtutis operam ostendit: ob id meliora semper spondere.

Non exculpta aures.

Aures non exculpta, & rotunda valde existentes, ruditatem ostendunt: Polemon. Sed Adamantius: Non exculpta ruditatem ostendunt. Corrigendum est verbum in Polemonis textu, ἀδίαλυτα.

Decenter magna, & quadrata aures.

Sed ad optimam aurium constitutionem veniendum, cum hactenus de extremis locuti fuerimus. Mediocres aures & arrectas, optimorum morum notam esse scripsit Aristoteles Animalium libro.

Id quod

id quod à Galeno iisdem verbis est transcriptum. In Physiognomicis verò ait: Videbit autem utiq; quis & canum optimos moderatas aures habere. Polemon & Adamantius: Quadrangulares aures non excedentes magnitudinem, virilem hominem & bonum manifestant. Adamantius virilem, & egregijs sensibus præditum dicit. Conciliator eadem. Sed satis inepte transfert. Loxus optimas aures ita describit. Semicircularis conuexa linea in medio aliquantum ex parte conuexa, versus centrum, magnitudine mediocres, capiti decenter adhærentes, & mediocriter pilosæ; sic. n. feminalem virtutem, quæ eas efformauit, fuisse pollentem, & optimam iudicatur, vt Albertus ex eo refert. Mediocres aures Augustum habuisse refert Suetonius: vnde præclaris moribus ornatus, & animi dotibus præpollens à scriptoribus designatur.

DE NASO: Cap. VII.

NASVS in facie sensibilis est, hæc siquidem pars hominem præ cæteris, formosum deformemq; reddit. Estq; in eo varietas maxima, vt nō sit alia facierum distinctio, quàm per nasum. Aristoteles Animalium libro hæc habet de naso: Pars faciei, nasus: cartilagineâ partem, quæ nares discriminat, interseptum vocamus, vtrumq; meatum inane. Eius initium est à glabra, interstitium inter supercilia constitutum. Pars ima est, vbi nasus delatior in aures se fundit. Adnotandum præterea quandam esse proportionem faciei partium ad totius corporis partes, & sibi inuicem correspondere, aut mensura, aut quantitate, aut signis.

Habes hic lectur Rhinocerotis ad viuum effigiatum nasum magnum, à cuius medio cornu procedit, & Politiani vera effigies.

Valdè magnus nasus, virum nimis acriter aliena iudicantem notat, cui non nisi sua placent, aliena displicent, irridetq; omnia. Plinius: Et altior homini tantum, quem noui mores subdolæ irri- fioni dicauere nasus. Naribus, inquit Quintilianus, derisus, contemptus, & fastidium significari solet: vnde & qui alios irridet, nasutos vocant, & prouerbio abijt, nasus pro iudicio. Nasum ma- ximum Rhinoceros habet, cornu repando insignem, quare ab eo potius, quàm ullo alio animali ad prouerbialem hunc sensum assumptus est: est enim animal ingenio callidum, alacre, & agile. Mart.

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Eiusdem extat lapidum epigramma de nasuto irrisore:

*Nasutus sis vsque licet, sis denique nasus
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas:*

Et possis ipsum tu deridere Latinum:

Non potes in nugas dicere plura meas.

Perfius ad id:

„ vide ais, & nimis vncis

Naribus indulges.

Horatius.

„ naso suspendis adunco.

Angelus Politianus enormi fuit naso, ob id ingenio aculeato, timidoq; , aliena irridendo, laudâ- do sua, nec à quopiam iudicari poterat aliorum famæ derogando.

Magnus nasus.

Nasus prægrandis probi uiri iudicium affert; Prægrandis nasus melior; Adamantius. Magnus nasus semper minori melior; ex his Albertus.

Valdè parus nasus.

Qui naso valdè paruo fuerit præditus, mutabilis consilij vir arguitur; Polemon, sed Adamantius minari rapacitatem, & consilij inconstantiam ait. Interpres Polemonis non satis rectè vertit, nam accusatorem, & delatorem interpretatur, in quo tot errores, quot verba reperies. Albertus. Mi- nor nasus seruilibus ingenijs, furibus, & tergiuersantibus assignatur. Ego ad mulieres referrem.

Rectus nasus.

Rectus nasus linguę significat intemperantiã; Polemon & Adamantius. Sed in fine libri, Pole- mon, & si mendosus sit codex, ait: Qui recto sunt naso præditi, blaeterones, & referuntur ad mulie- res. Albertus non satis sibi constat, vtriusq; signa, & proprietates confundens. ait enim: Nasus cir- ca frontem depressus, stultitiam & animi imbecillitatem, & famineam leuitatem designat: si alte à fronte, rectà ad imum nasi protendatur, vt linea recta descendens à fronte nasi conum pertingat in extrema cartilagine: loquacitatem notat.

Obliquus nasus.

Intortus nasus magna ex parte mentis & animorum obliquitatem portendit. Polemon & Adam.

Ad faciem nasus discretus.

Nasus ad faciem benè articulatus, vel discretus, probum, fortem, ac prudētia virum præditum indicat. Polemon & Adamantius. Sed Polemon ad frontem, Adamantius ad faciem habet. Alber- tus malè vertit. Narium pars iuxta frontem, si à fronte deposita, sit hoc est seiuncta, bona compo- sitione, nec alta, nec humili, sed aquali linea descendat, constantium, & prudentiam demonstrat.

Ad faciem nasus male discretus.

Contraria verò huius formę effeminate, rudioremque significat: Polemon & Adamantius à contrario signo contrarium dijudicant.

Longus nasus ad os protensus.

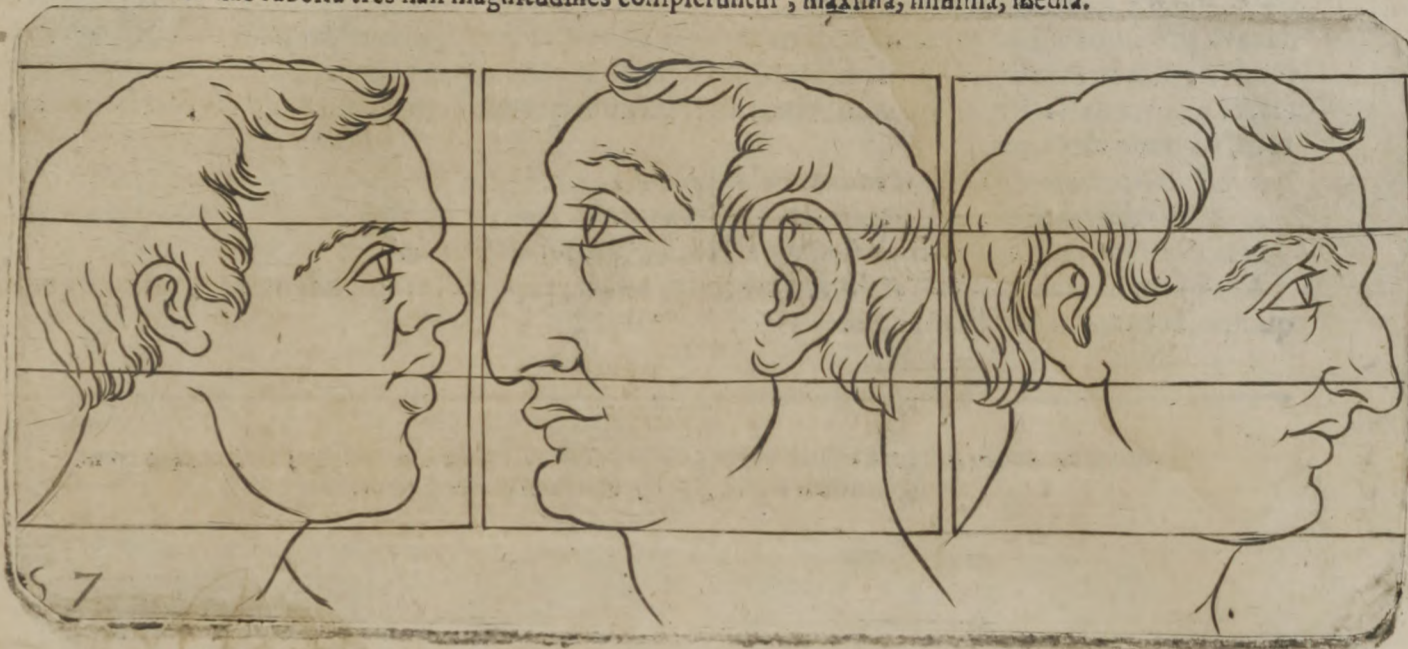
Qui habent nasum longum, protensum ad os, est probus, & audax, vt Aristoteles ad Alexandrū scribens ait. Narrat Suëtonius C. Augustum nasum habuisse à summo eminentiorem, ab imo dedu- ctio-riorem; id est depressum, quem prudentem virum, & optimum Imperatorem fuisse constat: nec aliud intelligi potest, nisi quem modo descripsimus. Cublaienus Scytharum Imperator longo, re- ctioq; ad frontem naso erat, ac ore angusto: ad arma præstantissimus, primus pontificiæ maiesta- tis cultor, liberalis, & probus fuit.

Nasus

Nasus crassus.

In figura Impudentis Polemon & Adamantius tribuunt ei nasum crassum.

In hac tabella tres nasi magnitudines conspiciuntur, maxima, minima, media.

Nasus mediocriter longus, latus, & apertus.

Optimam describens nasi formam Aristoteles ad Alexandrum, ait: Nasus ille est magis æqualis, qui mediocriter longus, eius latitudo est mediocris: ad extremitatem eius foramina non multum aperta.

Tabella hæc obuia corui caput cum humano sibi vendicat, in qua nasus in utroque, ut ad viuum delineetur, attendimus diligenter.

XVII

K 2 Incur-

enormi luxuriæ generi obnoxios. Fingunt Poetæ Iouem aquilæ forma Ganimedem rapuisse: sub tali figmento id fortasse innuentes. Ælianus etiam ichneumonem huic turpitudini obnoxium dixit. Tali naso Satyri & Sileni ab antiquis effigiati sunt, & tali naso etiam Socrates ipse præditus fuit: nam Xenophon Socrate Silenis similem fuisse, & pressis naribus, scribit.

Latus in medio nasus.

Nasus in medio latus declinans ad summitatem, demonstrat mendacem, & verbosum: Aristoteles ad Alexandrum.

Si bouis nasum inspexerimus, & hominem similem effigiauerimus, non ab hac, quæ hic cernitur figura, longè aberit, ita affabre in imò crassus deducitur.

Extremum nasi crassum.

Qui nasi extremum crassum habent, segnitiei obnoxij sunt, & ad boues referuntur, vt Aristoteles in Physiognomicis testatur: est enim bouum segnities propria. Polemon & Adamantius. Nasus in summo valde crassus & depressus, iniquos homines ostendit. Interim Polemonis textus corrigatur, *μακρόν*, non *μικρόν* ex Adamantio. Idemque in figura Inuerecundi, tribuunt ei nasum crassum.

Suis crassus à summo inspicitur hic nasus, è cuius regione hominis similitudine ad eum proximè accedens depingitur

XX

A summo crassus nasus.

Qui nasum à summo crassum habent, insensati iudicantur, à simili saum naso. Aristoteles in Physiognomicis. Est enim sus animal brutū, animamq; ei pro sale datam: Vnde prouerbio fertur. Sus in Palladem. Male ab eo describens Albertus ait: **Extra modum crassa nares immundum hominem dant intelligi.**

Domestici canis acuti nasi iconem superius pete humani similis.

Extremum nasi acutum.

Nasus si fuerit subtilis, est dominus eius valdè iracundus, Aristoteles ad Alexandrum. In Physiognomicis verò dilucidius loquitur. Nasi summum si fuerit, saeva ira homines ostendit, ijque ad canes referuntur. Est enim canum propria ira. Sed Aristotelis textus mancus videtur: deficit enim acutum, ait enim à τὴν ῥίνα ἀκρὰν supple λεπτόν, quod ex Polemone & Adamantio restitui potest: Nasi extremum tenue in quolibet homine fluxuantis irae signum. Albertus. Nasus in extremo acutus, facilis ad iracundiam. Ringi, os torquere est, quod canes faciunt latraturi, vel cum ex ira os deducunt: hinc rictus, oris distensio. Rictum caninum Iuuenalis dixit. Galenus, vt superius diximus, nasi extenuatio in summo ex ficcitate provenire dixit. Philostratus introducit Pana nasum ex iracundia ipso somno lenientem. Philocrates Plautinus acuto erat naso, & iracundus.

Auicu.

Auicularis rostri imaginem ostendendo, vt tenuis humani nasi comparando potissimum hæc inseruit figura.

Nasus longus, & tenuis.

Qui nasi extremum gracile habent, aues hac parte referunt. Intelligit enim per auiculares, qui leues, mobiles, & instabiles sunt: est enim auium nasus longus, subtilis, rotundus & in imo tenuis. Polemon & Adamantius ex eo. Nasus longus, subtilis (sed Adamantius addit, valde) cum auicularis generis habeatur eius quoque generis mores describit. Rhases: Nasus longus & in imo gracilis, leuis, & festini viri est. Albertus: Nares longæ & tenues, quæ auium propriæ sunt, huiusmodi moribus, scilicet mobilitatis & lenitatis, homines decorant.

Leonis nasus hic depingitur, è directo intuenti, humanus occurret, vt inuicem comparari possint.

Rotundu

Rotundus nasus, & extremum obtusum.

Nasum rotundum habentes, eiusq; summum obtusum, magnanimi sunt, ad Leones relati: Aristoteles in Physiognomicis. Leonum enim propria est magnanimitas. Polemon & Adamantius: Nasi extremum plenum, obtusum, rotundum, & solidum si aspexeris, ex leonibus & molossis, fortem & magnanimum iudicato. Adamantius non magnanimum, sed iactatorem dicit. Aristoteles in figura maris leonem depingens, ait, habere nasum magis crassum, quam gracilem. Oppianus venaticos canes, siue robustos, siue molossos dixeris, simo rostro describit. Generosis enim canibus imæ nares rotundæ, solidæ, & ferè obtusæ sunt. Albertus. Cum ima narium solida sunt, tanquam obtusa, fortem & magnanimum dicunt, tales enim mores Plato (Polemon potius) censuit dare leonibus, & generosis canibus, eo quod in his tales nares videbantur. Dicebat enim quod quæcunq; similitudo animalium aliquorum in hominibus est, & homines talium mores imitantur.

Hac figura hominis simum nasum finimus, quem simiæ simillimum in vivis observauimus.

Nasus simus.

Nasus simus est impetuofus, ait Aristoteles ad Alexandrum: sed eius vetus translatio satis corrupta est, & corrigenda, luxuriosus, vel impetuofus in Venerem: aliter enim sibi cæterisque claris aucto-ribus contradiceret. In suis enim Physiognomicis ait: Qui nasum simum habent, libidinosi, referuntur ad coruos. Cerui simi sunt, & adeo luxuriosi, vt coitus tempore insani reddantur. Polemon & Adamantius: Nasi simitas scortationis indicium. Et Polemon alibi: Breui, & simo naso præditi, fures, & lasciuui sunt: ad ceruos & apros hoc genus hominum est referendū: Ipse enim ἀγριος retulit, sed puto mendum in textu: quippe non syluestres sues, sed simias referunt, & reponendum πῖθικος. Albertus ex Loxo simiæ tribuit simum nasum, & libidinosi. Rhases. Quibus latæ nares, luxuriosi. Simitatis rationem & luxuriæ videtur Aristoteles tradidisse in Problematis. ait enim: Crispitudo capillorum & simitas in crassitudine sita est, crassitudo non sine duritiâ constat, & durities in calidiori sanguine sita est, & calor materiem excrefcere inuilem minus patitur, & os ex vacante materia consistit, & cartilago non nisi os est, vt hinc non sine causa
L dimi.

diminutio nasi consequatur. Indicium ætas exhibet puerilis: sunt enim pueri omnes resimato naso. Galenus ex humiditate libro de Temperamentis provenire dixit, Nos, si ad animalia referre licet, ad simias referemus: Natura enim simijs

nares à fronte remissas.

Contundit, &c.

Oppianus scribit, & ob id multi putant ab huiusmodi similitate simias dictas esse, constat eas libidinosas esse, ut quædam feminas appetant. Et apud Indos simiarum quoddam genus est rufum, quod in vrbes non adducitur, quippe quod Veneris libidine adeo inflammatur, ut in muliebrem sexum insaniat. Est & delphinus resimo rostro, & ob id Simonem vocant, nomenq; Simonis miro modo agnoscunt, piscatorumq; relatu luxuriosi sunt. Cephalus simo est naso, & luxuriosus, cuius natura piscatoras cognita, in venatione ex luxuria capitur. Satyri simo naso depinguntur ob luxuriam. Plautus in Rudente suum Lambracem depingens: luxuriosum, ac nefarium, ait. Recaluū, filonem, & ventricosum. Et in Pseudulo Simonem luxuriosum simum nasum habuisse.

Etiam simum cerui rostrum depinximus cum Socrate comparandum, cuius effigiem ex museo fratris, & marmorea statua decerpimus.

Simo naso Socratem fuisse narrat Plato in Theæteto, & ab eo Ammonius. Polemon Socratem luxuriosum fuisse dicit, quod illius loci superficiem concavam haberet, qua naso ac mento interioriacer. Ruellius Gallus resimato naso fuit, & luxuriosus. Fuerunt nonnulli opinantes Horatio Coclitum, non quod oculum vnum in bello amisisset, sed ex nasi similitate cognomentum, Cocles, inditum fuisse: nasus enim sub fronte ita depressus, demissusq; erat, ut nullum ferè inter oculos discrimen extaret, ipsaq; supercilia commixta inuicem, confusaq; fuerint: iccirco cum vellèt illum appellare Cyclopem, factum est ut corrupta loquendi consuetudine. Cocles diceretur.

Tauri & hominis hiantes nares ad viam depictas præfenti figura videre est.

XXIII

Patula nares.

Qui habet foramina nasi grauis compactionis, vel duræ, est irascibilis, ait Aristoteles ad Alexandrum. Sed antiqua translatio ex Arabico textu falsa & mendax est, nec quid sibi velit, constat, Clarius ergo in Physiognomonia. Qui hiulcas habent nares, æstuantis iræ sunt, & ad passionem referuntur, quæ fit in ira: quippe videre licet ira excandescens tales nares obtinere, per eas enim fit spiritus reciprocatio: siquidem è promptuarijs intimis cordis respirationem pulmonis officio capientes, extra excernunt, vnde non iniuria, qui apertas habent nares, ad iram sunt incitatiores. Polemon: Patulis naribus prædicti agrestes pertinaces, & potentes sunt, sicut tauri, & leones. Rhafes: cuius narium foramina valde sunt sunt aperta, irascibilis. Polemon alibi, patulæ nares & refimæ, iracundos demonstrant, & referuntur ad passionem, quæ fit in ira, & ad generosos equos. Et in figura iracundi concanas nares ei tribuit. Adamantius: Expansas nares iracundiz & ferociz testes sunt. Suetonius C. Casarem spumante rictu, & humetibus naribus fuisse scribit, & fuit præcipitis iræ.

L. Gene.

Generosi equi hiulcas nares, & hominis appinximus.

Patulas nares fortitudinis & alacritatis signum retulit esse Albertus, ex ab eo Ioannes de Lebis, & ipse ad equum, puto, referre voluisse; in letitia enim & hianitu aures patefaciens.

Obstruæ nares.

Obstruæ nares vefanos demonstrant: Polemon, sed Adamantius aliter & melius. Angustæ rotundæ, & obstruæ nares vefanitatem monstrant: eadem Albertus: obstruæ, siue obefas, vel oclusas, vel parum olfacientes. Philostratus Panthiam obstruæ naribus & contractis, ut basim, naso efficerent, pinxit: Et generaliter Albertus concludens ait: nares peruersæ figuræ, & quantitate, situ, motu, & qualitate, peruersam iudicant mentem.

Sursum distantes nares.

Et tandem ut optimam narium constitutionem describeret. In idæa misericordis, Aristoteles in suis Physiognomicis tribuit ei nares sursum distantes.

DE VULTU. Cap. VIII.

DICEMUS de vultu primum, post de partibus eius, nam vultus totam simul faciem, tum habitus, & passiones repræsentat. Ad totum hunc vultum figurandū oēs faciei partes concurrunt, & oculi, & frons, & nasus, & cetera membra. Est verò vultus index & detector conscientiæ nostræ, qui incertus, inconstans, & varius est, qui totus ex animorum configurationibus configitur, qui etiam earum simulator & dissimulator. Quæ haud temere omnibus horis ex vultu dijudicandum, nisi cum ab huiusmodi animi motionibus deferuisse videbitur. Polemon & Adamantius de vultu hæc habent: Ex ipso nanque vultu potissimum apparet magnificentia, & illiberalitas, probitas & improbitas, anxietas, studium, eruditio, iucunditas, & tristitia, vigilantia, & somnolentia, & singula, ut se natura habent, & secundum ea necesse est physiognomicam disciplinā exercere. Meletius non obscurus philosophus: Facies, inquit, ipsa est, quæ affectus facile repræsentat,

rat, cum autem ipsa lætitia afficitur, serena, hilarisq; apparet, si verò tristitiam, marorem, & perturbationem præfert; cum ira excandescit, liuida & sanguine perfusa, furiosaque redditur. Quamobrem (vt in sacris literis extat) in cordis gaudio facies ipsa ex hilaratur; cum verò cor mœrore afficitur, demissa efficitur, & homo ira occupatus, turpis est. Iacob ex facie Laban in se odiû apprehendit, & ad vxores suas conuersus, dixit: cognoui ex facie patris vestri, non esse amplius in me, qualis heri fuerat. Solent enim qui nos odio prosequuntur auertere à nobis faciem; qui amore nobis deuincti & beneuolentia sunt, lætum, hilaremq; oris aspectum, & blandientem exhibere solent. Cicero ad Pisonem ait: Non deceperunt oculi tui, & vultus, qui tacitus est sermo mētis. Vultus ipse speculum est mentis, quando & taciti oculi mentis fatentur arcana.

Subtristis & varius vultus.

In idea Timidi Aristoteles in suis Physiognomonicis tribuit ei faciem mutabilem, & submœstam. Idque ad apparentem morem referri posset: nam timens vuultum continue variat, veluti timore, & suspicione plenus.

Stupidus vultus.

Figuram tribuit Insensitui in sua idea Aristoteles in suis Physiognomonicis, & morem qui apparet in facie secundum similitudinem, scilicet insensitui & stupidi. Interim corrigendus est Aristotelicus græcus textus: nam pro τῶν ὁμοιωμάτων, id est, similitudinem habet ὁμοπλάτας, quod valde à proposito abest: vt satis infeliciter Suesianus transfert, & dum verba à sensu aliena accommodare nititur, ineptias multas sano viro indignas profert.

Somniculosus vultus.

In figura Iracundi & Simulatoris Aristoteles in Physiognomonicis tribuit ei faciem somniculosam. Polemon & Adamantius in eadem figura, eadem referunt. Tribuit enim Aristoteles somniculosam faciem, eandemq; Polemon. Sed Aristotelis textum, prout Polemon habet, ipse retinet. Ob id Suesianus satis misere curuipedē transtulit, vt vrsō, quem curui pedem dixit, assimilauit.

Temerarius vultus.

In figura Iniuriosi, Aristoteles in Physiognomonicis tribuit ei proteruum, & temerarium vultum. Sed Polemonis textus ex Aristotele corrigendus, qui κατὰ προπίτης dicit, vt Aristotelicus.

Remissus vultus.

Et in figura amari viri, tribuit ei faciem remissam. Polemon & Adamantius in eadem figura etiam remissam faciem adscribunt. Qui enim tristati semper vultu & querula voce loquuntur naturaliter, vt ab omnibus odio habiti, à fortuna depressi suas semper calamitates enarrantes.

Bonus & non præceps vultus.

Optima inter hos constitutio erit lætus & non præceps vultus. Iucundo tribuit Aristoteles in Physiognomonicis vultum non festinum, & celerem, sed bonum. Suesianus ἐπιπιπής, faciem non festinam, celerem, sed subdolam interpretatur, satis incuriose: & ex naturalibus causis deducit.

Humilis vultus.

Idem in eodem loco, in schemate tristis viri, humilem ei tribuit figuram.

Grauis vultus.

Idem mansueto fortem, robustam, & grauem faciem tribuit, eandemq; Polemon & Adamantius. Senero & graui vultu fuit Alphonus estensis, Ferrariæ Princeps, Iouio referente, vnde ingenium præcellens, & vis eius bellica coniectatur, qui trium maximorum hostium arma infracto animo sustinuit, & superauit; abdicatis à se adulationis, & morosæ grauitatis lenocinijs, singulas cogi-

cogitationes, & corporis excogitamenta ad virtutes & bellicas rationes intendit: magnanimus in bello dux, optimus in pace princeps semper extitit. Probo ore, & venerabili Bessarion Cardinalis fuit: nemo probitate spectatior, nemo admirabilior doctrina, nemo denique generosis moribus splendidior.

Iucundus vultus.

In figura iucundi hilarisue, Polemon & Adamantius tribuunt ei hilarem figuram, vel mores. Idem in figura Ingeniosi tribuunt mores iucundos. Sic tranquillus vultus animi tranquillitatem monstrat. Tradit Suetonius Augustum fuisse vultu, & sermone, vel tacito adeo tranquillo, ut animo erat sereno & pacato. Hilari etiam vultu fuisse Vlixem narrat Dares Phrygius. Periuendo & graui vultu fuit Pompeius Columna Cardinalis, qui miro ingenio, sacra purpura mitratus, & militari sago galeatus, vtriusque muneris partes aptissime adimpleuit. Ioannes Alymbicus Vsumcassanus læto, & hilari vultu fuit, magnam grauitatem, dignitatemque pari comitate conditam præse ferebat; in dandis beneficijs miram serenitatem, eandemque in accipiendis ostendebat, suavis in sermone, faciletque erant ad eum aditus. Ismael Sophus læto & sereno fuit vultu; benignus, equitandi, sagittandique peritus, lepidusque in iocando fuit.

Elegans vultus.

Polemon Loquaci tribuit figuram elegantem. Sed textus Aristotelicus somnolento loquacis notas tribuit, quod ex Polemonae, cui integrior est textus, conijci potest: nam somnolento elegans forma non conuenit. Sed Polemon & Adamantius elegantem formam simulatori tribuunt. Emanueli Chrysaloræ præclara fuit facies, præclarum ingenium, & præclarissima doctrina, Græcas literas in Italiam reportauit.

Illiberalis vultus.

Illiberales vultu pusillanimes, & illiberales animo censendi, ex Polemone. Politianus facie neque liberali, neque ingenua fuit, ob id distortis moribus, & male compositis; ut nimis in aliena inueheretur. Maximilianus Sfortia ut illiberali vultu, & nequaquam Sfortianæ stirpis excellentia digno fuit; sic ingenij indole, & moribus ingenuo principe indignis; sordidi animi, & vecordis, & rudis extitit. Sub agresti vultu Iouianus Pontanus erat, vir maxima ingenij dexteritate, sed mordaciter insignis.

Venerabilis vultus.

Hætor venerabili fuit vultu, & animo, & viribus insignis, clemens & dignus, ut à Darete Phrygio proditum est. Achilles graui aspectu, præferebatque pulchritudinem non satis laudatum; ob id eius species non iactatoris, ut plerique iudicant, sed virilis, ut ex Philostrato habetur. Solimanus Selimi filius augusta fuit facie, & dignitate plena, iustitia celebris, prudens, bellator maximus, non fædifragus. Sic Gothofredus Gallus, Lotharingæ Dux, Bullonius, sacri belli aduersus Turcas Imperator, vultu erat maiestate Augusto, religione præstas, & militaris artis pericissimus. Carolus Francorum Rex à gestarum rerum magnitudine Magnus vocitatus, vultu fuit maiestatis pleno, augusta facie, canitie reuerenda. Cublaienus Scytharum Imperator, quos Tartaros vocamus, ore fuit Augusto, ac fulguranti; sacrorum cultor eximius, multarum gentium domitor, ac bello infractus. Probo ore, & vultu hostibus etiam venerabili fuit Franciscus Sfortia, fuit corporis, & inuicti animi robore, naturali facundia, doctrinaque præditus. Sanctus Bernardus vultu fuit severo, & venerabili, caesaries ex flauo candida, statura mediocri, paulo procera, in genis modicè rubenti, barba subrufa, cuius sanctissimæ vitæ plena sunt volumina.

Austerus vultus.

Diomedes austero fuit vultu, ut Dares scribit, & in bello audax, acerrimus, clamorosus, calidus, & impatiens. Tamerlanes truculento vultu, & minaci fuit, qui suæ sæuitiæ maximum specimen dedit, ut orbis terror diceretur. Nemo efferatiori in cruorem animo. Truculenta voce profitebatur se Dei maximam iram esse. Austero ore fuit Baiazetes primus Turcarum Rex, qui singulari celeritate, repentinoque bellicarum actionum impetu, terrificum terrarum fulmen est appellatus. Multis victorijs clarus extitit. Franciscus Bussionius, Carmagnola dictus, tetrici & agresti oris fuit, contumacis ingenij, & prompti, & audacis, ut maximas bellicæ virtutis landes promeruerit.

rit. Mahometes magnus, octauus Turcarum Rex, aultero & aspero vultu, toruis oculis, & in angulis recortis, bellator maximus, & crudelis.

DE FACIE. Cap. IX.

INFERA oculos malæ. Plinius: Hæc sedes pudoris. ibi maxime ostenditur rubor: infra enim hilaritatem risumue indicant buccæ.

Bouis imago cum magna facie spectanti se exhibet:

Facies valdè magna.

Quibus facies magna, ignaui, referuntur ad asinos & boues. Aristoteles in Physiognomicis. Valdè magna facies stolidos, & indociles arguit. Polemon & Adamantius. Cuius facies magna, piger est. Rhases, Conciliator. Magnum caput, cum magna fronte, & facie pigrum, & aliquando indocilem monstrant.

Hac

Hac tabula felis, & parvæ faciei detegitur imago.

Facies valde parva.

Facies valde parva (vt Aristoteles in Physiognomonicis testatur, qualis est felis & simiæ hominem pusillanimum arguit. Interim admonitos lectores velim, græcum Aristotelis textum corrigendum: nam loco faciei, habet *vōra*, idest tergus, nec congruum erat vbi de facie loquebatur, tergoris meminisse, cum de terгоре suo loco affatim satisfecisset. Præterea in sequenti habet: *Mediocre*m habens faciei qualitatem, optimus erit, cum neque magnam neque parvam oporteat esse. Suique non immemor in figura pusillanimitatis, parvam ei faciem accommodet, non tergus. Testimonia demum Polemonis & Adamantij accedunt, qui diligentissime Aristotelem descripserunt, & faciei, non tergoris meminere. Suetonius, tergus, vertit, & circa hanc suam malam interpretationem male se torquet, dum falsam doctam veritati accommodare nititur. Quidam doctus etiam suo quadrupedum libro; ex textus corruptione labitur.

Parua facies.

Parua facies paruos quoque redarguit mores. Adamantius. Cuius facies parua, malus, callidus, & adulator. Rhafes, & ab eo Conciliator. Facies vehementer parua, timidos, callidos, adultores, & illiberales. Polem. & Adam. ex Aristotele in figura Amari, qui faciem parvam ei tribuunt.

Parua, & crocea facies.

Qui habet faciem parvam, declinantem ad croceum colorem, est vitiosus, pessimus, deceptor, & ebriosus. Eadem Conciliator ab Aristotele ad Alexandrum; qui etiam coloris notam addidit.

Mediocres facies.

Optimam tradens faciei qualitatem Arist. in Physiogn. ait. Quoniam neque magnam, neque parvam oportet esse, mediocris habitus utiq; erit conueniens, & ad Alexandrum scribens. Qui habet faciem mediocrem in genis & temporibus, vergens ad pinguedinem, est verax, amans, intelligens, sapiens, bene dispositus, & ingeniosus. Facies cum circumstantijs mediocris, & sufficiens

ciens carnositatis, &c. Conciliator ab eo.

Carnosa facies.

Illos, quibus facies carnosae est, demissi & negligentis animi conijcit, quod in bubus similiter se habeat. Aristoteles in Physiognom. ad Alexandrum verò scribens, ait, carnosus in facie est minus sapiens, importunus & mendax, ad foeminas fortasse referens, quæ ignaræ, importunæ, & mendaces sunt. Polemon ab eo in fine. Qui carnulentam habent faciem, inertiae obnoxij sunt, quæ passio faminarum generi, & bouum est peculiaris. Rhafes: Cuius facies carnosae, piger. Conciliator eadem.

Valde carnosae facies.

Valde carnosae facies, iucundum & viuendum hominem ostendit. Polemon & Adamant. Iidemq; in figura Iracundi faciem ei tribuunt carnosiozem. Aristoteles in figura simulatoris pinguem faciem tribuit.

Carnosae & oblongae facies valde.

In figura Inopis sensus Aristoteles in Physiogn. carculentæ & fatis longæ faciei meminit.

Macilentae facies.

Qui habet gracilem faciem, est circumspectus in operibus suis, & subtilis intellectus. Aristoteles ad Alexandrum. Sed in Physiogn. qui macilentam habent faciem, solliciti sunt, quæ signum ad contrarium retulit, quia carnosae pigros, macra sollicitos demonstrat. Polemon & Adamant. parua facies studiosi est, & insidiatoris. In figura verò Tristis iidem tribuunt ei faciem macram. Sed corrigatur Polem. textus ex Adamantio, quia *ισχυρόν* habet pro *ισχυρόν*. Plautus in sua Asinaria suum Leonida macilentum malis inducit, quibus sollicitum, & callidum dixit. Selinus Turcarum Imperator decimus macilento fuit ore, ad arma impiger, nullo nanque labore corpus, aut animus fatigabatur.

Neque carnosae, neque macilentae facies.

Optimam igitur constituens facierum constitutionem Aristoteles in Idæa Ingeniosi in suis Physiognom. Quæ circa faciem graciliora, idest non carnosae, quia hebetis sunt, sed gracilia, idest mediocriter disposita. Adamantius clarius loquitur in eadem typo. Facies neque valde carnosae, neque quidem gracilis. Vbi textus Polemonis defectuosus, & ex Adamantio corrigendus, carnositas enim inertiam, macilentia curiositatem, & tristitiam, medius utique habitus ad intelligentiam facit. Philocrates Plautinus macilenta fuit facie, quod cathenis euaserit.

Ossosae facies.

Qui faciem carnosam habent, timidi, referuntur ad asinos, & ceruos. Arist. in Physiogn. quidam libro De animalibus eadem ab eo recitat, sed ipsam neque asinus, neq; ceruus carnulentam habent, & coqui cerui caput, ut pote nil carnis habens, ut inutile floccifaciunt. Et Athenæus ex Epicharmide in Megaride ait, Caput osseum, velut ceruinum. Sed textus mendositas his rationibus coarguitur, quæ cum prius carnosae faciei in boue meminisset, non erat opus hic denuo rememorari, & alijs in locis iisdem ossosae facies tribuit. Præterea Polemon in fine, ab Aristotele excipiens, ait. Valde ossosae facies laboriosos, timidos, & insulos ostendit, si referas ad asinos, simias, & ceruos. Ob id corrigendus textus, & pro *σαρκώδη* reponendum *ὄσσειον*.

Oblonga facies cum è regione humana ostenditur.

Oblonga facies.

Oblonga facies iniuriosi est, Aristoteles ad Alexandrum. Cuius facies lōga, inuerecundus. Rhases ex eodem, ab eo Conciliator, ego ad viles canes referrem, qui iniuriosi, inuerecundi sunt, & ijdem oblongæ faciei. Eutichus Plautinus vitiosum hominem depingens inter cætera, oblongis malis dixit. Charinus respondens, oblongas illas malas magnum malum ei dedisse.

Hic tres facierum formæ conspiciuntur, cauæ, rotundæ, & planæ.

Planæ

Plana facies.

Ab eo, qui planam faciem habet, caueas in morositate, nam significat litigiosum, discolum, inuidiosum, immundum. Aristoteles ad Alexandrum, & ab eo eadem Conciliator.

Rotunda facies.

In idæa Inuerecundi Arist. in Physiogn. rotundam faciem tribuit. Polem. in figura Inuerecundi rotundam faciem tribuit. Rhafes, rotunda facie fatuos dicit.

Rugosa facies.

In Idæa Tristis rugosam faciem tribuit Arist. in Physiogn. idque ad apparentem moerem referre videtur, nam qui tristantur, faciem corrugant: Naturalis causa esse potest siccitas: & ruga signum melancholiz est ex Auerroe.

Rugosa, glabra, & macra facies.

In figura Amari Arist. in Physiogn. faciem ei tribuit rugosam, glabram, & macilentam. Ratione enim siccitatis, & frigiditatis pars, quæ solet esse pilosa, sit glabra, & in natura sunt melancholici. Polem. rugosam dicit. Adaman. frontem non faciem. Rhafes facies subtilis multarum est cogitationum.

D E G E N I S. Cap. X.

DIXIMVS de tota facie, nunc de eius partibus, idest genis. Infra oculos mala, siue genæ. Græcis *γεναια* sunt. Plinius mala, quas prisca genas vocabant.

Carnosa genæ.

Carnosæ genæ inertiz & vinolentiz notum accusant. Pol. Adam. iidem in figura Inopis sensus eidem carnosas genas ascribunt. Albertus à Polemone. Qui crassas habet genas, ignaui sunt. Sed omnis vultus plenus & crassus, ignarum & voluptatibus deditum significat.

Capi imago in multis occurrit figuris formam, & artus ostensuri, nunc ad exiles tantum genas commoltrandas exhibetur.

Graciles genæ.

Genæ valdè graciles malignitatem & vafritiem arguunt. Polem. sed Adam. addit inuidiam, ego a luris & simijs ascriberem; paruas enim & exiles genas habent, & sunt furaces, vafræ, & insidiosæ, & per hæc animalia eiudem ingenij homines deprehendantur, qui scilicet clam insidiosi, vafræ, & maligni sunt.

Crassæ genæ ab oculis distantes.

Crassæ genæ & ab oculis distantes, inuidos notant. Polo. & Adam. Albertus verò ab eis. Crassæ genæ: tanquam abscissæ ab oculis, humorum plénitudine, & pondere suo prægrauatæ, & idem ostèdunt.

Rotundæ genæ.

Rotundæ genæ dolosos hominum mores demonstrant. Pol. Adam. Sed Albertus inuidos dicit.

Oblongæ genæ.

Oblongæ genæ nugaces, & vaniloquos ostendunt. Pole. Adam. Sed Albertus. Leues & prolixæ genæ importunum, & loquacem significant.

Genarum & faciei contractiones in tristi facie.

Faciei, & genarum contractiones in tristi vultu apparentes, stultum hominem demonstrant. Pol. Adam.

Genarum & faciei contractiones in hilari vultu.

Genarum & faciei contractiones in hilari vultu, & certissimus erit adulationis iudex. Idemque in idæa cynædi illi genarum contractiones tribuerunt.

DE LABIIS.

Cap. XIX.

LABIA mox à naso, vt Aristoteles animalium libro, caro mobilis, & in extremitatibus superioris, & inferioris mandibulæ. Constat tenui, & molli carne, oris & dentium ceu editui habentur. Auicenna. Labia otij vice adiuncta ori, & ob id prius de labijs.

Labia crassa.

Labia crassa stultum demonstrant. Aristoteles ad Alexandrum. Polemon in fine libri: Magna labia insipientes ostendunt. Conciliator ab Rase. Magna labia stultus & hebes, ex huiusmodi labijs Labeones, & Chilonés dicti fuere.

Asini crassum labium inferiori propendens hic spectandum adduximus, vt neminem hominis labrum ad eius similitudinem delineatum lateat.

Crassa labia superiora inferioribus propendentia.

Quibus labia superius crassa sunt, & superius ultra inferius emineant, stulti iudicantur à simili asinorum, & simiarum specie. Asinis enim & simijs labia superiora magis eminentia sunt. Et in hoc à leonibus differunt, quia his gracilia sunt: Polemon in figura iniuriosi, cui verò inferius labrum superiori prominet, fatuus, suspensi iudicij, imbecillis, & flagitiosus, & ad asinorum naturam refertur. Et in fine libri. Quibus inferius labrum superiore maius fuerit, timidos censebis. Vnde textus hi omnes corrigendi.

Ecce denuo leonis iconem adducimus, qui labio exili inferiori propedenti in humano ore ostendendo plurimum iuuat.

Exilia labia in ore magno, vt superiora inferioribus superponantur, eademq; iuxta angulos laxa.

Labia tenuia in ore magno, ita vt partes superiores inferioribus superinicta sint, eademq; laxa iuxta labiorum angulos, animi magnitudinem, & fortitudinem significant. Aristoteles: quum in leonibus eiusmodi haberentur. Idem etiam vtique in magnis, & robustis canibus spectabit. Polemon. Labia mollia, vt interiora superioribus subdantur, magnanimitatem, & virilitatem notant: nam huiusmodi labia in leonibus videre est. Adamantius aliter & melius. Labia in ore maiori tenuia iuxta angulos relaxata, vt inferioribus adijciantur superiora, magnanimitatem, & fortitudinem significabunt; leonina enim hæc sunt, cuius textus ex Aristotele corrigendus: nam συγκαλιαν, non ἀκειλία legendum; sunt enim labiorum anguli καλαρά, non κάρα. Conciliator eadem ex Alberto. Sed ad exempla fortitudinis etiam canis adducitur, non vulgaris, sed venaticus, vel mastinus. Canes à Canibus Marti immolati, Apollodorus, & alij scripsere, Arnobio scribente, propter eius animalis audaciam. Lacedæmonij Marti Euyalo maçtabant, vt Pausanias in Laconicis. Laçones enim ephæbos, scribit, quum pugnas essent iniri, Marti canem immolasse. Deo scilicet validissimo victimam validissimam inter cicures dicare se arbitrantur.

Labia inferiora propendentia.

Labia quum soluta ab ore dependent, ex humore superabundanti inordinato euenire, & inertiam significare, Albertus protulit, hæc enim in bubus, asinis, & senescentibus equis est uideri.

Labia exilia in ore paruo.

Si autem in paruo ore gracilia labia extiterint, timiditatem, impotentiam, & dolos demonstrabunt, Adamantius dicit, impotentem, & valde dolosum, nisi corrigendus sit Polemonis textus, nã ubi δειλός ex Adamantio, δεινός reponendum. Ego ad aluros referrem, quibus exilia labia in ore paruo sunt, & timida, & impotentes, & dolosa, vel ad mulieres.

Gracilia labia, dura iuxta caninos dentes tumentia.

Quibus labia gracilia, dura, & iuxta caninos dentes tumentia, ignobiles sunt, & ad fues referuntur. Vbi Aristotelicus textus græcus corrigendus, nam pro ἀγενής, habet ἀγενής, contrarium. Sueffanus, vt Aristoteles textum accommodaret, magis corrumpit: nam non ignobiles, sed multigenos vertit, vt fues Conciliator eadem.

Labia suprema, & gengiua prominentes.

Qui superius labrum, gengiuaq; prominentes habent, ad conuitia & maledicendum proni sunt, & referuntur ad canes. Aristoteles. Idemq; in figura Iniuriosi. Superius labrum sublimen tribuit. Ab eo Polemon & Adamant. Quibus canini dentes labia attollunt, pessimorum morum sunt, iniurij, adclamatores, & mordaces, vt canes, vt ore, sic ingenio referunt. A quo etiam Polemon in eadem figura tribuit ei superius labrum sublime. Vnde male putat aliquis Polemonis & Adamantij dicta Aristotelico signo referri. Corrigendus est Polemonis textus: nam ubi Aristoteles in figura Iniuriosi labiorum meminit, infert καὶ τὰ ἴδια προπετίς, idest aspectu temerario, sed Polemon καὶ τὸ προπετίς, idest inferius propendens, satis vt mihi videtur peruersè, nam iniurioso potius præceps vultus conuenit, moribus aptus, nam superius labrum inferiori propendens, & canes quibus Aristoteles refert, huiusmodi labia habent: Gracilia labia superius aliquantulum eleuata, verbosum, accusatorem, & inuidum testantur. Phocylides Poeta mulieres alias ex alijs animalibus natas fingit pro ingeniorum diuersitate, & inter cæteras ex cane natam difficilis, & asperij mulierem dixit.

Humanus

Humanus vultus cum animali Alce delineatus conspicitur, vt superiora labia tumentia, & inferioribus superposita conspiciuntur.

Prominens superius labrum.

Quibus inferiori labio superius labium superadijicitur, prudentiores sunt. Adamantius. In Polemone deest, si ad feras referre licet, ego ad Alcem referrem. Solinus ex Plinio de eiusmodi fera. Alces adeò propenso superiore labro, vt nisi recedens in posteriora vestigia pasci non queat. Pausanias sagacissimum animal esse dicit, & hominis odore per longinquum interuallum percepto in foueas, & profundissimos specus se abdere. Aesopus tumentis, & prominulo labio fuisse, & prudentissimum fuisse scribitur.

Prominens inferius labrum.

Quibus inferius labrum prominebit magis, non ferè malum, quanquam plerumq; vanitates, & crassas cogitationes significabit. Polemon & Adamantius. Inferius labrum foris excedens, non animi malitiam, sed impudentiam (ego imprudentiam & simplicitatem) Albertus. Sed ex Loxo infert, Tale labrum in paruo ore laudis & honoris studium significat.

Tumentia labia ad incisivos dentes.

In fine libri Polemon, & si medosus sit textus, dicit. Labia ad incisivos dentes tumentia, cingulos ostendunt.

Tumentia labia inferiora ad caninos dentes.

Tumens labrum inferius ad caninos dentes, veneno plenos ostendit. Polemon eodem loco, forasse quod viperis, alijsue serpentibus eiusmodi se habeant. Albertus: quæ verò eminent labia, & aliquantulum dependentia super caninos dentes, eos Plato dicit, maledicentem, iracundum, clamosum, & ad inferendam iniuriam propensum,

Labia vultum deformantia.

Non omittendum duximus, quod Albertus ex Loxo adducit. Cuius labia truces vultus exagitant, insaniam & stultitiam iudicabunt, quod ego in plerisque animaduerti.

S, ab Aristotele animalium libro, intra maxillas & labia describitur, cuius partes palatum, & faces. Apuleius ait os esse animi vestibulum, orationis ianuam, & cogitationis comitium.

Os magnum.

Qui latum os habet, est bellicosus & audax, Aristoteles ad Alexandrum. Sed Pol. & Adam. magnum os viros decet, quasi viriles ostendunt. Albertus. Magnum os viris & virilibus feminis conuenit. Rhafes. Qui magnum os habent, gulosi, audaces, dicere debuissent, bellicosos, audaces.

Paruum os.

Puillum os effeminatum ostendit. Polemon & Adam. quod tale feminas deceat. Albertus tam feminas, quam viros effeminatos. Helenam puillo ore fuisse memorat Dares.

Paruum os exterius protensum.

Os paruum prominens infidiarum & reprobatis nota. Pol. & Adam. Ego ad vulpes & serpentes referrem.

Exertum os.

Exertum os, siue prominens, dementiam, stultiloquium, & audaciam notat. Adam. Textus huius est Polemonis, & non admittendus. Albertus nimia prominentia stultitia, loquacitatem, & audaciam ostendit. Virgo exertum, & longum os, ex Oppiano, instar fermè suilli, labia crassa, ob id dentibus retia non lacerant. Ex Plutarco ferox & vorax. Ouidius.

Quid nisi pondus iners, stolidæq; ferocia mentis.

Crassum & protensum suillum os ferimus, vt humanum, similiter efformatum oculis subijceretur.

Valdè exertum os, & labia crassa rotunda.

Quibus os protenditur, labiaq; sunt præpinguidiora, rotunda, & extrinsecus inuersa: moribus & operibus sunt suini; Polem. & Adam. Ab his Albert. Protensum os, rotundum, retorum in crassis labijs, ac si repandum sit extremum, immundum, voracem, & stultum, & fortè epilepticū futurum demonstrat.

Humile os.

Humile os timiditatis, & mutabilitatis signum. Adam. Adhuc Polemonis textus lacunofus est, & ex Adamantio restituendus.

Medium inter exertum, & humile os.

Ob id neq; exertum, neq; depressum lauda. Innuens Adamantius laudabile esse, quod neque exertum, depressumue fuerit. Albertus optima oris forma, quæ non nimis humilis. Oris enim & labiorum humilitas timidorum est, & malignorum.

Arietis os diductum & humanum adduximus, quum quæ affirmamus, opportunum iudicare nequeamus.

Os valde dissectum.

Vasta oris dissectio stolidissimi, crudi, & impij hominis notas præbet, talia nanq; sunt arietum ora. Albertum. Quum os vltra modum dilatatur, vt diductum, & rescissum videatur, imitemur, impium, bellicosum, & voracem notat: à Polemone marinis beluis, & monstris assignatur. Pol. Adam. in figura fatui improbi tribuit ei os garrulum & apertum, vt bifida facies videatur. Ego potius ad lupos, quàm ad canes referrem, nam os valdè dissectum habent, & ingluuies est luporū propria. Galenus libro de vsu paruum narrat animalia *χρησάδοντα*, idest ferratos dentes habentia, os longissimè habere dissectum, ad proportionem enim vnguium, & dentium robur consentaneū fuit oris esse magnitudinem. Si enim homini opertum os dedisset natura, neque cibos exacte conterent, neque magnitudine quicquam ad vires ei accederet. Qui acutos multos dentes non habet, hi rursus animalibus arctissimum os, pariter eis acutorum actio, animalibus igitur viribus pollētibus, & maximum os, & acutos dentes refertum dedit. Vnde cariuora animalia amplo sunt oris

N ductu

ductu. Lupus piscis vastum habet es, & gulæ deditus, vt natura ei tale dederit ad optime vorandum. Lamia piscis largo est oris hiatu, nam voracissimus & antropophagus, vt integra mortuorum cadauera voret, ab hac insigni ingluuiæ ab Oppiano *δολώντες καὶ σφάτα* dicuntur. Piscatrici ranæ os amplum, & latum ad piscis ingenium, moresq; per accommodatum, eminentia sub oculis cornicula turbato fimo exerit, vt assultantes pisciculos protrahens, donec tam propè accedat, vt assilire in illos possit. Tagloditici boues, vt qui luporum instar carniori sunt, omnibus risus vsq; ad aures dehiscit, ex Plinio. Et Aelianus omne genus animalium ab eis iuandi dixit. Talis ore villicus meus præditus est, & simul stoliditate & canina exutiōne.

Apertum os.

Apertum os stultitiæ signum dicerem, & ad apparentem decentiam referrem. Pleriq; apud nos sunt hianti ore, stantes, & incedentes, qui insipientes & stupidi sunt. Aristophanes *κεκύντες*, idest ore hiantes, pro stultis accepit.

DE DENTIBVS. Cap. XIII.

DENTES statim, quum os aperitur, videntur. Plinius homini continuati dentes, lati, & acuti, & qui eos discriminant, canini. Sunt rari, denti, nonnullis breues, paruis, & recto ordine dispositi. Dentes qui vtrinque quaterni anteriores existunt, incisori, siue secantes, qui vtrinque duo ab his positi visuntur, canini dicuntur, molares verò subinde ab vtraque parte, qui in ordine digeruntur.

Sinistræ tabellæ pars in superiori maxilla dentes raros & infirmos conspicuos ostensura, inferiori verò magnos firmos & spissos.

Facile ex his vitæ diuturnitatem, ex breuitatem dijudicare possumus, quum ex cerebro ortam habeant. Aristoteles in Problematibus, dentibus vitæ inesse præfagia dixit nam quibus rariores fuerint

fuert, haud ita diu viuere opinantur. Indicium hoc esse os capitis, cerebrum ob id inualidum, quia minus sit respirationibus opportunum, itaque celeriter putret, vt quod sua natura humidum sit, nam & caetera quum non mouentur, neque exhalant, facile corrumpuntur, quo enim sit, vt homo capite piloso sit maximè, & mas quàm femina diutius uiuit, futurarum sui capitis beneficio, ex quo rariore, exigui & minus fortes, eo minus virtutis spermaticæ, & cerebri fortitudinis, ex quo totius corporis debilitas sequitur, ob id breuioris vitæ. Plinius ex Aristotele. Breuis vitæ rari dentes indices esse dixit. Rhafes decenter rari, debiles & minuti totum corpus debile demonstrant, eadem Conciliator. Auicenna spermatica materia fieri dentes dicit, nam confracti non restaurantur amplius, & omne signum est sui signati representatiuum, si igitur dentes ex spermate generantur, quanto rariore & exigui, eò plus virtutis spermaticæ imbecillitatem ostendunt, & ex consequenti cerebri debilitatem, à quo principalia membra ortum habent, cor, epar, & similia, quæ vitam præbent. Rhafes. Cuius dentes sunt rari, debiles & minuti, totum corpus est debile. eadem Conciliator. Cæsar & si rari habuit dentes, vt Suetonius scripsit, erant tamen validi, & hermi, fuit enim intereptus anno suæ ætatis 56. Augustus enim & si rari, scabros, & exiguos, fortes tamen, & perijt anno ætatis suæ 76.

Magni, firmi, & spissi dentes.

Contra verò ex prædictis, qui magnos, firmos, & spissos habuerint, & qui dentium ordine fuerit præditus numerosiore diuturnioris erit vitæ, uirorum exemplo, quibus plures sunt, quàm feminis, quod ipsis & in caeteris conuiscitur. Scotus dentes fortes & spissi hominem longæ vitæ notat, comedonem, audacem, & fortem: vt equus. Herculem fuisse triplici dentium serie Ionis Chij præditum est monumentis.

Continuati dentes.

Qui continuatos habent dentes, non aliter morari, quàm pecudes & dorcades & Capræ. Plinius. Hyenæ nullis gingiuis, dente continuo. Refert Plutarchus Pyrro Epirothæ unicum os fuisse dentium vice, lineis modo in superficie suppositum, distinctumq; . Solinus nonnullos accepimus euasci concretis ossibus, eosq; neq; sudare, neque hñre consueuisse, quod Syracusanus fuerit Lydamas, qui tertia, & trigesima olympiade primus ex olympium certamine Pancratij coronam reportauit, eiusque ossa deprehensa sunt medullas non habere.

Canini dentes, longi, exerti, & firmi.

Cuius dentes canini longi, exerti, & firmi, est gulosus, & infatiabilis, & malus. Rhafes. Conciliator ab eo. Dentes longi, firmi, ad exterius se porrigentes, gulosos, & infatiabiles notant, relatos ad fues & ad canes. Arist. hippopotamo, apro & equo exertos dentes dicit, idest exra os porrigentes.

Longi acuti, & fortes dentes.

Cuius dentes acuti, longi, rari, & fortes in opere significant hominem, timidum, impium, gulosum, audacem, falsum, infidelem, & suspiciosum. Scotus. Ad serpentes ego referrem. Portentosis dentibus fuit Christiernus Dariæ Rex, horridaq; barba, sed mortalium immanissimus, & nefariæ crudelitatis infamis.

Acuti & recti dentes.

Omne animal habens acutos, & rectos dentes est magnæ iræ, & carniuorū, vt leo, canis, & vrsus, Contra homo, & equus. Scotus.

Mixti dentes.

Ex his extremis optimam constitutionem nanciscemur: nam mixti dentes, ordo non seruatus, qui quidem alij stricti, alij lati, quidam rari, alij spissi demonstrant sagacem hominem, ingeniosum, audacem, timidum, dedignosum, facile ad utroque conuertibilem.

VE in ipso ore sunt dentes, post lingua est, ea ad loquelæ vsum vtimur, vinculum est illi frenum, quod si moderato ordine constitutum fuerit, vniuersæ eius actiones optimæ sunt, quum ipsi facultas intercipitur, ea facile læduntur. Ipsa lata, angusta, & mediæ magnitudinis est. Si latior est, dum oris meatu plus nimio repletum reddit, raro, ac inarticulato sermone erit, si angusta, quum non satis dentibus inuiti queat, vitiato eloquio vtetur, mediæ eius forma dictarum passionum expers, optima habetur.

Blesi, balbi, lingua hesitantes.

Blesitas est, quum literam quãdam exprimere non possumus, eamq; non quamlibet, sed certam. Balbi verò literã præmittere, vel syllabam, hesitantio alteram alteri syllabam iungere nõ posse, quæ quidẽ omnia imbecillitate eueniunt, lingua enim subministrare intelligentiæ non potest. pueri, vt manibus, pedibusue minus valentes, sic lingua parum compotes sunt, more brutorum animalium vociferantur. Sic senes & vinolenti. Accidit enim balburies, quum impetus dicendi præruit, anteceditque facultatem eorum, vtpote cum animus visa sequatur, quum membra voci accommodata tardiora habeant, sic enim lingua hesitantes, qui melancholico habitu constant, & proprie imaginationem sequi, non nisi melancholicum est. Potest enim esse, vt calor efficiat, vt procaciores sint, vtiq; offendendo adhærent quasi in salebris, quomodo affici iratos homines nouimus, incendantur enim, excitantur, anhelitant, qui spiritu redundant, igitur præ nimio caloris feruore. Hæc Aristoteles in problematis. Neoptolemus fuit blesus, & magnus bellator, si Dareti credimus. Alcibiades etiam blesus lingua, & maximis fuit corporis viribus & animi. Cazimirus Polonorum Rex fuit etiam balbus ex Cromero. Sic Michael Balbus ex Zonara. Scotus ait. Cuius lingua balbutit, horribilis, iracundus, ab ira conuertibilis. Ob id Conciliator, lingua ante dictionis prolationem, repetens sapius principium, denotat melancholiam.

Subtilis lingua.

Subtilis lingua sagacem hominem, ingeniosum fallacem, insidiosum notat. Scotus. Ego ad serpentes referrem.

Velox lingua.

Velocis motus lingua, cum repentina vocum corruptione, stultum, impetuofum, & iracundum notat. Conciliator.

Tarda lingua.

Lingua immobilis, velut lapis, pigrum notat. Conciliator.

DE ANHELITV. Cap. XV.

DIXIMVS de ore, & eius partibus, nunc de ijs, quæ ex eo exeunt, scilicet anhelitu, risu, voce, & loquela, & prius de anhelitu, quia is priori, quam vox. Dicit Auerroes in suis Colliget. Aliqui medici anhelitum facile cordis complexionem iudicare posse inquirunt, sic calidam, frigidam, humidam, & siccam, & ex cordis complexione fieri alterationem virtutum animæ: nam si excedit in calido, fortitudinem, & animositatem promittit, si in frigido pusillanimitatem, & imbecillitatem, si vero temperata fuerit, & temperatas virtutes.

Fortis, velox, & spissus anhelitus.

Anhelitus fortis, velox, & spissus, caloris excessum in cordis complexione ostendit, dummodo viæ per quas egrediuntur, nõ angustæ sint, scilicet pectus & pulmo. Hæc enim membra & si cor calitate non excedit, pro cordis nimia refrigeratione, viarum angustia, velociori, spissiori q; anhelitus reciprocatione vtetur. Sed in calida complexione id raro accidit: vnde latas vias habere oportet, scilicet pulmonem, & pectus. Pol. & Adam. Quando autem quis ex profundo vehemens respirat, rusticita.

ficatam, & ebrietatem arguit; ideo multus anhelitus fortem ostendit. Michael Scotus. Animal multi flatus, multæ fortitudinis, & potus erit. Albertus. Anhelitus frequens, & velox, & calidus cordis calorem arguit.

Fortis, velox, spissus anhelitus, & corpus & pectus macrum.

Si cum prædicto anhelitu pectoris, & corporis accidit macies, erit cordis complexio calida & sicca. Idcirco huiusmodi viri iracundi, & tarde sedabiles erunt. Irascuntur enim cito, quia calida cordis complexio, sedantur tarde, quia sicci. Pol. in figura Amari tribuunt ei loquelam, & anhelitum vehementem.

Parcus, rarus, & tardus anhelitus.

Hæc sunt signa prædictis opposita: tarde signa sunt frigida cordis complexionis, & timiditatem arguunt. Pol. in figura Timidi tribuit ei debilem respirationem. Adamantius verò indiscretam, siue tumultuosam & raram. Albertus: contraria prædictis contrariam innunt significacionem, scilicet frigiditatem.

Paruus, rarus, tardus anhelitus, & pectus paruum, & glabrum.

Si cum prædicto anhelitu pectoris paruitas, ex glabrities simul erit, hi erunt in vltima timiditate, & ipsorum inuentus assimilatur senectuti, & senectus morti.

Temperatus anhelitus.

Ad mediam igitur, & optimam deueniendo corporis constitutionem. Pol. & Adam. inquirunt. Valde temperatus anhelitus temperatam cordis complexionem innuit, & pectus medio re inter magnitudinem, & paruitatem, & caro nec macilenta nec pinguis, isq; anhelitus reperitur in his, qui in temperatis climatibus nascuntur. Spiritus facilis segniter & sine strepitu progrediens, bonam hominis mentem ostendit. Vbi notandum in Polemonis textu temporum iniuria literas aliquas excidisse, aut enim *109*, Adam. *λειδν*.

Anhelitus constans.

In figura fortis Polem. & Adam. tribuunt ei anhelitum constantem.

Facilis & sine strepitu spiritus.

Spiritus ita facilis, vt homini qui halitu careat, similis videatur, cogitationum plenum arguit, quales enim cogitationes fuerint ex oculis disces. Semper enim nos cogitamus, ad quæ corporis complexione trahimur, etenim oculi demonstrant, vt luxuriosi ad amores, auari ad lucra, studiosi ad scientias. Pol. Adam.

Anhelitus, vt qui post cursum.

Quicunq; anhelant, quemadmodum ij, qui post cursum, consilio carentes, & omnia quæ faciunt dicentes: Pol. & Adam.

Altus, densus, & facilis spiritus.

Qui alte respirant, & ipsi densus & angelis è naribus efflatur, inest ei pavor, & maror, & si alia cum his signis concurrant, examinati sunt, & cinædi. Iidem.

DE SVSPIRIIS. Cap. XVI.

ST spiratio anhelitus species, spiratio signū semper habetur amoris, vel angoris, scilicet angustie cordis, qui enim angunt, animum totum ad rem, quæ dolori est, conuertunt. Itaque animus ad id conuersus, quo sollicitatur, ut officij obliuiscitur: cor igitur quum per intentionem pectoris aerem non capiat, quo ventilari refrigerariq; possit, ne straguletur, animam ad desertum officium reuocat, & vt copiam frigidi aeris capiat, quod vices minutæ, crebraque spirandi essent facturæ, vna ampliori respiratione, subministrat.

Spiratio.

Est suspiratio vulgare amoris signum, ut diximus: nouerca apud Apuleium sui priuigui amore flagrans, legitur inter amoris signa, suspiritus cruciatus. Pan apud eundem Psychem amore captâ ex affiduo suspiritu conjicit. Horatius.

Amantes languor, & silentium arguit, à latere petitus imo spiritus.

Medici amoris notas dicunt, oculi concaui, non illachrymantes, sed tanquam voluptate pleni apparent, continentes palpebrarum motus, & quum reliquæ corporia partes non collabantur, soli hi amantibus concidunt. Pulsus, quali eorum, qui cura conficiantur, qui verò id quod amatur, in mentem ipsis venerit, vel audita, vel visu, & præsertim si repente, tunc pulsus animo conturbato contingit immutari, neque naturalem æqualitatem, neque ordinem retinet. Charichles, apud Heliodorum, Charichiam amantem cognouit ex tumentibus oculis, eorum varia iactatione, vultus pallore, mentis inquietitudine, & rerum loquutione, quæ in buccam venerit.

Intuitus suspirans, & illachrimans, frequentans in te uisum, & qui eum respicis, terretur, & erubescit.

Quum videris hominem frequentantem in te uisum, & quum respicis eum, terretur, & ex hoc erubescit, & maximè si intuitus suspirat, & lachrymæ apparent in oculis eius, hic diligit, & timet te, si verò contrarium fecerit, erit inuidus, & contemnit te. Aristoteles ad Alexandrum.

Suspirantes cum capitis agitatione.

Si quis suspirat simul cum capitis agitatione patrarum, vel dictarum rerum memor pænitentia præmitur. Pol. Adam. Sed prior non dictarum, sed visarum dicit.

Suspirantes cum capitis agitatione.

Si autem id fiat oculis respicientibus, patrata vel dicta mala, magis consilio vitare satagit, quam pæniteat. Pol. Adam.

Oscedo.

Legitur apud Gellium, cum quidam in iure staret, & clarè nimis & sonanter oscitauit, tanquam illud iudicium uagi animi foret, & hallucinantis, & fluxæ & apertæ securitatis, & cum deierasset inuitissimum sese & repugnantem oscitatione vinctum teneri eo vitio, quod oscedo appellatur, notæ iam destinatæ exemptus est.

DE VISU. Cap. XVII.

OS hic dereliquit Græcorum doctrina, & ne vacuus locus relinqueretur, quæ à Latinis & nostris experientijs emendauimus, huc afferendum duximus. Possimus etiam non aliud melius, quam è risu animi sapientiam, vel ineptiam diiudicare. Hippocrates libro de hominis structura ait, esse viros, qui semper rideant, & qui tristentur, & huius rei causam ex elementis esse, qui autem puri sanguinis sunt, usquequaque rident, & aspectu & corpore floridi, nec non perspicui coloris. Homerus ex caloris copia profluere, iudicare videtur, ubi γέλωτα ἀσβεστον, id est inextinguibilem risum dicit & Græmatici γέλωσ deduci tradunt ab ελεη, siue ελη, id est calore. Physici dicunt, quod credidit enim Luctantius, letitiæ effectum esse in splene, intemperantiâq; videndi ex lienis magnitudine constare, vnde homini ex nimio, liberaliori q; cachinno doleant intestina, cogaturq; impositis ad sinistram latum manibus coercere exultantem dolorem. Alexander Aphrodisæus lien non propriè, ac per se, sed ex accidenti risus causa censendus est, quandiu enim est sanus, omnium facultentum & melancholicum succum ex iecinore trahit, atque ita dum sanguis purus, & defæcatus totum corpus, cerebrumq; pertradit, naturam simul & animam, & non aliter quàm vinum oblectat, & exhilarat, vnde risus excitetur. Me, inquit, Cæsar apud Tullium, non pudet nescire, quo pacto risus concitetur, ubi sit, quomodo existat, atq; in repente erumpat, ut eum cupientes tenere nequeamus, quæ ue ipsi quidem illi sciunt, qui se scire pollicentur. Ad hoc facit illud Persianum.

,, petulanti splene tachinno

Sed

Sed hæc videat Democritus. Sunt qui dicant risum effectum esse ex calido humidoq.

Multus risus.

Pronerbio iactari solet, risus abundat in ore stultorum, & Catullus ad Egnatium ait.

risu inepto res ineptior nulla est

Idem apud Plutarchum admonitum est, & Isocratem risum incontinentem esse dementis indicium: qui ridet cum cachinno insipientiam & intellectus carentiam ostendit. Ob id Seneca, sit risus citra cachinnum, est enim cachinnabilis risus solutus & spatiosus, qualis interdum latissime effunditur. Democritus semper in vita risit: risebaturq; in Gymnasijs olim Athenis effigies Democriti labris apertis. Michael Scotus ait, homines visibiles esse simplices, vanos, instabiles, cito credentes, non secretos, & crassæ Mineræ. Insipiens risus dementis est, ab insipientis Aiæcis dicta paræmia. Αἰατος γέλωσ, idest risus Aiæcis, & de hominibus insipienter ridentibus dicitur. Aiæx. n. furore vexatus ob Vlixem in armorum iudicium sibi antepositum, insectabatur armenta, credens esse Græcos, & duos maximos arictes flagellado cædebat, clamans se occidere Agamemnonem & Menelaum. Democritus à risu petulantia cognomento gelafinus est insignis. D. Gregorius Nazianzenus Athenis adhuc agens cum Iuliano aemodum adolescēte, nec dum ad imperium euecto, sed ludi magistro operam dante, congressus, qualis aliquando futurus esset, amicis suis ante significavit, subdolum videlicet & impium, & infidum, & ad omne genus vitiorum proclivem eum fore prædicans, coniecturam huius rei faciens ex perturbatis oris lineamentis, & risu petulante, & ferino aspectu, & toto corpore vago, temereq; subsultante, & progressibus vecordiae plenæ &c.

Altus risus.

Qui ridet alta voce, inuerecundus est, Rhafes. Ab eo Conciliator. C. Cæsar vt Suetonius refert, indecenti fuit risu.

Risus cum tussi.

Qui cum tussi & respirandi difficultate ridet, inuerecundus est & tyrannus. Rhafes, eadem Conciliator. Qui ridens tussim excitat, aut caput contorquet, hominem significat varium, inuidum, cito credentem, ad vtrunque conuertibilem.

Quando cum risu bucca distorquetur cum irrisione.

Cuius bucca ridendo distorquetur, cum alterius derisione, hominem notat arrogantem, falsum, tenacem, iracundum, mendacem, & proditorem. Scotus.

Risibilis bucca.

Labia blanda parumper ridentia, si lætis vultibus contingant, libidinosos arguunt. Albertus. Apud me autem risibilis bucca semper malum animum ostendit, mendacem, peruersa cogitatem, simulatorem, & malitiosum: vt ei minime sit fidendum. Risum in oculis & ore summè malum deprehendi. Claudianus ad id.

et blando fraudem prætexere risu.

Hic risus faminarum est. Apuleius Venerem dulciter subrideatem depinxit Hinc præceptum illud eroticum.

Sint modici risus, paruaq; vtrinque lacuna.

Paucus risus.

Qui parcè, aut durè rident, his contrarij sunt. Aristoteles ad Alexandrum de baiuli electione, ait. Ne sit verbosus, nec multi risus. Rhafes. Qui non multum ridet, hic benignus est, omnibus cõueniens, & in rebus sollicitus. Conciliator ab eo. Qui sufficienter ridet, benignus est, amicabile naturæ & sollicitus, idq; apparenti decentiæ refert. Scotus: Stabiles, sagaces, rari intellectus, faciles & laboriosi, pauci sunt risus. Temperantia omnibus placet hominibus: profunda enim perferunt, & cogitatio risum non admittit. Isocrates risum incontinentem dementis indicium dixit; scribiturq; ab eo Platonem tanta in moribus verecundia, & in vultu modestia fuisse, vt ne semel quidem effuse risisse conspectus sit. Anaxagoras Clazomeius nunquam risisse fertur immò ne risus

rifus quidem vestigium omnino protulisse. Heraclitus, quæ sunt in hominum vita, fletu prosequatur omnia. Philippus Iunior tam feroci animi fuit, ut nullo utique commento, nullisq; rationibus ad risum sollicitari potuerit; quod est maximum ferocitatis exemplum; qui etiam cum patre ludis secularibus cachinantem, auerso eum vultu notauit, ut Eutropius in Romana historia scripsit. M. Crassus ob ferociorem frontem, & mores aueriores semel in vita risisse dicitur, ob id dictum ἀγέλαστος, ex Lucilio. Pauci risus est Horatius de Marijs, Tigrinus Romanus, vir sagacitate, claritate intellectus, doctrina & morum præstantia tota urbe insignis.

DE VOCE. Cap. XVIII.

DIXIMVS de anhelitu; nunc de voce. Hippocrate libro de structura hominis, vocem à spiritu procedere ait, & articulatae vocis tres esse species, grauem, acutam, & mediam. Ex vocis sono mores, facile conijcere possumus, siquidem, ut Polemon, & Adamantius inquirunt, quicumq; alicui animalium similem vocem ediderint, ad illius naturam eorum mores referendi sunt: nam cernere est quoddam suillæ voci, simiarum, asinorum, equorum, pecudum, aliorumq; animalium generi simile quiddam sonare. Quod ab eo etiam Albertus refert. Ad summum, in voce mediocritas consideranda est; nam semper bona, excessus verò semper malus. Diogenes semper se mirari dicebat, cur, cum ollam quidem & operculum non sine tactu & tinnitu emamus, solo in homine emendo aspectu contenti simus. Plinius. Vox in homine magnam habet vultus partem, agnoscimusque eam potius, quam cernamus, non aliter, quam oculis, totidemque sunt eæ, quot in rerum natura mortales, ut sua cuique sit facies.

Grauis vox.

Cum plures sint vocum differentiarum nos à primis elementis earum incipiemus, videlicet graui, & acuto: nam intendendo voces in acutum abeunt, relaxando in grauitatem. Aristoteles in Physiognomicis. Grauis vox fortes demonstrat, animalia quidem fortia grauem vocem habent, ut leo, taurus, canis molossus, & gallus, qui grauiter vociferant: nam & fortia, & grauis vocis sunt. Lucanus de graui leonis voce:

„ & vasto graue murmur hiatu

Infrenuit.

Aristoteles libro moralium Nicomachicorum ait, magnanimo vocem esse grauem, locutionem stabilem, & grauis motus. Sed animalium libro tauri vocem acutiorem esse, quam vaccæ dixit; sed illa comparatione aliorum animalium grauem nos dicere non vaccæ, cui opinioni fortasse occurrens, statim post iam dicta subdit: Verum præstiterit fortassis, nam ex acumine & grauitate vocis timidum animal aut forte iudicare, sed validam vocem fortitudinis, remissam verò, & infirmam timiditatis signum esse. Sed quod in mucronem fastigiatum est, momento penetrat, quod verò retusius, cum mora & segniter: sic acuta vox auditum fodiat grauis obtundit, euenit utrunq; celeris & grauis motus ratione. Apuleius in Floridis, taurorum grauem mugitum dixit, leonis indignati fremores. Viri robusti qui spiritu valent, multum aeris incitare queunt; quod cum multum sit, tarde mouetur, vocemq; efficit grauiorem. Grauis vox viri est, & viri βαρύφωνοι Græcis dicuntur; ut acutam mulierum dicimus vocem. Galenus grauem vocem faucium latitudinem sequi dixit; latitudinem verò caliditatem, calidi enim est relaxare: cannae pulmonis relaxatio grauitatem vocis producit: & qui calidi complexionem sunt, fortes sunt. Aphrodisius in suis Problematis ait grauem vocem ex caliditate prouenire: nam canalis respirationis, quæ aspera arteria nominata est, pro sua laxitate vocem extringit grauiorem: nam meatus diducere, & amplificare vnus caloris interest. Sed Aristoteles in Problematis ait, grauem vocem oriri, cum aer tardè incitatur. Vitruuius ait, ad extremos Septentriones sub cæli cardine grauiores voces incolas obtinere, spiritibus vocum humore oppletis.

Grauis & intensa vox.

Vox grauis & intensa fortem notat, ex Aristotele in Physiognomicis. Polemon & Adamantius in figura Fortis viri, tribuunt ei vocem sæuam, intensam, & magnam. Aristoteles in Problematis ait, natura calidos magnam vocem emittere solere, quod multum in his aerem, feruidumq; inesse necesse sit; vis enim caloris facile ad se, & spiritum trahit, & aerem, eoq; amplius id agit, quo

quo amplior est. Vox enim magna tunc oritur, cum aeris multum agitur. Galenus: Magnitudo & paruitas vocis non ex caliditate semper fit, neque præcipue, sed per accidens. Nam libro de Technis, magnæ vocis causam amplitudinem arteriæ esse ait. Diomedes Græcus, ut ex historia Daretis Phrygij habetur, fuit clamorosus, idest magnæ vocis, & fuit in bello acerrimus pugnator, impatiens, audax, & crebro calidus. Ioannes Cantacuzenus Cæsar voce magna fuit, forti animo, bellicosus, sed ob audaciam & arrogantiam semper aduerso Marte pugnabat. Ex Nice-
tz historijs.

Grauis, & magna vox.

Qui vocem habent grauem & magnam, conuiciatores sunt, & referuntur ad asinos. Ego non conuiciatores iudicarem: sed potius aptiores ad ferendum iniurias, quàm alteri inferre. Græcis *ὀργιστάι* dicuntur, vel sine discretionem, quod non magis vni, quàm alteri iniurias afferant, & impetant, & obuijs in via cedere nesciant. Grauiissima & asina voce rudit asinus. De eius voce ita fabulantur Græci. Iuppiter gigantibus bello indicto, ad eos oppugnandos omnes Deos conuocauit, venisse Liberum, Silenos, satyrosque asinis vectos, qui cum non longè ab hostibus abessent, dicuntur pertimuisse aiellos, & ita per se quemque magnum clamorem edidisse, ut gigantes in fugam se coniecerint: & ob hanc causam decretum, ut inter sydera collocarètur. Herodotus: Rudentes asini perturbant Scytharum equos. Cum enim Scythæ Persas adorirentur, eorum equi, audita asini voce, confternabantur. Onocrotalus avis est, dicta à soni absurditate, asini vocem referens, turpis, rudens, & imperita. Absonus in cantu & voce fuit Selimus Solimani filius, disciplinarum ignarus, mulierosus, qui inter vina, & catamitos, & scortorum cohortes expirauit.

Grauis magna, & perplexa vox.

Quicumque grauem valdè, magnam & perplexam vocem edunt, referuntur ad fortes canes, & ad decentiam, sed textus mutilus est, & deficit significatum. Addit Suesanus: sunt & iracundi: quod in græco textu vacat. Aliquis putat corruptum textum, quem ex Polemone, & Adamantio corrigere conatur, & putat conuenire cum eo, quod Polemon, & Adamantius dicunt de voce *grauis*, caua & minime flexuosa. His generosi mores sunt, & magna sapientia & iustitia ipsos ornat. Sed male putat: eum hæc potius ad leonem referantur, quàm ad canes, ut facit Aristoteles; cum canes neque generosis moribus ornatos, neque magnanimos ac iustos dicat aliquis, ut videbimus inferius, nam qui canibus similem edunt vocem, canini ingenij homines extimabuntur.

Grauis & mollis vox.

Quorum vox remissa, & mollis est, mites sunt, sicut oues. Aristoteles in Physiognomicis: & ab eo Polemon & Adamantius. Quicumque autem molliter, & grauer loquuntur, hos probis moribus decoratos dicito. Sed Adamantius mites dicit. In figura Mansueti, Polemon ait: vox grauis, & mollis. Adamantius. Inæqualis & mollis. Conciliator: Vox mollis, & sine tensione. Hi mansueti sunt, ad oues relati.

Vox grauis, & sonora.

Optima vocis constitutio erit vox grauis & sonora. Aristoteles ad Alexandrum: Vox grossa (idest grauis) & sonora, est bellicosa, & eloquens etiam: nam grossa, fortitudinem: sonora, eloquentiam facit. Conciliator ab eo: Vox crassa, alta, sonora & audax, bellicosa est & eloquens.

Grauis in principio vox, in fine acuta.

Quibus verò vox primum grauis, & in fine acuta, queruli sunt, & indignabundi, quod idem in bobus similiter se habeat. Aristoteles in Physiognomicis. Ab eo Polemon & Adamantius: Quicumque à graui incipiunt loquela, & in acutum desinunt, iracundi sunt, & tristes. Albertus multi affectus, & lugubris animi dicit Ptolemæus in suis Harmonicis: Mugitus in grauitatem tendunt, vlulatus in acutum.

Grauis vox concaua & flebilis.

Quibus vox concaua, & flexu facilis, & grauis est, generosis moribus, magnanimitate, & iustitia decorantur, sed in Polemonis textu deficit vox illa, grauis, ut videatur temporis iniuria exci-

O

diffe,

disse, cum illa maximè ex grauitate vocis prouenire videantur; quod in Adamantio remāsit. Ego ad leonis vocem referrem. Nos κοῖλον, concaua, traduximus, cum Græci κοίλοσφιαν, id vitium pronūciationis nominent, cum vox veluti ex cauo specu, & recessu oris resonat. Conciliator: Vox tanquam è concauo pectoris grauis & flexibilis, viriles, dociles, & magnanimos notat. Albertus satis inepte acutam & mollem, cū graui, & concaua confundit. De leonis iustitia plura leguntur apud auctores in vlciscendo iniurias, & quam diligenter percussorem obseruent. Auicenna ait: si quis lapidem, aut telum in leonem coniecerit, & aberrauerit, vt, vel nil lædat, leonem irruere in illum solere, non tamen interficere, & minari tantundem incommodi relaturum, quantum ipse accepit. Refertque cum miles quidam sagittam in leonem coniecisset, aberrauit, sagitta prope caput illius traiecta, quod animaduertens leo, substitit, & accurrens, militis caput galea compressit, læsitque, sed non vulnerauit, neque occidit eum. Mos enim est leonis, vt tantundem ferè lædat, quantum læsus est ipse.

Acuta vox.

Acuta vox timiditatis indicium: timida nanque animalia acutæ vocis sunt, vt ceruus & lepus: ex Aristotele in Physiognomicis. Aphrodiseus loco iam dicto: Acutæ vocis sonus est arteria, quæ propter humoris copiam se dilatare nequit. Vt enim angusta tibia sonum edit acutum, ita aspera arteria præ sui angustia extringit vocem acutiorem. Aristoteles in Problematis acutam vocem ex spirituum imbecillitate euenire dixit; ob id pueri expertes feminis, mulieres, decrepiti, & spadones vocem emittunt acutam. Vox enim acuta tenuis est, tenuis ex paruo aeris motu efficitur, robusti verò viri, quoniam spiritu valent, multum aeris incitare queunt, quod cū multum sit, lente mouetur, vocemque efficit grauiorem: motu enim veloci, extenui vox gracilis efficitur. Alibi enim rationem affert propter membri imbecillitatem, quò mouet aerem: mouet enim exiguum aerem, quod imbecille est, vel propter meatum, quo vox permeare potest, qui pusillus est in iam dictis: itaque exiguum proficisci ab eo potest, quod aerem moueat: exiguum verò cum sit, velociter per amplas superiores fauces fertur, cum viris ætate nigentibus hic amplior habeatur. Præterea animalia cuncta validiora acutam emittunt vocem, homo autem cū inualidior est, tunc vocem acutam reddit. Ratio est quod homo inualidus exiguum aerem mouet: exiguus aer velociter permeat, velocitas sonum reddit acutiorem. Galenus angustiam faucium acutam vocem sequi dixit, quæ angustia ex innata efficitur frigiditate. Hæc eadem antiquitatis, & literarum patrens Homerus his versibus demonstrauit:

Huic autem grauius gementi assistit mater venerabilis.

Acute vero lamentabunda caput sui apprehendit filij.

Et alibi senes cicadis comparauit, quæ sunt planè οξύφωνα. Plutarchus ex spiritus tenuitate prouenire dixit. Platonici ex superflui humoris abundantia effici: qui ipse etiam arteriam, per quam vocis sonus ascendit efficiens crassior, angustat vocis meatum: ideo faminis, & eunuchis acuta vox est, viris autem grauis, in quibus transitum habeat liberum, & ex integro patentem meatum. Nasci autem ex pari frigore in eunuchis & faminis parem penè importuni humoris abundantiam, etiam hinc liquet, quod vtrumque corpus sæpe pinguescit. Vitruuius in Meridianis finibus tradit audiri prætebuios & acutissimas voces, vt paranetarum acutissimarum sonitu voces perficiunt tenuitatem. Id enim experimento animaduertere licet. Calices duo in fornace æque cocti, equoque pondere, ad crepitumque vno sonitu sumuntur, ex his vnus in aquam demittatur, postea ex aqua eximatur, tunc vtrique tangantur, cum enim ita factum fuerit, largiter inter eos sonitus discrepabit, æquumque pondere non poterunt esse. Ita & hominum corpora alia propter regionum ardorem, acutum spiritum aeris exprimunt, alia propter humoris abundantiam grauissimas efficiunt sonorum qualitates. Septentrionalium, inquit Albertus, & faminarum vox euadit acutior, quàm Meridionalium, ob pulmonis mollitiem, & arteriæ, quæ arctior item intelligitur. Mollitiorem vocem facit organorum humectatio, debiliorem pulmonis imbecillitas ac resolutio. Aegrotantium acuitur vox, quod siccitas arctet meatus, vel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forsitan ex opprimente humectatione. Immo ex fortitudine aliquando acuitur & intercipitur vox. Proinde Menelaum laudare volens Homerus, vt minime in bello formidolosum *βου ἀγαθόν* appellat, vt qui vocem nullo minueret terrore. Polemon & Adamantius Inuerecundo tribuunt vocem acutam in eius schemate. Fuit etiam Phauorino insigni philosopho vox acuta & tenuis, & nuda barbitio facies, vel magno natu, etiam senio vltimo appetente, & examinata & degenerantis naturæ fuit, & libidinis præferuida, vt cum foret eunuchus, adulterasse consularis viri vxorem creditus sit.

Acuta & remissa vox.

Acuta & remissa vox timidi est animi, ac distenta, fortis, vt scriptum reliquit Aristoteles in Physiognomicis. Polemon & Adam. in idea Timidi tribuunt ei acutam & mollem vocem, id est remissam. A contrario signo,

Acuta & intensa vox.

Acuta & intensa vox, indignantis & iracundi est, indignans enim, & iratus intendere contueverunt vocem, & acute loqui. Ex Aristotele in Physiognomicis. Quod videtur eo quod prius diximus, contrariari: acuta enim vox imbecillitatis signum diximus, sed iracundi, & indignandi valida videntur complexione constitui. Sed hanc dubitationem remouet Aristoteles in Problematis, loquens de acuta voce. Inquit enim: Mittere acutam vocem non est idem, quod acutè cantare; sed acutam vocem mittunt omnia, quæ natura sunt imbecilla, eò scilicet, quod aeris nõ multum ciere possunt, vnde hectici, & qui consumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferunt vocem, atqui verò acutum, nisi viribus valeant, cantare non possunt. Cuius indicium, quod velociter fieri solet, quod vehementer fertur; ita bonarum virium est, quod acutum est.

Acuta uox cum languore.

Cum clangore sonus acutus, vt auitij generis, stultos, vanos, & sublimia cogitantes ostendit, inquit Polemon & Adamantius. Sed Apuleius in Floridis auium vocat clangores instigatos. Conciliator: Qui in vocem prorumpunt auicularem, Venerei sunt, & inanes. Ab eodem Albertus.

Acuta mollis & rupta uox.

Quicumq; vocibus acutis, mollibus & ruptis loquuntur, cinædi sunt, ad mulieres & ad apparentem decentiam referendi. Arist. Acute molliter, & flexibiliter loqui, signum est cinædi censendum: Pol. Sed Adam. *ὠλαμπες* habet, quod corrigendum est ex Polemone, qui *ὠλαμπες*: nam flexibilis, & rupta vox fæminarum est. Præterea ijdem in figura cinædi, vocem tribuunt ei acutam, gracilem, & valde fractam. Conciliator: Mollis, cita, & disrupta vox timidum & effæminatum ostendit.

Acuta & clamosa uox.

Vox acuta, & clamosa, stupidi est, propter similem caprarum vocem. Arist. in Physiogn. Sed ego eos tètari morbo comitali conijcerem. Plutarchus capram morbo comitali tètari præter cætera animalia refert; proptereaq; veteres sacerdotes ea vehementer, vt morbida abstinuissent. Cuius causam affert, meatum angustiam, quibus obseptis, sæpissimè includuntur spiritus, quod arguit vocis tenuitas, nam qui eo affectionis genere tentantur, similem capellæ vocem edunt. Galenus apoplexia eos lædi putat.

Aspera uox.

Asperæ vocis viros luxuriosos iudicarem, & ad hircos referrem, qui luxuriosi, & asperæ vocis sunt. Vox ceruis maribus cum tempus coeundi est, raucescere tunc ficticia voce dicitur, ex Aristotele; cum libidinantur mares, fæminas ad coitum vocant, siue elato capite gutture pleno, siue ad terram demisso. Raucescentes tunc ololygones vocantur. *ὠλυγόν* apud Aristotelem proprie dicitur de voce ranarum marium, libidinis tempore. Et ferè animalia omnia raucescunt coitus tempore. Aphrodiseus reddit rationem asperitatis vocis, atque adolescentulos circa ætatis annum quartumdecimum vocem reddere asperiore incipere, quod *τραγίζειν* Græci dicunt, à uocis hircinæ asperitate, quum tunc temporis in vniuerso corpore fiat mutatio, etiam spiritualis membri, nam cum aspera arteria dilatatur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiusq; pars interior inæquabili struatura ad guttur vsq; ascendat: igitur spiritus, cum per eas partes emanat, quasi per itineris inæqualitatem, impingat, vocem etiam inæqualem, raucam, & asperam facit: quod etiam ijs accidit, quorum arteria destillatione infestante affecta per durationem est. delapso nanq; humore, leuis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam spiritui præstat inæqualem. Talis hircorum aspera arteria est, sic gruum, cæterarumq; auium, quæ raucè vociferantur. Galenus: Asperitas fit ex inæqualitate in duro corpore, arteria dura fit siccitate partium; inæqualitas fit ex dispersæ humiditatis defectu in eo. Leonicus ad hæc, tam fæminis, quàm maribus, qui genitale incipiunt emittere, vocis mutatur sonus, An quia sanguinæ naturæ omne est semen, illius aurem & venarum omnium initium planè cor; quum igitur viscus hoc in su-

pernis animantium partibus sit collocatum, in ijs profecto primum excrementitij huius mutationem manifesta sui indicia facere veresimile est, quamobrem vocis etiam vitia, quæ inde fluunt, principio mutato, mutari sanè necesse est. Leo Constantinopolitanus Imperator, magna, aspera, & absona voce fuit, & quum optimus musicus videri vellet, in concinendis psalmis laudes ipse incipiebat; asperis moribus, obsonis, impijs, bellator, & omnibus vitijs fædus. Vt ex Zomara, & eius compilatoris Curopalatae historijs videri potest.

Clara vox.

Claram vocem ex siccitate pulmonis, vel complexiouis prouenire, dixit Auerroes in suis Coliget. Calida & sicca complexio agrestes facit hominum mores. Ajax Telamonius clara fuit voce, & in hostes atrox, vt ex Darete habetur.

Blanda vox.

In figura Iucundi blandam vocem ei concedunt Polemon & Adamantius. Priamus suavi voce fuit, & ob id iucundus, prudens, & motibus ornatus. Clara & sonora voce fuit Cazimirus Polonorum Rex, qui & comes, & benignus, humanus, clemens, & facilis fuit. Ex Cromero.

Dulcis vox.

Qui habet dulcem vocem, est inuidus & suspiciosus, vt inquit Aristoteles ad Alexandrum. Lucianus Pseudomantis omnium pessimi vocem describens, dicit. Vox dulcissima pariter, & clarissima.

Submissa vox.

In figura simulatoris tribuunt ei submissam vocem Polemon & Adamantius.

Debilis & febilis uox.

Debilis & febilis vox lucri cupidum, tristem, nullisq; non in rebus suspicionibus obnoxium manifestat. Ex Polemone, & Adamantio. Conciliator ab eis. Debilis & lugubris vox, asperum & suspiciosum ostendit. Eadem Albertus.

Gracilis uox.

Gracili fuit voce Aristoteles, vt Laertius refert, ex autoritate Timothei Atheniensis in libro De vitijs. Sic etiam Plato. Plutarchus non solum ad gracilitatem paululum accessisse, sed suavis & dulcis soni vocem habuisse scribit, pacati, & modesti animi signum, & optimorum morum. Erat & Nino Semiramidis filio vox gracilis, vt etiam matri, & lineamentorum æqualitas, statura, & signa formæ: ob id à scriptoribus virago dicta: ob præclara eius in imperio facinora etiam inuidiâ superasse scriptum est.

Tremula uox.

Vox tremula trepidantes & metuentes ostendit. Aristoteles in Problematis affert rationem, Cur vox hominum tam trepidantium, quàm metuentium obremiscere soleat, quia trepidantibus & metuentibus calor à corde discedit, sic migrante calore, cor cõquatitur, ictus nequaquam effici vnus potest, sed plures proficiscantur necesse est, vt è fidibus laxius intentis.

DE LOQUELA. Cap. XIX.

FACILE enim ex loquela animi mores deteguntur. Immo Socrates potentissima signa ex loquela capiebat, ob id cum decorum adolescentem, & diutule tacentem conspicatus foret, vt te videam, inquit, aliquid eloquere. etenim arbitrabatur homines non oculorum, sed mentis acie, & animi obtutu considerãdos.

Stabilis loquela.

Nicomachiorum moralium quarto Aristoteles viro magnanimo stabilem loquelam, grauem
vocem

vocem, & tardum motum adscribit; quippe cum magnanimus circa magna versetur, & raro magna existimet, talis eum vox deceat.

Contenta, & uehemens loquutio.

Sic contra, idem in eodem loco pusillanimo, cum circa parua versetur omnia magna existimet, & festinabundus fit, & contentam & uehementem locutionem adscribit, acuta autem vox & celestis ex his efficitur.

Velox loquela.

Velox in verbis, & precipue si fuerit gracilis vocis, improbus, stolidus, importunus, & mendax erit; Aristoteles ad Alexandrum. Velocis loquelæ, consilij expertes, & dementes sunt; Polemon & Adamantius, sed Polemonis corrigendus est textus: nam pro *ἀνοήτοις*, idest dementes, habet *ἀνοήτοις*, idest, impios, quod experientia refragatur. Rhases: Cuius loquela velox, festinus est, & parui intellectus. Conciliator habet, quæ Aristoteles: addit insuper ex se: Irascibilis & prauorum morum. Bias Philosophus dicere solebat: Noli cito loqui, nam est insaniam iudicium, isti enim colerici & adusti sunt, sic prauæ imaginatiuæ, non considerant pericula ex festinatione, sic ruunt contra tela. Multos noui precipites in verbis, esse precipites in actionibus, inuerecundi, & fatui. Aratus, ut Suidas citat, ranæ tribuit loquacitatem, quæ stoliditatis solet esse comes: minimum mentis oportet esse gyrinis, quos vix deprendas animal esse, nisi mouerentur. Plato in Theæteto. Nos illum tamquam Deum admirabamur ob sapientiam: at ille nihilo magis antecellebat prudentia: quàm rana gyrina.

Remissa loquela.

Remissa loquela pacatum & mitem animum ostendit, ut Aristoteles in Physiognomicis, ad passionem referens: nam ut iratus intendit vocem, si animo remissus remittit vocem, & grauius loquitur. Ex naturalibus causis etiam euenit. Remissa vox ex spirituum remissione, & paucitate prouenit, qui in frigida complexione consistunt, quæ animo mites generat.

Tarda loquela.

In figura Verecundi, Aristoteles in Physiogn. Polemon & Adamantius tribuunt ei tardam loquelam. Hoc signum videtur mihi à contrario sumptum: nam si festina precipitem, & inuerecundum, tarda mitem, & verecundam facit.

Vehemens loquela.

In figura Amari duo posteriores tribuunt ei loquelam uehementem.

Breuis loquela.

Breuis loquela desides, & puidos manifestat. Polemon.

Gravis, & debilis loquela.

Qui grauius & debiliter loquuntur, stolidi, & iniuriosi, & gulosi censendi. Ex Poltmone & Adamantio.

Acuta & squallida loquela.

Qui squallidè, & acutè loquuntur, varij hominis naturam habent. Ex iisdem.

Acuta & debilis loquelam.

Acutè & debiliter loqui, timoris & inuidentiæ signum. Iisdem. Sed Adamantius non timorem, sed segnitiei dicit.

Enaribus loquela.

Loquela, quæ è naribus effertur, mendaces, improbos, malignos, inuidos, & aliorum malis gaudentes indicat. Ex eisdem eadem Scotus, Albertus, & Conciliator habent.

Sub-

Subflaccida loquela.

Qui subflaccide loquuntur, violenti, scelesti, & hominum ocores censendi sunt. Adamantius addit, vehemens, & subflaccida. Conciliator ab eis: Vox vehementius strepens, velut sonus indecenter permistus, violentum, iniustum, & in corde odium gerentem denotat.

Difficilis loquela.

Difficulter loquentes, improbi, infipientes maiori ex parte habendi sunt. Ex eisdem.

Placida & collecta loquela.

Qui placido & collecto sermone loquuntur, quasi fluxu & inundatione, molestia aliqua detinentur. Ex eisdem.

Modesta loquela.

Modestam loquelam Scotus supplantaneum, idest deceptorem hominem iudicare dixit.

DE MAXILLIS, ET MENTO. Cap. XX.

POSTERIOR pars maxillæ mandibula est, Græcis *σταγόνες*. Maxillæ pars prior mentum dicitur, Aristotele authore Animalium libro. Græcis *γέρονες*.

Varij menti icones adducimus, vt quæ literis tradimus, oculis concipias.

Paruum mentum.

Paruum mentum virum in omnibus pessimum, & insidiatorem ostendit. Polemon. Sed Adamantius addit, & dirum; ex serpentibus qui tales habent. Georgius Valla fatis inepte pro mento, genas vertit. Albertus ab his. Paruum & breue mentum vitandum, quod immites, & inuidos arguat, ad serpentes relatos. Conciliator iracundos immites, & inuidos dicit.

Longum mentum.

Mentum quibuscunq; protensum, omnino reprobis, loquacioribus plusquam deceat, & dicaces; Polemon. Sed Adamantius non omnino reprobos, sed præter modum loquaciores, & molliusculos dicit

dicit, ubi videntur illud, non, temporis iniuria ex Polemonis textu prolapsum, ac emendatis codicibus restituendū, videnturq; ad mulieres referendi, quæ non omnino malæ, sed dicaces & molles sunt: quum quadratum mentum viros deceat. Polemon in figura dicacis, rectum mentum ei tribuit, & ipse & Adamantius in figura fatui improbi longum mentum ei tribuunt. Albertus multas addit ineptias: nam iracundos, turbatos animo, & pios prolixius mentum denotare contendit, & paulo inferius, dolis assueram mentem notare. Eadem Conciliator sequax.

Rotundum & depile mentum.

Si quis mentum raris pilis confertum, & rotunda figura habet, non virilem, sed muliebrem dicit Polemon. Mentum deorsum rotundiori figura circumseptum effæminatum & non virile dicit; Adamantius, sed omittit depile, ex quo mendum in textum irrepsisse opinor, nam mentum verè effæminati glabrum est. Albertus eadem Pythagoræ accepta refert, & Conciliator. Apuleius hoc mentum lacunatum notat, quando rotundum mentum cum quadam fouea in medio erit.

Quadratum mentum.

Subquadratum mentum virile est. Adamantius, optimeq; additum, à contrario signo; nam si rotundum fæminæ, quadratum viri est. Conciliator eadem ex Alberto.

Bifidum mentum.

Mentum in summo loco, tanquam in duos vertices dissiluerit (modo scissum fit) apparens, dolosus moribus ascribendum. Ex Polemone & Adamantio. Sed Albertus præsens signum cum inferiori confundit, & peruertit. Ait enim: Si diuisione media nimis profunde depressum fit mentum, Venereum & gratiosum virum ostendere, qui tamen aliquando discordias excitet.

Leuiter scissum mentum.

At si scissio mediocris fuerit, venerei potius gratiosiq; iudicabuntur. Adamantius. Sed Polemonis interpret omnia suo more peruertit. Conciliator eadem satis peruersè transfert.

In vera Socratis imagine os, inter mentum, & nasum profundum latitans, obtulimus.

Ad

In figura Luxuriosi Polemon nobis testatum reliquit. Qui superficiem illius loci, quæ mento & naso interiacet concavam habuerint, luxuriosi sunt. Vterque verò cauum os, veluti infossum, invidentiæ scelerositatis, & intemperantiæ nota, sed prioris textus, vt sæpissime accidit, corruptus est. Albertus ex Aristotele, vt ipse refert. Cauum os, libidinosum est. Sed intelligendum est, os cauum esse partem illam, quæ inter nasum & mentum interiacet, cauum esse, qualem bonum Socratem habuisse fertur.

DE COLLO. Cap. XXI.

VNC ad alteram corporis partem accedamus, quæ caput fulcit, scilicet collum. Aristoteles animalium libro collum vocat, quod inter pectus & faciem est, cuius prior guttur, inferior gula, pars posterior extrema ceruix appellata est. Græcis τράχηλος. Georgius Valla apud Adamantium ceruicem interpretatur.

Crassum collum.

Quicumque crassum collum habent, animabus fortes sunt, & referuntur ad marem. Sed intelligit Aristoteles in suis Physiognomicis per crassum non pingue, sed magnum, magnitudine ossium & neruorum.

Crassum & neruosum collum.

Quibus collum crassum & plenum; iracundi sunt, & referuntur ad iracundos tauros. Sed Polemon & Adamantius non crassum & plenum, vt Aristoteles, sed crassius & prolixius collum iracundos, iactabundos, & contumaces significare dixerunt. Albertus præsens signum cum superiori confundit, inquit: Vasta & cum quadam proceritate ceruix, animosum indicat: Textus θυμωδὴν habet, vel, animosa, Taurus animo incitatus, eo impetu cornibus appetit, ea impotentis animi effrenatione fertur, nihil vt cum, neque bubulcus, neque metus vllus reprimere queat. Aelianus: Bistones boues, ex Oppiano De venatione, horribili sunt ceruice & pingui, ad faciendas cædes promoti, & cum impegerunt in hominem vel feram, in sublime tollunt.

Collum pingue.

Qui verò habent collum grossum, est stolidus, & comestor magnus: sicut habet barbara translatio Aristotelici libri ad Alexandrum; sed pro grosso reponendum est pingue. Sues enim edaces & rudes sunt, & tale collum possident. Ex quo Adamantius: Præpingue collum iracundos, rudes, indisciplinares, & porcinos significat. Polemon hoc non habet, temporum vetustate exarsum. Vterque verò in figura Rudis, tribuit ei breue & pingue collum. Albertus: Qui vastam nimium, siue largam ceruicem habent, iracundi & indociles: sues enim talem habent. Nos vulgò suem vocare solemus hominem sordidum, immodestum, & qui imprudentia, iutemperantiâque modum excedit.

Collum gracile.

Qui habent collum gracile, imbecilles sunt, & referuntur ad fæminas. Signum hoc apposuit Aristoteles in Physiognomicis à contrario: nam magnitudo fortitudinem denotabat. Ego ingeniosos significare dicerem: nam ceruus, grus, & cætera animalia, quæ collum gracilem habent, ingeniosa sunt. Polixena tenui fuit collo, & animi simplici; Ex Darete. Cicero gracili erat corpore, & infirmo, collo procero & tenui.

Collum gracile & longum.

Qui habet collum gracile, & longum, est sonorus & stolidus, vt habetur ex Aristotele ad Alexandrum, hunc ad aues comparat, quæ garrulæ sunt, & mobiles. Rhases vtrunque coniunxit, gracile & longum collum, timidum, garrulum, & stolidum ostendit, quod ex Alberto excepit, sic & Conciliator. Suetonius C. Caligulam gracilitate maxima fuisse ceruicis, & cruris dixit, erat enim nimium pavidus, & vitiosus, & aduersus barbaros, cum trans Rhenum iter faceret, dicente quodam non mediocrem fore consternationem, equum conscendit, & moræ impatiens, aufugit.

Collum

Collum medium inter longum & carnosum.

Mediam igitur Arist. describens & optimam colli dispositionem dixit. Quibus magnum, sed nō valdè carnosum collum, magnanimitatis censetur, quod leones repræsentent, & in principio, vbi Collis formam describit, ait leonem collum habere oblongum, crassum, & moderatum, id est, inter longitudinem & crassitiam medium. Vbi legitur *παχὺν συμμετρῶν*, reponendum *πακύν συμμετρῶν*, ne sibi contrarius videatur, idem Arist. in Physiogn. In figura Fortis, meminit colli firmi, & non valdè carnosum. Pol. & Adam. Collum crassitie, & longitudine moderatum, compactius & robustum, fortes, dociles, & ad disciplinas idoneos ostendit, Galenus in Arte medicinali. Collum immediate à cerebro ex capite oritur, vnde gracile, & male compositum, pessimum; sicut crassum, & bene compositum, signum est optimum ad omnia, cum bonitas suum principium sequatur. Conciliator. Vasta ceruix cum quadam prolixitate non valde carnosum, fortem denotat, & animosum. Hæc ceruix est, quam torosam & compactam dicimus. Virg.

„ cui plurima ceruix.

Tabella hæc breuis lupini colli & humani insignita est, vt mutua collatione mores inuestigentur.

Breue collum.

Qui habent collum valdè breue, est callidus, detractor, astutus & dolosus: Arist. ad Alexandrum scribens. In Physiogn. vero: Quibus valdè breue collum, dolosi, & insidiatore, vt lupi. Rhafes: Collum breue habentes, callidi, & ingeniosi. Conciliator eadem. Albertus omnia confundens sibi met contradicit. Collum valde breue deprehendit astutos, & dolosos, & paulo post: Collum grossum, stolidum & edacem notat, ex Platone sed ex Pol. potius. Solida ceruix, longa, siue vasta, & quæ difficulter flectatur, rapaces ostendit, & ad lupos referuntur. Tradit Aelianus lupi collum in eas breuitatis angustias compulsam, & vehementer compressam esse, vt contorqueri, retroq; versari nequeat, & si retro velit aspicere, totum corpus contorqueat necesse esse: carniuoribus & admodum vorax. Accipitrum generi collum breuissimum, qui maximè sunt rapaces: vt etiam ex Aristotele habetur. Hyæna cum spina riget collum, continua vnitare flecti nequit, nisi toto corpore circumacta. Plinius & Solinus. Est enim vorax, insidiosa ex genere luporum.

P

Collum

Collum nervis intensum.

Quibus collum nervis intenditur, pravi sunt, at si ad sint & cætera: fatui, sensuq; deficientis signa sunt. Polem. & Adam. Cervix nervis patentibus composita, ineptum & indocilem hominem testatur; & si concurrunt alia signa, insaniam. Albertus ex his, & ex eo Conciliator eadem.

Vacuum & imbecille collum.

Inane collum, & imbecille, versipellem virum, & malignæ astutiæ significabit. Adamantius, Sed in Polemone locutio manca est, & deficit signum. Albertus ab his: soluta, quasi decidens, & inualida cervix, nocentes homines & infidiosos notat.

Mutilum collum.

Quibus collum mutilum, audaces verbis, re timidi: Adamantius. Albertus breue collum cum temeritate audacem notat.

Collum durum.

Durum collum rudes ostendit Albertus. Polem. & Adam. Dura cervix indociles dicit, & vulgo ignaros, & duræ cervicis rudes homines dicimus.

Collum molle.

Molle collum ignaros ostendit. Pol.

Collum asperum, & pingue.

Colli aspera caro, & bonæ habitudinis, pavidos ostendit: Idem.

Collum implexum circa magna vascula.

Qui magna vasa circa collum complexa habent, & manifesta, rudes sunt. Adam. Vbi notandum quod Polemonis textus habet ἀφανοί, & interpret sine voce dixit. Adamantius ευφανή, idest bene apparentia. Sed verbum, rudes, deficit, ob id interpret lapsus est, idque ex Aristotele desumpserunt, qui in figura Insensitivi ait. Quæ iuxta collum & brachia carnosa complexa, & colligata sunt. Et in figura Ingeniosi à contrario signo apposuit: Quæ circa collum & humeros graciliora, idest non complexa.

Collum firmum, & immobile.

Collum firmum & immobile, secundum Polemonem, malos: secundum Adamantium, ignaros, pertinaces & rudes viros ostendit. Alibi, propter amentiam immobilia colla facta sunt, ait Adamantius. Sed Polemon imbecillia, si & alta signa accedant. Rigida tamquam defixa cervix, indoctum, & insolentem denotat, & aliquando id signum stultis convenit. Si autem vis scire, quod magis sit, adverte an mobilis, an defixa, & rigida sit magis: si mobilis, stultitiam; si defixa, indocilitatem & contumaciam ostendit. Videbis autem quosdam, qui ex studio intendunt & roborant cervicem; & paulo post cervicem huc & illuc iactando, detegunt stultitiam. Fabius: Caput rigens, præ durum, feritatem quandam mentis ostendit. Fera, infidiosa, & voracia sunt animalia firmi colli, & immobilis. Hyænzæ collum flecti inquit, nisi circumactu totius corporis. Lupus contorqueri, retroque versari nonquit, & si retro velit aspicere, totum corporis truncum contorqueat necesse est. Leonibus & lupis collum osse perpetuo riger. Aristoteles: Tigribus naturæ breviora creavit colla. Ambrosius: Sues etiam firmo collo sunt, nec se torquere valent. Cazimirus Magnus, magna & dura fuit ceruice, vt ceruicosus sit dictus. Zonara.

Collum valde fractum.

Vtriusq; textus fractus & mancus est Polem. & Adam. & obscurus, conabimur tamen pro virili restituere valde autem effractum collum habentis, laboribus & artificio simulantis immobile collum habere cinēdos ostendit, emendare se ipsos putant, eorum impudicitiam & impudentiā ascendere. Idem in figura Effæminati ei collum fractum ascriberent, & est contrarium prædicti signi; nam si durum collum, & firmum pertinaces & duros ostendit, fractum, molliusculos & effæminatos demonstrare par est. Albertus hic satis importunè cum ceruice multa cinædi signa adducit. Quum videris ceruicis fluxum, & labiorum quandam contractionem, vsui quodammodo similem, & inordinatam oculorum conuersionem, inconstantiam in sedendo, & stando, & vocem tremulam, constantè affirmata talem esse effæminatum. Fabius: Caput, vel ceruix humilis, humilitatem demonstrat. Plutarchus narrat, quod Alcibiades quodammodo ceruicem frangebatur.

Erectum

Erectum collum.

Sursum erectum collum iniuriosi, insipientis, & stulti signum est, nisi id ob mollitiem faciat. Albertus. Nimis erecta ceruix, non indocilem solum, sed insolentem, & contumacem, & qui monita non audiat, ex Polemone, & Adamantio. Fabius supinum quodam caput arrogantiam denotat. Philostratus dipingēs Aiace[m] fere undis obrutum, ceruicem erigebat: vt in Hectorem & Troianos.

Collum inclinatum ante.

Collum incuruum stultum demonstrat, potest quidem curiosum, parcum, peruersum, mollem, & non simplicem, neque rectam animam habentem denotare. Pol. & Adam. Inclinata ceruix docilem monstrat, inquit Albertus. Sed inclinatum Philosophi vocant, quæ mollis, & non omnino inflexibilis sit. Idem dicit. Defixa ceruix ad pectoris partes solet ostendere animum cogitationibus occupatum, aliquando parcos ostendit, aliquando malignos, ob id attendendum si alia signa conueniant, certum est simplex nil significare. A quo eadem Conciliator. Arcatus panda ceruice fuit Zeusippus curua ceruice, vt in Athenis gymnasijs, Pythaneisq; olim visebantur, sicut Sidonius Apollinaris ad Faustum tradit.

Collum ad dextram inclinatum.

Collum ad dextram inclinans, prudentis & studiosi est, ex Polemone & Adamantio. Plutarchus in vita Alexandri Macedonis ait. Referebat enim ceruicem paululum ad dextram inclinatum. Sed Ioannes Tzetzes aliter ceruicem inflexam Alexandri pingit: nam cæsum oculum vnum habuisse, alterum nigrum, erat & pressi colli, & obtorti vt videretur cælum uersus intendere, talem enim Lyfippus æneum fecit, atque huius Alexander gaudebat magis, quam Staficratis. Declarat idem Epigramma.

*Locuto autem similis visus est faber ærarius ad Iouem prospiciens,
Terram sub me pone, Iuppiter verò in olympum habe.*

Collum ad sinistram inclinatum.

Collum ad laeuam inflexum adulteros & nullius pudicitia[m] viros patefecit Pole. & Adam. à quo Albertus. Ceruix ad sinistram declinans, stultos & cinædos ostendit, idemque refert ex Aristotele ad Alexandrum: collum ad dextram inclinatum cinædum ostendere, & caninum? quod apud Aristotelem non reperitur in eo libro, sed in Physiog. Qui ambulant ad dextram inclinati cinædi sunt, & in causa est, vt Conciliator etiam erret.

Collum in neutram partem inclinatum.

Collum in neutram partem inclinatum, aut in quâlibet aliam, non boni, sed lasi animi signum ostendit. Polem. Adam.

Collum sanguineis venis refertum.

Quibus autem venæ, quæ circa collum & tempora amplæ sunt, ij malæ iræ sunt, & referentur ad passionem: quia iratis hæc accidunt. Aristot. in Physiog. vbi verò de colore loquuntur Pol. & Adam. aiunt venæ ceruicis & quæ circa tempora sunt, quum tumentes apparent, vt sanguineum colorem repræsentent, internæ iræ feruorem testantur.

DE GUTTURE. Cap. XXII.

DIXIMVS de toto collo, nunc de partibus eius: Guttur, vt superius narratum est, prior est pars colli. Græcus $\varphi\alpha\upsilon\gamma$.

Guttur asperum.

Asperum guttur mentis leuitatem, prolificationem, proteruitatem, & vel loquacitatem significat, Adamantius, verò non habet prolificum, Albertus asperum guttur animi leuitatem, oris loquacitatem notat, & hoc est auium: Eadem Conciliator.

In subsequenti tabella icon apparet Iulij Cæsaris Imperatoris.

Nodus gulæ prominens.

Si vero extra nodus gutturis prominebit, sapientem hominem notat, sed tamen linguæ non esse proteruum. Si vero nodus intus extiterit solidus sub gutture, difficilem, molestum, & bibacem, hominem significat. Hæc Polem. sed Adam. aliter habet: si verò prominebit gulæ nodus, vanæ mētis quidem, sed non audacis lingua, sublimia meditantem, bibacem, querulum, molestum, canipetam, & male suspicantem. Albertus singularis nodus, veluti vertex extra apprensus leuitatem notat, non tamen audacem, neque maleficum; sed tristem in se, & ad alium suspiciosum. Eadem Conciliator, In Iulij Cæsaris statuis, & numismatibus gutturis vertebræ nimium prominentes.

DE CLAVICVLIS. Cap. XXIII.

CLAVES; siue clauiculæ, nonnullis iuguli dicuntur, quæ Græcis κλειδες, ossa sunt, quæ humeros pectori adiungunt, clauduntque, ob id claves dictæ, ne ab ordinario motu dimoueantur, aut suo loco disiliant, à summo pectori in imam gulam vertices exeunt, Collumq; à thorace diuidunt.

Socratis imaginem attulimus vt in marmoribus habetur in qua clauiculę non apparent, sed pars obstructa & plana.

Clauiculæ male solutæ.

Quibus verò, quæ circa clauem sunt, conclusa sunt, insensibiles, difficulter enim solubilibus existentibus his quæ circa clauem, impotentes sunt recipere motum sensuum. Ex Aristotele in Physiogn. Obstruete clauem, aut sensus, aut actionis vim nullam ostendunt; Polem. & Adam. & in figura stupidi, vel insensui, ei clauem dant complexas. Albertus ex his: Quoniam inferior pars circa iugulam, quam iugulum appellant, ad humeros & pectus conclusa, complexa que existit, tarditatem sensuum, & stoliditatem significat, eiq; manus mechanicis studijs minimè apta. Iccirco Zopyrus Physiognomon, qui se hominem mores, naturasq; ex corporis oculis, vultu, fronte pernoscere profitebatur, stupidum esse Socratem, & bardum dixit, quod iugula concaua non haberet, & obstructas eas partes, & obturatas dicebat: addidit etiã mulierosum, vt Cicero libro De fato scribit.

Apertæ clauem.

Apertæ clauem feminatum hominem ostendunt Polem. & Adam. cum iugulum longe ab humeris separatum fuerit, latum, extensum; animi denotat imbecillitatem. Albertus & Conciliator.

Clauem benè solutæ.

Quibus autem, quæ sunt circa colli clauem benè solubilia sunt, sensibiles: nam solubilibus bene existentibus his, quæ circa clauem, facile motum sensuum recipiunt. Sed Aristoteles in Physiognom. per motum sensuum intelligit spirituum sensitiuorum, qui menti seruiunt, & ex his homines sunt intelligentes. Et leonem describens, solutas magis, quam compactas clauem ei tribuit. Polem. & Adam. Mensurata autem clauem aperturæ hominem & prudentia & virilitate insignem ostendunt. Polemonis textus interim corrigendus, qui pro ἀναρτησιον habet ἀναρτησιον. Albertus & Conciliator ab his eadem.

VNC de spina sermo habendus, quæ caput excipit, cuius pars postica ceruix Latinis, αυχων Græcis dicitur, & extenditur vsque ad omoplatas. Aristoteles animalium libro, ceruix est locus vbi caput flexitur, eius utilitas est, vt ad dextram, laeuamque, antrorsum vel retrorsum uertatur, cõstat septem ossiculis vertebratis, orbicularibus, vt ad circumspectiones faciliores esse- mus.

Crassa ceruix.

Crassa ceruix supra collum, ignarum facit con iniuria. Polemon. sed Adamantius ait. Aspera ceruix vt collu, &c. mihi Polem. textus integrior videtur qui habet παχυ, quàm Adamantij τραχύ. Si ad experientiam conuertitur licet. Cl. Cæsar opimis fuit ceruicibus & mixime ignarus. Antonia eius mater dicebat eum portentum hominum esse; inchoatum à natura, non absolutum: ac si quem vecordia argueret, stulticia rem dicebat filio suo. Nero etiam obesa fuit ceruice: ex Suetonio. Constantio magno lati fuerunt humeri, & ceruix crassa, vnde ceruicosum vocabant, non à crassa veluti ignaro. Sed bene constituta velut forti. Gregorij eadem ex commentarijs in Zonaram.

Aspera ceruix.

Quibus ceruicis vertebræ apertæ sunt, præ cæteris eos asperis moribus esse notabis. Vbi Polemonis textus truncus, & mendosus est: ex Adamantio sic corrigendus: Quibus ceruicis vertebræ aspiræ existentes, illa spatularum superminet multum, vbi per coniunctionem oritur collum, contumeliosi sunt, sed vbi Polemon επανκλειου, Adamantius υπανκλειου, idest ceruicem habet. Adamantius corrigendus. Polemon iterum in figura Iniuriosi ait, quibus vertebrarum iusta colli confiniu foras emanat, contumeliosi sunt. & referuntur ad apros. Adamantius. Inter coniunctionem spatularum & ceruicis originem vertebra quædam eminet, nec cætera sibi met conueniunt, si interualla sunt ibi, & sic nodorum superficies aspera, tales superbi, & insolentis esse solent.

Ceruice & collum rotundum.

In figura fatui improbi Polemon, & Adamantius ponunt collum & ceruicem rotundam: sed satis peruerse Albertus rotundum collum animi & corporis virtutem notare dixit.

AM superiores partes omnes thorace tenus, quid de moribus præfigerent, declarauimus, nunc ad tertiam hominis partem deueniemus: scilicet thoracem. Philosophus Animalium libro Thoracem partem illam appellat, qui à collo ad pudenda vsque trunca procedit. Thorax ipse parte priore, posterioreq; constat. Nos à posteriori incipiemus, & à ceruice omoplatæ obuiam fiunt. Hæc duolata ossa sunt à ceruice vtrinq; ad humeros tendunt. Celso scoptula operta dicitur. Græcis ωποπλατας, hæc ad nonam à ceruice constam finiunt, humeros latos triangula forma faciunt & à ceruice: veluti mollibus iugis demisse suat, ab aliquibus spatulæ humeri, & in animalibus armi dicuntur.

Latae magnæ, & distantes spatula.

In figura Animosi latas spatulas ei tribuit Aristoteles & magnas: Polemon, & Adam. in figura Virilis omoplatas in latitudinem distinctas adscribunt, quod Polem. in animoso etiam ab Aristotile mutuatus est. Virgilio videntur robur significare.

Tales prima Darex caput altum in prælia tollit.

Ostenditq; humeros lates. Et alibi.

Hæc fatuus; lates humeros, subiectaq; colla, &c.

Ab humeris latis Plato fuit appellatus. Primo fuit athleta fortissimus, postea appulit animum philosophiæ. Refert Plutarchus in illius vita, cognomentu id sibi impositu, propterea quod quum apud Aristionem Argium pugilum magistrum exercendo, corpori operam daret & robustiori va-
litudine

litudine, & humorem amplitudine cæteris condiscipulis longe præstaret, huius generis appellationem fit consecutus. Tiberius Cæsar latus fuit humeris, & pectore, cæterisq; membris vsq; ad imos pedes æqualis & congruens.

Elevatis humeris, vel spatulis hominem apponimus vna cum aue, vt similitudinem intuearis.

Spatulæ sursum elatæ.

In figura Inuerecundi Aristotiles tribuit ei spatulas multum eleuatas. Galenus libro vulgaribus morbis, dicit causam de scapulis alatis, Est autem Medicorum cõsuetudo eos alatos nominare, qui scapulas eminentes auium alarum instar, retrorsum productas habent, isti igitur alati exiguum cor habent ex angustia pectoris, & calor cordis proportionem sequitur, igitur & hi imbecillis calor.

DE DORSO. Cap. XXVI.

DORSVM, ceu carina quædam, compactum est, totaq; corporis molem firmiter fulcit, & in vtrumuis partem agit, & contorquet, constat ossibus quatuor, & viginti septem à ceruice vsque ad omoplatas, vt diximus: ab his vsque ad extremas costas numero duodecim. Hæc pars pone pectus est, metaphrenum est: ab extrema hac costa quinque sunt aliæ vertebræ lumbos constituentes, omnium maxime ac crassissimæ. Philosophus Animalium libro ait: Natura homini dorsum cuiusdam carinæ instar & fulechri machinata est; illius enim ope recti constituimus. Græcis *ὄστρον* est.

Magnum, & robustum dorsum.

Quibus dorsum ingens ac robustum, anima fortes sunt, & referuntur ad masculinum Aristot. in Physiogn. dorsum latum & robustum, animositatis & generositatis est signum. Polem. & Adam. sed prior in figura Animosi dorsum ei latum donat. Gemebundus Hercules apud Sophoclem ait, *ὄδρσα, ὄπεκτορα.*

Angustum & imbecille dorsum.

Quibuscunq; dorsum angustum, & imbecille, molles sunt, & referuntur ad fæminas. Arist. in Physiogn. sed Polem. & Adam. forma ab hac contraria (idest antedicta contrarium iudicabunt. Scilicet dorsum angustum, & imbecille timiditatis, & imbecillitatis est signum; ad Alexandrum verò scribens Philosophus, ait subtilitas tergi, discordantis naturæ (purò maligne) idq; fortasse dixerit referens ad dorsum simiæ, & felis; nam angustum & imbecille dorsum habent.

Macilentum dorsum.

In figura Ingeniosi Aristoteles tribuit ei dorsum non carnosum.

ALENVS eo libro, qui De interioribus inscribitur, ait: Pectoris inum, quod est conterminum stomacho, phrenon à veteribus appellatur. Diaphragma est membrana diuidens spiritualia à naturalibus, à phreno ad postremas costas intus iungitur: vnde metaphrenon ea est posteriorum pars, quæ phreno opponitur. Græcis *μετάφρενον*, hoc est, post phrenum. Aliquibus subscapilium dicitur: quia sub scapulis constituitur. Ea pars constat à ceruicis sine vsque ad lumbos, duodecim, vt diximus, vertebris constans. Pomponius Gauricus inerudite apud Adamantium pro metaphrenum scapulas transfert.

Benè carnosum, magnum & articulatum metaphrenum.

Quicumq; metaphrenum habent magnum, benè carnosum, & articulatū, animabus fortes sunt, & referuntur ad mares. Sed textus Arist. in Physiogn. corrigendus est, nam habet *ἀσκαρπες*, cum dicere deberet, *ἰσκαρπες*, nam bene carnosum apud ipsum authorem intelligendum est mediocriter, & quantum debet esse carnosum, vt bonum sit. Polemon & Adamantius: Metaphrenum quibus est robustum, optimum est signum. Idemq; in figura Fortis metaphrenum ei robustum adscribit: Dorsum latum, & solidum virile est.

Macilentum, inarticulatum, & imbecille metaphrenum.

Qui habent metaphrenum imbecille, non carnosum, & inarticulatum, animabus molles, & referuntur ad fæminas. Arist. in Physiogn. Sed Polemon habet: Quibus imbecille, & paruum. Adam. & gracile metaphrenum, timidi, & pusillanimi sunt. Albertus: Dorsum iam dicto contrarium, muliebri assignatum generi.

Latam metaphrenum.

Latam metaphrenum magnanimitatem ostendit. Pol. & Adam. Ego ad leones referrem, quia Aristoteles in figura Virilis, leoni, cui magnanimitas adscribitur, metaphrenum latum tribuit, vt eo loco videre est.

Carnosum metaphrenum.

Caro multa superaucta metaphreno, sensuum indicat egestatem. Polemon & Adamantius.

Macilentum metaphrenum.

Si verò pauca metaphreno excreuerit caro, fatuitatem indicat. Polem. & Adam.

Præsens equi & viri figuris ostendendis, facit proposita tabella, vt supinum metaphrenum oculis subijciat.

Erectum

Erectum metaphrenum.

Quicumq; metaphrenum erectum habent, gloriosi sunt & insipientes, & referuntur ad equos. Aristoteles in Physiognomicis. Sueffanus interpretatur, metaphrenum supinum & concauum, & eiusmodi molles esse & dementes dicit, vt equus, qui metaphrenum cauum habent, & coitus tempore insaniunt. O indignam tanto philosopho interpretationem & declarationem.

Præfenti tabellæ, veluti non suffecturæ, alteram addidimus galli, & pauonis erectum metaphrenum referentem.

Erectum habet metaphrenum pauo: nam elatam ceruicem etiam habet, & inter alites tum intellectu, tum gloria excellit. Gemmantes laudatus expandit colores, aduerso maxime Sole; quia sic fulgentius radiant. Simul umbræ quosdam repercussus cæteris, qui in opaco clarius micant, conchata quærit cauda, omnesq; in aceruo contrahit pennarum flabello, se ipsum miratur, & si quis etenim laudauerit de pulchritudine, ambitiosius se geret, si verò reprehenderit, cauda recondita, calumniatorem odio sibi esse tristabitur. Oppianus: sentiunt & Galli gloriam suam: nam si cum altero pugnans vincatur, iccirco non canit, quod in illa mala pugna fracti illi spiritus vocem supprimant, cuius offensionis verecundia confusus, in primam quamque latebram sese occultat. At qui ex certamine victoriam reportarit, tum oculorum eminentia, tum ceruice erecta simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis est. Illud in eo mirificum, cum limen intrat, tamen si superum altissimum existat, is tamen se se inclinat, quod superbia inductus facere videtur, ne videlicet crista vsquam offendatur: ex Aeliano. Equus iuba ornatus est, quia superbum, & generosum animal dixit Galenus,

Metaphrenum valdè curuum, humeri ad pectus contracti, & corpus effractum.

Si autem ad hæc, quæ supradicta sunt, corpus effractum fuerit, lucricupidus erit, Adaman-
tius, sed Polemon addit peruersum & inuidum.

Metaphrenum medium inter conuexum & curuum.

Quoniam neq; curuum vehementer oportet esse, neque concauum metaphrenum medium
erit.

erit bene formatum, Aristoteles in Physiognomon. Hanc medietatem inter vehementer curuum, & conuexum explicant Polemon & Adamantius. Placide autem teres metaphrenum prudentem, gratiosum, & iucundum ostendit.

DE GIBBIS. Cap. XXVIII.

VI deficiunt omoplatæ in dorso, aut metaphreno, fit gibbus, & armis tument; idq; aut defectu naturæ, aut nutricum indigentia; dum infantes adhuc molles ambulare cogunt, & ineptè sustinent: tunc enim os omoplatæ in inferna parte satis debile, facile cedit immoderato motui, & sursum erigitur, prominētq; & musculis se attollentibus locum præbet.

Dorsum gibbum.

Gibbosus homo, nequaquam bonus, nisi id ex mollitie eueniat, cæteraq; adfuerint signa; Polemon & Adamantius. Sed Michael Scotus: Gibbositas significat hominem sagacem, ingeniosum, fallacem, malitiosum, & multæ memoriæ. Apud me omnes mutili improbi sunt, & pessimi omnium gibbosi: quum Naturæ error sit circa cor, totius corporis principium. Aristoteles homines longæuos esse dixit.

Pectus gibbum.

Gibbositas in anteriori tantum parte, duplicis animi hominem, & plus simplicem, quam sapientem notat. Scotus.

DE COSTIS. Cap. XXIX.

COSTAE communes partibus inferioribus, superioribusq; octonæ sunt, ex Aristotele Animalium libro. Dictæ sunt costæ, quod interna custodiant, vel quia simul constant. Hæ sunt spiritualium partium munimentum. Comprehendunt anterius quodcunq; est à clauicula vsque ad cartilaginem, quæ scuti formam habet; posterius verò totam costarum compositionem, quæ à cervicis vertebris protenditur.

Bene costati.

Qui robustis costis sunt, fortis animi sunt, & referuntur ad masculos. In figura Iracundi, eum bene costatum facit, & in figura Fortis, ossa, & costæ, & extrema corporis fortia, & magna adscribit Aristoteles in Physiogn. In figura Fortis Polemon & Adamantius; Articuli, & latera fortia, & robusta. Sed Polemon in figura Iracundi, bene costatum posuit. Rothophanis Magnesium (qui eadem die lucta, pancratioq; victor Olympijs euasit) sub Hadriano rursus detecto cadauere, os vnum perpetuum à iugulo ad ilia, costarum loco, inuentum est. Ouid. de Hercule loquens.

Aut laceros artus, aut grandia detegit ossa.

Male costati.

Qui verò non bene costati, molles sunt secundum animam, & referuntur ad fæminas. Aristoteles in Physiognomicis. Latera imbecillia graciliaque, formidinem & imbecillitatem arguere, inquit Polemon & Adamantius. Costarum gracilitas, earundemq; imbecillitas, cordis & animi imbecillitatem innunt. Rhases, Albertus, & Conciliator.

Exiles costæ, & vacuæ.

Latera valdè gracilia, & vacua, pusillanimitatem, malignitatem, & voracitatem arguunt; Polemon & Adamantius. Sed in Polemone traspositum est, vbi de ventre loquitur; quod ab Adamantio optimè animaduersum est, & suo loco intrusum.

Depictæ ad sunt imagines ranæ & bouis, quorum inflata sunt latera, conspicias & hominem
ad eius similitudinem tumidis costis.

Tumida & inflata costæ.

Quorum latera turgidiora, & veluti inflata sunt, loquaces, & stultiloqui habentur, boum & ranarum argumento. Pol. & Adam. Circumlata latera, & in tumoris speciem plena, nugacitatem & nequitiam arguunt. Conciliator bibaces etiam esse dicit.

Costæ carnosæ & duræ.

Latera carnosæ & duræ, disciplinis inhabilem arguunt. Alibi carnosæ costæ ruditatis signum, ex Pol. & Adam. Rhafes costarum latitudo, & in ipsis carniū multitudo stoliditatem declarat. Albertus, latera carnis referta, ijs duris, indocilem hominem ostendunt, qui tamen cum superiori significatione confundens, ranis tribuit.

Costæ non carnosæ.

In figura Ingeniosi Aristoteles tribuit ei costas non carnosas, à contrario iam sopra narrato signo, & hæc costæ cum inter extremas mediæ sint, optimæ constitutionis, ideo ingenioso tribuit.

DE LUMBIS. Cap. XXX.

MNIVM maximæ & castissimæ sunt quinq; lumborum vertebræ, & angusto foramine magnam medullam continent. Lumbi dicuntur à centura vsque ad renes. Hæc est sedes luxuriæ. In sacris literis legitur: Sint lumbi vestri præcinæti, & Aegyptij, vt Horus in hiero glyphicis testatur, hominis statum, conditioneq; innuere volentes, lumbum, aut spinæ dorsi ossa pingunt. Sunt enim qui dicant, hinc semen effluere, è regione ventris consistunt, & in concubendo maxime laborant. Perius, cum carmine lumbum

Intrent, tenero scalpuntur, vbi intima versu.

Validi & offei lumbi.

Lumbi offei, validique virilitatem significant. Polem. & Adam.

Parui, & imbecilles lumbi.

In figura Timidi Aristoteles tribuit ei lumbos paruos, & imbecilles. sed Pol. & Adam. lumbos longos dicunt, vbi notandum Polem. textum corruptum hebet enim $\delta\pi\pi\upsilon\varsigma$ pro $\delta\sigma\phi\epsilon\upsilon\varsigma$.

Carnosi lumbi.

Carnosi lumbi & molles effeminationem dicunt. Polem. & Adam. Albertus, spinam vocat. Spinæ pars inferior si latis iaceat natibus, & molli carne circumdata: effeminatum ostendit: ad feminas relatum.

Lumbi acuti.

Lumbi in acutum tendentes, malitiosos, intemperantes, & timidos ostendunt, ex Polem. & Adamantio. Albertus si hæc pars proluxa definit in acutum, intemperantiam ostendit, timiditatem, & libidinem.

Tremuli lumbi.

Duplices ambulationes lumbos tenentes cinædo ascribit Aristoteles in Physiognom. in sua figura. Ego suspicor labem in codice: nam non *cratountos*, sed *crotountos*, idest strepitum facientes, vt degenibus dixit. Polemon & Adamantius in eadem figura tremulos dixit, Polemon: vbi de collo loquitur, dicit, lumbus clamans, Adamantius lumbus mouetur, Qui enim lumborum motu vehementer vtuntur, vt etiam qui equitant, fluentiore corpore, præparatoque ad concubendum euadunt, & caloris, agitationisque causa eodem afficiuntur modo, quo per coitum & libidinosioris sunt: vt Aristoteles in Problematis ait, sic enim textrices, quia frequenter lumbos mouent, etiam lasciuiores euadunt.

Inspici-

Inspicite Adonem venatorem & canem quorum lumbi teretes sunt vt ex antiquis marmoribus Romæ effigi curauimus.

Qui medio ventre graciliores sunt, venationis studiosi sunt argumento leonum & cauum. Videbit enim vtiq; quis, & canes ferarum amatores lumbi succintos esse. Sed antiqua translatio huic contraria est, ait enim qui lumbosi sunt, ferarum amanti & potius *ευζωνοι* quam *οιόζωνοι* vi legendū, vt habet Ariff. in Physiogn. & potius succintos & graciles, quàm lūbosos interpretandum: & phocoteri canes lumbos habent oblongos, duros, graciles, neruofos, & teretes, & mediocriter magnos. Albertus dorsi & lumborū signa confundens, ait: Qui incuruum dorsum habent: si in molli carne, & quæ iusta ilia angusta, tanquā succincti, in omni opere præcellunt & præcipue venationis studio.

DE HUMERIS. Cap. XXXI.

HUMERI sunt, è quibus brachia pendent, ij ex armi dicuntur, pro re dicti, nam ab eis arma dependent, ait Festus; nunc vsus obualuit, vt brutorum eam armi dicantur.

Humeri robusti.

Robusti humeri robustos mores significāt. Adam. Idemq; Polemon forti tribuerunt robustos humeros, & iracundis latos. Sed corrigatur interim Adamantij textus, ait enim. Venter latus & humeri vacui; robustæ spatulæ, legendum.

Venter

Venter latus, & vacuus, humeri robusti, & spatulæ. Conciliator addit, carnosos, quod quidem in Grecis codicibus non reperitur. Cicero de bubus loquens ait, terga eis esse data, humerorum vires, & latitudines ad aratra extrahenda. Leo humeros, vt Aristoteles scribit, validos & robustos habet. Leodamas ex forma humerorū Vlixis eius fortitudinem arguit, aitq; apud Homerum.

Quantum furis, humerisq; & olisq;

Colligere est, non segnes, inersq;

Et Vlixes increpans Leodamanti, ait,

Si membra tibi dant grandia Parca

Mentis eges.

Constantinus magnus humeris fuit magnis, latis, & ceruice crassa, vt ceruicosus sit dictus, fuit & validus, & valdè bellicosus, vt ex historijs Zonara.

Humeri inarticulati, imbecilles.

Quibus humeri imbecilles, & inarticulati, animabus non fortes sunt, & referuntur ad fæminas, ex Arist. in Physiogn. Sed Polem. & Adam. Vacui humeri fæminatorum, & timidorum sunt. Conciliator, articuli indiscreti, & nodi ad stultitiã sunt. Sed huiuscemodi humeros ipse habebat, adeo stultus, vt neque ab alijs transcribere sciat.

Humeri valdè soluti.

Quibuscunq; humeri difficulter soluti, conuulsi sunt, illiberales, & referuntur ad apparentiam conuenientem. Vt dixit Muricenns philosophus ad apparentem morem; nam auari qui dare non iunt, humeros contrahunt, constringuntque. Conciliator ad verbum.

Humeri laxi.

A contrario signo. Albertus, laxos humeros infirmitatem, & timiditatem significare scripsit.

Soluti humeri.

Quibuscunq; humeri bene soluti sunt, hi secundum animam liberales sunt, & referuntur ad apparentiam, quia conuenit apparenti formæ liberalitas. Arist. in Physiogn. & per cõmunem regulam id probauit. Benè constitutæ formæ virtus, malè verò ordinatæ vitium, sic apparenti formæ, & bene constitutæ liberalitas conuenit, male autem constitutæ, illiberalitas. Potest enim & id signum ad leonem referri, qui humeros, & vniuersum corpus solutum habet. Maricenus philosophus ad apparentem morem refert: nam liberales in dando humeros soluunt. Sæpe me vidisse meminisse in triremibus, dum nudi remiges agebant remos, & qui bene solutos, & articulatos humeros habebant præ cæteris fortiores habebantur. Clarè id etiam in pistioribus obseruaui, dum triticeam pastã subigunt pugnis, qui quanto ceteris solutiores humeros habent, eò fortiores erant.

Humeri ampli distantes, nec soluti, nec colligati.

In figura Fortis viri Arist. in Physiogn. perfectam describens humerorum formam ait. Humeri ampli, & distantes non valdè colligati, nec omnino soluti, fortium sunt.

Humeri pingues.

Pingues humeri nullo modo laudantur ex Polem. & Adam. Albertus satis crasse ait. Crassi humeri & solidi virtutem ostendunt.

Vulpis figuram adducimus ad viuum delineatæ: vt extenuati, & acuminati verticis humeri confiderentur.

Graciles, & acuti humeri.

Graciles & acuti humeri pessimorum morum sunt. Polem. Adam. Sed Conciliator insidiosos dicit. Albertus tenues & in acutum erecti humeri insidiosos ostendunt.

Graciles & colligati humeri.

In figura Ingeniosi Arist. in Physiogn. tribuit ei, quæ circa collum & humeros graciliora, & colligata.

Humeri eleuati.

Eleuatio humerorum est signum asperitatis naturæ, & infidelitatis. Et in idæa Rudis ei humeros largitur fursum expansos. Arist. in Physiogn.

DE PECTORE. Cap. XXXII.

PECTVS à collo priorem obtinet situm, in mammas vtrâq; sui parte extuberat. Pectus quatuor partibus terminatur, incipiens a iugulo, desinit in aluum, & duobus lateribus concluditur, dictum pectus, quod pectus sit inter mammas

Pectus magnum.

Quicumq; verò pectora magna, & articulata habent, animo fortes sunt, & referuntur ad marem. Et in figura Fortis tribuit ei pectus amplum & carnosum, non verè carnosum, sed ossibus compactum, & leonem describens, ad quem refert, ait pectore valido, & robusto *veavindv*, quod Suesanus malè, inuenile, interpretatur. Polem. & Adam. ab eo pectora ingentia & fortia laudato, quia robustitatem significant. Et in figura Fortis tribuunt ei pectus, & metaphrenum robustum. Galenus esse amplum pectus oportet, ait, non latum aut longum, sed amplum intelligit per latum, profundumq; diuisione; pectus, collum, & vnumquodque membrum. Albertus, & Concil. medicus ab eo hanc Galeni pectoris diuisionem ignorauit, ait enim. Pectoris latitudo hominis est propria, at pectus latum, cuius ceteræ partes latæ dispositæ existunt.

existunt. Ait Auicenna quod calidam complexionem sequitur pectoris amplitudo, & extremitatum, & ipsarum complementum in qualitate earum. Et Galenus libro de Decretis Hippocratis, & Platonis dicit, homines qui lato pectore calidiores sunt, & animosiores, qui laticlunes, frigidiores, timidi. Vegetius Tyrones lato pectore eligit. Referuntur & hi ad Aquilas, & Leones: nam lati sunt pectoris. Martem robusto pectore fuisse figurant Poetae ob eximiam eius fortitudinem, & ferociam in bello. Id obsceni carminis author.

Nemo est forti pectorosior Marte.

Et gemens Hercules apud Sophoclem ait.

O pectora, o terga.

Et Achillem Graecorum fortissimum pectorosum fuisse memorant historiae Datetis Phrygij. Lato fuit pectore magnisque lacertis Mahometes secundus Imperator Turcharum, & eximio fuit corporis robore praedito, & ad omnia promptus & audax, & bellator egregius, & inuictus.

Gracile, & imbecille pectus.

Imbecille pectus Polemon. Sed Adamantius addit, & gracile animus pusillanimitatem, & timiditatem indicat. Idem in figura Imbecillis, imbecille pectus ei ascribunt. Conciliator Auicennae auctoritate tale pectus frigiditatem iudicare scribit. Albertus tenue pectus imbecille, & inualidum notare dixit.

Pectus latum, & humeri magni.

Latitudo pectoris, & humerorum grossities & tergi significat probitatem, audaciam, & rectitudinem intellectus, & sapientiae. Arist. ad Alex.

Pectus augustum, & mediocris venter,

Mediocritas ventris, & pectoris strictura, significat altitudinem intellectus, & boni consilij. Arist. ad Alexand.

Pectus carnosum.

Valde carnosum pectus Pol. Adam. rudem, & timidum ostendit. Conciliator ait significare ingratos, quod nescio unde excerpfit, nisi ex suis optimis concilijs. Albertus pectus multis carnibus congestum, indociles, & ignaros.

Mediocre pectus, & tergi aequalitas,

Mediocritas pectoris, & tergi aequalitas signum est optimum, & probatum. Aristoteles ad Alexandrum.

DE MAMILLIS. CAP. XXXIII.

MAMILLIS laxior contextus corporis est, Vberum apex papilla est, per quam foeminis lac emittitur, supra pectus existunt, vt Aristotel. Animalium libro.

Mamillarum specimen obuia affert tabella.

Mamillæ dependentes à pectore amplo, & macilento.

Quibus mamillæ dependent à pectore amplo, & macilento, & carne vacuo, scortatores, & ebriosi sunt. Polem. & Adaman. Sed hi de maribus loquuntur, Conciliator autem de fœminis. Quibus abscissæ à pectore sunt mamillæ, & magnæ, sunt inertes, & vinolentæ, sed suum Albertum sequutus, inquit. Quibus mamillæ dependent molli carne circumdatæ, effœminationem, vinolentiam, & intemperantiam designant. Polemonis textus mendosus est. De his loquitur Martialis.

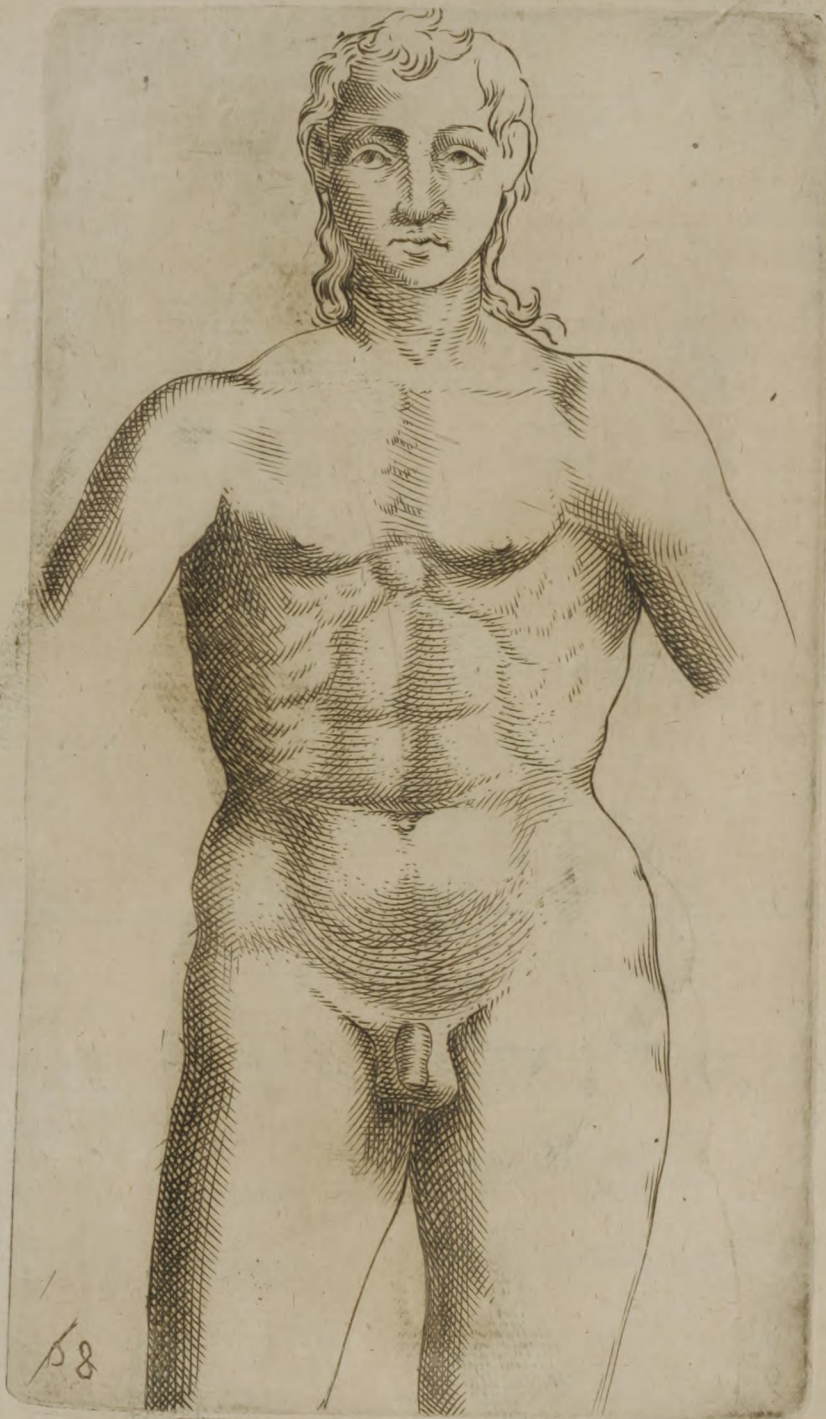
*Aut tibi pannosæ dependent pectore mammæ,
Mamillæ parvæ, & extenuatæ.*

Mamillæ parvæ, & extenuatæ imbecilles notat Conciliator.

R

Exa-

Exactam mamillarum mediocrium delineationem præfens ostendit tabella.

Mamilla mediocres.

Mediocriter mamillas magnas, & plenas, & molles perfectam complexionem ostendere scribit Conciliator. Galeni auctoritate.

DE VENTRE. Cap. XXXIIII.

ENTER, vt ait Aristoteles Animalium libro, infra pectus est, parte priore, eius radix vmbelicus est. Græci κοιλια vocant.

Venter amplus, & concauus.

Quibus ea, quæ sunt circa ventrem, pinguia; bene fortes sunt, ea referuntur ad masculinum. Arist.

Arist. in Phisogn. Sed per ea, quæ sunt circa ventrem, latera, pectus, & lumbos intelligit, & perpinguia, magna, quæ notæ sunt fortitudinis, Idem in figura Fortis tribuit ei ventrem magnum, & ad se contractum. Polemon, & Adamancius in eadem figura ventrem latum, & concauum. Conciliator carnosus, quæ circa ventrem, esse ad fortitudinem ait.

Magnus, carnosus, mollis, & dependens venter.

Qui habent ventrem magnum, iudicandus est stolidus, superbus, & luxuriosus, Arist. ad Alex. Venter concauus, & carnosus, siquidem mollis fuerit, & dependens; sensuum hebetudinem, ebriositatem, & intemperantiam arguit Polem. Adam. venter magnus, non concauus dicit: idem in figura Rudis eum ventricosum depingunt, & fatuum improbum, ut sit vitiorum usquequaque plenus, similiter ventricosum: Galenus ad Thraybulum; crassius non erit subtilis intellectus. Albertus, qui magnum ventrem habet, indilcretus, stolidus, superbus, & luxuriosus. Rhafes ventris nimietas libidinis declarat nimietatem. Eandem ab eo Conciliator. Plinius minus solertes, quibus obesissimus venter. Albertus ventris spatium multa carne, & solida vestitum, siquidem nimia sit comparatione quantitatis staturæ, malitiosum quidem, non autem voracem, & luxuriosum. Esopus ventricosus fuit, ut à Maximo Planuda describitur. Nero prominulo fuit ventre, cuius fuerat efferata libido, fuit etiam pertinax: ut à Suetonio narratur. Plautus suum Lenonem facinorosissimum, inter alias notas eum ventricosum facit. Sic etiam in sua Asinaria, Loenidam, aliquantulum ventricosum. Nil magis intellectum offendit, quam ossium, carnis, & pinguedinis multitudo: Ratio est quia cerebrum, & stomachus non multo distant in tetuallo, & sibi mutuo compatiuntur: unde quando hic sicus, & macer, multum confert ingenio, ut videmus in fame vexatis, & pauperibus, nam venter facit artes, ut inquit Persius.

Mācilentus venter.

Quibus autem ea, quæ sunt circa ventrem, non sunt pinguia, molles, referuntur ad indecentiam: nam decentia est, ut sit magnus, ad hoc ut calor circumstantis sit magnus, & fortis, quia est roboris fundamentum.

Dūrus venter.

Venter si dura carne compactus sit, gulositatem, & ruditatem demonstrat Polem. Sed Adam. non ruditatem, sed versutiam dicit.

Mollis venter.

Ventrem molliorem, & depressiorem, animi magnitudinem, & virtutem Albertus notare dixit, ex Loxo.

Mediocris venter.

Mediocritas ventris, cum strictura pectoris decernenti, altitudinem intellectus, & bonum consilium testatur. Arist. ad Alex. Ventres vacui animi bonam valetudinem, & mentis altitudinem significant. Pol. & Adam. Corrigendus est textus Polemonis, qui pro animi valetudine, agritudinem conuertit. Sfortia fuit ventre adeo restricto, & castigato (auctore Iouio) ut angustissime cingeretur, fuitque dux fortis, & animosus, Albertus eadem, quæ Aristoteles.

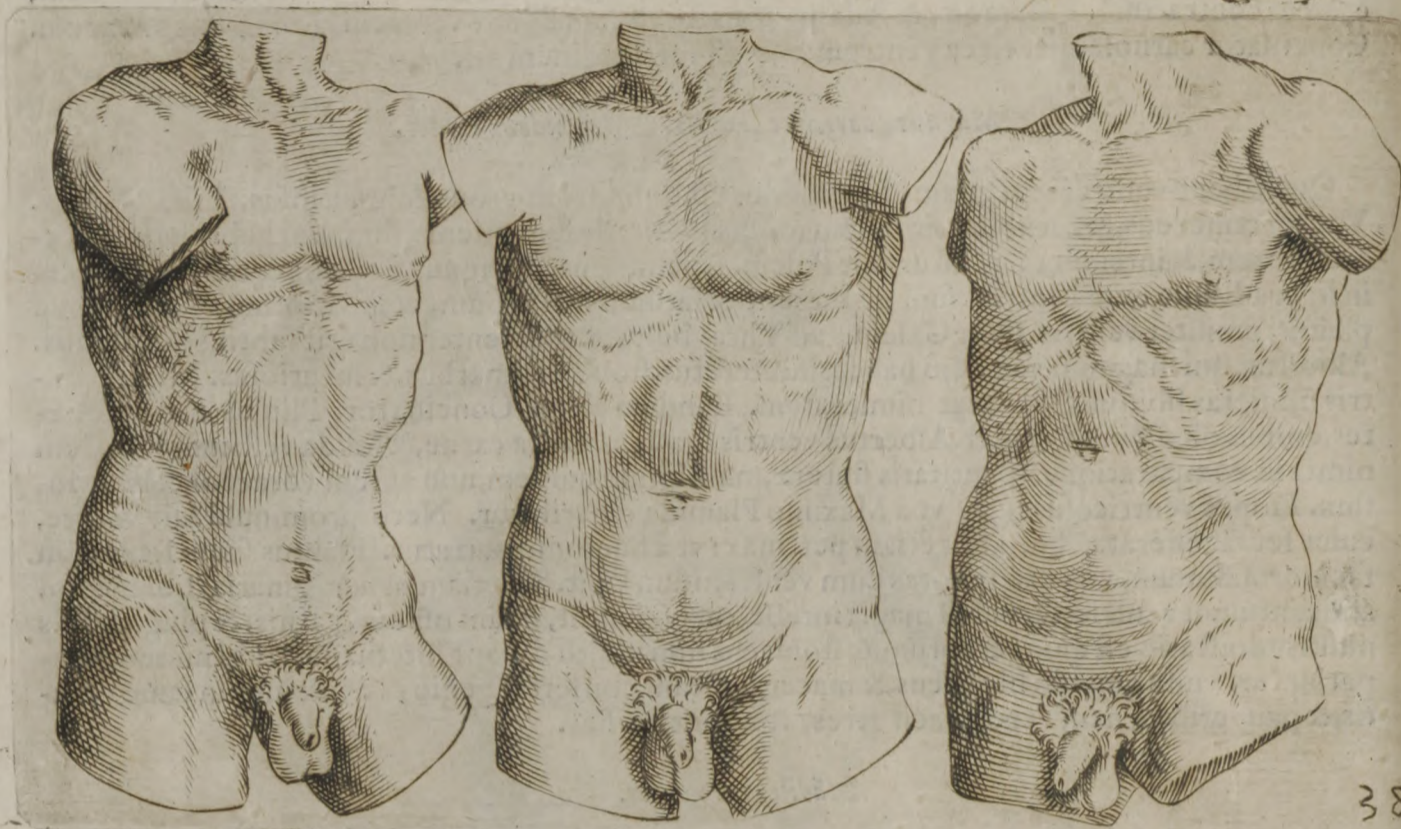
DE VMBILICO.

Cap. XXXV.

ECTORI subditam ventris planitiem mediam ferè vmbilicus non indecenti nota signat. In Papho ciuitate Cypri insulæ Templum est Veneris, in quo Venus antiquitus colebatur sub vmbilici figura, quòd ibi sedes esset luxuria.

In subiecta tabella tres conspiciuntur pectoris formæ, cum suis mensuris, ut quæ inferius traduntur, ut exactius perspiciantur.

Spatium ab umbilico usque ad pubem, maius, quàm ab umbilico ad pectoris initium.

In Problem. Arist. ait: Qui partem umbilico subiectam habent maiorem, quàm superiorem pertinentem ad pectus, vita breui, imbecilliq; viribus sunt. Ratio est, quòd venter ob suam breuitatem frigidus est; nam cum paruum obtineat concoquendi vim; ad excrementi redundantia aptissima est: morbis etiam nimium patent, qui tali ventre constiterint. Conciliator ab eo. Cui ea, quæ sunt ab umbilico deorsum usque ad fundamentum, maiora fuerunt his, quæ sunt ad pectus: hos imbecillos, & breuis vitæ existimato.

Ab umbilico usque ad pectoris imum, maius quàm ab imo pectore ad iugulum.

Quicumque maius habent, quod ab umbilico usque ad extremum pectoris eo, quod est ab extremitate pectoris usque ad collum, voraces sunt, & insensibiles; voraces quidem, quia ventrem magnum habent, quo appetant cibum; insensibiles autem, quia angustum habent locum sensus, atque in arctum redactum ab eo, qui recipit cibum, ita ut sensus grauati sint, propter complexionem ciborum, aut indigentias. Et iterum in figura Comedonis ait eos esse, quibus id, quod est ab umbilico ad pectus maius, quàm quod inde est, usque ad collum. Polem. & Adaman. ab eo hæc habent: Quibuscumque ab umbilico usque ad imum pectoris maior commensus, quàm hinc usque ad coniunctionem colli; gulosi, & esuriones, Polemonis textus corrigendus est, nam *μακρὸν*, corrigendus *ἀκρον*; id est, à summo, ut habet Adamantius. Albertus. Si spatium ventris vincit spatium superius, erit fornicator, & voluptuosus: Sed has diuisiones ipse non intellexit, quippe totius corporis duas facit, sed spatium ventris intelligendum ab umbilico usque ad imum pectoris. Plinius ab Arist. illi sunt magis auidi ciborum, quibus ab alio longius spatium.

Ab umbilico ad pubem, & ab umbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulum æquale.

His maxime consonum videntur, ut in quibus facta dimentione æqualis fuerit pars ea, quæ umbilicum, & pudenda interiacet, & pars, quæ umbilicum, & imum pectoris, & ea quæ imum pectoris, & gulam, ut tripartita dimentione sit, id perfectam animi virtutem, & corporis optimam habitudinem denotat, quod etiam à Conciliatore comprobatur. Albertus ex Philemone (sed puto ex Pole-

Polemone quod abest) Metiendum est spatium, quod est ab umbilico inferiùs vsque ad imum pectoris, & spatium, quod est ab umbilico vsque ad colli initium in furculis, hoc enim in bene extenso homine secundum naturam est æquale, & si quidem est æquale, significat laudabilem, & animi virtutem, & corporis dispositionem, sed ignorauit, vt diximus, veram dimensionem.

DE PV D E N D I S. Cap. XXXVI.

MMITTENDA hæc fora iudicaueram, cum apud castas aures vix vlla eorum mentio fieri honestè possit, sine honoris præfatione, tamen quia ordo rerum conscribendarum sese nobis ingerebat, ne inania, mutilaque hæc forent, necessaria nobis visa sunt, quæ nos breuiter declaremus, Galenus ex quatuor corporis partibus quatuor proficisci affectus animi dixit; ex corde iram, ex cerebro ingenium, ex iecore lætitiã, ex verendis luxuriam. Inferior pars viri, mulierisque pecten dicitur, in qua pili nascuntur; est enim mutua partium corporis correspondens, vt oris scissio, & labiorum crassities, vel tenuitas mulierum naturæ scissuram, & labiorum crassitiem, vel tenuitatem indicat; vt etiam nasus mutonem. Magnum pecten fortes demonstrat, & ad mares referre licet, vt pingue, & molle imbecilles; ad fœminas, idem pilis valde densum, & iis vibratis; luxuriosum, & fœcundum. Sic raris, gracilibus, & extensis pilis obseptum, neque luxuriosum, neque fœcundum ostendit. Magnis penis, durum, & stolidum ingenium ostendere dicunt, ad asinos comparando; nam inter animalia asinus magno præstat mutonem. Commodus Cæsar, vt Lampridius refert, habuit hominem, cuius penis nimium in modum prominebat, quem asinũ appellabat, vnde viriliores onobelos vocant, quasi asini telum proferentes. Sed ad sinistra sui partem vergens, magis masculorũ esse prolificũ, quod semẽ in dextram mulieris vteri partem proiciat, ad dextram verò fœminarum, medicorum consensus declarat; quod falsum esse deprehendi. Paruos testes malorum morum dicit Conciliator, vt magni stolidum, & inertem accusant, sed ego robur demonstrare contenderem, cum in testibus virilem vim inesse opinentur Philosophi, argumento, quod in eorum executione mares effœminari contingant, ac ceu in fœminarum naturam conuertantur, cum talis, & barba careant, & natura sobolis procreandæ facultate priuentur, nec similis vocis usum habeant, nec prorsus quamplurimis negotiis peragendis à fœmineo sexu discrepent, & vulgo iactetur.

Qui fortes sunt magnos testiculos habent. Præcipuum generationis organum sequitur umbilici proportionem, vnde ex materno vtero progressus est infans, diligenter præcidendus est illius umbilicus, iuxta longitudinem eminentiæ, in fœminis verò nimium religatus, stantis progressu patiendi conatus restringere potest. Sic vuulua, quæ intus laxa, & insatiabilis in coitu demonstrat, vt in adolescentulis videre est: inæqualiter iacens libidinofam, & loquacem. Et interstitium internum, & vuluã exteriori expositum, in coeundo insanas demonstrare induit Conciliator.

DE V L N I S. Cap. XXXVII.

AM ad quartam, & vltimam corporis partem deuentum est: scilicet ad duplex brachium, & crus. Arist. in suis Phisognom. de iis non loquitur, nam de coxis, & tibiis loquens, de vlnis intelligi iubet, & Animalium libro ait: Crura, & brachia communem ineunt rationem. nam quibus breues cubiti, iis etiam fœmorabreuia, & quibus pedes exigui, iis etiam paræ manus.

Vlnæ, brachia, & cubiti robusti, & bene articulati.

Vlna, & brachia robusta, & cubiti bene articulati, optimum hominem significant. Pol. Sed Adamantius vlnas, & brachia robusta, & cubitos ipsos bene articulatos esse oportere, quos probari volunt. Arist. de tibiis loquens, quod etiam ad vlnas, & brachia referri possit, ait: Tibiæ robustæ, articulata, & neruosa animo fortes viros ostendunt, & ad masculinum genus referuntur. Hercules apud Sophoclem lugens, ait:

O pectora, o terga, o lacertorum tori.

Id est, neruis, & eleuatis musculis pleuus. Laodamas exulis sis corporatura, vires præfagebat, inquiens apud Homerum.

Non

Non segnis, inersque

Hesperes adest, quantum furis, humerisq; torisque.

Cicero de senectute, Milonis Crotoniatae verba refert, qui cum iam senex esset, & athletas se curriculo exercentes videret, aspexisse lacertos suos dicitur, illachrimansq; dixisse. At hi quidem iam mortui. Dares Phrygius depingit Achillem magna vi brachiorum. Caesar fuit teretibus membris, & fortis. Vespasianus compactis, firmisque membris, ad expeditionem Iudaeae ob suam strenuitatem fuit electus, ut a Suetonio describitur. Robustis artibus, ac toroso corpore fuit Georgius Scanderbechus, ut praegrandi, ponderosoque acinate, quo utebatur, medios hostes ad umbilicum profunderet, transversos divideret, & saepe per ceruices integras cum humeris brachiorum artus facile detruncaret, quorum immanium vulnenum truculentiam, Mahometes Turcharum Imperator inusitatae violentiae gladium videre concupiuit, imperavitque ab eo, ut Byzantium mitteretur. Caesar Borgia Dux Valentinus habile corpus habebat, validaque nervorum compage firmissimum, cuius artus reliqui ad decorem egregie correspondebant: Ad cunctas equestris, & pedestris armaturae, ludorumque omnium exercitationes efferebat, in palestra robustissimum quemque prosternebat, & curretem in arena taurum uno macherae ictu decollabat.

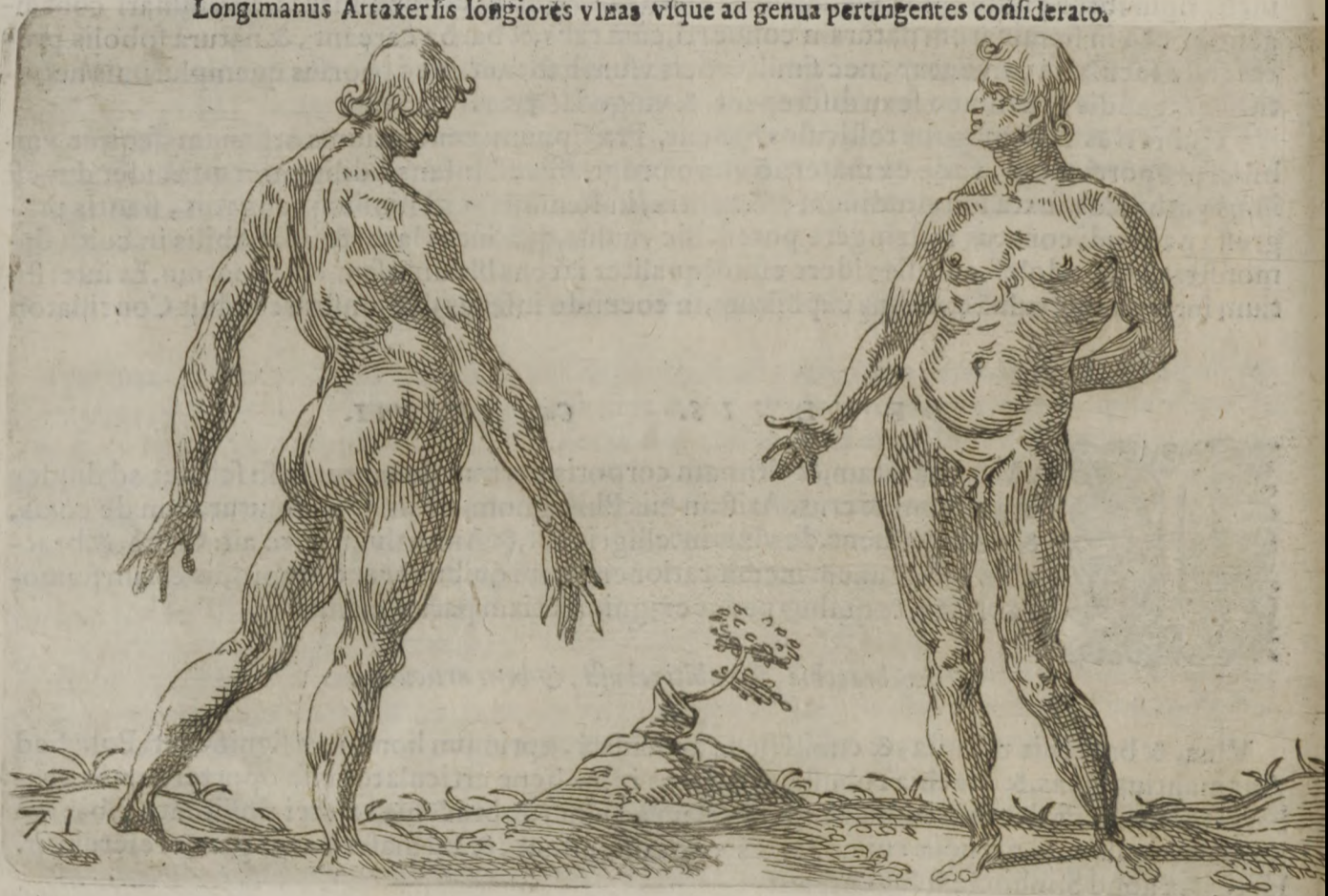
Vlnae, brachia, & cubiti exiles.

Contraria praedictis erunt Polem. & Adam. vlnae, & brachia, & cubiti exiles, & imbecillis naturae argumenta dixeris. Albertus tenues cubiti imbecilles, confunditque praesens caput cum inferiori fati perplexe.

Vlnae valde carnosae.

Carnosiores vero vlnae disciplina, & sensibus carentem arguunt. Polem. & Adam. In figura Rudis Aristoteles ascribit ei, quae sunt circa collum, & brachia carnosiora. Albertus. Cubiti pleni, rudes, indociles ostendunt.

Longimanus Artaxerxis longiores vlnas usque ad genua pertingentes considerato.

Vlnæ oblongæ vsque ad genua, & breues, quæ ad caput non perueniunt.

Quando verò protenduntur brachia intantum, quòd manus perueniant ad genua, significant audaciam cum probitate, & largitate. Aristoteles ad Alexandrum. Vlnæ si ita fuerint prolixiores, vt protensæ manus vsque ad genua perueniant, fortitudinis, & caliditatis signum. Pol. sed Adam. fortitudinis, & felicitatis. Rhafes. Cùm brachia adeò fuerint oblonga, vt manus ad genua perueniant, sublimitatem animi, & arrogantiam, & regnandi cupiditatem arguunt; idq; à cordis caliditate, & humiditate prouenire dixit. Albertus non quòd extremitas medij digiti manus genua tangant, sed licet deficiat mensura quatuor digitorum: humilitatem, & fortitudinem denotare scripsit. Aristotelem legimus exerto brachio fuisse. Alexandrum Magnum tales manus habuisse dicitur, & ob id audaciam cum probitate, & largitate ostendisse. Artaxersem Longimanum, quòd dextræ manus sinistra longiorem haberet cognominatum esse fertur, vnde Persarum Regibus, tum facilitate, humanitateque, tum animi magnitudine perstitisse. Strabo Darium longimanum fuisse dicit, qui omnium hominum pulcherrimus fuit, excepta brachiorum, & vlnarum longitudine, quæ tanta erat, vt genua contingeret, iam dictis comparandum.

Vlnæ breuiiores, vt comedentes cogant caput occurrere manibus.

Quando verò decurtantur brachia, signum est discordiam amantis, & ignorantiam. Arist. ad Alexandrum. Breuiiores vlnæ, vt ad genua non perueniant, sed in comedendo cogant caput occurrere manibus, maleuolos, atque alienis malis gaudentes, & inuidos ostendunt. Adam. Sed Polemon. addit pessimos, & malorum ministros. In Petrea interpretatione omnia peruersa reperies. Rhafes curta brachia timidum hominem, ac malitiæ amatorem innuunt, idque ex superiori adducta ratione, scilicet ex frigiditate, & siccitate prouenire dixerunt. Albertus, cùm autem prolixitas hæc ad fœmur desinit, vel parum ante, maleuolos declarat homines, alienis malis gaudentes, qui inuidi vocantur, & quicumq; cibos cum desiderio sumentes extendant os, vt occurrat manibus, iisdem vitiis osinoxij sunt. Sed confundit omnia.

Brachia venosa.

In figura Luxuriosi Polemon tradit ei venas in brachio perspicuas.

DE MANIBVS. Cap. XXXVIII.

NIMALIUM libro Peripateticorum Princeps manus ait, partes sunt palma, digiti, & nodus, cum quo brachiale coniungitur. Pars interior manus, vola; exterior, neruosa, & carnosa dicitur.

Manus magnæ, articulata, & neruosa.

Vbi de pedibus agit Arist. in Physiogn. etiam de manibus intelligi voluit, cùm communem simul ineant rationem, ob id magnæ manus, articulata, & neruosa, robustos ostendunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & refert eos ad masculinum genus, & in figura Fortis, & Animosi tribuit vtrique extrema corporis fortia, & magna, & per magna extrema, non nisi manus, pedes, & similia intelligit. Pol. & Adam. in figura Fortis etiam pedes, & manus bene articulatas tribuunt. Sfortia habuit manum amplam, & prælongam, & digitorum compage adeò firma, vt ferream solam rumperet, & prælongam equestrem lanceam à calce sublatam attolleret. Selinus Baiazetis filius lata manu, & teretibus membris fuit, bellator fuit fortissimus, & nullo vnquam labore, aut corpus faticari, aut animis debilitari poterat.

Manus parvæ, graciles, & inarticulata.

Idem eodem in loco de manibus etiam intelligens ait: Parvæ manus, & graciles, & malè articulata potius visu delectabiles, quàm robustæ, molles notant, secundum ea, quæ sunt in anima, & refert ad fœmininum genus. Idemque in figura Imbecillis, imbecillia tribuit corporis extrema, & timidi manus describit graciles; & longas, easdem quoque ab eo tribuunt ei Pol. & Adam.

Manus

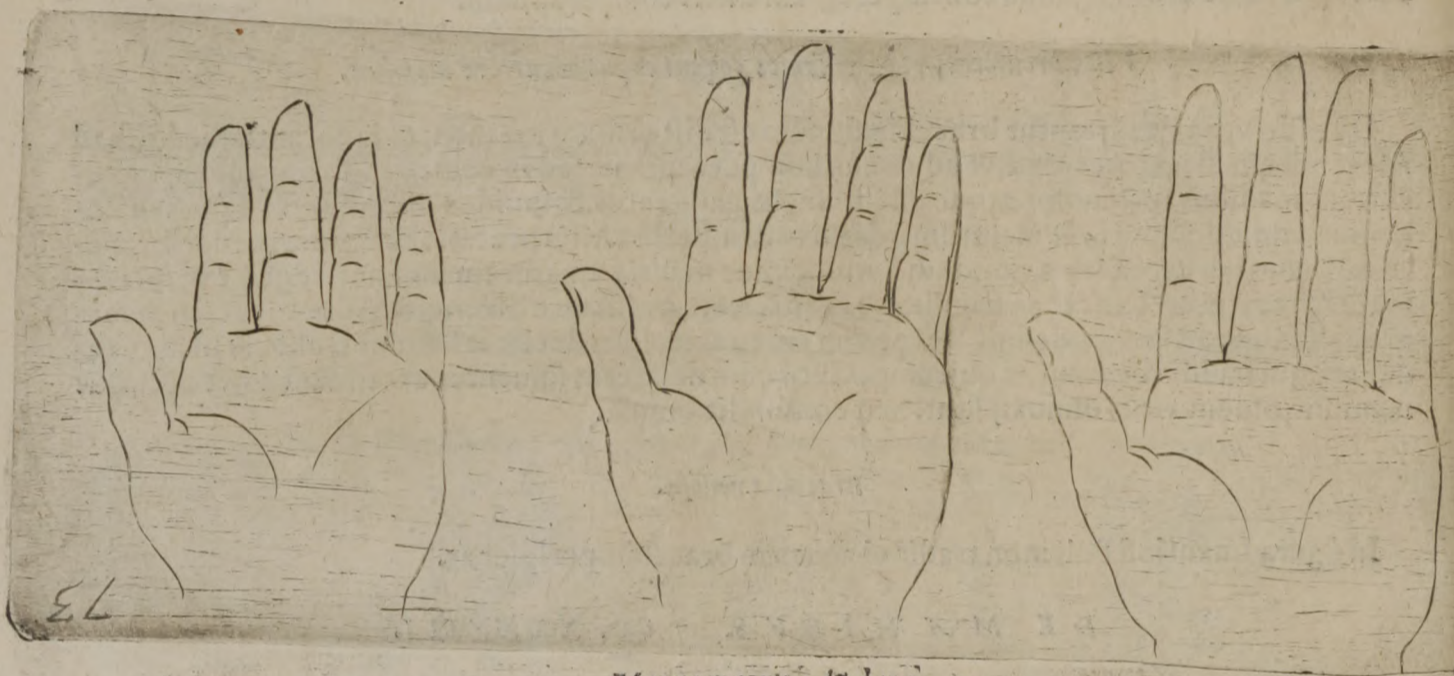
Manus duræ, & seu perflue carnosæ.

Ex his quæ suprâ ex Aristotelis dictis in suis Physiogn. adnotauimus, duras manus, & maxime carnosas ruditatem notare docuimus. Hinc Plautini fales adnotandi. Meus herus elephantî corio circumiectus non suo est, neque plus habet sapientiæ, quàm lapis. Fatuos, & rudes Græci *παχυ-δερμεις*, quasi crassipelles dicunt.

Manus delicatæ, & molles.

Manus teneræ, & molliores, optimi dicuntur esse ingenij, argumentum. Pol. & Adam.

Inspice hic manuum varietatem, magnarum, longarum, & breuium.

Manus magnæ, & duræ.

Duræ, magnæque manus, fortem illum significabunt, haud satis tamen disciplinis idoneum. Adamantius.

Manus valdè breues.

Perbreues manus stultitiam exprimunt, Pol. & Adam. & ab eis Conciliator.

Crassæ manus.

Manus crassæ nequitiam ostendunt. Adam. Polemonis textus corrigendus est, nam pro *μυρτιας* habet *μὴ καρῆαι*.

Manus pleniores cum digitis longis.

Pleniores manus, quæ oblongos habent digitos, furaces notant. Pol. & Ada. Crassæ manus cum breuib. ultra mensuram digilis, tergiuerforem, furem, & infidiosum dicunt. Conc. Albertus non longos, sed breues dicit.

Manus angustæ, & graciles.

Angustæ manus, gracilesque. Polemon infidissimi. Adaman. rapacissimi hominis esse dicunt. Conciliator satis ineptè iracundos, & stolidos.

Manus

*Manus valdè parvæ.**Manus valdè parvæ ; versutæ, & furto gaudentes. Polem. Adaman.**Manus graciles, & obtortæ.**Manus graciles, & obtortæ, nugacitatis, voracitatisque indicium. Adam. Quod ex Polemonis textu fõrtasse cecidit. Conciliator. Manus intortæ, & graciles, voracem, & loquacem, ex Alberto.**Aliæ hic manuum varietates adducuntur, cum digitis gracilibus, plenioribus, angustæ, & delicatæ.**Manus longæ cum digitis longis.**Optimam describens manus qualitatem Aristoteles ad Alexandrum ait : Manus longæ cum digitis longis dominum suum significant habilem ad multas artes, & præcipuè ad Mechanicas, sapientem in operibus, & boni regiminis signum. Conciliator, quæ ab eo excepit, habet.**Manuum articuli generosi.**In figura Ingenlosi tribuunt ei Polemon, & Adam. manuum, & pedum articulos generosos.**Manuum articuli longi, crassi, & asperi.**Stulto, fatuo pessimam manus formam tribuens Polemon ait, articulos asperos, & crassos, & oblongos. Adamantius extrema crassa, & aspera. Ego Polemoni assentior.**Manuum motus, languidi, & dissoluti.**In schemate cinædi Arist. in Physiogn. ascribit ei motum manuum languidos, & imbecilles. Polemon. vbi de collo agitur, solutas manus ei tribuit. Adam. verò eodem loco non χερῶν λύσεις sed ἄλεις, dicit.**Manuum collisio, & fricatio.**In figura Auari tribuit ei Pol. & Adam. spissas manuum collisiones, & fricationes.*

s

s

Manus

Manus, & caput mouentes in loquendo.

Qui verò frequenter mouetur, & loquitur motu manuum est immundus, eloquens, & deceptor. Ar. ad Alexandrū eadem habet, Alb. ab eo. Ego potius loquacem, quam eloquentem dicerem.

Manibus immotis loquentes.

Qui verò est abstinens à motu manuum, hic verò est perfecti intellectus, bonæ dispositionis, & sani consilij. Arist. ad Alex. eadem Albertus.

Dextra, & sinistra manu qui vtantur.

Verum id prætereundum non duximus, quidnam morum portendat ambidexter vir, non qui consuetudine, sed qui à natura ita nascatur. Cum sæpius multos ita videamus vtraque manu vtentes, vel sinistra pro dextra: vocant Græci ἀμφιδextrοι qui vtraque manu pro dextra vtitur. Homerus ἀσεροπαιον vtraque manu pariter vtentem. Aristophanes ambidextrum, ambifariam læuum. Hipponax ambidextrum, sed prius sciscitemur causam esse Medicorum scholis, ob quid id fieri contingat, vt certius quidquid præfagiat, nanciscamur. Ambidextrum fieri hominem illa ratione produunt Phisici, quod calor cordis affatim se promat in sinistrum latus, & hepatis ad dextrum, quod verò sinistra vtatur aliquis pro dextra, causam præbuerunt cor, irem & hepar: vbi horum viscerum affluentior se se vis in sinistrum latus corriuat, id verò contingere, vbi in sinistris tam cor, quam epar situm manciscatur. Mulierem verò ambidextram non effici author est Hippocrates. Retulit, & septimo libro Plinius. Ratio est ex naturæ debilitate, si enim ambabus manibus obneruorum robur viri vtuntur, optima ratione nulla mulier vtatur, sed satis habeat, si vna dextra vel modicè vtatur. Amazonidas dextram amburere mammam solitas dicunt, vt in proximam manum plus commeans alimenti, robure concitaret ei, quæ per naturam inualida habebatur. Hos ego viros nunquam rectos, vel optimos existimarem, tum quia quod præter naturæ ordinem nascitur, defectum naturæ arguit, & præcipuè circa duo præsignia viscera cor, & hepar, tum ex superabundanti calore, ob id iracundos, validos, iniuriosos, & deceptores argumentarer, nec meam opinionem fefellit vnquam experientia, cum eiusmodi viros semper tales conspexissem, & peiores homines esse, qui sinistra sola vtantur. Hyfmael Sophi Persarum Rex sinistra manu agiliore, & validiore erat, ob id ardens in crudelitate, vel ad breuissimum temporis momentum, & in Venerem pronus.

DE DIGITIS.

Cap. XXXIX.

DIGITI quinque numero, digiti pars qua flectitur nodus, siue articulus, quæ rigida constat, internodium. Arist. Animalium libro.

Digiti grossi, & breues.

Grossities digitorum, & breuitas significat insipientiam, & stoliditatem. Aristoteles ad Alexandrum. Polemon in fine operis hæc habet: Breues, & pingues digiti in pedibus stolidos ostendunt, à quo quidem vitio exēptos eos dicimus, qui corpus neque pingue, neque breue habuerint. Albert. parui, & crassi, inuidum, ferum, & audacem indicant.

Digiti breues tenues.

Breues, & tenues digiti stultum demonstrare dixerat Albertus.

Digitis manus longi.

Vt videmus superiori capite Aristot. ad Alexandrum scribens, longos digitos cum manibus longis mechanicum, sapientem, & boni regiminis significare dixit, & vbi optimum virum describit, tribuit ei longas palmas, longosque digitos declinantes ad subtilitatem. Plinius ex Aristotele prælongos digitos breuis vitæ signum esse dixit.

Vifun-

Digiti longi, molles, & inuicem distantes.

In figura Ingeniosi Polemon, & Adam. tribuunt ei simplices. Adam. molles, longos, & distantes inuicem. Plinius de picarum genere scribens, facilius discere sermonem illas dixit, quibus quini sunt digiti in pedibus. Inter nobiles, & plebeios discretionem digitorum facit numerus, qui præstant quinos in pede habent digitos, cæteri ternos. Solinus, & Apuleius. Polyxena, vt à Darete Phrygio describitur, digitis erat prolixis, sed animo simplici, larga, & dapifilis.

Digitis verò conuersis.

Digitis, qui curuantur sursum, id est qui retro curui sunt (est enim inepta, & barbara Michaelis Scoti locutio) liberalem hominem, optimæ capacitatis, officiosum, & boni intellectus ostendunt, & si minus eius doctrinam approbamus, id ratione, & experientia à veritate non abesse, sæpissimè cognouimus: argumento à contrario signo rapacium animalium. Carniuoræ enim aues, & rapaces, vt Astur, Aquila, Falco, Accipiter, & similes curuos digitos habentes, maximè rapaces sunt. Idque etiam ex apparenti more. Qui enim largi apertis manibus, & digitis retro conuersis sunt: auari, & rapaces strictas, & incuruas habent.

Digitis in manibus superflui.

Qui sex digitos in manibus habent, vel quatuor quemadmodum solet euenire, vt etiam claudi, & gibbi, aliquantum in prauitate suspecti sunt, quia minus in necessariis aberrauit natura. Est enim, vt sæpius diximus præter naturam normam. Volcatius Sedigitus in Poetica illustris habitus, dicunt appellatum fuisse sedigitum, quod singulis manibus sex digitos haberet. Sic Horatij filia sedigitæ appellata sunt. Henricus Dux Polonorum læuo pede sedigitus fuit. Fortissimè occubuit: Anna vxor eo argumento inter mortuorum cadauera inuenit. Croinerus.

Iactare digitos.

Digitos iactare inter loquendum, vehementis est natura. Socrates semper inter loquendum, agente id orationis vehementia, iactare digitos solebat, & crines vellere, vt etiam rectè Zopyrus Physiognom. iudicauerat. Erat & molliciei nota apud Ciceronem, vno digito scolpere caput.

MAGNA duo ossa, ad os, quod sacrum dicitur; apposita, ingentibus processibus pro diuersa constructione, & partium, ad quas pertinent vicinia, variam denominationem habent, nam parte, qua crura in suo sinu recipiunt, coxendices dicuntur, Græci *ισχία*. Sursum, ubi lata sunt, versus ilia, dicuntur ilium ossa, vulgus anchas vocat, de quibus præsens est sermo, ad pudenda, ossa pubis dicuntur, rectiora in viris, recurua magis versus exteriora in fœminis ne partum prohibeant.

Coxendicum ossa exterius apparentia.

Ancharum ossa, cum exterius protenduntur, fortitudinem demonstrant, & virilitatem. Rhæses. & eadem ab eo Conc.

Coxendicum ossa gracilia.

Ancharum gracilitas mulierum amatorem significat, corporisq; debilitatem, & timorem. Conciliator ex Rhæse.

DE NATIBVS. Cap. XLI.

N postrema thoracis parte nates sunt, homini tantum sunt hæ decenter comprobata, sedendi muneri peraccomoda. Arist. Animalium libro ait, subditum quasi stragulum excretoriae parti nates, siue clunes sunt, & in Physiog. *πύξις* vocat Pol. & Adam. *ισχίον*, quia eadem eisdem quasi verbis referunt, ideo sub diuersis nominibus de eadem re loquutos existimamus.

Præsens tabella muliebres nates ostendit, nam quæ scribimus facillè sibi contemplari licebit.

Pingues nates.

Quicumque carnosas pingues nates habent, molles sunt. Arist. in Physiogn. nates præpinguiores mulierum sunt. Pol. & Adam. Has Conciliator ilia vocat. Hæ molli carne circumdatæ muliebrem animum denunciant. Albertus eadem.

Osseæ nates acutæ.

Quicumque nates acutas habent, & osseas, fortes sunt. Arist. in Physiogn. Pol. & Adam. osseæ nates virorum sunt, Arist. in schemate Fortis ei dat nates contractas. Iidem duras dant. Conciliator ilia dura, solida ex ossibus discreta: ferum, & bellatorem indicant, leonit us comparandum. Albertus eadem.

Humanas desiccatas nates cum simiæ natibus comparandas adducimus, vt mutuas similitudines intueare.

Graciles nates, sicca, veluti desiccata.

Nates modicè carnosæ, veluti desiccata malignos arguunt à simili simiarum ingenio, Polemon graciles, & modicè carnosæ. Adamantius addit rugosæ, veluti eliquatæ, versipelles arguunt, tales enim habent & simiæ. Conciliator ilia hirsuta, rugosa, & exili carne circumdata, malignitatem testantur, simiis comparata. Albertus eadem.

Nates, neque rugosæ, neque leues.

Optimam igitur mediam constitutionem Aristoteles natium constituens, in figura Fortis, tribuit ei ischia, neque leuia, neque omnino rugosa, idque si ad naturalem causam referte licet, lænitas ex humiditate; rugositas ex siccitate provenit, qui igitur nates inter rugosas, & leues habuerit, temperatus erit inter humiditatem, & siccitatem fortitudinis indicium.

EMBRI inferioris bipartita constructio, crus & fœmur quod biceps est, fœmoris pars ima tibiis annectitur, superior coxendicis. Hæc homini carnulentioribus sunt, cum animantes cæteræ vacua carne habeant, nervosa sunt, ossulêta, & rigidiora, causa quòd homo solus animalium erectus est, vt facillè sustinere superiora posset, parti superiori corpulentiam dempsit, inferiori addidit. Aristoteles Animalium libro, cui *μυρῶν* dicuntur. Pol. & Adam. de iis verba non faciunt, quum, quæ de tibiis loquantur, de eisdem intelligi iubeant.

Fœmora ossea, nervosa.

Qui coxas osseas, & nervosas habent, fortes sunt, & referuntur ad masculinum. Ar. in Physiogn.

Fœmora mollia, & inarticulata.

Qui verò osseas, & carnosas habent coxas, molles sunt, & referuntur ad fœmininum. Sed Aristoteles textus in Physiogn. corruptus est, cum non osseas, sed pingues, vel inarticulatas dicere debere, nam hæc ad fœmineam naturam sunt similia, cui infert Pol. & Adam. De tibiis loquentes, & de his intelligi præcipientes, coxæ autem inarticulatae, & molles timidiore, & imbecilliores arguunt. Idem in figura Fatui improbi tribuunt ei crura crassa. Galenus de Hippocris, & Platonis decretis ait de Physiognomonia tractans, quæ laticlunia sunt, frigidiora animalia dicat, & timidiora esse consueverunt. Inferna mulierum magna ex parte crassiora sunt: virorum autem superna, cuius ratio est in frigiditate, & calore, nam frigidiori muliebri naturæ, alimenti, unde augetur corporis portio minima suggeritur, quod efficere calor potest, residens verò in imo, id corpulentius efficit, & auctius, in maribus verò contrarium euenit, siquidem caloris copia sursum defertur alimenti pars magna, vbi effectum ostendit ampliorem.

Coxa mediocriter carnosæ.

In figura Ingeniosi tribuunt ei crura, & fœmora non admodum carnosæ. Polemon, & Adamantius, id est bene nutrita.

Crura breuia.

Breuia crura maleuolos, alienisq; malis gaudentes, & inuidos ostendunt, vt ex doctrina brachiorum habemus, & ex Polemone pessimos, & malorum ministros. Selinus Baiazetis filius Tyrannus decimus, procera statura fuit, verum breuioribus cruribus, iniuriarum memorum ingenio perfidus, præcepit in auersam venerem, raròque cum peccicibus coibat.

DE GENV. Cap. XLIII.

FEMORI genua annectuntur, ibique vertebra est, quæ sedendo, vel ambulando ita se flectit, vt literæ græcæ figuram habeat, retro poplex est, anterior mola, siue patella foris adiecta est, cuius munus est iuncturam tueri, curuatur, & flexui partium præesse, facilioremque motum efficere.

Genua carnosæ.

Multitudo carnis in genibus significat debilitatem virtutis, & molliciem, & referri possunt ad mulieres, quæ genu crassæ sunt. Arist. ad Alex.

Genua rumorem facientia.

Qui *γενύκροτοι* fuerint: cinædi sunt, & ad apparentem conuenientiam refert Arist. in Physiogn. Suetianus pro *γενυκρότες* genucrassos satis ineptè interpretatur, cum *κροτός* strepitus sit, non crassities.

ties, atque per eos Ar. intelligit, quibus deambulando genua strident, & rumorem faciunt, vt articuli manuum compressi facere solent. Pol. in figura Cinædi γονάτιον κρότον, id est, genuum rumorem faciens. & Adam. γονυκρότες vocat, idem exprimens.

In subiecta tabella inspice humana genua sese collidentia.

Genua intus innuentia, & sese collidentia.

Genua, quæ intus vergunt. Pol. addit Adam. Sicut se collidentia: mulierosos, fœminatofque innuunt. Conciliator: Genua inter se complexa, vt collidantur, fœmineam naturam ostendunt. eadem Albertus.

DE TIBIIS. Cap. XLIII.

TIBIA subiacet genu, à quo initium capit, & ad talos definit, Tibia dicebatur ab Hetruscis, quia ex ossibus tiliarum musica instrumenta conficiebant, quæ tibias vocauerunt. Tibia per omnia brachio respondet, vt fœmur vlnæ, adeò vt habitus, & decor alterius ex altero dignoscatur, Græcis κνήμια dicuntur.

Tibia nervosa, & robusta.

Qui tibias habent articulatas, nervosas, & robustas, anima fortes sunt, & referuntur ad masculinum genus. Arist. in Physiogn. & ad Alex. describens ait: Tibiarum grossities designat audaciam, & fortitudinem, intelligens per grossitiem, ex barbara interpretatione, articulatas, robustas, & nervosas. Pol. & Adam. Qui articulatas, solidas, & magnas tibias habuerint, egregiam naturæ generositatem, Adamantius addit & aptitudinem demonstrabunt. Iidemque forti tribuunt crura carnosæ. Homerus Vliffem describens ait:

Cruribus, & tibiis, & ambabus manibus

Cerui-

Cervicæque forti, magnoque robore.

Iovius Sfortiam describens, ait, eum fuisse torosis, & parum teretibus cruribus, & maximè ad suram, & erat eximiæ fortitudinis, & generositatis,

Tibiæ inarticulatæ, & molles.

Quibus contra inarticulatæ, & molles tibiæ, timiditatem, & imbecillitatem arguunt Pol. & Adam. Ab his Concl. Crura mollia fœminitatis signum; Zeno Cictius, vt ex Diogene habetur, crura turgida, imbecillia, infirmaque habuit.

Tibiæ valde exiles.

Per graciles tibiæ, timiditatem, & improbitatem notant Pol. & Adam. Sed Arist. in Physiogn. in figura Timidi crura breviora ei tribuit, ex quo ipsi exceperunt. C. Caligula huiusmodi tibiis fuit, & apprimè timidus, vt diximus. Sed ad Alexandrum scribens, tibiæ gracilitatem, ignorantiam notare dixit, sed textus ex Arabica translatione malè versus est; nam si crassitiam fortitudinem notare diximus, à suo contrario exilitas debilitatem, & timiditatem indicat.

Inferior tabella tibiæ graciles, & nervosas habet, cum hircinis, & auicularibus comparandas.

Tibiæ

Tibiæ graciles, & nervosa.

Quicumque tibiæ graciles, & nervosæ habent, luxuriosi sunt, & referuntur ad aues. Arist. in Physiogn. Tibiæ si præter gracilitatem nervosæ fuerint, immodestissimam intemperantiam arguunt. Pol. & Adam. Sed Pol. in figura Luxuriosi depingit eum imbecillibus cruribus, & nervosis, & totus est vitij generis. Conc. Crura subtilia, & nervosa abundantiam Veneris indicant, cum eorum humiditas nutrimentalis conuertatur in sperma. Aristoteles Peripateticus gracillimis fuit cruribus, & luxuriosus, vt à Diogene describitur. Caligula maxima fuit ceruicis, & crurum gracilitate, vnde nec suæ, nec alienæ pudicitia pepercit. Domitianus etiam fuit deformis crurum gracilitate, quæ tamen ei longa valetudine remanserunt. Ex Suetonio. Vladislaus Poloniae Lasconogas dictus à tibiæ subtilitate fuit, & luxuriosus, vt ex Cromero habetur. Ego quamplurimos amicos habeo tibiis prægracilibus, vt auium, vel locustarum potius, quam humani generis videantur, & sunt immoderata, & inexplebilis luxuriæ.

Tibiæ, & calcanea crassa.

In figura Rudis Arist. in suis Physiogn. tradit ei crura circa malleolum crassa, carnosæ, & rotunda, à quo illustres sequaces, de tibiis loquentes, inquirunt: Tibiæ, & calcanea crassa feruilia sunt, & hominem indoctum arguunt. Has tibiæ iuxta talos Polemon in fine etiam tribuit effeminato. Sed in figura Rudis iidem crura crassa, sed non vsque ad talos tribuunt, ab Aristotile accipientes, & stulto fatuo eadem crassa crura tribuunt. Sed ne decipiantur lectores, vel addendum est, iuxta calcanea, vel intelligendum per crura tibiæ crassam à genu vsque ad calcanea. Conciliator ab his, crura & cauilla grossa, incomposita; existentes, hebetem, & inuerecundum ostendunt.

Crura circa talos carnosæ.

In figura Fortis tribuunt ei crura circa talos carnosæ, non crassa. Pol. & Adam.

Cruribus claudi.

Claudos salaces dixit Arist. Problematum libro, & affert causam. His enim, vt parum alimenti deorsum propter crurum vitiationem labitur, sic multum loca petit superiora, seque in semen conuertitur. Antianira Amazonum Regina, vt ex Theocryti interprete elicitur, in cludos, qui ad Venereos vsus implendos præpotentes essent, dixit, Optimè claudus init. Indeque natum dicitur putant in salaces cludos, quod domi tota die desidentes: perpetuò ferè Venereis intenti, agant, vt Hieronymus ad Iouinianum refert. Socrates repandis fuit cruribus. Hos improbos esse nemo est qui ambigat, quia magno membro vitiatum sunt, & præsigne est apud Medicos dogma, non est tam bona complexio, quæ si membro aliquo decurtetur, suum statum in peius non mutet. Aiunt alij, hos superioris naturæ opere infortunatos esse, ob id maximè præcauendum ab infortunatis, & diminutis, quia occultum nocumentum ferunt secum tractantibus, & tutius se homo ab hoste, quam ab infelici amico tueri. Ob id summum Aristoteles Alexandro Macedonum Regi inter præcepta memoriæ commendanda, iubet cauere, & præcauere ab homine infortunato, & diminuto in aliquo membro, tanquam cauendum ab inimico, Sed qui claudicantem non in lasciuia, sed in virtutum studio, & diligentia commutarunt, hos ex Historiis collegimus. Ardroclides Lacon crure debilis, cum bellatoribus se immiscebat, & cum ab aliquibus prohiberetur, quod parum robustus videretur, respondit. In aciem congregari eos oportere, qui de prælio cogitent, non de fuga. Romanus Cocles liberator principis terrarum populi, quum ei vitium cruris obiectaretur, per singulos, inquit, gradus admoneor triumphum mei, quippe pertinax occupatio Pontis aduersus Hetruscam vim grauius adfultantem eam illic contraxerat calamitatem. Scite igitur apud Lacedæmones ex Delphico oraculo obseruatum fuit, tunc eorum imperium casurum, quum Claudus imperaret. Vulcanus claudus à Poetis fingitur, ac Veneris maritus, id est, luxuriæ, cum hoc signo luxuriosi significarentur. Marulus Poeta claudus fuit, ex Crinito.

RARS tibiæ fura est, ea enim ex anteriore parte tenuis, & carnis expers est retro carnosâ, vt in ventrem turgescens. Græcis *ρασποννυμία*, id est cruris venter, dicitur Latinis fura.

Valdè crassæ suræ.

Quicumque tibias valdè superfluas habent, veluti parum disruptas, odibiles, & inuerecundi sunt, & referuntur ad apparentem decentiam. A quo duo sequaces. Prægnantes tibiæ in medio crassescentes, abhominabiles, inuerecundos, & luxuriosos notant. Conciliator. Crura satis prominentia tanquam prægrauida, assentatorem, intemperantem, & impudicum ostendunt. Albertus, sordidum, & feruiliū morum dicit,

Deorsum contractas, & deorsum ductas suras præfens ostendit tabella, oculis consule.

Suræ deorsum contractæ.

Contractæ deorsum suræ, fortem virum innunt. Aristoteles enim in figura Fortis tribuit ei suras deorsum contractas. Surarum prægnantia ex humiditate prouenit, vt in mulieribus videre est, quæ humidæ cum sint, prægnantes habent suras, contractæ verò, & deorsum ductæ ex caliditate, ob id viriles. Ex huiusmodi signis Laodamas collegit apud Homerum hostis fortitudinem.

*Quantum suris, humerisque, torisque
Colligere est, &c.*

Suræ sursum ductæ.

A contrario signo suras sursum ductas, timiditatis signum notare Aristot. in suis Physiogn. in schemate timidi dixit, qui tales ei ascribit.

Suræ

Sura molles.

Molles autem suræ effœminatis ascribuntur: à sexu muliebri. Albertus.

Sura moderatæ magnitudinis.

Moderatæ magnitudinis, & plenitudinis, solidæque, & discretæ adinuicem, optimum ingenium indicabunt.

DE TALIS PEDVM. Cap. XLVI.

TALIS communi quadam appellatione id omne vocamus, quod ab ima tibia ad extremos vsque digitos continetur. Arist. Animalium historia, & multiplici offe constat; cuius posterior pars calx est, de quo præfens erit sermo, in sequenti de priori. Græcis *σφυγη* dicuntur.

Tali neruosi, & articulati.

Quibus ea, quæ circa talos sunt, & neruosa, & articulata fuerint, fortes sunt secundum animam, & ad masculinum genus referuntur. Arist. in Physiogn, idemque ad Alexandrum scribens, Latitudo, ait, talorum, & tiliarum, fortitudinem innuit corporis. Duo interpretes. Tali bene discreti (Polemon addit) & solidi, generosi viri signa præbent, & in figura Fortis dant ei, quæ circa talos robusta, & ingenioso robustos talos.

Tali inarticulati, & carnosî.

Quibuscumque sunt tali carnosî, & inarticulati, molles erunt secundum animam, & ad foemininum genus referuntur. Arist. in Physiogn. Adamantij Paraphrastes. Tali molles, leuesque effœminatum. Sed Polemonis textus *λίον*, non *λεία* habet, ex Adamantio corrigendus. Rhafes. Calcaneum gracile timorem significat. eadem eius simia.

Tali valdè graciles.

Graciliores tali timidum, intemperantemque demonstrant. Adaman. scribit; sed Polemon insidiosum, & intemperantem habet, *lapsus fuit ex *σφύγων*, & *σφύγων**. Talus enim ex extremis est partium, quæ si alicui gracilia fuerint, timidum, & imbecillum significabunt, non insidiatorem.

Tali crassi, calcanea aspera, carnosî pedes, curti digiti, & prægnantes suræ.

Præpingues tali, aspera calcanea, (Adamantius crassa) corpulentiores pedes, curti digiti, prægnantes tibiæ, frequentissimè desipientes, luxuriosos, & vt Polemon addit, Dæmoniacos significabunt. Albertus, pars intra pedum, & calcanea si longa, & carnosâ sint, stultum, & insanum indicabunt, refertque sapius expertum Polemonem efficacius signum esse, si contingat vastos digitos, & humiles esse. Sed Polemon nil, nisi quod scripsimus, habet.

DE PEDIBVS. Cap. XLVII.

PEDES Græci *πόδες* dicuntur, qui fuerint diximus.

Pedes bene formati, magni, articulati, & neruosi.

Quibuscumque pedes bene formati, magni, & articulis discreti, & neruosi; fortes sunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & reducuntur ad genus masculinum. Arist. in Physiogn. Sed Pol. & Adam. Neruosi pedes, & articulati, generis, & morum nobilitate insignem præmonstrant virum. Addit Polem. qualis Hercules fuerat, & in figura Fortis tribuunt ei pedes bene articulatos. Concil. Pedum ima discreta, & articulata,

T 2

clarum,

clarum, generosum, & virile notat ingenium. Albertus eadem. Dares Phrygius Polixenam optimis pedibus fuisse dicit, & animo simplici, & dapfili.

Pedes parui, graciles, & inarticulati.

Quicumque autem pedes paruos, graciles, & articulatos habent, delectabiliores visu, quam robustiores, molles sunt, secundum ea, quæ sunt in anima, & referuntur ad fœmininum genus. Arist. in Physiogn. Teneri, & carnosiores pedes, molliores hominum mores significant. Adam. Sed addit Pol. Si & alia signa concurrant. Rhafes, & Concil. ab his. Pedes parui, pulchrique fornicatorem, & iracundum hominem arguunt. Huiusmodi pedes Homerus dat Telemacho.

Huiusmodi pedum genera subiecta pictura indicat.

Carnosi, & grossi pedes.

Pedes carnosi, & pingues significant fatuitatem, & amorem iniuriæ. Arist. ad Alexandrum. Pol. & Adam. in figura Farui improbi tribuunt ei manuum, & pedum extrema pinguia, & dura. Rhafes, & Concil. ab eis. Pedes carnosi, & duri, intellectus pravi, fatuum, & incuriosum notant. Camelo, & vrsæ pedes carnosi sunt, qua de causa longo itinere sine calceatu fatiscunt, qui stolidi sunt, & fatui perniciosi, ex Aristotele.

Pedes parui, & graciles.

Pedes verò parui, & leues significant audaciam, & fortitudinem. Arist. ad Alexandrum, sed textus ex Arabia translatione corruptus est, quæ sui interpretes habent, rectora videntur. Parui pedes (addit Polem. & graciles) veteratorem arguunt. Albertus, prætenues, & breues pedes malignum produnt hominem.

Pedum articuli generosi.

In figura Ingeniosi tribuunt ei Polemon, & Adam. manuum, & pedum generosos articulos, id est, benenutritos, idem nec nimium eleuatos, nec depressos, sed decenter formatos.

Pedes curti, & pingues.

Præmutuli, ac pingues pedes sunt immanis naturæ. Pol. Adam. Crassi, & breues pedes valde notant

notant firmum hominem, sed puto ferinum, non firmum scribere voluisse Albertum.

Oblongi pedes.

Oblongi pedes multa molientem, ac malorum artificem innuunt. Pol. Adam. Pedes plurimum prolixi dolositatis, & pernicipi indicia præbent. Conc. & Albertus. Suum Pseudolum Plautus, qui multa contra Lenonem moliebatur, nafrumque hominem describens, ait, magnis pedibus esse. Cui respondens Leno: Perij, inquit, postquam dixi pedes.

Pedes curui, & infra concaui.

Gibbosi pedes, inferne caui, prauitatis dant signum. Adam. & Pol. Sed postremus in figura Effeminati tribuit ei pedes *σκαφοειδεις*, id est, concauos, in scaphæ modum efformatos. Conc. Alb. Curui pedes, & concaui reprobis sunt, quia versutam, & malignam mentem denunciant.

Inspice in præfenti figura hominis pedis plantam planè incedentem cum vulpina comparandam.

[*Pedis planta plana, vt talis incedat.*

Quibus pars interior plantæ non concaua, sed ita planiuscula est, vt solum toto attingat vestigio, ij versuti sunt, & fraudulentis. Pol. & Adam. Similiter autem, & qui adæquatas plantas habuerint, vt quasi talis incedant, fraudulentis sint, vbi corrigendus est Polemonis textus: nam vbi Adam. *κατω δυαλα* ipse *μαλαλα* habet, vt ipsemet Polem. in fine sui libri idem recensendo habet. Qui pedis cavitare carent, vt plana planta incedant, ij fraudulentis sunt, vt ita incedat vulpis. Ab his eadem Albert. Plautus similes pedes habebat, & à simili pedum affectione nomen asciuit, nam à pedum planitie, Plautus dictus fuit, quum prius M. Plotus diceretur, vt à Sexto Pompeio habetur, & in eius Comædiis mira eius calliditas apparet.

Satis mendosè Albertus ad hæc, sed sua sententia est, Pedum ambitus cavitatis mediocris, honesti, & circumspæcti hominis signum esse. & sic visus est mediam cavitatis, & planitiei pedum constitutionem tradidisse.

DE DIGITIS PEDVM. Cap. XLVIII.

ARS pedis digiti sunt discriminata in quinque, speciem magis, quàm usum præbentes. Arist. Animalium libro.

P

Digiti curui pedum.

Quibus pedum digiti curui, inuerecundi sunt, & referuntur ad aues curuorum unguium; hos coruos, sturnos, & similes existimamus, quæ & curuos digitos habent, & impudentes sunt.

Demonstrat subiecta figura conseptam digitorum formam, & palustrum auium cum humanis pedum digitis.

Consepti pedum digiti.

Quibus pedum digiti consepti sint, timidi, referuntur ad coturnices, & aues strictorum pedum in lacubus degentes, sed Græcus textus mendosus est, nam non *ὀρυγας* legendū, sed *ortix* auis palustris non est, sed *ὀρυγας* reponendum. Sunt enim aues palustres multæ digitis pedū angustius iunctis, quasi membranosa, & timida sunt. A quo Pol. Sed vix ex textu corruptione sensus elicitur. Qui ut palustres angustis pedibus sunt, fatuos, & pauidos censebis. Et parum superius iuxta finem, qui pedum digiti parum fissi, ut auium angustorum pedum, impudicos existimabis. Sed Albertus suæ ingentis doctrinæ magnitudine frenes, ita ex his: Digiti cohærentes, & coniuncti, inui-

inuidum ostendunt. In multis amicis obseruavi digitos, in quibus intersepiens membrana ferè vsque ad primos auiculos occupabat, & timidissimos deprehendi.

Ecce suillos digitos cum humanis comparandos simul coniunctos.

Compacti digiti.

Digitos quicumque copulatos habuerint, luxuriæ obnoxios indicabis, instar sues. Polem. Suillos, & fædos mores. Adam. dixit. Concil. Digiti cohærentes coniuncti immundum notant, sus eni n, vt ex Aristotile habetur, Animalium libro inter solipedes, & bisulcos ambiguus est, à quo Plinius sues ex vtroque genere (scilicet solipedorum, & bisulcorum) existimatur, ob id fædi eorum tali.

Contracti digiti.

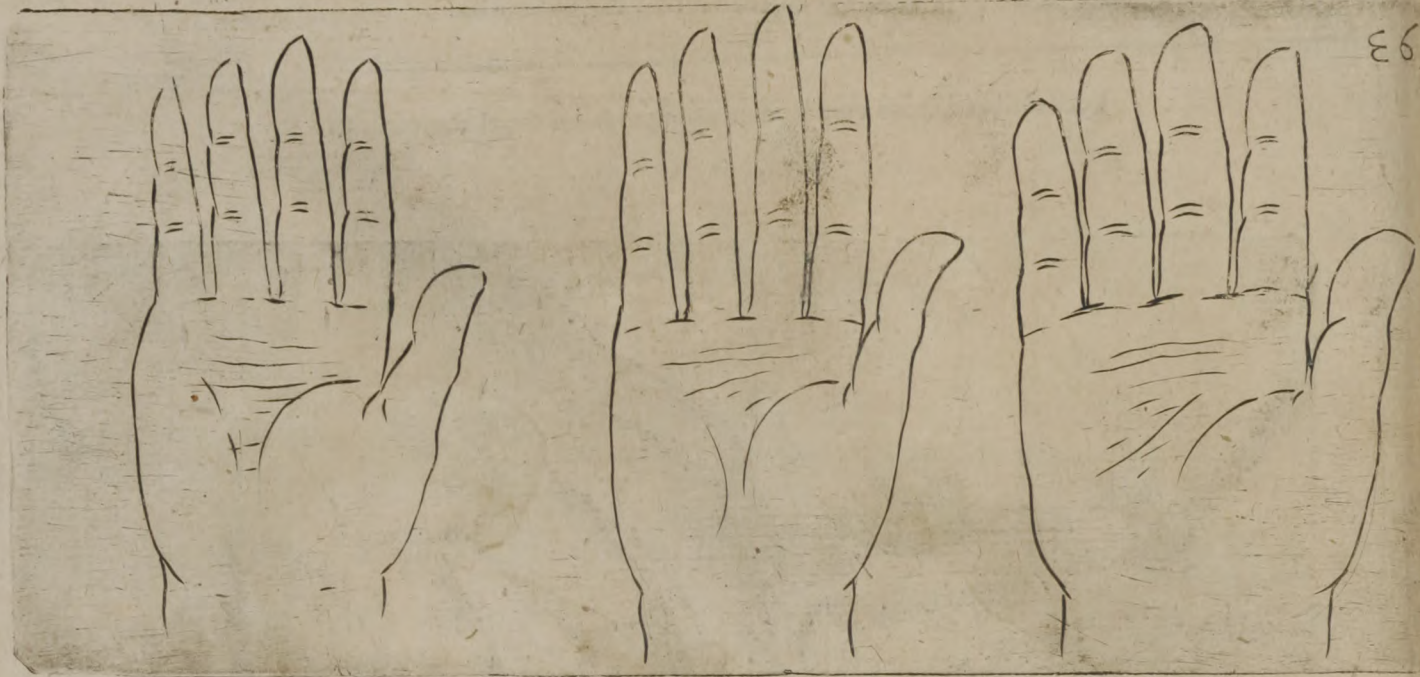
Qui contractos digitos habuerint, vafri, & perditissimorum morum sunt. Pol. addit Adam. & auari. Conc. & Alb. Digiti collecti, & conglobati, auarum, & malignum ostendunt.

Mediocriter distantes digiti.

Qui mode rato spatio à se distant, leues, & loquaces dicunt. ex Aiberto.

Subie-

Subiecta tabella digitos breues exiles, breues crassos, & exiles longos ostendit.

Digiti breues, & valdè exiles.

Digitus plus nimio breues, exilesque, paucissimi intellectus hominem monstrat Adam. Sed Polemon longos dicit, & male, facilisque fuit lapsus ex $\mu\alpha\chi\rho\iota$, & $\mu\iota\chi\rho\iota$, cum longitudo digitorum, ut videbimus paulo post, allud significet. Conc. Parui, & ténues digiti stultum monstrant.

Digiti breues, crassique.

Præmutuli, crassique digiti, temerarium, improuidum, & ferinum dicunt Pol. & Adam. insipientem, & stolidum significare dixit Arist. ad Alexandrum.

Digiti longi, & graciles.

Qui oblongos, gracilesque rudioris mentis virum figurant. Adam. addit Pol. nugatorem, & ostentatorem. Concil. Nimium prolixo, & tenues valdè a sapientia alienum indicant. Eadem Albertus, sed vicino smalè addit.

Digiti moderatè magni, & commensurati.

Si verò moderatæ magnitudinis, & commensuratæ constituerint suo; omnium optimi erunt digiti. Adam. Addit Pol. & concinnæ formæ. Concil. Digiti qui condecens fuerint speciei, & magnitudinis temperatæ, optimos mores testantur. Albertus eadem.

DE VNGVIBVS. [Cap. XLIX.]

NGVIVM forma teres, concavis tegminibus digitorum fastigia comprehendens, partim ad digitorum munimentum confert, quorum substantia carne est durior, osse mollior. Pol. & Adam. dicunt, ipsos per se infimam habere rationem, id est, minimam ex humani corporis partibus. Sed Polemonis textus corrigendus est, nam ubi $\mu\alpha\iota$, ibi $\mu\iota$ accommodandum, nam alioqui contrarium innueret.

Subiecta tabella coruinos pedes cum humanis affert; quorum similitudinem contemplare.

Vngues curui.

Quibus pedum digiti, & vngues curui, impudentes sunt, & referuntur ad aues curuorum vnguium, vt diximus ex Arist. in Physiogn. Coruus natura procliuis ad furtum, cicures enim nummos, & quaecumque possunt ex domibus in hortulis, vel latebrosis locis abduunt. Pol. & Adam. valdè torti vngues notant rapaces; sed Adamantius impudentes addit ex Arist. & quamoptimè Albertus vngues inflexi, curui, rapaces, & impudentes ostendunt, & si sunt macilentum futuram phthisim præmonstant.

Vngues longi, & curui.

Angusti, prolixiores, curuique vngues, malè sensatum, & ferinum ostendunt. Polemon, & Adaman. Cuius rationem in suis Problem. Georgius Valla affert. Natura vnguium nouere omnes è superfluitatibus esse. Naturæ enim progressum esse de calore procreatum, angustiam verò vnguium hebetudo, & ruditas sequi consuevit, quod in ipsis caliditas infima sit, nec latum efficit progressum, quo superfluitates explicentur, dilatenturque, id propterea qui sunt eiusmodi pauci coloris, & perinde hebetes, & stolidi, omnis siquidem frigiditas stuporem efficit, & hebetudinem, id est, angustos habentes vngues hebetes, & minimos ingeniosos esse contingit. Alexander Aphrodisæus dicit in suis Problematis, eos, qui tabe laborant, vngues habere aduncos. Ratio est, quia vngues corpore constant solido, tabescere nequeunt, quippe cum affici difficulter possint, quod solidum est, verum carne, vndiq; tabefacta, speciem aduncam illam ementiuntur, sensumq; decipiunt. Ego hos ad arpagones, & fures referrem, sunt enim accipitium, & miluorum angusti, longi, & curui vngues. Plautus coquos omnes fures appellat, in Pseudulo.

*An tu inuenire postulas quemque coquom,
Nisi sit Miluinis, aut Aquilinis vngulis.*

Rotundi vngues.

Valdè rotundi vngues libidinositatis indicium. Pol. Adam. Vngues rotundi in Venerem pronos declarant. Albertus.

V

Vngues

Vngues, qui carni inhæferint. sensuum hebetem, & ferinum ostendunt. Adam.

En humanos vngues imbricatos cum simiæ obuios.

Vngues breues, pallidi, nigri, & asperi.

Breues admodum, & nigri vngues, veteratorem ostendunt. Polem. Sed Adamantius valdè breues vngues veteratorem monstrare ait, & similiter, si pallidi, nigri, vel imbricati fuerint. Alb. fatis inuolutè. Breues nimium vngues pallidi, nigri, & asperi, malignum ostendunt. Ego ad simias referrem, fatis enim simiis vngues imbricati ex Plinio.

Finis Libri Secundi.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
DE HUMANA PHYSIOGNOMONIA,
LIBER TERTIVS.

P R O E M I V M.

VPERIVS post superciliorum tractationem, constitutus erat oculis sermo, sed quia ipsi nobilissimæ sunt corporis partes, & in eis præcipua Physiognomoniæ vis consistit, in præsentem librum delegimus. A prudentissimis quibusue dictum est, vt vultus animi imago, sic oculi vultus indices sunt. Alij oculos animi fores vocarunt, quia ex eis foras emicat. Ait Polemon: Oculi arcana cordis manifesta reddunt, quoniam signa, quæ in oculis cernuntur, idola sunt affectionum cordis. Loxus, referente Alberto, scribit, omnis Physiognomoniæ perfectio in oculis consistit, & oculorum signa potentiora esse cæteris, quæ in vultu conspiciantur, & si oculorum indicia confirmant illa, cæterorum membrorum tunc firma, rataq; esse dixit, si contraria fuerint, prævalent signa oculorum; cætera verò infirmantur. Plinius inquit, nulla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus, vel homini maximè, id est moderationis, clementiæ, misericordiæ, odij, amoris, tristitiæ, & lætitiæ. Profecto in oculis animus inhabitat. Hinc illæ misericordiæ, hos cum osculamur, animum ipsum videmus attingere, animo videmus, animo cernimus, oculi, ceu, vasa quædam visibilem eius partem accipiunt, atque transmittunt. Sic magna cogitatio obcæcat, abducto intus visu. Sic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante. Hippocrates. Viribus infirmis oculi caui sunt, squallidi, & decolores, robustis florido colore vigent, pleniore mole constant, & splendido humore affluunt, celerius verò in oculis, quàm in aliis partibus colorum mutatio: ob eorum munditiam, nitoremque. Galenus diuinum membrum vocat; & caput à natura factum propter oculos putat, cum illis totus conspiciatur animus, & cerebro, in quo est præcipua animi facultas coniunxit, in sinuosa recondit valle, prominentibus superciliis, vt fierent quasi vallo obsepiente ad propugnacula partium toto corpore præciosissimarum. Aphrodiseus in suis Problem. ait: Ob id nos, cum pudit oculos deorsum vertimus: quia natura oculos animi speculum construxit, quippe cum cæteras quoque affectiones animi per oculos intelligimus, videlicet quum angimur, cum irascimur, & cum verecundamur, quod cum animus personam quampiam reuerendam aspicere, liberè, atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorsum à musculis cogit, quasi oeculens partem, qua facultas conspiciendi administrari solita est. Hecuba apud Euripidè ne Polimestor ex vultu turbulento, & in festo dolos, ac insidias sentiret, faciem demissam in terram, & auersam tenet, ne aspiceret oculos Thrax, cert os animi indices, idque facere se ait propter mutatæ fortunæ pudorem, cum indecore sit scæminis impudentius viros intueri, inquit enim:

Ore aduerso te intueri pudet

Polimestor, in eiusmodi sitam malis.

Tibi enim, cui beata visa sum, me conspici pudet.

Nec te queam rectis intuere oculis.

Cæterum illud non arbitrere malevolentia tui.

Fieri Polimestor, est enim & aliud quiddam causæ, præterea lex est:

Ne scæminæ aduersæ spectent viros.

In oculis D. Bernardi angelica quædam puritas, & columbina simplicitas radiabat, tanta erat interior quies, & pulchritudo, vt euentibus signis inde foras erumperet. Tandem oculorum vsu vitam à tenebris, & morte discernimus.

VIA multifaria est oculorum consideratio, quippe de quantitate, situ, colore, motu, forma, & contuitu quoque, multiformes, truces, torui, flagrantes, graues, transuersi, limi, submissi, blandi, & similes. A quantitate incipiemus. Oculi, vt Aristotiles Animalium libro ait, subiacent superciliis, quorum partes inferiùs, & superiùs tegentes palpebræ appellantur. Pilos, qui in extremo palpebrarum ambitui adhærent, cilium nominamus. Dicuntur oculi, quasi capite occulti, vel quia anima occulta reuelat.

Tabulam Domitiani vultum delineatum afferentem adducimus, vt ex marmoreis statuis, & æreis numismatibus excerpimus, & oculatæ piscis, iconem simul, vt horum exemplo opportuniùs contempleris.

Oculi valdè magni.

Grandiores oculi ab omnibus improbantur, nam pigrum demonstrant. Aristoteles Animalium libro, & similiter ab eo Galenus in eo libro, Quòd animi mores corporis temperaturam sequantur, nam si magnitudini oculorum concinnitas desit, & operationum virtus, multam quidem substantiam, non tamè bene temperatam ostendit. Sed videamus & quid Philologi doctissimi de magnitudinis oculorum causa dixerint. Democritus Abderita propter superfluam humiditatem magnos oculos oriri ait, eius amplificationis causam humidam esse, atque eiusmodi magnitudine præditos talem sortiri naturam. Herophilus autem de calido oriri dixit, nam sic humidi, quàm calidi est amplificare, & caloris vehementia, qui in prima formatione sursum conferunt magis, copiosusque efferebatur, non oculos modò, sed os ipsum, reliquosque meatus ampliores factos ait. Galenus in libro De temperamento ambos à veritate aberrare dixit, vno, quod vnius particulæ occasione de toto corpore pronunciare sint ausi, altero quod formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas est, & particulas secundum animi mores effingit: parum meminerunt. De hac Aristoteles dubitauit, numquid diuinius originis sit. Albertus hos pigros vocat,

natu-

naturalemque causam prouenire dicit ex frigido, & humido temperamento, vt phlegmatici, & qui phlegmate abundant oculos magnos habent (sunt enim oculi frigidi, & humidi) ob id eiusmodi habentes sunt pigri. eadem Rhafes, & Conciliator, in suis verò Physiognomonicis oculos magnos habentes pigros dicit, & ad boues refert. Piscis Melanurus, oculata vulgo dictus, oculos habet secundum suæ magnitudinis proportionem maximos. Oppianus eum imbecillem, & timidum dicit, immò piscium omnium timidissimum. Hepetus segnis est, nec à suis speciebus oberrat ob timorem, oculis est maioribus quàm corporis proportio requirit. Domitianus, vt Suetonius refert, prægrandibus oculis fuit, verùm acie hebetiore, ob id minor ingenij vis, & disciplina.

Oculi magni, & liuidi.

Qui oculos magnos habent, & præcipuè si sint liuidi, inuerecundus, inuidus, piger, & inobediens est, vt Aristoteles ad Alexandrum scribens ait. Cocles verò ex se addit, timidos, loquaces, & stolidos.

Tabellam denno adducimus, vt Socratis oculos magnos, & concinnos contempleris.

Oculi magni, & concinni.

Idem ad eundem scribens, optimos oculos, & laudabilis naturæ magnos dicit, ad rotunditatem declinantes. Galenns in libro De arte medicinali, oculorum magnitudinem, sicut de capite dixit, aliquid boni, aliquid mali indicare, nam si magnitudini concinnitas oculorum adsit, & operationum virtus multitudinem bene temperatæ substantiæ ostendit, ex qua sunt conformati. Homero δειπνίς dicitur, quòd oculos magnos, non bouinos, & ob id decoros, frequensque est ei Dearum epitheton. Ceruus oculos magnos habent, & concinnos, & ingeniosus inter animalia. Grandibus oculis, & sublimibus, fulgētibus Socratem fuisse narrat Polemon. Sed Plato in Theeteto prominentibus dicit, ob id iustum, prudentem, studiosum, & amoris plenum, quem Apollo omnium sapientissimum appellauit. Neoptolemus oculis fuit rotundis, & maximus bellator, vt ex Darete Phrygio. Tiberius Cæsar prægrandibus oculis fuit, vt expergefactus noctu paulisper, haud

haud alio modo, quam luce clara contueretur omnia, paulatim tenebris sese obducentibus, erat enim corpore amplo, & robusto, fuit in eo acerrima vis ingenij in disciplinis, & militia. Huiusmodi ipse etiam oculos fortitus sum, quod Plinius nulli genitorum moralium, nisi Tiberio dixit, nam expergefactus in tenebris clarè omnia contueor aliquantisper, paulatim inde lumine euanescente.

Afert subiecta tabella vulpem è viuo delineatam cum oculis valdè paruis. Poteris etiam in anteriori contemplari paruos simiæ oculos.

Oculi valdè parui.

Oculi valdè parui, mali, & ab Aristotele improbantur Animalium libro', [& similiter à Galeno eodem loco testatum, qui si cum paruitate sociam habuerint inconcinnitatem quandam, & operationum vitium, tunc paucam simul, & vitiosam materiam ostendunt. Polemon, & Adamantius in figura Auari ascribunt ei modicos oculos. Aristoteles verò in suis Physiogn. quibus parui oculos, vt simiis, pusillanimi sunt, & refertuntur ad apparentiam. Ego vulpi referrem, aliisque animalibus, quæ paruos habent oculos, & omnia vafra, & callida sunt, Torpedo paruos habet oculos, & vafra est.

Oculi parui, & concinni.

Vt nec magnos oculos Galenus improbat, ita nec paruos, quibus concinnitas, & operationum virtus ad sit, nam paucam quidem, sed bene temperatam substantiam ostendunt, ex qua sunt conformati. Aristoteles ipse, vt Diogenes testatur, paruis fuit oculis, auctoritate Thimothei Atheniensis in libro De vitis.

Nec magnos, nec paruos ait ei oportere oculos, qui probentur. Aristoteles Animalium libro, & similiter ab eo Galenus, & vt securiores recipiendum censet. ad Alexandrum item scribens, cuius oculi sunt mediocres, declinantes ad cælestem colorem, vel nigredinem, talis est penetrabilis intellectus, curialis, & fidelis, in Physiogno. verò, Medius est oculorum status, qui probetur, qui mediocritatem quandam magnitudinis habeant castigatam. & Polemon in figura Virilis, tribuit ei aciem humidam, oculos neque magnos, neque paruos, & aciem humidam.

DE ANGV LIS OCVLORVM. Cap. II.

VNC ad oculorum partes deueniendum, & primò de angulis: Sunt enim anguli, vt Aristoteles Animalium libro ait, pars inferioris, superiorisque palpebræ, horum duplicem vterque oculus habet, alterum iuxta nasum, alterum iuxta tempora.

Oculorum anguli longi.

Si oculorum anguli iusto sint longiores, maleficorum morum notam præbent. Aristoteles Animalium libro, quod à Galeno recitatur, & Plinius ex Trogo refert idem: Quibuscumq; oculi sunt longi, maleficos esse indicant,

sed quæ de angulis oculorum Aristoteles, Plidius eum irridens, fati ipse irridendus, perperam de oculis protulit.

Oculorum anguli breues.

Breuissimi oculorum anguli, pessimos mores notare Albertus dixit, idque malitiam dispositricis naturæ innuere.

Oculorum anguli mediocres.

Galenus videns longos oculorum angulos, & valdè breues malitiam innuere: ex his infert, breues angulos, veluti inter hos medios, laudabilis esse naturæ.

Milui oculorum angulos carnosos considera, cum Tiberij Cæsaris oculis conferendos.

Ocu-

Oculares anguli, qui iuxta nasum coniunguntur carnosus, more pestuncolorum, malitiam præferunt, ut Aristoteles notato loco subdit, quod à Galeno, & Plinio trauscriptum est. Sed quid id significet, ambiguum est. Græcus Textus ait ἀνδρῶν οὐκ ἔνεστιν χρεῖδες. dicuntur à Græcis διχτέρες pestunculi, id est, conchæ illæ lictorales, sic dicti, quod muliebre referant pecten, & quia leues, & perpolitæ, Veneris pecten vocant. Quasi innuere vellet, qui in angulis oculorum nasum versus carnem habet, pestuncolorum forma. Sed Albertus Magnus aliter legit, nam verbum illud non διχτέρες, sed ἰκπυρος dicit, id est milui. Vnde qui oculos carnosos habet, ut miluus, erit malitiosus, & nequam, sed ego miluinos oculos inspiciens carnem in angulis non vidi, & puto errasse in textu Græco, à quo Vincentius in suo speculo naturali describens ait, quando in oculorum angulis erit caro, ut in miluinis oculis, demonstrat calliditatem, & desiderium decipiendi, & timorem ab altero non decipi.

DE GENIS OCULORVM. Cap. III.

GENAS dicimus palpebras superius, & inferius tegentes, quasi à genis contineantur. Hæ namque vesicularum instar tumentes, somnolentiæ, & vinositatis testes sunt. Albertus barbarè cilia vocant.

A dextris figuram inspicias, quæ supra, & infra oculos vesiculas humidas habet.

Vesiculæ oculorum infra.

Quibus autem, quod ab oculis, veluti vesiculæ dependent, ebriosi sunt, & referuntur ad passionem, ut Aristoteles in Physiogn. id est, inferior gena facile vesicarum instar intumescit. Polem. & Adam. Sub oculis vesiculæ, vinolentiæ nota. Albertus inferius cilium grossum, vinolentiam significare dixit. Suesanus malè putat Aristotelem de lippitudinibus, & superfluitatibus, veluti vesiculis ex oculis exeuntibus locutum fuisse: nam κύσίδες, Aristoteles genas vesicarum instar tumentes intelligit. Naturalis causa vinum, ut Medici dicunt, cerebrum debilitat, unde iis, qui largius merum ingurgitant, ex cerebri debilitate inferiores palpebræ prægnantes visuntur.

Vessi-

Vesiculæ oculorum suprâ.

Adhuc eodem loco Aristoteles. Et vehementer cadentibus, quæ supra oculos, veluti vesiculæ, somniculosos arguit, & referuntur ad passionem: nam somno surgentibus dependent quæ sunt in oculis. Et si ex Polemonis textu pauca ad rem accommodata leges ex Adamantio tamen restituta. Supernè vesiculæ tumentes, somnolentos indicant. Albertus superius supercilium quasi inflatum aliquantulum cadens super oculum, somnolentos significare. Causa naturalis. Medici ex humoris superfluitate id euenire autumant, vel per se, vel è somno surgentibus, utroque argumento nobis insinuant somni esse amatores, quod Galenus in Arte medicinali non tacuit, frigida enim, & humida cerebri temperies, somnolentos, & capitis destillationibus obnoxios reddit. Ouidius somnium describens:

„ tarda que Deus grauitate iacentes,
Vix oculos tollens, iterumq; iterumq; relabens,
Summaq; percutiens nutanti pectora mento.

Vesiculæ oculorum, infrâ, & suprâ.

Ex supradictis Adamantius infert, vtraque oculorum vesicula superior inferiorq; tumens, vtrumque significat. Polemonis textus vix sententiæ vestigia feruat.

Genæ sanguineæ, & crassæ.

In fissura Inuerecundi Aristoteles ascribit ei palpebras crassas, & sanguineas. Polem. & Adam. apertas, & crassas. Rhafes. Cuius palpebræ grossæ, iuuerecundi. Sanguinolentiam palpebrarum prouenire dicit è sanguine indigesto grosso, vt in senibus, & ganeonibus.

DE PUPILLIS OCVLORVM. Cap. IIII.

SVNT etiam & pupillæ oculorum partes, Aristoteles Animalium libro ait: Oculorum humor, quo videmus pupilla est; circulus, qui circundat, orbis est, albugo verò orbem circundat. Plinius inquit: Mediam oculorum carnea fenestruit pupilla, esseque ait gentes in Triballis, & Illyriis, ex Ifigoni sententia, qui pupillas binas singulis in oculis habeant, qui visu effascinant, interimantque, quos diutius intueantur, iratis præcipuè oculis, & eorum malum facilius sentire puberes. Dicitur pupilla, Isidoro teste, quia ibi paruæ imagines à nobis videntur, & paruuli pupilli dicuntur, vel quia pura, & impolluta est, vt puella.

Tabellam apposuimus, in qua hircum videbis cum latis pupillis.

Pupilla oculorum magnæ.

Qui latis habent oculorum pupillas, eos prauis moribus obnoxios dixeris. Sed Adamantius laxatas foraminum pupillarum stultos, & rectius notare dixit, nam oues, & boues, & quæcumque animalia stulta sunt, eandem aspectus aciem latam habent. Idque mihi frequenti experientia comperit. Latarum pupillarum naturalis causa humiditas est, argumento quod crescente luna, crescit in omnibus humiditas, & tunc præcipue crescit pupilla.

Ecce Ichneumonem ad vivum effigiatum adducimus, qui adhuc sedula cura diligentissimi nostri Ferdinandi Imperatori adseruatur, in quo parua pupilla deteguntur.

Pupilla oculorum parua.

At qui paruas pupillas habuerint, cum & huiusmodi serpentes ichneumones, simia, vulpes, caeteraque, quae angustis sunt pupillis, & improbe astuta sunt, tales ad eorum similitudinem maligne machinantes iudicare queas; Pol. eandem confirmat Adamantius. Albertus quidem serpentes, hyana, vulpes, & vniones, siue testudines, quae margaritas ferunt, pupillas habent paruas, & qualis beluarum harum animus, talis erit hominis, qui eas habebit. Sed pro Ichneumone satis imperite vniones habet, & rudior expositio est, siue testudinis. In hoc obiter adnotatur paucis verbis multiplex error, qui testudines vniones ferre dixit, & oculos amplos. Sed occurrit turpi Veneris obnoxios me obseruasse pupillas habere, argumento fortasse ichneumonum, hyanarum, perdicum, coturnicum, gallorumque, haec namque animalia malefica, insidiosa, mascula; vtuntur Venere, ex Aristotele, & Aphrodiseo. Ichneumoni, inquit Aelianus, vtriusque sexus participi, a natura tributum est, vt & suo semine grauiditatem, & parum aliis afferat, & ipse quoque nomen ferat. Quod de hyena idem scripserunt, qui in pugna, cum inter se pugnant, victi fuerint, ea bellicae offensionis nota inuruntur, vt & in viliores sexum censeantur, & muliebria patiantur; contra ij, qui superiores in bello euaserunt, victos subigunt, & simul suo semine implent, at victi ex ea male a se pugnata pugna, hoc praemio afficiuntur, vt ex patribus, qui iam ante fuissent, matres reddantur. Libido perdicum maxima, dum incubat famina, calibes mares pugnam inter se conferunt, victus in pugna victoris Venerem patitur, ex Aristotele, Atheneo. Et Trogius de gallis prodidit, qui omnes angustas pupillas habent.

Pupilla oculorum mediocres.

Optimam describens pupillarum qualitatem Adamantius. Qui bene sunt animis affecti, secundum oculorum rationem, decentes pupillas habent. Albertus. Si cui moderati sunt pupillae orbis, fortes sunt.

Pupilla prominens.

Qui pupillam foris prominentem habent, cum totius substantiæ latitudine demens est. Rhafes.

Pupillarum orbes inæquales.

Diximus iam de pupillarum magnitudine, nunc de orbibus, scilicet eorum æqualitate, & inæqualitate. Qui impares habent pupillarum orbes, stolidos dixeris. Polem. Adam. nefarios dicit, & rectius; sed Albertus iniquos. Anastasius distortus dictus fuit, quod pupillis oculorum dissimilibus, altera nigriora, altera magis ad glaucum colorem declinante, de Deo non rectè sentit, multis molis orthodoxorum ecclesias affecit, erga earum præfectos implacabilis, & crudelis.

Æquales pupillarum orbes.

Optimè Adamantius addit, quæ Polemon omiserat. Qui verò æquales habuerunt pupillarum rotationes, amici erunt iustitiæ.

Pupillarum orbes se circumuoluentes.

Adamantius habet, quod Polemoni excedit, vel studio omisit. Qui pupillarum orbes circumuoluentes, tanquam insequentes, habuerint, nefarij.

Pupillarum inæquales orbes, & nubes cærulea, viridis, discolor, tenebricosa eorum fronti super supercilia insideat.

Si præter id signum (id est inæquales pupillarum rotationes) nubs cærulea, viridis, vel discolor eorum fronti insederit, scito eos à Dæmone omnis genere nocumento lædi, Polemon. Eiusmodi maculæ combustam bilem atrâ ostendunt, quæ instrumentum est fraudis, insidiarum, dolorumque, omniumque maleficarum operum.

Pupillarum orbes inæquales, & circumcurrentes.

Si autem nubs ipsa superciliis insederit, & orbes pupillarum eodem modo comitentur, iniusti sunt, & præsertim si ipsi oculorum orbes semper eodem modo vagi circumcurrant. Polem. Sed Adamantius ferè aliter. Si superciliis nubs non insideat, sed circum pupillas orbes circumcurrant, oportet considerare an eodem modo semper currant, quod est indicium eos nefaria opera moliri. Albertus aliter habet. Quorum pupillæ in girum aguntur, obseruandum est vtrum ambæ vni-formiter agantur, nam cuius oculi sic mouentur, sceleribus, & facinoribus deturpantur.

Pupillarum orbes conuersi, coniunctim se mouentes.

Qui conuersos orbes circa pupillam habuerint, coniunctim se mouentes, iniusta moliuntur, eaque mala consilia perficiunt, ad quæ animi furor concitat, quasi à peruerso quodam Dæmone exagitati, omnibus odio habenrur, ac propterea alia, atque alia cogitantes nihil perficiunt, sed cuncta peruertunt, horum oculi arcana manifesta reddunt, quoniam signa, quæ in oculis cernuntur, idola sunt cordis affectionum. Polemon. Sic habet Adamantius: Si in motu circuli conuertuntur, & interim statum aliquem, vel motum accipiant, ab his certè nihil agitur, sed tamen illi sunt iucunda opera nefaria, & modo facere cupiunt, modo metu, & pigritia detinentur. Alert. Cùm autem variè mouentur oculi, vt modò inuoluantur, & modò currant, & modò interquiescant, significant iam talia animo reuoluisse, sed nondum esse perpetrata.

VNC de oculorum positione, scilicet prominentia, & cauitate, nam nonnullis ipsos natura ad interiora impegit, quidam quasi à sua sede prominuli visuntur. hæc malitiam, vel bonitatem, reliquarum qualitatum oculi augent, vel minuunt.

Asininos oculos prominentes quarito supra.

Oculi multum prominentes.

Oculos, qui sese extra mittant. Aristoteles Animalium libro improbat, & similiter ab eo Galenus. Polemon, & Adamantius non omnes turgidulis oculis præditos, laude dignos censet. Rhases inuerecundos, loquaces, & stolidos facit. Medici oculorum prominentiam ex anteriorum ventriculorum cerebri humiditate prouenire autumant, vel debilitate, ob id fatuitatem innuere. Ex fatuitate, & inuerecundia, loquacitas nascitur, ob id Plinius hos hebetiores putat; ratio, quod quanto oculus eminentior, eo plus distat à cerebro, scilicet ab eius principio, & ob id ab eius decenti dispositione. Aristoteles in Physiogn. vbi ex aliqua hominis, & eius partium similitudine ad asinum de ingenio pronunciat, aitque fatuitatem innuere, & ad asinos refert, quorum oculi plurimum foras eminent. Refert etiam ad apparentiam, ad Alexandrum scribens, ait: Qui habet oculos similes asinis, insipiens est, & duræ ceruicis. Possunt etiam, & ad ranas referri, nam homines in alienis negotiis explorandis plus æquo solliciti, quique assidue singulorum facta, dictaque percontentur, videntur meritò à natura hos oculos sortiri, quasi emissitij, vt facillè contuendi omnia curiositatem præferant, & eiusmodi oculi vt plurimum dolosos, stolidos, ineptos, & importunos demonstrant, vt rana. Galenus in libro De melancolia, hos prominentes oculos, & coniuentes prouenire ob spirituum crassitiem, vt & crassa labra. Albertus. homines oculos exorsum prominentes habentes, pessimos dicit.

Oculi prominentes tremidi, foveatique.

Prominentes oculi, quibus in circuli speciem tremor circumducitur, aut contra veluti castrorum fossa circumdederint, dolosi hominis signa interpretantur Polemon, & Adam.

XXII

Alexan-

Alexandri Magni iconem apponimus, uti ex marmoreis statuis, & æreis, argenteisvè numismatibus excerptissimus, in quo oculos sursum vergentes contempleris.

Prominentes sursum oculi.

Omnes erecti oculi leonis ferociam, vanitatem, & insaniam denotabunt, ex Polemone. Adamantius verò ingluviem arguere dicit. Conciliator insatiam. Id puto hos auctores dixisse à similitudine oculorum Alexandri Magni, qui sursum prominentes habebat, ob id leoninam ferociam demonstrare, ebrietatem, usque ad insaniam, ad quam historici omnes propensum fuisse dicunt, bibacissimus quidem fuit, ut qui temulentus, sapius duos totos dies, noctesque cubans, crapulam edormiret, & cum poculum, quod duos congios capiebat, proposuisset, Proteæ id præbuit, ille verò sumptum, multis laudibus regem profecutus, exhauit, cum omnium applausu, ac paulo post poculum idem postulavit, rursusque Alexandro propinans id hausit, rex autem generosè quidem ebibit, sed perferre non potuit, in pulvinar reclinatus, & poculo è manibus dimisso, ac iam inde morbo correptus, interiit. Ex Athenæo. Albertus verò. Si autem oculi sint moderatæ magnitudinis, humidi, perlucidi, magnificum hominem, ex magnarum rerum cogitorem, & perfectorem declarant, aliquando iracundiam denotant, & vino deditum, iactatorem, & cupidum gloriæ ultra humanam conditionem, & talium oculorum putant Alexander Magnus fuisse. Summa autem omnium vitiorum in huiusmodi oculis ad superiora conuersis, est insania.

Oculi deorsum prominentes.

Veri autem deorsum, tanquam concidentes, immites, & implacabiles denunciant. Albert.

Oculi prominentes sanguinei.

Petulcos, & sanguinolentos oculos, ebriosos, gulonesque indicare dicunt. Sed Conciliator fati ineptè ex Polemone, & Adamantio, timidos, & instabiles dicit. Cocles hanc descriptionem cum superiori confundit.

Oculi prominentes caesi.

Prominentes caesos oculos in quouis prospexeris, iniquos, & incompositæ mentis viros censeas. Pol. Adam.

Oculi prominentes cum grauosis supercilijs.

In profilientibus oculis, si supercilia grauarint, certior erit dementia. Pol. Adam.

Oculi prominentes sicci.

Si trementes oculi ad aridiorem naturam vergant, ad cædes propensos existimabis. Polem. turgidubs, & paruos Adamantius dicit. Ego cum Polemone assentirer, cum inferius de prominentibus paruis scribat, & quotquot huiusmodi facinorosos homines videre contingit, omnes prominentibus siccis oculis præditos inspexi: oritur huiusmodi oculorum siccitas ex cerebri siccitate, & ex melancholia adusta, quæ horum causa est facinorum.

Oculi prominentes parui, & igniti.

Sed oculi prominentes parui, ignitiq;e, inscium denotant, & debilem, re, & dictis, ex Polemone, & Adamantio.

Oculi magni prominentes, & humilis obtutus.

Oculi sublimes, magni, fulgentes, atque humilis obtutus, ostendunt iustum, prudentem, studiosum, amoris plenum, quales habuisse dicunt Socratem, sed Adamantius dicit, altos, bene formatos, & humidos.

Oculi prominentes parui.

Oculi si parui fuerint, & prominentes, vt oculi cancrorum, stultitiam, & stoliditatem significant, & qui suas sequuntur cupiditates. Rhafes.

DE OCVLIS CONCAVIS. Cap. VI.

DIXIMVS de prominentibus, nunc de suis contrariis, concavis. Galenus in Prognosticis ex siccitate prouenire dixit, qui quanto humidiores, mollioresq; sunt, tanto citius cauantur: quin etiam spiritus animalis copiam participant, & item caloris non parum habent, quibus deficientibus merito contrahuntur, id verò cauitas oculorum est, & libro De visibus, cōcauitati oculorum commune est accidens tristitiæ, vigiliæ, & curarum. Dicunt alij ex nimia caliditate, & siccitate prouenire, quæ oculorum musculorum humorem desiccant, idemque euenire ex adusta melancholia, quæ non nisi dolosos, timidos, & stolidos facit.

Oculi concaui, & parui.

Concaui oculi, & exigui, dolosos hominum mores testantur Pol. & Adam. hominibus infidiosos, inuidia, & amulatione tabescentes, Rhases idem confirmat. Vnde hic duo oculorum mala consideranda veniunt, concauitas, & paruitas, quæ ex eadem eueniunt causa. Galenus ex siccitate prouenire dixit, & caliditate, sed quando ex cholerae adustione proueniunt, siccitas, & caliditas, tunc pessimæ naturæ signum præbent, nam melancholici semper comes timor, ob id timidi semper, & meticulosi, & melancholici humoris adusti natura est hominem reddere ad omne facinus propensum, sed ex timore retrahitur, & fit dolosus proditor, & infidiosus. Aristoteles Animalium libro optimè hos cernere censet in genere brutorum, qui in cavitatis recessu oculos habent. Aquilæ oculos valdè profundos habent, & acutissimè vident, quod acutissimi omnium intuendo sint, ratio est, quia visibiles spiritus in profundo magis aggregantur, & hinc virtus visiva fortior, & lux à maiori quantitate recipitur. Suetonius concauis oculis Caligulam fuisse scribit, inde maleficum, ac peruersæ admodum mentis extitisse meminit. Introrsus recedentes oculos, & atroci, vipereoque obtutu scintillantes, & igneos habebat Cæsar Borgius Dux Valentinus, quos nec amici quidem contuendo ferre possent. Erat Tamerlanus ore, recedentibus oculis, semper minaci, qui propter inauditam animi feritatem, atque sauitiam, portentosasque vires, orbis terror, & orientis clades appellaretur.

Oculi concaui, parui, & sicci.

Sicciores oculi præter supradicta mala, infidelitatem notant. Polemon. Sed Adamantius perfidiam notare. Polemonis interpret hæc omisit. Idemque in figura Stulti fatui pessimas omnes oculorum notas colligerunt, tribueruntque ei exiguos, siccos, caliginosos, & nitentes.

Veritus ne eiusdem tabulæ copia, neququam ludo mulierum, aut puerorum ioco parata, vel librum onerarent, vel lectoris animum fastidium ingereret, hanc ut repetitam oblitteratam reiecissim: ni præsentis exemplo necessariam cognovissim.

Oculi magni, & concaui.

Oculos cuique, qui concaui sunt, ut à turpitudine absint, magnos esse oportere dixerunt Pole. & Adam. Vetus Aristotelis interpres ita transfert. Quibus verò plus concaui oculi, mansueti, referuntur ad boues, quod sibi aperte contradiceret Aristoteles, nam dixit alibi: Quibus valde concaui malignos esse, ut simiæ, qui parùm cõcaui, magnanimi, ut leones. Sed oportere esse oculos neque concauos, neq; eminentes: oculi ergo plus concaui quomodo erunt? Est auctor, qui dicat. Quibus admodum caui, mites, ad boues relatos, etiam malè. Præterea si bouis oculos inspiciemus hæc non quadrabunt. Textus Græcus οὗς ἐπιπλεον πραὸς ἀναφέρεται ἐπὶ βοῦς sed illud ἐπιπλεον, non plus, sed pleniores significare, ut si diceret, oculi caui, qui maiores sunt, mites esse, ut si quis bouum oculos inspiciat, id videat.

Oculi concaui, ut aqua in vase se mouentes.

Quos autem concauos, ut aqua in vase se mouentes inspexeris, si magni sint: haud prauæ naturæ virum, nisi alia intercesserint signa iudicato. Pol. & Adam.

Oculi concaui, & intenti.

Oculi defixi obtutu in imo hæreutes, probos mores indicabunt. Polemon. In Adamantio nusquam adsunt.

Oculi concaui, intenti, fluidi.

Prædicti oculi si subterfluentes, dolosiores ostendunt. Pol. Adam.

Oculi concaui intenti, & fluidi cum mollitie.

Si prædicti oculi cum mollitie quadam fluidi fuerint, dementem indicabunt. Polemon. Sed Adamantius cum humiditate fluidos dixit.

Oculi neq; prominentes, neq; concaui.

Nunc optimam describentes oculorum qualitatem, dicunt Aristoteles, & reliqui. Quorum neq; eminentiam oculorum, neq; concauitatem laudamus, medius utique habitus præstabit. Hos Animalium historia laudat, & notam optimorum morum præbere, ut medius status inter trementes, & concauos. Idemque in suis Physiognomicis. Quibuscumque oculi parui, concaui sunt, ij magnanimi sunt, & ad leones referuntur. Albertus. Hominum verò alij oculos extrorsum prominentes, aliis introrsum conditi, aliis medio situ collocati, & hos perspicacissimos esse, leuique ac sedato ingenio. Milesius Philosophus. Oculi verò qui ad neutrum horum declinant, sed medium quoddam inter extrema tenent, optimi vsquequaque putantur, tales eorum, quibus visuntur, præclaros mores notant.

Oculi in longitudine visus positi.

Qui habent oculos extensos cum extensione vultus, est malitiosus, & nequam. Aristoteles ad Alexandrum. Ex quo Rhases. Qui oculi in corporis longitudine positi fuerint, callidum, & deceptorem denotant: naturalis ratio esse potest, quia naturaliter in humana specie oculi secundum corporis latitudinem situati sunt, & si in longum acciderit, monstrum præferunt, & monstrum in corpore, monstrum in animo, sunt qui dicantur ex nimia cerebri caliditate provenire. Rhases alibi. Oculi in latitudinem recedentes Parthorum oculis similes, corporis humiditatem designant. Cocles hos deceptores, & timidos dixit, nam propter spirituum igneitatam, & cerebri discrasiam, continuo exoptant mala perpetrare, ex quo deceptio, & inuidia. Eiusmodi quoque oculos habuisse dixit Hieronymus in Sauanarolam: caput paruum, & pineatum, nasum aquilinum, labra grossa, colorem faciei humidum adustum, caput caluum, & adeo calidum, ut sufferre non potuerit supra linteamen, pilosissimus.

DE COLORIBVS OCVLORVM, Cap. VIII.

DE oculorum coloribus loquemur, sed ut intelligatur de qua colorata oculorum parte loquamur, repetendum ex Aristotele primò De historia animalium, quod tres sunt oculi partes, pupilla, quam Græci *νοσόν* dicunt, orbita illa nigra, qua videmus, quam nigrum etiam vocamus. Album, siue albugo in duabus oculi extremitatibus, & tertia orbiculus in horum medio locatus. Pupilla in omnibus animalibus nigra est, vel ad nigritiem tendit, quod in omnibus similibus; nisi quod aliquibus purior, vel impurior videtur. Sed orbiculus ille in omnibus animalibus, homine, & equo exceptis, in sua cuiusque specie unicolor est. Nam boues hunc nigrum habent, caprae medium, oues aquilum, vel aquilinum, at in hominibus, & equis magna est varietas. Sunt enim albi, nigri, caprini, cærulei, fului, & subfului, immo omnium animalium solus homo omnes colores in oculis habet. Nec solum in omnibus hominibus variat color, sed etiam diuersis ætatibus, nam libro Generationis ait Aristoteles. Puerorum oculi omnes sunt cæsi, at deinde in eum colorem mutantur, in quibus futurus est, quod in reliquis animantibus non videtur. Solus equus homini in hoc similis, ut demonstrat Problematum libro. Cuius ratio est, quia in utroque maior morum variatio, quam in cæteris. Sed cum hominis cerebri complexio ab equina differat, oculi etiam inter eos differunt. Nos de oculorum multiplicitate tabelam more nostro proponemus, quo sermo noster dilucidior fiat. Oculorum colores sunt vel simplices, vel misti, de mistis loquemur, ubi de simplicibus loquuti fuerimus. Simples vel splendentes, vel clari, vel obscuri, nunc de simplicibus. Aristoteles in Problematibus tres esse colorum varietates dixit, nigrum, cæsum, caprum, & caprinum. Sed quia Græca oculorum colorum nomina non paruum difficultatem peperere, de singulis clarè, & particulariter scribemus.

Oculi cæsi albicantes.

Nos reiecta illa Galeni glauci coloris diuisione, utpote à nostro proposito aliena, glaucum colorem in tres partemur. Primus multum luminosus est, ob id inter splendentes colores à Gellio numeratur. Latini cæsum dicunt à claritate cæli, vel aeris cum splendet, non à cæruleo colore, ut aliqui putant, Itali *bianchiccio* vocant, quasi albicans, is color in oculis infantium, cum nascuntur, visitur, ut diximus ex Aristotele. Altera species glauci est, quæ quasi ad croceum colorem declinantes,

clinans, potissimum in noctuarum oculis cernitur, quas Græci γλαυκὰς dicunt, & ab huius animalis nomine sibi nomen comparavit. Virgilius glauca salicta dixit. Tertius magis ad viriditatem herbarum accedit. Sed si nos rectè animi prognostica noscere velimus, oportet ut eas, unde oriuntur cognoscere. Empedocles horum colorum causas ad elementa referebat, & glaucum colorem ex multo colore nasci, nigrum ex intemperata humiditate, quæ dominatur, dixit, ob id cæsi noctu vident, ex ignis multitudine oculos clarificante, nigri oculi ex ignis priuatione, & aquæ multitudine interdiu vident, noctu visu priuantur, medius color ex horum mediis. Huic Aristoteles astipulare videtur in libro Problematum, cum dicit, quod qui versus Meridiem habitant, nigris oculis sunt, & qui versus Aquilonem cæsijs. Cæsius enim color ex calore proficiscitur, inquit, interius abundante, nam ijs, qui Arcton colunt, calor interius ab exteriori frigore coercetur, qui verò Meridiem, propter aeris circumfusi teporem obuium, calorem continere nequeunt, sic qui relinquitur humor nigrescit. Inquit, propterea oculorum colorem corporis colorem sequi, nam qui Aquilonem habitant, cum colore sint albi, oculos quoque cæsius habent, qui verò ad Meridiem vergunt, cum & ipsi nigri sint, etiam oculos nigros fortiuntur. A Galeno in Arte medicinali quatuor enumerantur huiusmodi colorum causæ. Magnitudo cristallini, eiusdem splendor, & claritas, tertia situs, id est maior, vel minor prominètia, quarta tenuitas vel paucitas humoris aquei, qui in pupilla consistit, quod hæc opinio paucis arrideat, discutiemus. In oculi dissectione videtur crystallinus humor purus, & magnus, non tamen oculus glaucus perspicitur, sed niger, id quæ facile experiri poterit. Præterea magnitudo, & splendor Aristoteli vnica causa est, nam crystallinus nulla, ut opinor, ratione, claritatem, & colorem glaucum generat, nisi quia modicè splendet, & multum illuminat, vitanda est ergo multiplicitas. Aristoteles Empedocli obiicit, quod visorium ex aqua sit, & quia rationi consentaneum est, ut ex eo humore sint oculi, ex quo proficiscuntur. Ergo colorum causa erit ex aqueis humoribus, & ex quibus constat. Unde quinto Animalium glauci coloris has docet causas: nam humoris paucitas glaucum colorem causat, copia nigrum. Conducit præterea pelliculæ corneæ leuitas, & splendor, quæ si plus iusto excesserint, ad glaucedinem commutat. Sed præcipua causa humoris copia, vel paucitas est, sed quis humor sit ille, ab eo non explicatur, putamus autem humorem intra vitreum contentum, quia aqueus est, id quæ etiam à Galeno assumitur, à cuius paucitate, & arefactione proficiscitur affectus ille glaucedo dictus. Confirmatur id, quod glaucos oculos habentes de die minus vident, cum lumen interdiu multum sit, & oculi cæsijs motum illum à multo lumine factum non sustineant, contra, qui oculos nigros habent, interdiu magis, cum humorem multum habeant, multo indigent lumine, ut clarescant, mare etiam cum modica aqua est, clarescit, & fundus perspicitur, sed ubi multa est, nigrescit, & lumen ad fundum non penetrat. Sed huic opinioni recentiores anatomici non assentiunt: aiunt enim colores illos à tinnicæ vucæ coloribus nasci, quæ in anteriori parte semper variè tingitur. Auerroes in suis Colliget ex cerebri complexione provenire dixit, & cæsitatem illam ex cerebri frigiditate, & propterea paucitatem digestionis; est & similis color aquæ. Aristoteles enim huiusmodi colorem, quinto De generatione ex imbecillitate provenire dixit, quia partes nuper natorum imbecilliores sunt, ob id cæsitatem imbecillitas est, igitur color hic cæsius albicans timiditatem arguit. Galenus libro De morbis vulgaribus, glaucos ex frigido, cæsius ex humido oriri dixit, alios frigidi, & humidi temperamenti esse. Comparemus, inquit, iam cum his infantes, Scythas, Gallos, & Germanos, qui planè temperamento sunt humidior, frigidior verò non citra controuersiam. Empiricus quidam vnaquæque cum his Lycus hæc sine inquisitione prætereunt. Hippocratici quidam cæsum esse signum calidi temperamenti quidam fieri dicunt, sunt qui neutrum addant. Aristoteles in suis Physiognomonicis ait. Quibus oculi glauci, albi, timidi sunt, quia videtur color albus timiditatem significare. A quo Polemon. Ex cæsijs color, qui ad albedinem vergit, timoris est. Nero oculis fuit cæsijs, & hebetioribus, quod peius erat, ob id præ cæteris timidissimus, ut ex Suetonio habetur. Diuo Augusto equorum modo glaucos fuisse Plinius scribit, supraque hominis albicantis magnitudinis, quam ob causam diligentibus spectari eos iracundè ferebat. Sed hæc falsa esse faciè existimo, tum quod Augusti mores optimi, spectati que fuere, cuius notæ morum contrarium indicant, tum quod à Suetonio clarissimo historico aliter eius oculi describuntur, immò contrariè. Inquit enim, oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam extimari volebat inesse quidam diuini vigoris, gaudebatque si quis sibi acrius contuenti, quasi ad fulgorem solis vultum submitteret.

Oculi casij crocei.

Secunda species oculi casij, quam descripsimus, ea est, quæ ad croceum colorem inclinant, ut in noctuæ oculis videmus. Hi oculi sylvestres, & ferinos mores ostendunt. Polem. Oculorum cæseitas agrestem hominem testatur, sed ea quæ ad bilem vergit, plura enim animalium sylvestrium rationis expertium cæsiis oculis sunt, nam cicura ferè omnia nigricantibus oculis inuenies: A quo Adamantius, Glauci oculi, sicci, astrestes, & iniquos accusant, bili quidem tincti sunt, sed non cærulea. Polem. & Adam. capite de oculorum cenchris *ιυχροί*, dolosos homines notare dixerunt. Ptolemæus Philosophus cæsiis oculos crudelem hominem, & deceptorem notare dixit, nam hic color dominium cholerae arguit, cum maxima adustione. Rhases. Oculi qui habent citrinitatem, ut croco tincti esse videantur, pessimos significare mores. Glaucos oculos habebat Sylla, sæuos, & acerbissimos, quibus terribilem reddebat aspectum, unde agrestis, & sæuus à Plutarcho describitur. Cæsiis oculis fuit Sfortia, unde sæpius in agrestem iram, & sæuitiam incidebat, à Iouio descriptus.

Oculi casij cum paruis pupillis.

Cum minimas acies oculi glauci habuerint, illiberales, versipelles, auari potius, quam alij reperiuntur. Adam. Vbi Polemonis textus, non integer, ait enim: Parui oculi, paruas pupillas habentes, illiberales, versipelles, & auaros significant.

Oculi casij sicciore.

Oculi glauci sicciore, iniustos homines arguunt, à bile exagitati sunt, sed non cærulea. Conciator. Glauci sicci feroces mores pariunt, nam si cæsius color per se agrestes parit mores, & siccus insuper fuerit, ex adusta siccitate, peiores euadunt.

Oculi casij viridantes.

Erat species cæseitatis illa, quæ ad viriditatem accedebat, scilicet olearum. Polemon. Qui autem oculos habent, similes viriditati olearum, fortes viri sunt. Huiusmodi oculorum cæseitate præditus erat Patroclus, ut Daretis Phrygij testantur monumenta, qui fuit robustissimus.

Oculi cærulei.

Ex iis, quæ primo De generatione Aristoteles dixit, cognoscimus cæruleum colorem ex humorum multitudine provenire. Cum nigro parum differat, & ut mihi videtur etiam species est glauci coloris. Cicero De natura Deorum cæsiis oculos Mineruæ dicit, cæruleos Neptuni. Equus Neptuni glaucus erat: id quod ob colorem maris, epitheton est maris color glaucus, & marini Dei quoque. Polem. Cærulei oculi, cum humidiores sint, præstantiores sunt, quam cæteri communes, & dolosum hominem significant. Adamantius aliter. Cærulei oculi humidiores valde sunt, & præstantiores cæteri aliis. Galba cæruleis oculis fuit, ob id sæuus, auarus, & dolosus.

Oculi cærulei, magni, stantes, & splendentes.

Cærulei oculi, Polemon inquit, humidi, stantes, virum optimis moribus præditum indicant, & etiam animosum. Ab eo Adamantius. Oculi cærulei humidi existentes, stantes, splendentes, magni, optimam hominis naturam, & animositatem præferunt. Sed in textu *ἀλαμπής*, litera *a* tollenda est, utpote addititia. Hæc eadem Aristoteles ad Alexandrum scribit, Cuius verò oculi sunt declinantes ad cælestem colorem, vel nigredinem, talis est penetrabilis intellectus, & fidelis. Cæruleus hic color est medius inter album, & nigrum, & temperatam monstrat cerebri complexionem, & sic bonum ingenium, & hominis naturam, & est priuatus adustione cholerae, & melancholiae. Hos oculos Homerus, cæteri que Poetæ, Mineruæ fortitudine, & prudentia insigni tribuunt, & ob id Glaucopis dicta, id est cæsiis oculos habens. Diodorus scribit aera nominatum esse Pallada, aer autem coloris est glauci, vel cærulei. Alij Mineruam Glaucopim dictam *διὰ τὸ λαμπρὸν, ἢ περιβλεπὸν πρὸς ἀρετὴν*, quod virtus illustris sit, & conspicua. Alij Glaucopim dictam, non quod

quòd oculos glaucos habuerit, sed formidolosos, cum glauci dicantur leones regij. Traditur à Pausania, fuisse Athenis Palladis statuam glaucis oculis ex Lybica fabula. Siquidem ex Neptuno, & Tritonide palude natam Deam fuisse, atque ex argumento glaucos ei oculos fuisse, caruleos Neptuno. Philibertus Aurantius caruleis oculis fuit, belli cupidus, strenuus, & acer bellator, adeoque ardenti, feruidoque ingenio in hostes irruerat, ut ægerrimè periculo elaberetur; inusitata, & prodiga liberalitate fuit, ut regna non sibi, sed militibus acquireret.

Oculi nigri.

Dixerant prius Pol. & Adam. cicura animalia nigrorum esse oculorum, & mansuetiora esse, sed sylvestria esse glaucorum, ob id agrestium morum, illa mansueta, & timida, simplex enim nigredo timidos facit. Diximus etiam Aethyopas nigros oculos habere, & esse timidos. Panthia ex Philostrato, nigros oculos habebat. Philocrates Plautinus, macilento ore, acuto naso, albo corpore, nigris oculis, subruffus, aliquantum crispus, cincinnatus.

Oculi valdè nigri.

Oculi valdè nigri, timidi sunt, color enim valdè niger videtur timiditatem significare. Arist. in Physiognom. Sed eo melior Polem. Valdè niger in oculis color callidos, & dolosos arguit Adamantius timidos, & dolosos. Hos ego quoque ad Aethiopes referrem, qui nigris oculis sunt & deceptores. Auerroes quarto Colliget, oculi nigredinem ex cerebri caliditate provenire scripsit, quæ fit per excessum decoctionis, significatque adustionem terrestrium partium, ex quibus doli proficiuntur.

Oculorum aquilus color.

Aquilus color Græcis *ἰσάνθητες*, quasi aquinus dicitur. Gaza aquinum vertit, Medici aquaticum: dictus est aquilus, non ab aquila, sed ab aqua. Hic color maiorem humoris copiam arguit, quam caprinus, & cæsius dicitur à claritate cæli & caprini, & accedit ad colorem illius aquæ, quæ media est inter claram, & atram. Nos Neapoli vulgò brunum dicimus, alij fuscum, siue subnigrum. Hic color maximè in ouium oculis cernitur, & ob id ouinus, ea ratione dici posset, quæ caprinum antiqui dixerunt, qui in caprarum oculis cernitur, quia hic color in ouium oculis reperitur. Ego stoliditatem arguere dicerem. Huiusmodi colore fuit Augustus.

Oculi flavi.

Altera nigredinis species ad flauum colorem declinat, est enim flauus color, qui virginum, & puerorum capita sæpè ornat, atque in maturis frugibus elucet, vnde flaua Ceres. Galenus in libro De methodo medendi decimo loquens. Vinum, inquit, quod non admodum splendet, sed pallescens, fuluum est. Sed si vini flauities claritatem habet, flauum est. Aristoteles in Physiogn. Quibus oculi valdè nigri declinant ad flauum colorem, animosi sunt, idque ad decentiam refert. Pol. & Adam. Oculorum color subflauus robustum, & magnanimum notant, huiusmodi colorem Græci *ξανθὸν* vocant, vel *ὑποξανθὸν*. Fuit Cæsar, ut ex Suetonio habetur, nigris, vegetisque oculis, quasi ad flauum accedentibus, vigilantibusque, micantibus, & veluti exilientibus, sui que elati animi signa præbentibus.

Oculi fului.

Cum flauus color ad nigredinem vertit cum splendore, dicitur fuluus, nam vnus color non est, sed ex vtroque constat, & quoniam niger color, & flauus splendens pulcherrimum reddunt oculum, Græci *χαρπύον*, quasi gratiosum dicunt, Latini rauum, licet Horatius rauam lupam dixerit, cum sit lupa nigri coloris, cineritio commixti. Gaza apud Aristotelem fuluum traduxit. Hic color iu oculis leonum, & aquilarum, & vulturum clarè cernitur. Aristoteles pro splendenti sub flauo accepisse videtur. Rauum colorem iu arietum, & canum oculis laudat M. Varro. Porphyrius rauum, fuluum esse dicit. Aristot. in Physiogn. Quibus non glauci oculi, sed charopi, animosi, referuntur ad leonem, & aquilam. Auerroes in suis Colliget ait: Varius color medius est, & intelligit per variū caropum, & demonstrat vltimam temperiem decoctionis, & est minor quàm illa, quæ fert nigredinem, & maior, quàm illa, quæ fert subalbedinem. Rhases. Oculi omnibus meliores

res sunt varij, medij inter nigrum, & album, etsi non sint multum radiosi, neque rubedo, neque citrinitas apparet. Pol. & Adam. Optimam describens ingeniosi qualitatem, tribuit ei charopos oculos, lucidos, & humentes, & modestos, qui etiam color temperiem præfert, caropos oculos, neque splendens, neque humidus. Fronto canes pastorales laudat fuluos oculos habentes, vt leones, Philostratus Rhodegunes pulchritudinem describens ait, oculos ei fuisse mixtos è fuluo in atrum, fuit & magnanima. Constantinus Magnus leoninis fuit oculis, gratiosis, id est, charopis, continentia ad frenandas cupiditates perfectissima ornatus, perfectus, & bellicosus.

Oculi caprini.

Ex extremorum oculorum temperatura etiam caprinus color nascitur, vt Aristoteles Animalium libro caprinum, & fuluum medios colores ponit, & in Problematis caprinum solum. Hic à claritate glauci coloris cadens, in squaliditate se recipit, est sanè color sordidiusculus, & aliquo modo vinosus, & flauescens, sic dictus, quod in caprarum oculis cernatur, hic ad cernendi claritatem primatum obtinet, & optimorum morum iudicium esse affirmat Aristoteles in suis Physiognom. *διοντι*, id est vinosi coloris oculi, stolidos indicant, & ad capras referuntur. Sed ego non *διοντι* sed *αίγαρι* legerem, nam ægopos oculos subglaucos intelligerem, & caprinos. Præterea idem Aristoteles libro De generatione quinto ait. Quorundam animalium oculi rufi, cæsi, nonnullique caprini, vt Gaza latine reddidit, sed quæ Aristoteles Animalium libro dixit, aduersantur iis, quæ in Physiogn. dixit, & ob id hunc librum Aristoteli adscriptum putant. Sed animaduertendum quod Aristoteles capris dixit, puto ouibus adscribendum: nam oues oculos aquilo colore habent, & ab eodem genus ouile amens habetur, & moribus stultissimis, & omnium quadrupedum maxime ineptum. Repit in deserto sine causa, hyeme obstante ipsum sæpè egreditur è stabulo occupatum à niue, nisi pastor compulerit abire, non vult, sed perit desistens, nisi mares à pastoribus educantur, ita reliquus grex insequitur: quibus verbis videmus fatuitatem ouibus ascribere, & capris prudentiam: cum ipsemet sexto Historiæ dicat. Capræ prudentes sibi opitulari videntur, nam & in Creta Insula capras syluestres transfixas sagitta herba dictamnium quarunt, hac enim spicula in corpore eiciunt; animalia itaque, quæ secundum vniuersum genus facta dicuntur, nulla prudentia commendantur. Adamantius, splendentes oculos capræ tribuit, & ob id stupiditatem. Rhases eiusmodi colore oculos stupiditatem significare dixit. Athenæus. Quibus hominibus caprini sunt oculi, iis acutum naturæ visum esse, moreque probissimos.

Oculi subrubri.

Quibus oculi supererubescunt, stupidi sunt ob iram, idque ad passionem referas, quia iis, qui in iram exaggerantur, erubescunt oculi, idemque Aristot. in Problematis rationem affert, quare irati oculis maxime erubescunt, quia præsidium natura in eam partem, tanquam violatam transmittit, quæ & sensu, & metu facilius est, nam & in metuendo calor eam partem maxime deserit, Alexander Aphrodisæus hæc. Quoniam ira sanguinis cordi suffusi, & callidi spiritus feruor est, hic agitur vt tenuis ad caput effertur, atque ad oculos, quoniam pellucidi sunt, se ostendit, & vapores ascendunt sanguinei, vnde facies quoque rubicunda existit. Homerus iram excandescentem Antinoum ita describit.

„ *olli flamantibus anxia curis.*

„ *Corda tument, rutilus ardescunt lumina flammis.*

Et alibi:

„ *Ardentes candebant lumina flammæ.*

Auerroes suis Coiliget, ait: Oculi rubei, cum venis rubeis, significant complexionem cerebri calidam, vidimus sæpè homines adeo efferatæ iræ, vt stupeant, & à se alienentur, quibus non solum oculos, sed totum oculi album sanguineis venis refertum: Vnde prouerbio fertur. Hic habet sanguinem in oculis, id est, iniurias non fert, quin ulciscatur ob iram. Aristoteles, & Polemon hunc colorem *ὑπεροικον* dicunt. Polemon etiam, & Adamantius in capite de oculorum cenchris, sanguineos oculos *αιματωδεις* inconsultos, & feruidos in operibus demonstrare dixerunt. Aegyptij hominem impudentem designare volentes, ranam pingunt, hæc enim non alibi sanguinem habet, quam in oculis. Porro qui illos sanguine resperfos habent, impudentes dicunt. Constat musca in capite tantum circa oculos sanguinem habere, & doctores impudentiæ signum faciunt, sic & Aegyptij in f. flam, impudentem, & incommodam semper existimabant.

Cicero

Cicero contra molestum, & impudentem iuuenem dixit. Abige muscas puer.

Oculi subrubri sicci.

Addunt Polem, & Adam, ficitatem, vnde quos subrubros, & ficos oculos habere noueris, securius iudicare poteris valdè esse iracundos. Albertus oculi cum rubore sicci, iracundorum sunt.

Oculi subrubri, humidi.

Idem si humidus videris, inquit, & rubificant, ad vina propensum hominem iudicabis. Albertus. Si rubent oculi cum humore, ebriosos notant.

Oculi igniti.

Quibus ignei (*νεφάδες*) inuerecundi sunt, & ad canes referuntur, à quo Adamantius. Igniti oculi, & canini; impudentiam demonstrant, introducit Homerus, Achillem Agamenoni probo versantem, se esse impudentem, & timidum, oculos caninos, & cerui possidere cor dixit,

Ebrie luminibus canis, effrons, pectore cerui.

Sed in figura Impudentis procacis intuitus oculos dixit. Apud Hesygium, & Varinum impudentissimus, & inuerecundus animus caninus dicitur, ob fixum, & impudentem aspectum. Aristogion Cydimacli filius canis vocabatur propter audaciam: & Cynici philosophi dicti sunt ab ingenio canino, impudente, audace, & contumace, vt qui publice, non priuate, quem vellent, tanquam adlatrantes reprehendebant, Euripides introducit Polymnestorem Hecubæ vaticinantem in canem conuersuram ait.

Canis habens ignemicantes gerens oculos.

DE VARIIS OCVLIS, ET PRIMO DE GRANITIS CAP. VIII.

IXIMVS huc vsq; de simplicibus oculorum coloribus, nunc de mixtis, seu varijs. Portio igitur illa oculi, quæ interioret pupillam, & album, si vnicolor est, duobus modis erit, nam vel orbiculus ille varijs punctulis variegatus est, albis, nigris, rubris, pallescentibus, vel diuersicoloribus circulis distinctus. Dicemus primo de ijs, quibus inspersa tanquam miliacea grana, quæ Græci cenchros dicunt, mox de alijs. Sed dicet fortasse quispiam, vnde tam varij colores in oculis? quibus respondendum, quod oculi diaphoni sunt, rareq; substantiæ, ideo per eos visui spiritus transparent, vt in menstruata muliere videre licet, quæ speculum bene tersum visu suo sanguineis maculis inficit,

Oculi maculosi.

Deteriores oculi sunt, ait Aristoteles ad Alexandrum, qui habent maculosos orbiculos, nigros, vel rubricantes circumquaque, quia talis homo deterior est omnibus alijs, & reprobis. Rhafes ab eo. Pupillæ in quarum circuitu similitudo margaritarum apparet, inuidum, verbosum, & pessimum odendunt: & si oculus varius fuerit, pessimi erit ingenij. Quot quot adhuc nobis videre licuit homines huiusmodi oculos sortitos, fœdis maculis inspersos, omnes proditores, homicidas, infidos, & irreligiosos fuisse memini. Aristoteles scripsit, hyæna, & vitulus marinus mille colores in oculis habent, & hyæna omnium fraudum plena est, & insidarum.

Oculi parui, & varij.

Varij, (sed Polemon imbecilles) & parui oculi, quæstuosiores sunt, seruales, & adulatores, & auari, alia dicentes, & alia facientes, & in his occultè gaudent, quamuis ipsis nil emolumentum eueniat, & in summa omnia lucri gratia agere nequitiam abstinere, nisi quatenus præ formidine deterreantur, huiusmodi homines sunt imbecilles sicut lepores; cum & ipsi similem oculorum speciem retineant.

Oculi fului cum æqualibus calculis.

Si huiusmodi calculi æquales in fuluis oculis extiterint, agresteitatis, & iracundiæ nota, & valdè iniuriosos, & adulteros notant. Adamantius.

Oculi

Oculi fului cum inaequalibus calculis.

In eisdem oculis calculi maiores, vel minores mitiores mores demonstrant. Polemon aliter habet. In fuluis oculis calculi maiores, sauiiores, minores verò, mitiores mores ostentant.

Oculi nigri cum sanguineis calculis.

Sanguinei calculi in nigris oculis, venenorum ministrum indicant. Adamantius, sed in Polemone desunt.

Oculi nigri cum pallidis calculis.

Pallidi calculi in eisdem oculis, mangones, & venenorum propinatores ostentant. Adam. nec in Polemone hæc adsunt.

Oculi varij cum calculis cæruleis, & flauis æquidistantibus circa pupillam ordinatim currentibus.

Oculi varij Adamantius, imbecilles Polemon, magis in fuluis, quam in cæsijs fiunt, & adhuc do varijs loquor oculis, cum circa horum oculorum pupillam, cærulea milij magnitudine, & alia flaua ordinatim inter se æque distantia, sicut monile circa pupillam currunt, eiusmodi oculi dolosum, & furtiuum ingenium, maxime inter omnes oculorum species significant. Addit Adamantius solertia, & intelligentia fati illis est, sed sunt mendaces. Addit Gesnerus De animalibus libro, hoc ideo euenire, cuiusmodi lapores sunt, sed nescio vnde exceperit, cum Adamantius non id habeat.

Oculi nigri cum calculis igneis, albis, sub albicantibus, pallidis, igneis admixtis, sanguineis, vel extra rotam circumferentiam nigredo igni admixta subalbicans non valde ignea, vt longe nigrum representet.

Vtriusq; scilicet Polemonis, & Adamantij textus mihi non videtur illæsus, sed quod ex utroq; percipere potuimus, scribemus. Fului oculi nigrorum species sunt, nam nigredo eos decorat, si in oculis nigris ipsi calculi visuntur, ignei, albi, subalbicantes vel pallidi, vel aurei igneis admixti, vel sanguinei, vel sunt qui in eiusmodi nigra oculorum specie calculos non habent, vel extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admixtam, vel calculos subalbidiores, tum valde igneos, vt à longe nigros representet tales, generosos hominis mores, prudentes, taciturnos (Adamantius iustos) bonæ indolis, & magnanimos iudicabunt.

Oculi magni, commoti micantes, cum calculis pallidis, igneis admixtis, & cæsijs, & aspicientes vt irati solent, & palpebras referent, & subluceant velut ignis.

Magni oculi commoti micantes, aspicientesq; vt irati homines solent, & palpebras referent, omnes hi incommodi sunt, hæc enim luporum syluestrium, & aprorum species est, etsi subalbicantes fuerint, vt ignis, & circa hos calculi crocei igneis admixti cum alijs cæsijs, omnino, vt superius dixi cum ad luporum syluestrium, aprorumq; naturam accedant, crudeliores, agrestiores, & rapaciores habendi sunt. Adamantij textus defectuosus est, vel studio breuis, cum calculorum non meminert, ita enim habet. Magni oculi, & commoti micantes, iracundis similes, & palpebris apertis patuli, quales in lupis, & apris apparent, omnium pessimi, crudelissimi namq; & maximè syluestres, & rapacissimi sunt.

Calculi quadrangulati forma ignei: instar ignis sublucentes, & præter hos alij pallidi, igneis permixti, & circuli cæsi, & cærulei pupillam ambiunt.

Reficiemus Polemonis textum ex Adamantio, dilaniatum. Quibus verò non ignei calculi rotundi, sed valde ignea quadrangulati forma grana, instar ignis subluentia fuerint, præter hæc calculi pallidi, igneis permixti, & alij cæsi, & circuli sanguinei, & cærulei pupillam ambiunt; pessimi sunt. Conciliator ab his. In quibus gutta uehementer rubida non omnino rotunda, sed ad quadratam formam accedentes, & subluceant uelut ignis, & intus post ipsas guttula pallentes, uel glaucæ circuli pupillam foris ambiunt, sauius oculis animus occultitur, qui ferarum omnium atroci-

atrocitatem excellit, hi facinorosi sunt. Hos oculos puto Ezellinum de Romano habuisse, humani sanguinis inexplebilis, sed Iouius eum vipereis oculis; atroci pallore, & ferali fronte fuisse scribit, qui plusquam barbaro more, & ferro, & flammis vrbes, & multa corporum millia excidit. Ioannes Maria Vicecomes, vipereis oculis, & venenum spirantibus fuit, saeuus princeps, in suos ciues inaudita crudelitatis carnificinam exercuit, praegrandes, & voraces molossos humana carne nutritos fera immanitate, quos odisset, discerpendo obijciebat, incredibili horrore populi.

Oculi mediocres.

Rectus igitur oculorum status, probi viri iudicium affert Pol. Adam.

DE OCVLIS CVM VERSICOLORIBVS CIRCVLIS. CAP. IX.

ALTERA est species versicolorum oculorum, non qui varijs distinctus est punctulis, sed orbiculus, qui pupillam & albuginem interiacet, varijs circulis discolor est, vt qui pupillam ambit, subniger, qui verò in externa parte album contingit, subalbicans sit viridis vel alterius coloris. Ioannes autem Tzetzes dicit Alexandrum varios oculos habuisse caesum vnum, nigrum alterum.

Oculi imbecilles cum candidis circulis.

Qui imbecilles oculorum circulos habent, paulo candidiores, eorum omnium, quos dixi maxime sunt imbecilles, & pauciori obnoxij. Polemon, & Adamantius.

Circuli varij coloris.

Quibuscunque non fului calculi sunt, sed orbita variegata in oculis, fraudulentiores sunt, Adamantius, textus Polemonis hiat, quia desunt signa.

Oculi humidi cum circulis sanguineis, angustis, nigris, altero supra igneo.

Si sanguinei circuli fuerint, considera colorem, & circuli magnitudinem: si circulus angustus & niger, alter vero supra igneus, in humidis oculis, si nihil in ipsis appareat alienum, magnanimum virum, prudentem, iustum, bonae naturae, & supra filios amantem, Adamantius, quia ex Polemonis textus vix quidquam intelligi potest.

Circulus inferior viridis, superior niger.

Si autem viridis ambitus, superior vero niger, dolosum, iniustum, pecuniae furem, & turpiter cum mulieribus conuersantem. Polem. Adam.

Sicci oculi cum circulis coloris iridis.

Si autem varij coloris fuerit, similis colori mali punici, & aridiores, vanum hominem indicant. Polem. sed aliter Adamantius. Circuli varij coloris, iridis colores referentes, in aridioribus oculis: luxuriosum manifestant. Albertus aliter. Si interdum sint circuli tam varij, sicut est arcus in nube; & si haec varietas est in siccis oculis: insaniam profitentur.

Oculi humidi cum circulis iridis coloris.

Varij coloris circuli iridem referentes, in humidis oculis: fortitudinem, animi magnitudinem, integrum eloquium, & rectum consilium indicant, idem. Albertus si autem circuli iridis coloris in humidis oculis fuerint, non longe sunt ab insania constituti, verum aliquando magnificentiam, & sapientiam veritatis ostendit, iracundiores, & circa venerem proniores tamen sunt.

Oculi asperiores cum circulis iridis coloris.

Si oculi truces fuerint, & in eis circuli iridis coloris reperientur, ad iram, & ad venerea opera propensum iudicabis, idem.

Z

DE

SEQVITVR dicamus de splendore, qui obscuri, & clari, & splendentes oculi fuerint. nam sicut claritas, & splendor, optimam præfagiunt morum qualitatem, ita obscuritas iniquam. Hæc demum qualitates in alijs se permiscentes, scilicet paruitate, squalliditate, & similibus, malitiam eorum adaugent. habemus Libro de morbis vulgaribus, oculorum splendores multa de corpore posse demonstrari, nam si robustum, florido colore oculi apparent, & splendido humore affluunt, at si malè, pallidi aut imbecillus: luminosus spiritus è cærebro in oculos proficiscitur.

Oculi tenebricosi.

Tenebricosos oculos habentes: omnes impudentes iudicat Polemon, sed incommodos Adamant. esse dicit.

Oculi aridi, tenebricosi.

Aridos oculos, obscuros: superbos Polemon, infidos Adamantius dicit.

Oculi parui tenebricosi.

Si parui, & obscuri fuerint oculi, dolosi, malorum artifices, mutabiles, & multiplicis animi. Conciliator ait. Ad eorum augendam nocentiam nil refert magnitudo, vel paruitas, sed minores maiorem augent malitiam.

Oculi caliginosi, tenebricosi.

Qui squallidos Polemon caliginosos, Adamantius, habuerint oculos, dolosos, perfidos, & intemperantes iudicato.

Oculi discolorati.

Qui oculos discoloratos habent, timidi sunt, & ad passionem referuntur, quia qui timet, pallidus fit. Ego per oculos discoloratos, vti conualescentes habent, intelligiorem, qui inæqualiter colorati sunt. Arist. in Physiognom. in libro Problematum reddit rationem. In metuendo color deserit partes extremas, & maximè oculos. Polem. & Adamant. in figura Timidi oculos ei ascribunt turbulentos.

Oculi truces.

Mahometes secundus Turcarum Imperator, profundis ac trucibus oculis fuit, ijsq; minacibus, crudelis, & naturæ immanis, octingenta mortalium millia occidisse creditur, sed remota illa sæua atrocitate, æquus fuit.

Selynus decimus Turcharum Imperator prægrandibus ac truculentis oculis, & intuentibus, mortem prope spirantibus, sæuus, armorum crepitu gaudens, ingenio perfidus, asper, immitis, & atrox. Solimanus Solimani filius trucibus oculis, sæuus in victoria, fractus in aduersis, fæderum ruptor, sub æolus.

Selinus nonus Turcarum Imperator ferocibus oculis, & ore truci fuit, insitam suo animo diram sæuitiam ostendit, qui in sanguinem gentilium suorum immaniter defauijt, vt etiam de extinguendo filio cogitasset, vt immanitate feras anteiret, monstro quàm homini similior, qui animo plusquam tartarico nemini suorum pepercerit.

Oculi fædi.

Est & oculorum species veluti obscura, turbata, squalens, nebulosa, subliuida, & vt ita dicam cadauerosa, sæua immanis, & mortem minitans, qualem sicarij, & carnifices præferunt, hi semper insidias, cædes, & facinora minitantur.

Salustius insignis historicus Catilinam fædis oculis fuisse scribit, & animo fuit impuro, scortator, adulter, sacrilega, ganeo, infidus, scelestus, & occisor. Eiusmodi fædos oculos habuit Nero, vt à Suetonio describitur, quod suæ tyranniæ crudelitatis, & impiorum morum non leue fuit argumentum.

Oculi obscuri, humidi, & iustæ magnitudinis.

Oculi obscuri, humidi, & iustæ magnitudinis; constantem, disciplinæ habilem, ingeniosum, verecundum, timidum, & ferè purum hominem testantur. Pol. Adam.

Oculi lucidi.

Contrarij supradictis tenebricosis oculis sunt clari luminis oculi, quibus si contradixerit aliud nihil, optimos mores præferunt. Pol. Adaman. Eadem conciliator, Arist. De partibus libro, oculorum claritas, ait, ex humorum claritate procedit, & animalia quæ subtilem habent sanguinem, prudentiora sunt. Augustum oculos habuisse claros diximus, & nitidos, fuit & optimis moribus, ingenio, & militari disciplina præcellenti. In Bartolemeo Liuiano viridi, & peracres oculi erant, innatæ virtutis indices, quantum enim excelsio, efficaciq; ingenio valeret, facile ostendit, nam pertinaci industria, singulari labore, maximaq; vigilantia ad summos militiæ honores ascendit.

DE OCVLIS SPLENDENTIBVS. CAP. XI.

DE oculorum coloribus dum verba faciunt Pol. & Adam. de quodam splendore loquuntur, quem vocant *καρμασδίζου*, id est, incertus, & discurrens splendor quidam, non qui in politis gemmis, sed per politis lapidibus marmoreis, vt in iaspide, porphyrite, & huiusmodi lapidibus conspicitur. Adam. huiusmodi splendorem in capræ oculis reperiri scribit, & ob id stoliditatem quandam significare. Plinius oculi capræ, lupiue splendent, ignemq; iaculantur.

Oculi splendentes.

Oculi splendentes, & magnum lumen habentes, hominem furis se oblectantem indicant. Polemon. At Adamantius aliter, oculi splendentes stupiditatem arguunt, ita enim aspicit capra. Rapacitas à lupo, quia & lupo, & capræ oculis splendent, sic vterq; optimè dixit.

Oculi splendentes cæsi, sanguinei.

Quoscumque splendentes, & luminosos inspexeris oculos, cæsi, & sanguineos; in negotijs feruidum, & vesaniæ proximiorẽ audaciam iudica. Pol. Aliter Adam. Splendentes oculos, etiam si ipsis lux aderit, non bonos iudicat; huiusmodi etiam splendor in cæsijs, & sanguinolentis oculis, feruidum in negotijs peragendis, & ad quæuis audentem, vt propè furori proximus sit.

Oculi splendentes fului, cum lumine.

Si in fuluis oculis etiam splendor inerit, tales pauciori obnoxios dicas; quippe omne negotium pertimescentes, cuncta suspecta habent. Pol. Adam.

Oculi nigri, splendentes, subridentes.

Qui eiusmodi oculos nigros, & subridentes habuerint, ad omnes turpitudines venientes. Ex iisdem.

Oculi toruè aspicientes, splendentes.

Oculi humidi, si toruum contueantur, animosos, fortes, furiosos, iracundos, actionibus properos, temerarios, timidos ad dicendum, & in summam nequissimos homines iudicandos censemus. Polemon. sed rectius Adaman. loquitur. Oculi si toruum contueantur, molesti; siquidẽ humidè aspiciant, animosos, fortes, furiosos, rectè loquentes, actionibus properos, temerarios, inelegantes, & secordes.

Oculi splendentes sicci.

Aridi oculi prauos, & scelestos notant. Ijdem. Galen. siccos, & diros oculos iudicia esse cæli, & sicci temperamenti, ob id scelesti.

Z 3

Oculi

Oculi splendentes parui & concaui.

Si huiusmodi oculi concaui, & exigui fuerint: peiores sunt, tametsi prudentes existant, sunt insidiatores, & dissimulatores propositum, & omnia simulantes, & omnia cupientes. Polemon. Aliter Adamantius, si exigui & concaui fuerint, peiores, crudeles, insidiatores, simulatores, & omnia cupientes. Textus Polemonis corrigendus, ubi *ὀμωκαὶ φρόνιμα* legendum *ὀμωφρονες* ex Adamantio.

Oculi splendentes, quibus funiculus imminet, supercilia aspera, & palpebræ erectæ.

Etsi eiusmodi oculis funiculus imminet, & supercilia aspera, & palpebræ erectæ sint, fortitudinem absque consilio, & malitiam, & audaciam significabit. Polemon. Ex Adamantio ita textus conigi potest. Etsi huiusmodi oculis funiculus imminet, supercilia aspera, & palpebræ erectæ, fortitudinem cum consilio significabit.

Oculi splendentes, quibus funiculus supereminet, aspera supercilia, & palpebræ erectæ, & aspectus trux, & amarus.

At quibus tum funiculus, tum palpebræ, & supercilia deposita fuerint, erit aspectus asper, & amarus, peiora hæc, quam quæ diximus signa erunt. Pol. Aliter Adamantius. Quibus autem tum funiculus, tum palpebræ, & supercilia, non ut diximus, erunt, aspectus autem asper, & amarus, omnium pessimi.

Oculi splendidi.

Qui splendidos oculos habent, luxuriosi, ceu qui gallos, & coruos hac parte referant, Aristoteles in Physiognomicis. Ego autem ad passionem referrem. nam per coitum oculi splendent. Polemon fornicatorem tum in maribus, tum in feminis insublimibus corporis partibus comprehendit dixit, scilicet in oculis, & supercilijs, qui si lucentes fuerint, ita ut voluptate repleti videantur, libidinosos arguunt. Adamantius autem. Oculi splendentes quales habent aues, venereos ostendunt. Oculi testudinis maximè longè, lateq; fulgorem iacularetur, quorum pupillæ candidissimæ, & splendidissimæ quum existant, eruuntur, ut auro includantur, vel monilibus imponantur. Aelianus. Sed quæritur, cur in re venerea turgent, & lucent oculi? An quia genitale illud semè ab vniuerso excernitur corpore, maxima tunc & agitatione conflata humiditate, & in oculis ob illorum perspicuitatem manifesta sit. Adde etiam quod ab eisdem aliquid etiam excernitur; argumento quod qui veneri nauant operam, hebesunt oculi, manciq; efficiuntur. Ad id quoque alludit Ouidius in Arte amandi,

*Aspicias oculos tremulo fulgore micantes,
Ut Sol in liquida sæpè refulget aqua.*

Oculi humidi, fulgentes.

Oculi humidi splendentes, ut aqua; hominem bonis moribus præditum denotant; Polemon. Adamantius. Oculi tamquam guttæ splendidi nitoris relucentes, compositos mores, & graues iudicant. Albertus.

DE OCULORVM MOTV, ET PRIMO DE STANTIBVS. CAP. XII.

NUNC de oculorum motu agetur, ut qui fixi, mobiles, rigidi, trementes, & conuiuentes, aliæq; motus species recensentur. Aueroes Colliget quarto. Motus, ait, velociores oculorum ex cerebri caliditate; tardiores verò ex frigiditate proueniunt.

Oculi stantes humidi.

Homines stantibus præditi oculis, & humentibus, pauidi sunt. Pol. & Adam. & In figura Mansueti eum constantis intuitus faciunt. Albertus. Oculi qui cum humore stant, timidi.

Oculi

Oculi stantes sicci.

Si rigidi, & aridiores oculi fuerint, perturbationum plenum hominem ostendunt; Pol. sed stolidum dicit Adamantius, Albertus insanitæ inditium dicit.

Oculi stantes, & pallidi.

Oculi stantes, & pallidi: insanos Polemon. bardos, & stupidos Adamantius ostendere dicunt. Alb. si oculi stant sicci, & pallidi: attonitam mentem ex insaniam notant.

Oculi stantes cæsi, obscuro.

Eum, qui cæsi, stantes, & citra perspicuitatem oculos habebit, nec tibi amicitia arcta coniungito, nec vicinum exoptato, & itineris comitem habere vitato, ut qui dolosus sit, & semper alterius calamitati viugilans. Pol. Adam. sed Alber. Oculi glauci, non splendore micantes, dolosum, audacem; & alterius calamitati vigilantem ostendunt.

Oculi stantes, & supercilia eleuantes, & suspicantes.

Quoscunq; supercilia sursum eleuare, & spiritum ab iritintis trahere inspexeris, prauis consilij homines, seuos, & iniquos censeto. Polem. prauis consilij; Adamantius, imprudentes, insipientes, & iracundos. Idq; etiam ex apparenti more mihi tractum videtur; qui enim facinus aliquod patrare intendit, supercilia erigit, ex imò suspirat, & fixis oculis contuetur. Fixus intuitus ex nimia cogitatione, & decipiendi desiderio prouenit. In sacra pagina prouerbijs extat. Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia sua, perficiet malum. Suspiratio ex cordis angustia plerunq; euenit: qui enim anguntur, animum totum ad rem, quæ dolori est, conuertunt, unde sui officij obliuiscitur, scilicet respirandi: cor igitur quum ventilari desideret, ne stranguletur: ampliore respirationem facit, ut frigidi aeris copiam trahat, quod per crebras, & minutas respiraciones factura erat. Alb. Qui cum stabilitate, & pallore oculorum supercilia erigunt, & spiritum violenter contrahunt, & concipiunt: inconsulti, immemores, maledici, & iracundi.

Subintuitus.

Nunc amoris feruentiæ signa dabimus; etiam ex physignomonia. quum, & facile ex signis cognosci possint, quæ tum continua, & diutina experientia, tum ex repetita historiarum lectione animaduertere licuit. Plutarchus de Antiocho Stratonice suæ nouerçæ amore ex candescente, hæc recitat; Quum enim ipse eam deperiret, reuerentia patris detentus, quum nullum remedium huic malo reperiri posse speraret, simulans se corporis morbo vrgeri: ex cibi abstinentia, voluntaria morte ab amore, quo exedebatur, se vendicare statuerat. Erasistratus medicus suæ ægritudini propositus, cum statuerat amore deperire cognosceret certo; sed cuius amore, penitus ignoraret, ex vultu, qui mutari facile solet, iudicia colligebat; cum puellæ multæ, & formosissimæ ad eum accederent: nullum in vultu mutationis signum obseruabat, sed accedente Stratonice, tam repente perturbatio Antiochum occupabat, ut facile depræhenderit, cuius amore langueret: ex vultus rubore, subintuitu oculorum, acutis sudoribus, motu incredibili venæ, ac post deficiente sensu, ingens pallor toto corpore diffundebatur. Charichæ theagenis amore excanescens, ut Heliodorus tradit, turgebant oculi; inordinate circumferebat, expallebat vultu, loquebatur quicquid in ore veniebat, carebat somno. Alexander Aphodiseus naturalem horum accidentium causam explicans, scribit quod amantium postremæ partes aliæ calent, aliæ frigent. Id quod euenire ex dolore, calor insitus in profundum se contrahit natura; ob id extrema frigent, ob eandem causam etiam pallent, & tristi vultu demissoq; redduntur, at voti compotes sunt, excandescunt, & calor ille natiuus ad cutem effunditur: ob id calidiores, rubicundioresq; redduntur: ob id etiam cupido antiquitus pingebatur, tristis anxius, & facie hilaris, subridensq; & vegetus. Apud Apuleium nouerça sui priuigni amore flagrans: deformis pallor id ore; marcentes oculi; lassæ genua, quies turbata, suspiritus, cruciatiq; tarditate vehementior, & fletus. Ouidius de Byblide.

Et calor, & macies, e vultus, & humida sæpè lumina, &c.

Oculi stantes, fulgentes, & subruffi.

Oculi subrubicundi, grandiores, iugluuiei, & solacitatis testes sunt. Pol. & Adam. sed Alb. stantes dicit, & subrubentes libidinosum, & voracem significant.

Oculi

Oculi infra spectantes, stantes subrubij, & ingentes.

Si qui tales fortiti fuerint oculos, & infra spectabunt, impudentiæ signū, iniustitiæ, cogitationis, & inuitatis. Pol. si oculorum partes inferius rimas agent; eadem significant, & impudentem, iniustum consilij inopem, & iucundum Adamantius.

Oculi stantes parui.

Quemcunq; parui oculis, & stantibus prædictum inspexeris, auarum iudicato, & quoquomodo quoduis licellum aucupantem Pol. Adam. Alb. Rhases, parcum, auarum, & lucri plenum.

Oculi stantes, parui prominentes, qui fronte, & supercilia contrahant.

Si frontem etiam vnà cum supercilijs in medium contrahat, homo est quæstuosior, Ijdem.

Oculi stantes, parui, prominentes, qui frontem, & supercilia contrahant, & corpus sursum trahant.

Si in his oculorum indicis totum corpus sursum trahatur. Pol. (sed Adaman. deorsum dicit) iracundum, & violentum iudicabis.

Oculi stantes parui, frons porrecta, & palpebrae mobiles.

Hanc optimam oculorum constitutionem stantium censet Adamantius: quum Polemon omiserat: Oculi immobiles, parui, humidi, frons exporrecta, palpebrae mobiles: virū indicat curiosum, disciplinarum amantem, & discendi cupidum, & hæc sola facies fixorū optima est oculorum. Alb. Oculi stantes, parui, cū fronte relaxata, & palpebris mobilibus: iudicant docilem, mathematicarum inquisitorem, & hæc sola species stabilium oculorum approbatur.

DE OCULIS SE MOVENTIBVS. CAP. XIII.

IXIMVS de coherentibus, nunc de sese mouentibus oculis, scilicet de oppositis, Græcis huiusmodi oculi dicuntur ὀφθαλμοὶ κινούμενοι, id est, se mouentes.

Oculi frequenter se mouentes, quasi stantes, cum tinctura albuginis.

Qui oculos frequenti tempore se mouentes, quasi stantes, & tincturam albuginis in oculo habent: intellectiui sunt, & referuntur ad apparentiam, si enim in aliquo vehemens intellectio fiat in anima, stat & visus. Arist. in Physiogn. tincturam albuginis in oculo. Sueffanus ad naturalem causam refert: quia ex humore melanconico, ex quo fit ingenium: tinctura albuginis in oculo fiat.

Oculi se mouentes sicut turbati.

Oculi se mouentes, sicut turbati, suspiciosum, & fidei ex partem hominem arguunt; Polem. Oculi velociter se mouentes, turbati, suspiciosum, fidei ex partem, ostentatorem magis quam effectorem iudicant. Alb. male intellexit. Oculi raptim se mouentes, perturbati: hominem & suspiciosum dicunt, & in rebus agendis tardiores.

Oculi se mouentes cum palpebris.

Qui autem oculos (Polemon addit magnos) cum palpebris mobiles habuerint, impotentes homines arguunt; quo ad animum. Ijdem. Contra Alb. Quibus autem palpebrae tam velociter mouentur, quam oculi, nam per oculos, audaces & securi.

Oculi se mouentes cum palpebris, parui.

Oculi parui, veloces, & palpebrae, quæ semper moueantur, pessimi omnium iudicandi. Rhases.

Oculi

Oculi se mouentes cum palpebris minoris.

Qui oculos dumtaxat, non palpebras satis mobiles habuerint, confidentes, & in arduis rebus audaces erunt. Pol. Adam.

Oculi circum se mouentes, obscuri.

Oculi omnia spectantes, obscuri: vefanos, & libidinosos arguunt. Pol. Oculi omnes circumuolubiles, obscuri, ganeones denotant. Adam.

Oculi tardè se mouentes.

Tardè autem mobiles oculi segnes, tardos, inertes & malè sensatos homines arguunt. Polem. addit Adam. & qui difficiliter incipiunt, & tardè desinunt. Alexandrinus ait. Mobiles oculi iracundiã ex calida complexione, tardi ex frigida, timiditatem ex contraria causa notant. Alber. Qui tardos habent oculorum motus, pigri, difficiliter incipientes, & desinentes.

Oculi mediocriter se mouentes.

Ex iam dictis optimam motus qualitatem innuit Adam. Motus mediocritas oculorum, omnium quæ diximus, mediocritatem significat. Aueroes quarto Colliget; Mediocritatem motus oculorum ex mediocritate calidi, & frigidi, ait prouenire; velut ex optima temperatura. Alber. Oculorum mobilitatis temperamentum: optimos mores indicare dixit.

DE VIBRANTIBVS OCVLIS. CAP. XIII.

OTVM hoc capud in Polemone deest, ab Adamantio solùm appositum, hos oculos ita se mouentes *παλλομένους* vocant Græci, alia à iam dicta mobilitatis species est, nos vibrantes dicimus.

Oculi vibrantes, parui.

Vibrantes oculi, paruiq;: dolosum hominem arguunt.

Oculi magni, vibrantes.

Vibrantes, si magni: stolidum, & libidinosum dicunt.

Oculi vibrantes tanquam salientes.

Vibrantes, tanquam exilientes: mali & hi sunt oculi. Idem.

Oculi vibrantes, tanquam salientes, grandes, splendidi, & lucidi.

Vibrantes verò, tanquam exilientes, grandiusculi, splendidi, & humidius contuentes, in gentem commostrant spiritum, & excelsum, & maximorum operum effectricem animum; iracundos tamen, ebrios, celeres, & non procul ab epilepsia; & supra homines gloriabundos: qualis fuit Alexander Macedo.

Oculi vibrantes, circumturgentes.

Circumturgentes oculi, inamabiles, crudos, gulones, salaces, cithera, fistula, musicaq; gaudentes viros demonstrant. alia ex alijs signa coniecta.

Oculi turbidi.

Oculi turbidi, si alia signa consentiant: Infidi, iniusti, & audacissimi sunt. Idem.

ST etiam motus species clausura, & reseratio oculorum: diuersimodè hæc fit actio, & varia natura animi passiones portendit: & primo de se se claudentibus agemus. Galenus propter imbecillitatem id dixit euenire.

Venerem oculos petos habentem, & claudentem, in subiecta Tabella habes amice Lector.

Cristi

Oculi claudentes, & sursum abeuntes, & stantes.

Oculi, qui cum se claudunt, sursum abeunt; ipsiq; stantes, & subfluidi fuerint: intemperantem, vanum, & insanientem hominem argnunt. Polemon. ingluuiem verò Adamantius, & libidinem significare. Vltima particula deest in Polemone; quæ mihi per necessaria videtur: coeuntes enim & insanientes, oculos claudendo sursum vergunt. Aristoteles libro Problematum rationem addit. Cur coeuntes oculos sursum vergunt? quia ex superiore parte veniens calor: eò oculos inuertit, quo se de fluxerit. Torquatus Tassus, acuti ingenij vir, & de poesi quam optimè meritus; oculos habet subfluidos, eosq; claudendo sursum vergit, est menti alienationi obnoxius. Petus dicitur, qui obliquis oculis alium petit: & Venus peta dicebatur, pingebaturq; ab antiquis ob salacitatem. Ouidius de arte amandi,

Si peta est, Veneri similis.

Euripides ἑκαφίλοσος poeta, Orestis insaniã describens, assignat illi oculos inuersos; aciesq; retortas, & similia.

Oculi claudentes recti, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes, cum læui fronte.

Si autem recti oculi clauduntur, & humidi, castigatæ magnitudinis, resplendentes, cum læuigata fronte extiterint: verecundos, optimi consilij, studiosos, dociles, & amabilis ingenij homines indicant. Pol. Adam.

Oculi claudentes recti, iustæ magnitudinis, cum læui fronte, sicci.

Si autem sicci fuerint, temerarios, malignos, & iniustos significabunt. Ijdem.

Oculi se se claudentes, cum fronte aspra, supercilijs obliquis, palpebris duris, & concretis.

Si autem frontem asperam, supercilia obliqua, palpebras duras & concretas habuerint: fluctuanti animo præfidentes, ad temeritatem propensi, & qui laudibus inflententur, & muneribus corrumpantur. Pol. Adam.

Oculi se se claudentes, cum palpebris non rectis, nec cilijs immotis, sed trementibus, & oculi & aspectus submouentur.

Qui verò palpebras non habent rectas, nec supercilia immota, sed trementia, & simul oculi & aspectus submoueantur, ipsi effeminati sunt, ex viri videri cupiunt. Ijdem. Quibus autem clausis oculis permanet; ipsi autem cum palpebras claudunt, superius extollunt: insaniam etiam produnt: & hi potius femina quam viri sunt, & viri videri volunt. Alb. barbarè.

DE OCVLIS FREQUENTER SE APERIENTIBVS. CAP. XVI.

DIXIMVS de se se cludentibus oculis, nunc de oppositis: scilicet, se aperientibus.

Oculi semper se aperientes, & valde stabiles, vt aliquid meditates.

Oculi qui frequenter se aperiunt valdè, & persistant, vt aliquid meditates, eorum animi conceptum, vel significationem demonstrabunt, quæ res ex superiorum omnium ratione captabitur, si sicci, udi, lucidi, & tenebrosi, magni, parui, prominentes, absconditi, mobiles, & huiusmodi, hæc recordans, ex eorum physiognomia iudicare licet. Ijdem.

Oculi semper aperti, obscuri, humidi.

Oculi semper aperti, tenebrosi, & humidi: accuratum hominem indicant. Ijdem.

Oculi semper aperti, obscuri, humidi, & mitis aspectus.

Si ad hæc mitis eorum aspectus fuerit, probi hominis inditia testantur. Ijdes.

A a

Oculi

Oculi aperti, sicci, splendentes, puri luminis relucentes.

Oculi aperti, sicci, splendentes, μαρμαρίγες, & puri luminis relucentes; imprudentes, audacissimos indicant. Ijdem. Aristoteles in Physiognomicis in figura Impudentis tribuit ei oculos apertos, & splendidos, sic in ea Pol. & Adam. Oculi quidem, inquit Rhafes, patentes, & acutè intuentes, inuerecundi sunt, Cuius causa est multitudo spirituum cum igne effundentium se ad musculos, & vulgò iactari solet, apertos oculos, & fixè intuentes, inuerecundos esse. Alber. Oculi latè patentes, velunt hilariter micantes, intuentes, tanquam sint continuati, ad gratiam, & suauitatem valent. Polemon descripsit virum noxium tales oculos habentem, tacuit nomen, descripsit corpus.

Vide in subiecta Tabella Leporem, & Vulpem apertis oculos dormientes.

Apertis oculis dormientes.

Plures noui homines, qui apertis, vel subclausis oculis dormitabāt, quid de eorū moribus præfagiendum? Ego timidos existimarem, & quum plures hoc modo dormientes, timidissimos cognoui: & ad Lepores referrem. Xenophon leporem apertis, & immotis palpebris dormire dixit: vnde Aegyptij patens aliquod significare volentes, lepore pingebant, cum id animal oculos semper apertos habeat: vt scripsit Horus. Græci hos homines λαγωθάλμος vocant, id est, leporinos oculos habentes *λαγωθάντων*, morum factum esse à pupillis oculorum, quas κόρας appellant. qui cum custodes Iouis essent, nō modo excubare, sed etiam apertis oculis dormire cogebantur; Plinius: dormiunt lepores apertis oculis, multiq; hominum, quos corybantes Græci dixerunt, Dorcas etiam dormiens, oculos habet apertos, & saxa & rupes altissimas habitat propter timiditatem.

DE CLAUDENTIBVS SE SE, ET APERIENTIBVS OCVLIS. CAP. XVII.

NIXIMVS de simplici aperature & refectione oculorum: nunc de mixta, scilicet qui clauduntur & referantur,

Oculi se se claudentes, & aperientes.

Oculi se se claudentes, & rursus aperientes: insidiosos, inconsultos, & deceptores notant. Pol. Adam. Oculi autem ob clausi cum sint, & palpebræ vigentes, siquidem frequenter clauduntur, & referantur, malignos mores, insidiantes, & nocentes significant. Alber.

Oculi se se claudentes, & aperientes humidi.

Oculi se se claudentes, & aperientes, si humidi fuerint: prudentes, & artium amatores. Pol. & Adam. si autem humidi sint obclusi, bonæ artis studijs indicant hominem occupatum. Barbarus transcriptor.

Oculi se se claudentes & aperientes, pallidi, & trementes.

Si autem tremor ipsis inerit, & pallidi fuerint: insaniam, & mentis alienationem designant. Iidem. Si autem cum humidi non sint, sed tremore, & pallore polluti insaniam proloquuntur. Albertus barbare satis. De Phauorino intelligitur scripsisse. Habebat tensam frontem, molles genas, inflexam cervicem, tamen crassam, crura; pedes planos tanquam contactis pulpis: vocem suauem, verba muliebria, & omnes actus sine vigore; luxuriosum, & dissolutum voluptate libidinum; turpia fecisse omnia, & passum esse ab alijs, etiam contrarium; præterea dicit eum fuisse maledicum, temerarium, & maleficijs studentem, letiferum venenum clanculo venditantem.

DE OCVLIS NITANTIBVS. CAP. XVIII.

NICTANTES Oculos dicimus, qui frequenter aperiuntur, & clauduntur, alij palpebrizare dicunt Græcis est *καρδαμύττω*.

Oculi conuiuentes.

N Qui palpebrizant, timidi: quia in oculis primum mouentur. & in figura Timidi ait, Qui palpebrizant, imbecilles. & in figura Ornati, ait: oculorum, qui velociter palpebrizant, hi quidem timidum, hi autem calidum significant. Pol. Adam. Oculi nictantes: formidolosum arguunt. Iidem in figura Timidi, tribuunt ei palpebras velociter mobiles, sed Ornato oculorum, vel palpebrarum motum, neque tardum, neque velocem tribuunt: vnde corrigendus venit Aristotelicus textus: cum Ornatus intra Timidum & Fortem versetur. Plinius. Plerisque verò naturale, vt nictare non cessent, quos pauidiores accepimus. Ego nictationem ex cerebri humiditate, & debilitate prouenire dicerem: debilis enim oculi, qui se continere non valeant, contremiscunt, & nictant. Alexander Aphrodiseus post venereum coitum oculos paulisper coniuere dixit, id quod propterea fieri, quia in concubendo ita nos voluptati damus, totiq; dilabimur, vt erigere oculos, animiq; , & sensum in sublime euehere nequeamus, quo fit; vt animus minus corporeas sentiat affectiones, debilitatur, & cerebrum post coitum, idè & oculi nictant. Athenæus quosdam nictare frequenter, imprudentiamq; id arguere. Piscis coracinus nictat. Galenus ex melancholia euenire dixit. Albert. Oculi qui frequenter clauduntur, & referantur: timidum, & imbecillem declarant.

Oculi conuiuentes, sicci.

Quod si conuiuentes sicci oculi fuerint, insidias, fraudes, & occultum aliquod malum ordiri arguunt. Adam. in Polemone deest principium. Albert. si sicci fuerint: dolos, versare, & insidias tendere.

Oculi conniuentes, distorti, subpallidi.

Si tales distorti, & subpallidi fuerint, fatuitatem testantur. Ijdem. Alber. verò: Si autem tales oculi sunt peruersi, & pallidi, stultitiam indicare noscuntur.

DE RIGIDIS, SIVE NON CONNIUENTIBVS OCVLIS. CAP. XIX.

ESTAT de supradiçtis contrarijs oculis, non nistantibus dicamus. Galenus ex cerebri frigiditate, & siccitate euenire dixit.

Oculi non conniuentes.

At contra, qui non conuiuent, robustiores, & inuicti sunt. Aristoteles in figura Ornati, non conniuentes oculos calidos dicit, id est, audaces, & fortes, cum eis contrarium sæpè conniuentes timidos innueret. Plinius narrat, viginti gladiatorum paria in C. Principis ludo fuisse, in ijs duos omnino, qui contra comminationem aliquam non conniuerent, & ob id inuicti steterant. tantæ difficultatis est homini. Alber, contra leuitatem, ac inconstantiam, oculos rigidos, ac intentos.

Oculi non conniuentes, & grauitè intuentes.

Oculi non conniuentes, grauitè intuentes, nihil vnquam bonum est id quòd moliuntur. Pol. & Adam.

Oculi non conniuentes, placidè intuentes, humidi.

Non conniuentes oculi, qui placidè intueantur, & humidi fuerint: curiosos, multa animo spectantes, amorosos, & faciles arguunt. Ijdem. Sed Alber. videtur optimã constitutionẽ inter nistantes, & non nistantes oculos constituisse: inquiring. Mediocres autè, mores optimos polliceri. Constantes, & sine nistatione oculos Celebrius Turcharum Imperator habuit, qui compositi animi indices fuere.

Oculi non conniuentes, pallidi, subrubri, & sicci.

Oculi non conniuentes, pallidi, & subruffi apparentes, & sicci: malitiam, iniquitatem, iram, damoniacam nequitiam, & stoliditatem testantur. Polem. sed Adamantius calamitatem dixit, & improbissimam rerum memoriam, iracundiam, inuidiam, & quamuis aliam extremam malitiam denotabunt. Christiernus Datix Rex insidiosos, & vipereos oculos habuit, id est, igneos, & non conniuentes, vel fixi obtutus, qui feras omnes nimia sauitia superauit.

Oculi non conniuentes in se ipso circumuoluti.

Si autem & ipsi in se ipsos circumuoluantur, magna amentia laborare scias. Ijdem.

DE OCVLORVM MOBILITATE. CAP. XX.

VNC autem oculi motum Aristoteles. Pol. & Adam. ὀζον vocant: nos velociter mobiles, siue præcipites dicimus. alij acutos interpretantur, cum ὀζον vtrumq; significet. Sed à veritate maximè aberrant, cum physiognomones hos oculos ascribant accipitribus, & reliquis rapacium animalium.

Oculi mobiles.

Qui oculos satis mobiles habent, rapaces iudicantur, argumento accipitrum, Aristoteles in Physiogn. à quo Pol. & Adam. Oculorum motus præceptus, rapaces indicat. Peracris iuditij vir Lucianus suum describens Pseudomantem, Alexandrum maximum latronem, quippe qui non syluis, & montibus, sed in ipsa ciuitate sit latrocinatus, oculos dixit habere vehementer acres, & versatiles.

Oculi mobiles, & acuti visus.

Cuius oculi velociter se mouentur, & visus est acutus, talis homo est latro, fraudulentus, & infidelis. Arist. ad Alexandrum: ex quo Rhafes. Oculi acutè cernentes, & satis mobiles, latrones, deceptores, & callidos ostendunt. Conciliator. Oculi vehementer se mouentes, & acutè cernentes, callidi, latrones, & infideles. Motus oculorum, vt diximus, & cerebri caliditate procedit, quæ quando magna est, oculorum velocitas præceps est: ex caliditate complexionis procedit horum subtilitas, ex quo ingenium, ex ingenij subtilitate procedit alterius deceptio, ex furtum.

Oculi mobiles, rubei.

Si verò oculi sunt rubei, (& mobiles subintelligendum) ille, cuius sunt, est animosus, fortis, & potens. Idem ad Alexandrum. Hos oculos, vt diximus, Aristoteles rapacibus anibus assignauit: altures enim, & accipites, qui mobilibus, & sanguineis oculis cernuntur; pugnatioribus alijs sunt, & de pertica in altantis faciem semper volant, & pugnam appetunt.

Oculi lusciosi.

Oculi subcæcutientes (*καπλάωντα*) Aristotel. in Physiogn. sed Polemon, imbecilles (*λεπτοί*) palpebras connigentes (*επιβαλλόντες*) Adamantius cæcutientes (*αλλωπόντες*) androgynos notant. nos textus omnes subdimus, vt mutua ope corrigantur, & videant lectores monstruosas interpretum translationes, vt omne aliud potius, quam de oculorum physiognomonia tractare videantur; Luscios verò oculos habentes, qui ad lucernam minus vident, semper improbi habiti sunt, naturæ defectum ostentantes in principibus membris; ob id luscis moribus, & operibus iudicandi. Alb. satis peruerse. qui autem palpebras promouent, ut contingit in cæcitate, & caligine oculorum, sub diuersis motibus oculorum, & superius cilium molliter; subindicant, timidi esse demonstrantur. Angelus Politianus subluscus fuit, peracris uir iudicij, ingenijq;: sed astuti, aculati, occulteq; liuidi; cum aliena irrideret, & sua à probo iudicio expungi non pateretur.

Oculi molliter, & placidè intuentes, & alteram palpebram iuxta medietatem visum stantem congruentem sursum attollatur.

Qui alteram palpebram cōgruentem (*επιπέλληκε*) iuxta medium visum stantem, & qui palpebras supra oculos reducentes, mollitur intuentur: Androgyni sunt. Polem. ab Aristot. in Physiogn. Qui palpebras medias comprimunt, & vniunt, & utrinque, ut expauescentes, retrahant, mæchi & ipsi homines sunt. Adamantius: si in medium palpebras comprimunt, & utrinque expellunt, ut lusciosi sint; hos si mæchos dixeris non peccabis: similiter utrinque comprimentes, uel retrahentes indicabis. Alber. qui alteram autem ex superioribus palpebris paulatim deprimunt, & mollitur reuocant, & aciem dirigunt, affectatores sunt pulchritudinis, & mæchos, & adulteros se esse profitentur.

Oculi molliter, & placidè intuentes, palpebras comprimentes, & vtrinque trahentes.

Qui palpebras comprimunt, & omnino hi molliter, & delitiosè intueantur, effeminati sunt, & ad feminas, & ad decentiam referuntur. Aristot. in Physio. ut alteram palpebram supponentes, (*υποβαλλόντες*) & subuertentes (*ανατρέποντες*) lusciosi, & placidè, molliterq; intueantur, se formantes, ac fingentes, & plurimum formæ indulgentes, ad ulteri. Pol. Qui alteram palpebras subponentes, & subuertentes, & simul humidè, placidè, & molliter intueantur, deliciosi, & formæ indulgentes, & mæchi sunt. Alber. interdum etiam palpebra superior ad medium ita deducitur, ut hinc, atq; illinc reflexis, & retractis angulis, subluceat oculus, & cum hoc incertè mouetur palpebra, hæc signa adulteris, & fornicatoribus attributa sunt.

DE OCULIS RIDENTIBVS. CAP. XXI.

DIXIMVS de motu oculorum, nunc ad alias qualitates accedamus, scilicet: qui risibiles, & qui tristes fuerint; nam plerumq; ita ludibundi uisuntur, ut eos aspicientes, nō solum oculi, sed eorum causa, & totus vultus ludere, & ridere uideatur. Hi præcipuè oculi in mulieribus uisuntur, quæ plurimum fraudibus, & dolis, scarent.

Oculi

Oculi ridibundi, & hilares.

Oculi, in quibus voluptas quædam, ac risus inhabitant, non sine culpa puramus, dolosos enim, & quorsum tendant consilia celantes, malignè omnia machinantes, & operantes. Pol. & Adam. Oculi risui, & voluptati promissi nõ sunt omnes laudabiles. Alber. Aeneas Phygius hilaribus oculis fuisse scribitur à Darete, & ob id suæ patriæ proditor, & dolosus fuit. Erat Tammafus Ismaelis filius Sophi Rex Persarum alachribus oculis, dignaq; imperio facie, quod maximè apud Persas dignum est, equitandi, sagittandiq; peritissimus, & maximè artificiosus imperio regendo.

Oculi ridibundi subaspicientes, sicci.

Qui autem simul cum risu subaspiciat, & ijdem aridius oculi fuerint, supremam hominis nequitiam designant. Pol. Adam. si sicci sunt, malitiæ sunt indices. Alber.

Oculi ridibundi caui.

Cauis, & ridibundi oculi: tanquam insidiosus, semper malum aliquod consulentes restantur. Pol. Adam. Caus, qui arrident: tanquam in insidijs constituti sunt habendi. Albertus.

Oculi ridibundi, & frons, genæ, supercilia, & labia moueantur.

Vel in Polemone, temporis vetustate, collapsa defunt, vel ab Adamantio inuenta. Et si quæ extra oculum sunt, vt frons, genæ, supercilia, & labia, interim moueantur, malus est risus, malū enim intendit consilium, & iniusta opera significat. Albertus. præcipuè tamen si commouet genas, & supercilia, & labia: talis autem risus, aut cogitationes nefandas, aut conceptos iudicat dolos.

Oculi ridibundi, & fixi, minaci aspectu.

Etsi minaci aspectu conniueant, & fixis aspiciant oculis; iniusta consultant opera. Adamantius. Maximè tamen si cum his signis, & palpebræ interdum coeunt, & interdum separentur, hoc enim pro certo dicunt in corde iniquam esse cogitationem. Albertus.

Oculi ridibundi, aperti, & minaci aspectu.

Si autem aperti oculi, & minaci aspectu fuerint: iniusta ab ipsis geruntur opera. Pol. Adam. Si verò perpateant oculi, cum risu erunt, & perpatratam iam esse iniquitatem declarant. Albertus.

Oculi ridibundi, patuli, & sicci.

Si quibus valdè patulos, & latabundos oculos inspexeris, insidiosos iudices: si sicci fuerint. Pol. valdè autem ridibundos, magis insidiosos, & iniquarum operum factores prognostica: præfertim si sicci fuerint. Adamantius.

Oculi ridibundi, humidi.

Deest in Polemone principium, & malè præcedentis finis cum subsequenti principio coniungitur. Non malos mores, neq; malos animi affectus notant, sed vanos, absque amore, & intemperantes. Adamantius supplet. Nam humidi non malos quidem mores, sed vanos, rudes, imprudentes, amore carentes, & intemperantes notant. Alber. si autem arrideant, & sint humidi, insontem quidem animum, sed stolidum sine affectu, & prudentia designant.

Oculi humidi, ridibundi, palpebræ remissæ, frons longa, & tempora vtrinque producta.

Oculi ad risum hilares, palpebræ remissæ, frons longa, (sed Adamantius mollis absurdè satis) tempora vtrinque producta, mores decoros, iustos, humanos, pios, hospitales, prudentes, optimè consultationis, beniuolos, & caritate plenos ostendunt. Pol. Adam. Cum autem subriident oculi molliter, & totus vultus apertus, & solutus est ad lætitiā, & remissæ aliquantulū sint palpebræ,

palpebræ, & mollis frons, & cilia laxa aliquantulum, in hoc statu talis oculorum dispositio, ingenium bonum, magnificum, iustum, mansuetum, religiosum, hospitalem, gratum, prudentem, docilem, & amatorem significat. Albertus.

DE OCVLIS TRISTIBVS. CAP. XXII.

VNC de contrarijs oculis hilaribus, scilicet tristibus. Græci *συχρωπαίτων* dicunt, vt qui vultu ita demisso, & supercilijs laxati sint, siue præ ira, siue præ tristitia; Scythicum intueri dicuntur, qua sic eorum facies non serena, sed nubila, nec frons exporrecta, sed rugosa appareat, id quod pro tristitia, vel aliqua molestia multis accidit: nomine tanquam à Scythis facto: id est pro tristitia, & austeritate, demissis oculis scythico vultu sum.

Oculi tristes, humidi.

Oculi tristitiam præferentes, & humidi, prudentes, & qui disciplinarum amore trahuntur, notant. Pol. Adam. Corrigenda dictio apud Polemonem, & Adamantium *φροντισίον*, non *πρίον*. Tristes oculi nõ omne sunt timidi: nam quibus tales oculorum humidi sunt: in cogitatione sunt constituti, & studia optimarum artium inesse designant. Alber.

Oculi tristes, aridi.

Si aridi oculi fuerint, & tristitiam præferant, summæ affabilitatis hominis argumēta dixeris, Polemon. sed Adam. noxiæ plenos dicit, & melius: cum semper ficitas malum in oculis adaugeat: quod mendum in textu non solum suspicor, sed pro certo habeo.

Oculi tristes, supercilia compressa, frons demissa, & austera.

Si autem cõprimantur supercilia, sicut demissa, & frons demissa, & simul austera sit: fidos, pios, probos, boni consilij, & prudētes notat. Adam. & Polemonis textu uix quicquam percipi potest. Albertus. Etsi in talibus existentibus supercilia sint laxiora, & frons laxior, & cum tranquillitate conueniant, & palpebræ sint laudabiles, bonum designant ingenium: fidum, benignum, & grauitati perpensum.

Oculi tristes, frons arida, obtutus intentus, & palpebræ rectæ.

Quod si accedat frontis asperitas, & intentus obtutus, palpebræq; rectæ fuerunt: rusticanissima consilia, & qui adonem opus peragendum festinent. & à nullo facinore obtineant, indicabunt. Pol. sed Adamantius barbara consilia, nec ullum unquam ijs intentatum, imperfectumq; facinus. Alber. Si autem tristes oculi, & sicci sunt, & ad id accedat frontis asperitas, & aciei intentio, & palpebræ sint subiectæ: designant nocentem, ferinum, & nil inausum relinquentem.

DE SVRSVM, DEORSVMQ. DIRECTIS OCVLIS. CAP. XXIII.

VNC ad alias oculorum qualitates accedamus; scilicet qui sursum, deorsumque vergant.

Oculi sursum euntes.

Oculi sursum euntes, stoliditatis, stupiditatis, sacri morbi, salacitatis, iugluuiei, & violentiæ signum. Supra vbi de oculis sursum vergentibus rationem adduximus, Polem. Adam. Oculi autem ad superiorem partem conuersi, insaniam mentis declarant, & hominem illum voracem, & vino debitum. Alb.

Oculi sursum euntes, & trementes.

Ad hoc si tremor aderit, non multum aberunt à sacro morbo. Pol. Adam. Si autem cum his tremor inerit, vitia quæ dicta sunt arguentur. Albertus.

Oculi

Oculi sursum euntes, & pallidi.

Si pallidi fuerint, crudi, inhumani, timidi, inuidentiſq; ingenij, & homicidæ Pol. Adam. Si autem cum his, quæ dicta ſunt, ſint pallidi, & horribiles, indicant homicidas, & ſanguinarios.

Oculi ſurſum euntes, ſubrubi.

Si ſubrubi potius exiſtentes (μάλλον) vt Adamantius non πέλονται nigricantes, vt Polemon, mulieſi, canibus oblectantes, immunda loquentes, intemperantes, (ἀκρατεῖς, non κρατεῖν, vt Polemon, & ſtupidi erunt. ſed Alber. Si autē ad ſuperiora conuerſi oculi ſubrubeant, & magni ſint, vinolentes, alex deditos, furioſos, in mulieribus intemperantes, contentioſos, & clamorofos oſtendunt. Summa tantum omnium vitiorum in huiusmodi oculis ad ſuperiora conuerſis eſt inſania. Rhafes, oculi ſurſum verſi, vt oculi bonum, & ſubruffi, & maximi: denotant hominē ſtolidum, dementem, & bibacem. Eadem ab eo Conciliator.

Oculi deorſum euntes, & ſupplices.

Oculi deorſum tendentes, ſupplices, eadē, quæ ſurſum verſi animi prægnofica probent. id tamen plus habēt περιττότεροι Adamantius, non περιſσότεροι, vt Polemon. quod ruſticanum animum, & iram moſtrant. Adamantius moleſtos, ruſticanæ iræ, & crudeles. Alber. Oculi autem deorſum verſi, tanquam occidant, immites, implacabiles proloquuntur.

Oculi ſurſum vnus, alter deorſum euntes, & trementes, & halitus aſper, & denſus.

Si alter oculorum ſurſum, alter deorſum ibit, & tremor iſiſ inerit, & cilia comprimant, & medium plus aſperum, & denſum referat. (Adamantius verò, & halitum aſperum, & denſum referat: ſanè melius) hi in fine ad epilepſiam deuenient.

DE LIMIS OCVLIS. CAP. XXIIII.

VNC de limis oculis, id eſt, obliquis, vel de ſtrabonibus loquamur. Communis eſt Phyſiognomonum opinio, Strabones peruerſæ mentis eſſe, & naturæ monſtra: defecit enim natura in eorum formatione, & quia defecit circa cerebrum, ex quo formantur oculi, maximus eſt defectus, cum nobiliſſima ſit hominum pars cerebrum: ob id mala ſignificare. Ouidius, inuidiæ oculos obliquos tradit.

» Nufquam recta acies

Mineræ Staius oculos toruos conſingit, quaſi atroces, & minaces.

Hic toruæ Palladis angues.

Taurine tueri olim adagium erat, pro eo, quod toruæ. Ariſtophanes Aefchyli faciem iratam exprimens, id memorat. Plato demonſtrat Socrati fuiſſe morem taurinis oculis obtueri, & apud Pollucem odij ſignum, limis oculis aſpicere. Durat adhuc loquendi modus; inſtar tauri tuetur, qui ab ictu lanij euafit. Attila Hunnorum Rex, torua oculorū niſtatione terribilis fuit, toto ore ſæuitiam ſpirabat, ſupra omnes barbaros ingenio maximè fero, & agreſti ſuperauit, humani generis ferale portentum fuit. Phyloſtratus, Polyphemum ferum, & toruum intueri ſcripſit, vt neceſſitate victæ feræ. Ariſtoteles in Problematis, Oculi quando ita poſiti ſunt, vt ſitu inuicem ſimili reſpondeant, atq; medium teneant, mouendi ſe ſurſum, deorſum, laſusq; verſus, eodemq; in pūcto ſibi pupillā habeant, tunc ſitu integerrimo conſtant, præcipueq; mobiles circumaguntur. Atqui eodem in puncto pupillas continent: limi quidem non ſunt, diſcrepare quanquam inter ſe poſſunt, & alijs parte alba retracta, nigræ non nihil oculitur, modo eorum, qui ſternutaturi ſunt: alijs in angulum exteriorem nigra conuellitur, vt furioſis: alijs in interiorem nares verſus incabit, vt tragicis, laruis, hominibusq; acerbis, feuerisq;: ſunt enim contuitu graui, cogitabundoque, &c.

Hirci & viri retortorum ad dexteram oculorum figuram, præfenti tabella respicere licet.

Oculi ad dexteram retorti.

Oculi peruersi, ad dexteram euntes, stultum notant. Pol. & Adam. Ego hos ad hircos referre, & luxuriosos dicerem: hircus animal est libidinosum: quum libido oculos contrudit in oculorum angustias, quos vocant hircos, authore Suetonio in vitijs corporalibus. Et Virgilius.

Transuersa tuentibus hircis, &c.

Quoniam libidinis; quæ in hirco pro feruida est, illic promuntur signa. Apuleius Grammaticus, quod illic hereant oculi, hircos dici opinatur. Isidorus ipsum hircum animal ab oculis hircos, id est, angulos conuersis, appellatum autumat. Limos oculos Veneri, & amasijs tribuit Poeta. Apuleius de Fotide: Ad me conuersa limis, & morsicantibus oculis. Plautus in Milite. Aspice me oculis limis. Koscius Gallus à C. Catulo maxime dilectus, oculis peruersis fuit: ob id amabilis, eleganti forma, & optima indole ab eo describitur; vt de eo epigrama scripserit. Hector Strabus erat, & amoribus aptus, vt à Darete Phygio describitur. Orestes ab Euripide insaniens, & furijs agitatus describitur, oculis reuersis, aciebus intortis. Priamus Strabus fuit: clemens, humanus, ac bellator. Machometes Magnus, octauus Turcharum Imperator, oculos toruos habebat: hircinos in angulis retortos, præcipue cum aliquem exoppositè intuebatur.

Oculi ad sinistram retorti.

Si verò ad sinistram iuerint, luxuriam significant. Ijdem.

Oculi ad nasum retorti.

Si verò aspicient ad nasum introrsum; gratiosi, venerij, amicabiles, amorosi. Ijdem.

Oculi strabi, aridi, patentes.

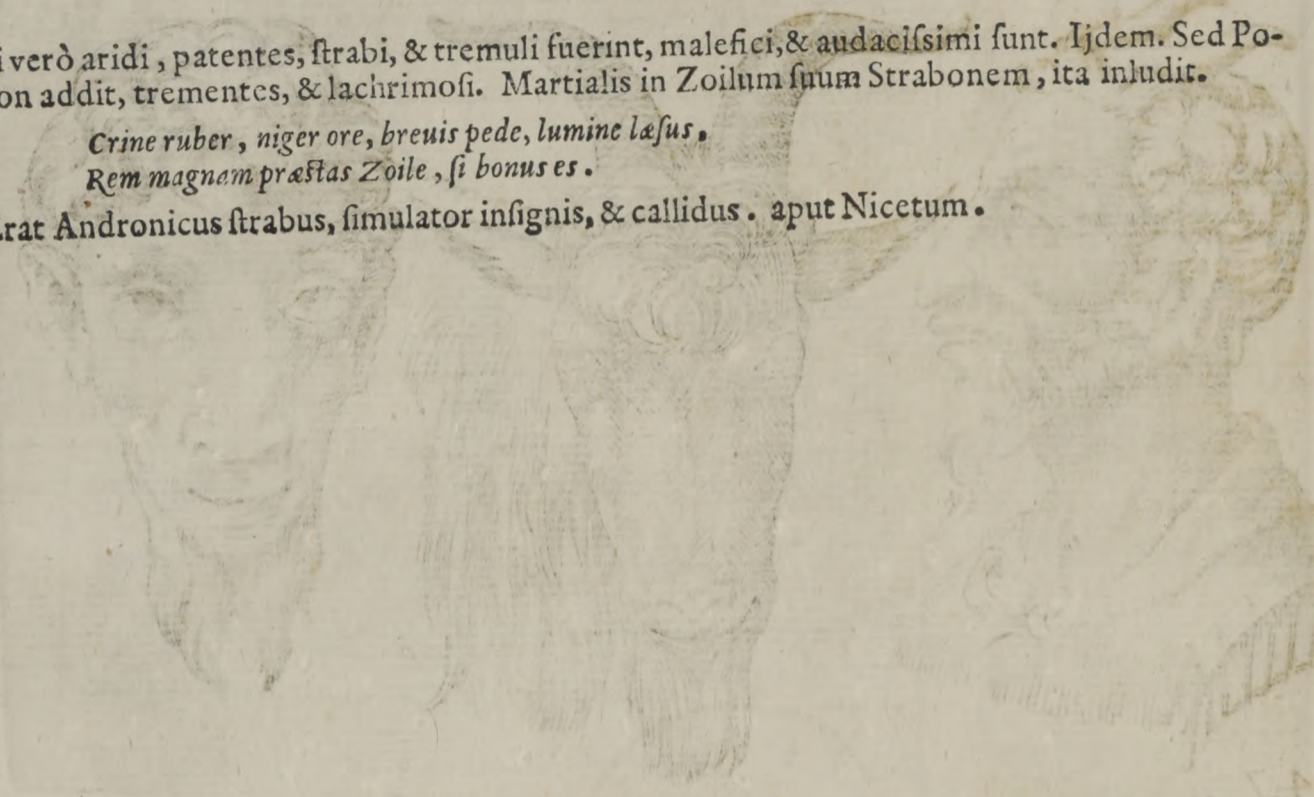
Si verò aridiores, patentes fuerint; & non tremuli, nò mali: improbiq; , neque gratiosi, amoro-
rosiq; , sed verecundi, & iusti. Ijdem.

Oculi strali, patentes, & tremuli.

Si verò aridi, patentes, strabi, & tremuli fuerint, malefici, & audacissimi sunt. Ijdem. Sed Po-
lemon addit, trementes, & lachrimosi. Martialis in Zoilum suum Strabonem, ita inludit.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine laesus,
Rem magnam praestas Zoile, si bonus es.

Erat Andronicus strabus, simulator insignis, & callidus. aput Nicetum.

Oculi ad dextram strabi.

Oculi ad dextram strabi, ad hunc modum sunt: ...

Oculi ad sinistram strabi.

Oculi ad sinistram strabi, ad hunc modum sunt: ...

Oculi ad sinistram strabi.

Si verò ad sinistram strabi, luxuriam significat. Ijdem.

Oculi ad sinistram strabi.

Si verò aspicit ad dextram strabi, gratiosi, veneti, amicabiles, amores. Ijdem.

Oculi ad sinistram strabi.

195

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
DE HUMANA PHYSIOGNOMONIA,
LIBER QVARTVS.

PROEMIUM.

AM Corporis partes omnes singulares enumerauimus, reliquum est de ijs rebus loquamur, quæ in vniuersum, recensitis iam partibus, insunt: colore, scilicet, motu, pilis, carne, commensuratione, & reliquis: nequid, quod ad huius scientiæ perfectam cognitionem spectat, omisisse videremur. Et primum à carne incipiemus.

DE MOLLI, ET DVRA CARNE CAP. I.

ICEMVS qui duri, aut molli, aut delicatiore carne fuerint, & si ipsa toto corpore à Physiognomono contrectari nequiverint, saltè fas erit in manibus contrectare. Galenus carnis materialem causam puriorem sanguinis partem dicit, efficientem verò calorem, & siccitatem, & in sanguine spisso reperiri neruulos quosdam, in liquido nihil, & liquidioris sanguinis sunt homines molles carnes habentes, & eiusmodi sunt timidi, & boni sensus, & instrumenta sensus maximè passibilia.

Caro mollis, & delicata.

Aristoteles libro De animalibus dixit; Molles carne, ingeniosi. In Physiogn. ex Sueffani translatione: Caro dura, & habituata naturæ insensibilem significat; læuis autem & bene nata, instabilem; nisi inforti corpore, & habente extremitates duras hoc accidat. Sed hæc ex varia textus corruptione, & ex peruersa Sueffani interpretatione; quid significet: vix conijci potest, & dum sensum versionem accomodat, in multas labitur ineptias. Sed textus ita accommodandus est. Caro Jennis ingeniosum demonstrat; dura quidem, & boni habitus, insensibilem; nisi id forti corpore, & habente magnas extremitates hoc accidat. & in figura Ingeniosi: Caro humidior, & mollior, non superflua, neque pinguis valde, & cutis subtilis. Polemon, & Adam. Manus teneræ, & molliores. optimi dicuntur esse ingenij argumentum. Et in figura Ingeniosi dant ei carnem mollem & mediam. Cuius rationem asserre tentandum. Aristoteles secundo De anima scribit, hominè gustum præ cæteris animalibus certiorē habere: est enim gustus, tactus quiddam, & ob id quia homo tactu præstantior sit; etiam cæterorum animalium prudentissimus. Vnde inter homines *σκληροσάρκοι*, idest, duri carne, hebetes; *μαλακοσάρκοι*, idest carne molles, ingeniosi: nam qui huiusmodi carne constant, meliorem tactum, & ob id meliorem sensoriam facultatem obtinere, & inde melioris esse intellectus; quia sensuum bonitas dispositio est ad bonitatem intellectus; quia bonitas tactus ex bona sequitur temperatura, & bonam complexionem sequitur nobilitas animæ, vt sæpius diximus. Vnde quibus præstantior fuerit tactus, præstantiorem quoque inesse animam, & perspicacitatem mentem infertur. sed obijciat aliquis. Pueri, & mulieres molles sunt carne, & ab eodem Aristotele consilio, & ingenio inualidi dicti sunt. Quibus respondendum, mollitiem duplici de causa euenire, siue complexionis bonitate, quæ rara sit & bene disposita, siue phlegmatis redundantia, qua constant pueri, & mulieres. ob id Fabius in malaco sanum dixit, quasi in carnis mollitie, & raritate summam intelligat sicam esse mentis sanitatem, idest, prudentiam, & perspicaciam.

Duri Carne.

Contra idem Aristoteles, duros carne, mente ineptos dixit, ex naturali causa, quam diximus. Si ad animalia referemus, ostrea, testudines, bouum, & suum tergora durissima; & maximè bruta esse animalia. Plinius verò non probat illos, qui subtilitatem animi constare non tenuitate sanguinis putant, sed cute, operimentisq; corporum magis, aut minus bruta animalia esse. Sic bouum tergora, fetas suum obstare tenuitati immeantis spiritus, nec purum, liquidumq; transmitti. Elephantorum quoque tergora impenetrabiles fetas habent, cum tamen omnium quadrupedum subtilitas animi præcipua penetrabilis illi, sic & crocodilis tergoris duritia, & solertia tribuitur.

DE CRASSIS, ET GRACILIBVS. CAP. II.

CALENVS libro De temperamentis, crassiciem & gracilitatem sequi temperamenta dixit, non modò ea, quæ à natura sunt, sed quæ à consuetudine, quia multi sunt pingues, qui graciles fuere, & contra graciles, qui pingues. Graciles enim ex otiosa, & delicata vita; toto temperamento ad humidius mutato; & pingues tolerantia, cura, & tenui victu perficcatis. Dicemus & horum discernendorum notas, ab Hipocrate edoctas. Quibus venæ laxiores, hi calidi natura sunt, quibus angustiores, frigidi; caloris namque opus est dilatare, flatuq; extendere, ob id gracilis habitus, cum venarum laxitate; pinguis verò & crassus cum venarum angustia: vnde si quis pinguis, crassusq; est; ac venas laxas habet, is consuetudinis alicuius occasione, non natura pinguis redditus: sic contra, qui angustas venas habet, & gracilis est, is à natura talis non est; qui enim angustas habet venas, exigui sanguinis sunt, nec longam inedia m sufferunt: quibus late copia sanguinis, & citra noxã cibo abstinent. Quicquid in sanguine pingue, leue, & tenue est, in calidioribus temporibus calidum fit alimentum, & assumitur, in frigidis seruatur; circa particulas concrefcit, qua ratione animalia, quæ hyeme delitescunt, obesa adipe reperiuntur, & femine. viris pinguiore: quia frigidiores, & domum ociosa sedent: Vnde temperati, qui mediocri exercitatione vtuntur, optimo sunt corporis habitu. Carnoso, siue *εωραπος* dicas, qui humido abundant, & calor mediocris, corpulenti sunt, & carnosì: sic qui natura temperati & desides, & otiosi viuunt: adeps ex frigiditate, carnis abundantia, ex sanguinis copia. Sed videamus quid ex crassis, & gracilibus iudicare possimus.

Crassi, & pingues homines.

Hippocrates libro De aere, aquis, & locis ait: Vbi terra crassa, mollis, & aquosa: ibi & homines carnosì, ariculis non apparentibus, humidi sunt: & laboris impacientes. & vt plurimum maligni: segucies & somnolentia multa inest; & ad tractandas artes crassi, & inertes: vbi frigus quidem superat, pingues sunt. Exemplo Celtas adducamus, Thraces, Bithinos, Ponticos, Galatas, sicuti & frigida regionis incolas in vniuersum pingues. Qui animantia in medium afferant, vtq; natura frigidiora pinguiora reperiuntur, vt vrsi, oues, & sues. sed peior ad crassitudinem excessus, & angustę etiam sunt horum venę, & arteriæ, & ob id paucum sanguinem, & spiritum habent: adeò vt cum ætate procefferint, celeriter in ipsis paucus calor natiuus destruat.

Graciles.

Contra verò vbi regio nuda, quæq; à frigore hyberno præmatur, & à Sole estiuo exuatur: ibi duros, graciles, & articulis probè compositos, hirtosq; , & hirtutos reperiatis homines; in quibus à natura laboris tolerantia, & vigilantia quoque: mores, & iras pertinaces, & contumaces, magisq; feritate participantes, quam mäsuetudine. Insuper ad artes acutiores graciles perueniunt. Exemplum Arabes, Lybici, Aegyptij, Aethiopes, qui terram inhabitant calidam, graciles, & aridiores. si ad animalia te conferas, quæ calidiora, & sicciora; graciliora sunt, ex pinguedine carentia, vt Leones, Pardales, & Canes. sed si à mediocritate recedendum sit, melior ad gracilitatem erit; quia graciles latas venas habent, & multum sanguinem & spiritum, vt non facile à noxis destruantur: vnde principales partes adeò affectę sunt, & tale habent munimentum: vt non facile ab exterioribus offendantur. sed graciles magna ex parte biliosi sunt.

Eufarchi.

Optimum igitur est bene Carnosum esse natum : hoc est, ita commensuratum, vt neque crassitudo adsit, neque gracilitas : nam & diutius viuere possunt. Hos Galenus quadratos appellat. sed hi victu delicatiore patentes post modum crassi facti, venæ, & arteriæ latæ fiunt : idcirco natius calor minus obnoxius extinctioni.

DE CORPORIS COLORIBVS. CAP. III.

SVBNECTEMVS & de coloribus carnis. Id tamen attendendum, quod prognosticatio complexionis ex colore carnis, non nisi temperato hoc nostro climate valet : non autem in Aethiopia, vel Illyria. Primum de toto corpore : mox de partibus.

Valde Albus Color.

Qui valdè albi sunt, timidi sunt, & ad mulieres referuntur, vt Arist. in Physogn. & in figura Misericordis albicolorem facit : & ab eo Pol. & Adam. sequaces. Purus calor in homine excedens, demonstrat fœminatam : naturalis causa ex Galeno petenda. Quod qui alba pituita affluunt, quos Græci λευκοφλεγματος appellant, citra controuersiam frigidi sunt temperamenti : & ijs molle corpus, & tumidum quodammodo, vt aqua affectis intercutem. Auicenna. Candor ebori similis, phlegmaticos ostendit : quorū peculiaris affectio timiditas, est & molities. Et Hippocrates libro De structura ait. Pituitosi inertes, & frigidi sunt. Michael Scotus albos ignaros dicit, puto ignauos dicere voluisse. Polyxena candida fuit, & animo simplici. Plautus suum Philocratem albo corpore pingit, corpore tumidum, & delicatulum, & subdit cincinnatum.

Albus Color.

Præterea Arist. in figura Luxuriosi, albicoloris sit oportet inquit. Et libro De historia animalium viros albos multi feminis esse, quia multū humidi sunt, & albæ mulieres libidinosa sunt : est enim albedo nota humiditatis, ex qua fit semen. Polem. in eadem figura, huiusmodi colorem libidinis esse notam. Suetonius Cæsarem album fuisse dixit, & maximè luxuriosum. Sic etiam Tiberium Cæsarem : Hic enim Spinthrias excogitauit, & puellulos fellatores, qui etiam sacrificando ministrum acerram perferentem, eiusq; fratrem ribicinem construpauit, & multa : quæ à Suetonio, alijsq; referuntur.

Valde nigri.

Valdè nigros, timidos iudicat Arist. in Physiogn. Polemon. & Adam. ex eo, nigri coloris meticulosos dicunt. Naturalem causam assignat Auicenna. Fuscus, obscurus color, inquit, cholere nigre dominium in corpore arguit, & melancholiae comes timiditas est. Et Arist. in figura, Amari, nigricolorem eum facit, & pro amaro melancholicum & atrabilarium intelligit. At si ad regiones referre licet, ad Aegyptios, & Aethiopas referemus : quia color niger : non solum timiditatis, sed dolosa mentis inditium affert. Albertus itidem timidum, versutum, & furem ostendit : vt qui in primo climate habitant. Aethiopū verò nigritiæ ex sutioni, & superficiali calori, qui non in corde residet, sed in extremis supernatat, Alexander putat ascribendum : cui rei argumento illud est, populos eos cū æstuosissima incolāt loca, timidos item esse, ac effeminatos : Scythias verò, qui in gelidissima sunt regione, albos esse & animosos : quibus in corde, ac iecore naturalis calor nidulatur, nec ad extrema se magnopere promit : indicio esse cutis candor. Zeno Cittieus nigra cute fuit, Diogene referente. Ludouicus Sfortia à fuscedine oris Morum, idest, Maurum vocitatum ferunt : subtili astu, & multo simulationis artificio propria vota contegere, & dissimulante mentiri, fallere excommo, atq; traducere simplices homines ex officio non ignari principis esse putabat.

Squallidus Color.

Color autem qui ad fortitudinem confert, medium horū opus est, Arist. in Physiogn. sed qualis hic color fuerit, non explicauit. sed audacia, & timor sunt extrema, (vt in Ethicis habetur) albus verò, & niger timorem indicant, quomodo medius inter hos color ad fortitudinem facit? sed mihi

mihi videtur, quòd medius color maximè ab extremis, albo & nigro recedit, qui conueniunt timori; qui extremum est fortitudinis; recedere verò à fortitudinis extremo, & accedere ad medium in quo fortitudo consistit. Nunc medium colorem ego dixerim fuscum, siue squalidum, quo ab Aristot. accepimus, qui in figura Fortis viri, tribuit ei colorem squallidiorè, αμιρότερον. Pol. & Adam. hunc acutiorem dicunt. Alber. malè explicans huiusmodi colorem, dicit. Color albus, rubeus: fortes, & animosos ostendit: vt sunt qui habitant in sexto Climate. Sed hic color candiduber alius erit, vt dicemus. Auicenna brunum colorem, siue fuscum: caliditatem significare dixit in quo audacia, & fortitudo. Augustus colore fuit inter aquilum & candidum, sed quis fit aquilus color quando de oculorum coloribus tractauimus diximus: fuit enim fortis & magnanimus. Celebinus Turcharum Imperator candido ore fuit, in quo modicè diffusus pallor erat, animi magnitudine, & bellica virtute præditus.

Pallidus Color.

Cum pituitabili admiscetur, ex albo color fit pallidus, inquit Galenus. Alibi *ωκρόν κραιμὸν* est pallidus color. fit talis color permixta aquoso excremento pallida, amara, & flaua bile. Qui pallidi, & colore turbati, inquit Aristot. in Physiogn. timidi sunt: alij: Medici pallidum colorem, phlegma, & malenchoiam arguere dicunt, ex quibus fit timor. In figura Amari, idest, melancholici, Polem. & Adam. subpallidum colorem tribuunt. Aristot. ad passionem refert, quæ in timore fit. Aphiodiseus causam naturalem reddit Cur qui metuunt, pallidi efficiuntur. Ait. n. Sanguis in timore continuo fugit, & se ad loca penitiora confert custodiae gratia; Cuius orbitate pallescit facies; ipse enim est qui florem corpori largiri potest. Si ad aliquod animal referre licet, ego ad Chamæonta, & Polipos referrem; pallidi enim sunt coloris, & turbati, & omnium animalium timidissimi. Plinius nullum animal pavidus existimatur, & idèò versi coloris esse mutationis; & ex ipso Aristotele Chamæleon omnium maximè inopia sanguinis riget; causa ad mores animæ eius referenda est, prænimio namq; metu multiformis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis colorisq; est. Et Polypus maximè frigidum animal: quamobrem neq; in ponto, neque in frigidioribus generatur aquis. Maiores nostri pallorem noctis & Herebi filiam fabulati sunt: aiunt enim eiusmodi colorem exhausti sanguinis, vel ægri certissimum testem, à nocte quæ quicquid à luce Solis non tangitur, aut minus bona vegetatione nutritur, pallore occupari solet: & pallor amorem arguit. Ouidius,

Palleat omnis amans, color hic est aptus amanti.

Erasistratus Medicus ex immodico pallore amorem deprahendit inclusum Antiochi medullis, qui ægritudine amatoria in lecto cubanti, post ruborem pallor in corpore difundebatur. Pan Deus ex nimio pallore Psichen ardenti amore laborare cognouit, & lenientibus herbis permulcebat, apud Apuleium: color Græcis *ενωκρός*, & *ενιακρ* ob est.

Subliuidus Color.

Ad Alexandrum scribens Aristoteles, ait: Caue ab homine liuido flauo; quoniam deditus est ad vitia, & ad luxuriam. Pol. & Adam. hunc colorem *υπεκλωρον* videntur nominare, quasi subflauū, Inquiunt enim: Subflaus color nisi ex aliqua ægritudine is fuerit, pauida admodum, & peruersæ naturæ indicia ostendit. Idemq; in figura Fatui improbi, significantes peruersam eius naturam, huiusmodi coloris meminere. Sed oriri posset difficultas ex nominis *κλωρον* significatione, cum apud Græcos, *κλωρον* viride significet, & nulla facies viridis sit, vel flaua, vel pallida, aut liuida, vt nos vertimus. sed *κλωρον* non semper viride significat, sed ex flauo virescens, & ex viridi flauescens; est enim is color, vt Aristot. libro de Coloribus dicit, in maturis segetibus, vel sterili loco natis visitur, cum ex viridi flauescant. Potest & chloron significare pallidum, vt Galenus apud Hippocratem libro De ratione victus accepit, dicens eum colorem fieri ex flaua bile cum aquoso excremento permixta; quæ mixtio non viridem colorem, sed ex flauo, & nigro mistum. Et apud eundem Prognosticorum primo, chloron declarat non viride, sed flauum significare. Idem comprobatur Cornelius Celsus eadem verba Hippocratis interpretatus; qui flauum nō viridē interpretatur: & Dioscorides optimum mirrhæ colorem describens, ait, *υπεκλωρον*, idest, subflauum, non subviridem, cum laudatissimæ mirrhæ color, non fit subviridis. Facit ad rem nostram Fauorinus, qui docet, Idem *κλωρον*, qui *υσχροι*, idest pallidi. & dictio *υκρός*, ex dictione *κλωρός* transposita ω, & sublata λ. Libuit id admonuisse, ne istius dictionis ignoratione in prognosticando falleremur. cum multos,

multos, & doctissimos interpetres in eisdem falsos cognouissimus. Ad rem ergo redeunt. Loxius ait nusquam vidisse pallidum, qui non sit dolosus, & malignus. Pallidus, siue liuidus color, omnium consensu inuidiæ nota est. Extat ad id Martialis epigramma.

Omnibus inuideas liuide, nemo tibi.

Inuidi enim pallentes, siue subcrocei, à passionis nota in animo inuidiæ notam demonstrant. Ouidius de Inuidiæ simulacro:

Pallor in ore sedet.

Auicenna: Plumbeus frigiditatem, & humiditatem significat cum pauca melancholia. Quando est albedo cum airiditate, albedo, phlegma, viriditas sanguinem arguit; qui niger est, commistus phlegmati fit viridis, & eburneus, vnde significat phlegma cum colera rubra. Liuiditas & flauendo signum est diminutæ concoctionis: ob id homo liuidus, & flauus, est deditus vitijs, & immoderatus circa res gratas. Albertus. Vehementer albus cum pallore defectum virtutis, & victoriam phlegmatis notat. Plinius ex Aristotele plumbeum colorem breuis vitæ signum dicit. Plutarchus in Cæsaris vita ait: Cum Cæsar habuisset Brutum suspectum, id circo ad amicos dixisse, haud mihi magnopere placet: quia magnopere pallidus. Rursus delatas ad se de Antonio, & Dolabella calumnias, dixit, non hos rubentes, crinatosq; , sed pallentes magis, & macilentos illos: ostendens Brutum, & Cassium, C. Caligula colore fuit pallido, & fuit maximè timidus, & peruersæ naturæ: vnde nefaria eius consilia, & malignitates, & inuidiam notarunt historici (cum nobilissimo cuique veterum familiarium insignia ademerit) Cæterasq; inuidiæ notas, quas demonstrauit, & peruersæ naturæ. Salustius Catilinam exanguis coloris fuisse dicit, & ingenio fuisse malo, excitans intestina bella, cædes, rapinas, ciuiles discordias, animo fordido, auarus, simulator, ac dissimulator, alienum appetens, sui prodigus. Attilia inhumano, luridoq; pallore fuit: funesti sui sæculi dira clades: urbium, terrarumq; portentuosus euastator, superbo, & terrifico nomine, Dei flagellum, appellari voluit, scilicet, vt totius humani generis odium ab se in irati Dei numen auerteret, quasi non alio licet opus foret, quam ipso Attilia, qui virgas, securas, & ignes validus exercere potuisset. Atroci pallore, vipereis oculis Actiolinus Patauinorum tyrannus fuit, humani generis portentum, horribilis sui sæculi pestis, animi sæuitia Phalari, Dionysio, atque Neroni ante ferendus: ingenio impente impio, & nunquam cædibus saturato. nō tortorum, neque carnificum manus, inferendis cruciatibus, expediendisq; laqueis, & securibus sufficiebant: viui homines in frustra laniorum cultris secabantur; alij ad palos deligati, voraci flamma torrebantur; alij per articulos momentaq; temporis ad longos cruciatus extendebantur. Sic nusquam remissa atrocis animi sæuitia, sed rediuiua feritate debacchatus, supra triginta millia omnis generis, sexus, ætatisq; hominum teterrimo supplicio substulit. Squallido, siue pallido, liuidoq; colore fuit Mahometes Secundus, ab expugnato Byzantio Turcharum Imperator, simulator maximus, atrox, immanis, & crudelis. Selinus Nonus Turcharum Imperator scythico, pallidoq; vultu fuisse traditur: spirabatq; lethum, nefas, & iram: patrem, & fratres substulit veneno. Franciscus Pactus, qui in Iuliani Medices necem conspirauit, eumq; lethali vulnere sciauit, pallenti fuit ore, & ingenio liuido.

Mellinus Color.

Qui mellij sunt coloris, frigidi. Arist. in Physiogn. Frigida autem difficulter mobilia: mobilibus autem difficulter existentibus, ijsq; quæ iuxta corpus sunt, erunt utiq; tardi. Hunc colorem Arist. *μελιχλωρον* vocat. Pol. & Adaman. Mellinus color vocatus, meticulosum Epulonem, iracundum, & nugigerulum hominem demonstrat. Interim corrigatur Polemon, qui pro *βελιμικλων* habet *μελανοκροτα* ex Arist. & Adaman.

Ruffus Color.

Qui corpus ruffi coloris habent, perniciosi, & varijs moribus præditi viri argumenta testantur: Polem. sed Adam. totum corpus dicit, & fraudolentum, non perniciosum dicit, à vulpiū fortasse ingenio, quæ coloris ruffi sunt. Idem in figura Impudentis eiusdem coloris meminere. Alber. Rubicundus, non clarè rubedinis color, sed spissæ: omni tempore studentē dolis indicat. Aeneas ruffo colore erat, & suæ patriæ proditor. Metion ruffus fuit, vitiosus, pertinax, & in parentem crudelis. Ex Darete Phrygio.

Flam-

Flammis Color.

Quibus color flammeus est, maniaci sunt; quia ea, quæ sunt in corpore vehementer calefacta, flammeum colorem habent: qui autem extremè calefacti, maniaci utique sunt. Arist. Hic color Græcis φλογεῖδης. Pol. & Adam. Color flammeus furiosos indicat. Alber. Ignitus color, cum lumentibus oculis, ad insaniam vergentem hominem notat. Cassandra ruffa fuit, id est, flammea, & oculis micantibus, & maniaca fuit.

Rubeus Color.

Quibus color rubet, acuti. Arist. Quoniam secundum corpus sunt calefacta, erubescunt; signum est caliditatis, & subtilitatis spirituum. Rubeum colorem Galenus testatur sanguinaria multitudinis inditium esse, si id aliqua causa non euenit, exercitatione, ira, vel verecundia, ex ij in toto corpore apparuerit, sin minus in parte illa, in qua insunt. & in libro Artis medicinalis. Calidæ temperaturæ signum dicit. Auicenna: Denotat, rubeus color, multum sanguinem, & caliditatem.

Cardiruber Color.

Color candi ruber bonam indolem notat. Aristot. quando in leui corpore id color accedat. Diximus rubeum colorem calidam & sanguineam complexionem demonstrare; album verò frigidam, & phlegmaticam: mistum ex utroque colore, optimam temperaturam. Galenus in Arte medicinali, signum optimæ temperaturæ, idest calidæ, & humidæ esse colorem mistum ex albo, & rubro. Ab eo Auicenna. Idemq; Arist. in Idea Ingeniosi monstrat cardirubrum colorem optimum ingenium præitare. Pol. & Adam. Color modicè ad rubrum vergens, egregiam ingenij nobilitatem, in disciplinis capescendis promptitudinem, acremq; virum dijudicant. Idemq; in figura Ingeniosi, colorem candidum subrubrum λευκὸν ὑπερῖθρον commendarunt. Alber. Color medius inter album, & rubrum, declinans ad brunum; si est clarus, boni ingenij, & bonorum morum index. Alexander Magnus colore erat candido, sed candori rubor mistus vultum & pectus occupabat; cumque Apelles fulmen eum gestantem depinxisset, & facie fordidum & fuscum, reprehensum fuisse narrant, si quidem eius colorem non est imitatus. Vnde eius modestia, ad corporis voluptates, continentia grauitas, animiq; magnitudo, & optimæ eius temperaturæ signum erat. Erat enim tantæ sudoris fragrantia (vt in Aristoxenijs comætarijs legit Plutarchus) vt interiores eius tunica mirabili fragrantia compleretur. Cuius rei causa erat corporis temperies, innato calore feruentis. Roseo, Illustriq; vultu fuit Totilas, maximiq; in eo vigor animi, robur, pudor, pietas. Galeacius Vicecomes Primus roseo, & corusco ore spectabilis fuit, & staturæ dignitate, facundia, liberalitate, vitæq; splendore, suæ ætatis principum famam obscurauit: Dux bello strenuus, & fortunatus habitus. Roseo enim colore Carolus Aurelianus, Francisci Regis filius fuit, qui item liberalis, splendoris & bellicæ virtutis speciem retulit.

DE PARTIVM CORPORIS COLORIBVS. CAP. VI.

DIXIMVS de totius corporis coloribus, nunc de partium coloribus singulatim verba faciemus: nam pars eius colore affecta, morbo illo laborare ostendet.

Facies facile rubescens.

Quibus facies supererubescens, verecundi sunt. Aristot. in Physiogn. & signum refert ad passionem: quia verecundis semper erubescit facies. Aphrodiseus verecundos, & hilares dicit: verecundi quidem, quia sanguis tegendi causa super faciem semper profusus est; veluti sæpè ob pudorem faciem tegimus; hilares verò, quia sanguis voluptatibus extrinsecus occurrit. Dicitur potest hic color roseus, is est candidus, sanguinis rubore penitus diffuso cum venustate, & puerorum, & virginum nitor: qui vulgò ab humana carne incarnatus dicitur, Facies pudibrudi, & verecundi hominis erubescere consuevit, quoniam, inquit Aristot. Problem. sanguis de corpore in omnes partes diffunditur, pudentibus. Est verecundia bonum in adolescentibus, Diogenes Cynicus, Rubor, virtutis est color, dicebat. Neuius pudoris colorem appellauit. Pudoris & verecundiæ signum apud Terentium est. Erubuit salua res est. Galenus subrubricundum colorem dixit, namq; rubrum colorem, calidum denotare temperamentum; subrubrum nõ per inde ita calidum, velut subcalidum, sed in reciprocantibus se humoribus temperamentus suspicere non oportet, vt in commotis, vel iratis, aut pudore affectis. Hunc pudoris ruborem satis ornate

Poeta

Poeta in Lauiniæ genis perscribit.

*Flagrantes perfusa genas, cui plurimus ignem
Subiecit rubor, & calefacta per ossa cucurrit.
Indum sanguineo veluti violauerit ostro,
Si quis ebur, vel mista rubent ubi lilia, multa
Alba rosa tales virgo dabat ore colores.*

Philostratus hunc etiam colorem in Pantia vultu ostendit; qui autem malis inerat rubor, ne defunctam quidem deserit, quem & pulchritudo, & verecundia exhibebat. Diuus Bernardus in macilenta sua facie in genis in subtilissima cute modicum ruboris ostentabat. Et erat iucundus, inter opprobria, inter obsequia verecundus. Ruellius Gallus Medicus insignis, ore rubore perfusus fuit, natura modestus, & leuis.

Rubida aures.

Pudefactis rubescunt aures, ait Aristoteles in Problematis. Pudefactis enim oculi refrigerantur, quia pudor in oculis est; nec respicere valent quos pudor tenet. Calor igitur in aduersam partem transit, quæ posterior est; nam aures satis ex aduerso positæ sunt: ita quod pudore maxime erubescunt. Vel quia aures maxime partium faciei exangues sunt, & peregrinus humor inanem partem adire aptus natus est; itaque cum calore per pudorem orto, resoluitur, statim se in aures colligit, ob id qui semper aures rubicundas habent, maxime verecundos existimant, & in figura Verecundi Polem. & Adam. quasi rubore plenum dicunt, quasi aures, & omnia rubore plena habeant. Sed Albertus non aures solum, sed totam faciem rubram habere, & rubicundior frontem cum oculorum demissione, verecundiam significare dixit.

Rubra facies.

At facies ipsa, secundum seipsam, rubra apparens, asperos hominis mores nunciat. Domitianus fuit vultu ruboris pleno: vnde cum oris verecundia apud Senatam comendaretur, iactauit vsq; ad huc animum meum probastis, & vultum. Plinius de eo. Superbia in fronte, ira in oculis, faminea in ore, ac corpore impudentia, multo rubore perfusa. Cornelius Tacitus de eo. Cum denotandis tot hominum palloribus sufficeret sæuus ille vultus, & rubor, quo se contra pudorem muniebat.

Rubra genæ.

Quibus genæ supererubescunt, vinosi sunt, & referuntur ad passionem: quia inebriatis supererubescunt genæ, ex Arist. in Physiogn. Polemon autem: si genæ tantummodo rubro colore inficiantur, ebriosos homines indicant. Suetonius Vitellium fuisse rubicunda facie, & plerumq; ex vinolentia. Alexander Macedonius rubrum habebat vultum, candori mixtum, & bibax, & vinolentus fuit, ex Plutarcho.

Nasus & maxilla quasi eparico colore inflectæ.

Nasus, facies, & maxillæ rubræ; quasi eparico colore inflectæ, virum ostendunt, non solum vinolentum, sed sanguinarium, & libidinosum. Loxus se obseruasse hominem ait, cuius nasus & maxillæ eparico colore inficerentur, & omni vitio refertum esse; libidine, vinolentia, & crudelitate. Quamplurimi sunt apud nos: qui non solum rubras genas proferant, sed eparico colore infectas; eosq; crudeles, luxuriosos, & vinolentos inuenimus. Carolus Neapolitanorum Rex enormi & rubente naso fuit, sæuus, in exorabilis, inimicorum cæde gaudens, in exercenda in humanitate perucax, Manfredi Regi ad Beneuentum interfecto, sepulchrum denegauit, Corradinum, & Austria Regulum in foro securi percussit. Cæsar Borgia Dux Valentinus faciem atro rubore profusam, & tuberculis, qui saniam leuiter expuerent redundantem habuit: sanguinario fuit ingenio, immaniq; sæuitia: vereres tyrannos æquasse censerit potest: Libenter noctu uagabat per urbes, cum nunquam interdum videretur, ne deformis & temulenta facies spectaretur. Rubenti & prope temulenta facie truculentus fuit Georgius Fraispergius Sueuus, strenuæ etiam feritatis, & crudelitatis.

Erubescens pectus.

Quibus flammeus color circa pectus, sunt difficilis ira, & ad passionem refertur. Signum iratis namq; super accenduntur ea, quæ sunt circa pectus. Adamantius ubi de colore loquitur, ait. Pectora rubra existentia feruere intus iram ostendunt, quod ab Aristotele exceptit. Albertus pectus rubore obductum, iracundia inflammatum virum ostendit.

Vngues subrubri.

Optimo colore signatos vngues, bene compositi vir insignia esse: subflauos vngues, sine rubicundos, Pole. & Adam. inquit, cuius ratio naturalis esse potest: Quia vngues lucidi, & diaphani sunt, & cutis colorem optime representant, si enim album, subflauumq; colorem representabunt, optimam hominis temperiem demonstrabunt, ut diximus, cum de huiusmodi colore differuimus. Albertus. Vngues albi, plani, molles, tenues, subrubentes, & bene pellucidi, optimi hominis ingenium iudicant, & hoc est vnum ex signis, quod raro fallit: tales enim vngues ab optima complexione fiunt.

DE PILIS CAP. V.

DIXIMVS de colore, nunc dicemus de pilis: & primo de ijs, qui toto insunt capori, mox qui partibus.

Toto corpore pilosi.

In quibus totum corpus asperis, densisq; pilis oblitum inspexeris, illud tarditatis, ineritiæq; ascribendum putabis: dixit Polemon. Adamantius bouinum dixit: est enim inertia, tarditasq; bouum propria. Hippocrates libro De Aere, aquis, & locis, inquit. Vbi regio nuda, & aspera, quodq; à frigore Hyberno prematur, & à Sole æstiuo exuratur, ibi hirsutos reperias homines, & esse pertinaces, & contumaces, & magis feritate participant, quam mansuetudine. Calida igitur, & sicca temperies in summo hirsuta est, mediocriter autem, calidaq; scilicet, in altera contrarietate, mediocritatem habet: similiter sicca, quæ in caliditate, & frigiditate media est temperie, est modice hirsuta. Marsias vultu ferino, trax, hispida, multibarbus, spinis & pilis oblitus, veluti belua, stultitiæ maximum specimen & feritatis; in Apollinem delirans, laudans se esse quod erat & coma relicinus, & barba squalida, & pectore hirsutus, contra Apollinem aduersis virtutibus culpabat, quod esset coma intonsus, corpore glabellus, tandem cum eo certans, suæ beluina temeritatis penas dedit. Cyclops à Philostrato ita describitur rectam quidem ac densam, pinus more, quatiens comam, ex voraci mento serratos exerens dentes, pectusq; & ventrem, & ad usq; adunguem tendit penitus hirsutus, sed ferum & toruacem intuetur, haud secus leones truculentissimi humano vescentes corpore.

Pilosi.

At qui pilosi, luxuriosi sunt. Aristoteles Problematis libro quærit, cur aues, & pilosi homines libidine vehementer angantur & rationem affert, quod multum humoris contineant, & genus auium naturæ multi humoris concoquens propter caloris copiam: est indictio pilus ac penna. Vel quod & multum inest humoris, neq; si non à calore vinceretur, pennæ aibus, pili hominibusq; posset nunquam oriri. Semen autem vel loci, vel temporis portione vel ratione creati plurimum potest, ut in aere, ut in vere: nam eius natura calida, & humida est: Et in natura Luxuriosi facit eum pilosum. Lepori uni pili in bucca intus sunt, & sub pedibus, ut Arist. ait. Et Plinius. Villofissimus animalium lepus, quæ Trogus consideras in lepore, hoc exemplo libidinosiores hominū quoque hirtos esse dixit. Michael Scotus. Si videbis hominem pilosum in carne, & cruribus, & in ventre & non luxuriosum, redde gratias Deo. Caligula fuit capillo raro, & circa verticem nullo, hirsutus cætera: luxuriosus maxime fuit, multosq; dilexit commertio mutui stupri, in super fororum incestu, nullaq; illustri femina abstinuit. ut à Suetonio habetur.

Pilosa tempora rectorum temporum.

In figura Luxuriosi, Aristoteles eum pilosa tempora, & pilorum rectorum habere dixit. Potest id

id ad hircos referri; potest & ad causam naturalem: nam pilorum multitudo circa tempora prouenit ex venis et arterijs multis sanguine plenis, quæ ad eum locum terminantur, & pilositas ibi magis, quam alibi existens, feminis multitudinem arguit. Eo loco defluxum feminis esse Hippocrates dixit, cum incisa ibi venæ steriles homines efficiat. Polemon eodem loco non tempora pilosa, sed labia pilosa dixit. Albertus pili densi, & vasti circa tempora, & aures, libidinosum, & calidum demonstrant. Sed tenues & rari iuxta tempora frigidum, & sine viribus hominem.

Pilosa gena.

Natura maxillas pilis ornauit, non modo vt eas operirent, verum etiam decus, & ornamentum afferrent, venerabundus mas apparet magis, sed genas, & nasum expertia & nuda reliquit: siluestris enim & fera facies tota fuisset, haud quamquam animali mansueto, & politico conueniens, dicit Galenus: vnde pilosas genas habentes, ego ferales, & stupidos iudicarem, cum in facie genæ tantummodo semper glabræ sint. Et ferinum est, faciem & genas pilosas habere, & sus præceteris genas crassis, densisq; pilis hispidas habet; & huiusmodi moribus præditos quam plurimos amicos habui, pilosas genas habentes. Cicero exprobat Pisoni morum fœditatem quæ pilosas genas haberet. Inquit enim: Non pilosæ genæ deceperunt, nec vultus totus, vnde stupiditatem, tarditatemq; linguæ coniectabat, & lutulentos mores.

Pectus pilosum.

Galenus etiam si quis hirto impense pectore fuerit, hunc animosum dicit, quod pectus habeat Leoni simile: cuius naturalem causam dicit quod plurimum ibi coloris, eoq; animosum. Pectus ipsum secundum se ipsum densis pilis confutum, callidi consilij hominem, & magnanimum notat. ex Polem. sed Adaman, non magni, sed duplicis animi dicit: Ijs enim, qui temperamento calido sunt, & humido, circa pectus, lacertos, spinam, & deniq; per totum corpus multi pili generantur; nam piliorum copia, roboris & virilitatis est signum.

Pectus pilosum & venter.

At multos habere pilos in pectore & ventre, declarat horribilitatem naturæ, & singularitatem, & diminutionem apprehensionis, & amorem iniuriarum, vt Arist. ad Alexandrum dicit, quod non aliam ob causam dictum reor, quam demonstrando hominem esse ferinum: ob id ferinum, stupidum, & grassatorem dixisse in in Physiogn. Qui circa pectus, & aluum minimum pilositatis habent, in eisdem operationibus numquam perseuerant, & ad aues referuntur, quæ pectus, & aluum pilosissimum habent. Polem. Pectus & aluus quæ multa pilatura redundat, mente leues, instabiles, & imbecilles notat. Sed Adamantius non imbecilles, sed luxoriosos dicit: ob id labem in Polemonis textu suspicor. Albertus ab his. Venter, & pectus nimio pilo obseptum, leuè, & instabilem dicunt, id monstrare aues, quæ sunt sine religione, & pietate.

Pectus mediocriter pilosum.

Quorum neq; valde pilosa, neq; læuia esse oportet pectora, medius utiq; habitus est optimus ex Arist. in physogn.

Pilosum mentum.

Qui acutum habent mentum, animosi sunt, & ad canes referuntur. Aristot. in Physiogn. ego ἀκρογέλιοι, acuti menti interpretor Suesanus prolixi menti interpretatur, sed non de pilis intelligi debere. Arabicus Aristoteles textus, quem nobis Patriarcha Antiochiæ Romæ copiam videnti fecit, dicit. Qui habent acutum mentum, sunt animosi, & fortes, & ad Leones referuntur. Ego mendum in textu non solum suspicor, sed per certo habeo, & Aristot. non de mento sed de pilis menti intellexisse: primo quia ad canes, & leones refert, qui acutum mentum non habent, præterea id Aristoteles apposuit, vbi de pilis, non de partium figuris agit. At si naturali ratione, & experientia id nobis esset discutiendum: videmus pilos virilitatis, & roboris signum esse: vnde qui prolixam habent barbam, id est, densis pilis, & probe barbatur: animosum, & fortem fore: pilorum enim carentia in muliebri barba nota est debilitatis, & animositatis, & Arist. Problematum libro dicit, homini datam esse barbam, quia & iuba negata est, & alimentorum excrementum, quæ ceteris animalibus incernicem se confert, homini in maxillas transit: & iubatos leones fortissimi-

mos, non inbecilles; quasi babatus fortis, imbecillis debilis: Præterea in figura Iracundi eum *εὐπαγόνη* idest, boni menti dicit. Sed Pole. & Adam. *δασυπώγων*, idest, dense pilosum dicunt. Legimus præterea in historijs Daretis Phrygij Hectora fuisse decenter barbatum; & animosum, & maxime bellicosum, & fortem extitisse. Diogenem quoq; maxima barba comatum, vt Sidonius Apollinaris ad Faustum tradit. Lysander enim proluxa fuit barba, & generosum quoddam in modum eam ferebat, maximiq; fuere viri, & fortasse non *ακρογένετοι*, sed *μακρογένετοι*, legendum.

Pudenda pilosa.

Plantæ, quæ humida & pingui terra proueniunt, citissime crescunt, ideo pili, qui & humidis & mollibus partibus emergunt, plurimi sunt incrementi: at si caliditas accesserit, vt in pudendis, maximè sunt incrementi: & mulieres quæ calidæ, & humidæ sunt, luxuriosæ sunt.

Femora, & lumbi pilosi.

Quorum femora & lumbi, absq; alijs corporis partibus, multis pilis intecta sunt, eos luxuriæ obnoxios iudicato. & Polem. & Adam.

Cerui pilosa.

Qui ceruicem parte posteriori hirsutam habent, liberales sunt: argumento leonæ Aristot. in Physiog. Sed eius testus corrigendus; nam per *ἐλευθεροί*, legitur *ἐλαίδοροι*, cum & alibi de leonis figura scribens, dixerit idem. Adamantius ab eo. Collum circum caput densis pilis obsitum, fortem & magnanimum notant. Sed ego non ad leones, sed equos dicerem, qui sunt superbi, & gloriosi, et quod iuba sit eis generositatis index; cum eos quos, velint ignobiles et humiles reddere, iuba priuant, eam deducendo ad asinum. Et equam, quam asino adiungere volunt, admittunt iuba priuant.

Pilosum dorsum in subiecta figura contempleris.

Dorsum pilosum.

Qui dorsum pilosum habent, asperi sunt, & referuntur ad bestias. Alij textus in uerecundos habent, *ἀναιδέεις*, sed melius asperi: nam beluæ potius asperæ et immites, quam inuerecundæ sunt. Arist. in Physiogn. Iuuenalis ad id.

*Hispida membra quidem & dura per brachia seta.
promittunt atrocem animum*

Metaphrenum pilosum.

Quibuscunq; humeros, & metaphrenum pilis densari inspexeris, tales auibus similes putabis; nam alta consilia, & cogitationes habent. Pol. & Adam. Capite de pilis.

Humeri pilosi.

Ad Alexandrum scribens Aristoteles ait: Multitudo pilorū super utroq; humero, significat stultitiam, & fatuitatē. In Physiog. verò, Qui humeros pilosos habent, numquam in eodem perseverant, & ad aues refert. Polem. & Adam. Capite de pilis; Quibuscunq; humeros, & metaphrenum pilis densari inspexeris, tales auibus similes putabis. nam alta consilia, & cogitationes eorum sunt. Socrates pilosis humeris fuit, & ipsemet vxoribus suis de ipso iurgantibus dicebat, se esse fœdum, deformem, simis naribus, recalua fronte, pilosis humeris, repandis cruribus, vt Hieronymus ad Iouinianum refert.

Tibia pilosa.

Qui hirsutas habent tibias, libidinosi sunt, ex Arist. Polem. & Adam. non tibias, sed lumbos, & femora signa esse luxuriæ. In figura vero Luxoriosi, Polemon hirsuta dicit. capite vero de pilis, ijdem crura satis admodum densis, oblongisq; pilis obsita, rudi & agresti naturæ ascribenda dicunt, non luxuriosæ. Et Albertus ex Loxij sententia, indocilem, & ferum virum dicit. Arist. in Problematis hirtos homines, & aues Veneris esse audiores dixit, & causam esse, quod natura humida, & calida sint, qua quidem utraq; qualitate opus est in coitu: calor enim excernit, humor excernitur. Ad animalia referendo, idem ad hircos referre dixit. Hirci enim propter libidinem offerantur, qui enim superiori, tempore socij & iugi concordia pascebantur, coitus tempore didident, & alter alterum libidinis rabie inuadit, vt septimo die, quo natus est, coire incipiat, & quamuis semen sterile emittat, omnium tamen maturissime quadrupedum coit, dum adhuc uberibus alitur, immodica libidine matrem strupo superuenit. Satyros finxit antiquitas villosos, & hircinis cruribus, ac in libidinem petulcos, immo omnem Veneræam virtutem ostendere mūtore intento. Pan capripes cognominatus Poetis, & semicaper Deus, ex Hesychio habetur, quod inferiores partes hirco habet similes. Simulacrum Poetæ pingunt caprina facie, hircinis cruribus Deus capripes, ex pastore cum capra enim natus. ex Aeliano sicut & omnes caprini, luxuriosiq;

Manus pilosæ.

Qui manus densorum pilorum hispideas habent, luxuriæ dant signum: Michael Scotus, quod nos quoq; experientia comprobatum hic apposuimus.

Mulier barbata.

Barbata mulier pessimorum erit morum: simplex vulgus adagium sibi non insulsè, nec maligniter effinxit: fœminam barbata lapidibus eminus salutandam esse. Michael Scotus: Mulier circa os barbata, est luxuriosa, fortis naturæ, & virilis conditionis, propter calidam sui complexionem. Naturalis enim ratio, calorem esse, qui pilos creet: & ob id in corpore humano illæ potissimum partes obsepiuntur pilis, quibus maior suppetit caloris facultas. Caloris inopia muliebri corpus pilis non obsidetur, in eunuchis etiam, quorum natura frigidior est: læue est mulierū corpus, vt innato constipatum frigore, quoniam algorem comitatur densitas, læuitas densitatē: ob id mulierem barbata, vt mostrifica, mali alicuius ingruentis habetur præfagium. Seminis abundantiam hirsuties significat, & excrementi. Lepus animal pilosum est, & solus animalum pronam supinamq; pedum partem hirsutam habet, vnde dasypodis nomen, & luxuriosum est. & inter genas etiam pilos habet: Ob id pilosa mulier multæ luxuriæ. Præterea medicæ doctrinæ dogma est, ab Aristotele comprobatum, mulieri sustinenti menstruorum abundantiam, & feminis, quandoq; barbam contingere, quod Auicennæ interpes se vidisse meminit in viduis castitate præsignibus.

DE GLABRITIE. CAP. VI.

igitur hirsutum decebat hominem, ita mulierem totum corpus molle, & glabrum, instar puerorum semper habere: alioquin hoc animal mores non haberet æquè venerandos, ut mares. Sepè diximus naturam animæ moribus corporis formam fecisse conuenientem. sed nec operimento quidem muliebri genus ut homo indigebat, quo frigus propelleret, ut quòd domi partem maximam se contineret. Sed quanto homines mulieribus sunt calidiores, tanto eis excrementa sunt plura, proinde duplicem inuenit natura euacuationem capitis, & genarum. Nuda pilis sunt omnia frigida temperamento, siue ea mediocriter se habeant in humiditate, siue immodicè. Caterum ad summum glabra est frigida temperies & humida: minus hæc quæ frigida est, sed in altera contrarietate temperata; adhuc minusquæ frigida, & sicca est. Caloris inopia muliebri corpus pilis non obsidetur, & eunuchis etiam, quorum natura frigidior est.

Imberbis homo.

Imberbes viri mulieribus, & spadonibus similes existunt. Ait Polemon: Spadones naturali nequitia pessimis esse moribus, ingenio immites, dolosos, facinorosos, alijsquæ sceleribus sese immiscentes. Plato in Euthyphrone Melitum Pitteum suum accusatorem rara barba fuisse dicit, Et apud nos vulgò iactari solet;

Poca barba, & men colore, sotto il Ciel non è pigiore.

Mulier imberbis.

Ob id mulier benè pilis nuda, & præcipuè circa os, est bonæ naturæ, pauida, verecunda, mitis, & obediens. Michael Scotus.

Glabrum pectus.

Qui pectora valdè lenia habent, inuerecundi sunt, & ad mulieres referuntur. Aristot. in Physiogn. Suesani interpretatio non inuerecundos, sed asperos habet, fatis insulse. nam mulieres inuerecundæ, non asperæ sunt. Galenus, glabrum pectus frigidam naturam arguere dixit: nam calor est, qui pilos creat, ob quam causam etiam eunuchis desunt: Leue autem corpus, veluti multo constipatû frigore est; Algorem comitatur densitas: densitatem verò lauitas, Auerroes depile corpus frigidam cordis notare complexionem, ac timidos dicit. Aristot. in Physiognomia Iracundi: & Polemon scribunt ei lauitatem circa pectus, & inguina; Albertus, nuditas pectoris, & paucitas pilorum cordis notat frigiditatem.

DE INCESSU. CAP. VII.

E ambulatione loquemur. In ambulatione duo considerantur, motus, & tempus: ut longi gressus efficaciam in agendo, & tarditas consilium: breuitas in efficaciam, & festinatio in considerationem significant. Ambas has qualitates iungendo, quatuor consurgunt coniugationes. Tarditas, & festinatio in cessus, qualitatem iudicant mentis; ob id commonet M. Tullius primo De officijs, ne incessu molliores simus, ne similes pomparum ferculis videamur. Id tamen commune faciendam, Illud quòd de tibiæ motu dicemus, de cubiti, & brachij motu intelligendum, ut in Physiogn. monet Philosophus.

Longo gressu ambulantes.

Longo gressu progredi, efficaciam ostendit. Adam. ab Arist. in Physiogn. longo gressu ambulantes negotiorum sunt perfectiui, & magnanimi. Eadem Alber.

Ambulantes tardè.

Tardè ambulantes, cogitabûdi sunt, Arist. in Physiogn. Idem quòd in Moralibus ad Nicomachium magnanimo viro tardum gressum conuenire ait. Et in figuris, Iucundo & Modesto tardû tribuit

tribuit motum : quod à Polemone , & Adamantio in eisdem figuris confirmatur . Tardus enim incessus , & cunctabundus matronam decet , ob id Apuleius Venerem incedentem describens , ait : Cunctanti lenta vestigio , & leniter incedebat . sed valdè tardè motus , mollem subesse animã dicunt . vt Arist. in Physiogn. quòd ex frigida complexione euenire dicimus . Iulius Firmicus ait : Molliter ambulantes , & suspendentes vestigia , eos dolere se ostendit , quòd viri nati sint . Tardi gradus & suspenso vestigio in cessus feminarum est : vnde Seneca morum castigatior seuerissimus , vltimo quæstionum naturalium dicit : Molli & tenero gressu incedimus , non ambulamus . Alber. tardus naturaliter incessus , animum iudicat pigrum , nisi potentiora alia signa dissentiant .

Longo , & tardo gressu ambulantes .

Cuius passus sunt lati , & tardi , prosperabuntur in omnibus factis eius . Arist. ad Alexandrum . In Physiogn. vero ; Qui longi , & tardi gressus , (sit vtique tarditate molestus) perfectius tamen est : nam vt diximus , longè progredi , efficacè , tardè cogitandum demonstrat . Has copulando qualitates , ea quæ superius diximus , efficiunt .

Celeri gressu ambulantes .

Acuti motus , calidam animam ostendunt . Aristot. in Physiogn. Velocitas enim motus ex velocitate spirituum animalium prouenit , & capite de incessu : Celeritatis expeditium facit . In figura verò Inuerecundi , celerem eum in moribus facit .

Breui gressu ambulantes .

Breues gressus segnes ostendit , nam si longus gressus efficaciam præstabat , breuis inefficiã . Aristot. in Physiogn. Ab eo Adaman. Qui breui passu incedunt , inefficaces & tristes . Alij rapaces , & auari , & occulta consilia facientes . Diximus cum primò , largum gressum consultatione efficere , sed Arist. ad Alexandrum scribens . Cui passus sunt breues , impetuofus , & suspiciosus , impotens in operibus , & malè voluntatis . Albertus addit & si sint artifices , obscuræ mentis .

Breui , & celeri passu ambulantes .

Qui breuis & celeris gressus est : molestus est , & non perfectus . Aristot. in Physiogn. Diximus enim tarditatem gressuum consultationem præstare in operibus ; longitudo in verò efficaciam . has duas qualitates nunc combinando , celeris & breuis gressus , qui contrarius est prædictis non perfectum , segnem , & molestum efficit . Adamantius ab eo . Qui velociter & breuiter incedit , lucricupidus , & maledicus , & ad summum timiditatis veniens . Alber. malè transferens , malignos dicit , imbecilles , & timidos habendos . Ambrosius clericum suum ne sibi vnquã præiret , commonefecit , quia velut quodam insolentis incessus verberare oculos sanctissimi hominis feriebat , qui mox ab Ecclesia recessit : in cuius incessu lucebat immago quædam leuitatis , scurrilisq; discursus .

Modo citus , modo tardus incessus .

Salustius inter cætera Catilinæ hoc probo dedit , quòd eius incessus modo citus , modo tardus foret . ex quo animus conijciebatur varius , simulator , atque omnium facinorum plenus . Pol. & Adam. Simulatori versatilem incessum tribuunt , & se concinnæ formæ adaptantem .

Breui & tardo gressu ambulantes .

Qui breui & tardi gressus sunt ; non perfectiui , & segnirie molesti . Aristot. in Physiogn.

Longo & celeri gressu ambulantes .

Qui longi & celeris gressus , minimè molestus , & perfectius est . quoniam celeritas expeditionem , longitudo verò inefficaciam affert . Adamã . ad hanc incessus qualitatem innuens ait , Velocitas in motu , simul cum rectitudine & ornamento , formam perfecti consilij ostendit , & qui opera incipit , & perficit . ordinatus in incessu ostendit optimam celeri cõstitutionem . Gressus autem

autem probabilis, vt Ambrosius refert, in primo De officijs, in quo fit species authoritatis, grauitatis, pondus, & tranquillitatis vestigium. Apuleius suum incessum describens ait: Quoquo versum floridus incessus, speciosus, & in meditatus, id est, non infractus affectatione, suspensusq; quamcunque in partem vestigia moueantur. In Decretis canonicis. Moueantur Sacerdotes, vt in incessu ornati sint, & grauitate itineris, mentis maturitatem ostendant. Incompositio corporis, vt Augustinus ait, qualitatem indicat mentis. Heraclides erat incessu, motuq; venerando; vir maximi ingenij, & disciplinae. Hippocrates tardo, & graui gradu incedebat, & cogitabundus, vir summo ingenio, doctrinaq;. Asymbeius Vsumcastanus in magnam grauitatem non fucata, sed comitate conditam ostendebat, clemens, gloriae cupidus, bellator, & in dandis beneficijs miram serenitatem praeferebat.

Celeri gressu ambulantes, qui si deprehendantur formident, & totam effigiem deorsum trahant, & contrahant seipsos.

Multas incessus qualitates Adaman. innuit pernecessarias. Si velociter incidens deprehendatur, formidet, & totam effigiem deorsum trahat, & contrahat seipsum, avaritiae, & pusillanimitatis, mali consilij, & illiberalitatis signa praebet fidelia. Alber. peruertendo textum, inquit; Si qui celeriter mouetur, summicat oculos, & se comprimat, vultum deducit, & umq; complicit corpus, timidum, parcum, auarum, & versutum, ostendit.

Celeri gressu ambulantes cum oculis perturbatis, & capitis inconstantia, & anhelatione.

Si simul cum veloci motu sit in oculis perturbatio, capitis inconstantia, & anhelatio magna; & mala operantis, & fugiendi hominis signa praebet fidelia. Alber. audacem, immanem, & magnarum cladum dicit authorem.

Tardo gressu incedentes, sponte morantes, & manentes in vijs, & circumcirca aspicientes.

Qui tardè graditur, & sponte moratur, & manet in vijs, & circumcirca aspiciat; gloriosum facias, & iniurium existere, superbum, & adulterum. Adam. Satis inepte Alber. ab eo: In motu tardus, qui interdum resiliat, & ceruicem reflectat, & circum aspiciat, superbiae signum.

Pedibus, & cruribus conuersis ambulantes.

Qui pedibus, & cruribus conuersis ambulant, effæminati sunt, & ad mulieres referuntur, quæ hoc modo incedunt. Arist. in Physiogn. P. Africanus. P. Gallo homini effæminato inter alia hoc probo dedit, quòd fæmoribus subuersis ambularet.

Corporibus se circumtorquentes & ambulantes.

Qui verò corporibus circumtorquentes se, & fricantes, adultores sunt, & referuntur ad passionem. Arist. in Physiogn. Ab eo Adam. Qui distorquent se ipsos, & inclinant; adultores sunt, ita enim facit canis, dum blanditur, & adulator. Alb. qui se submitunt, ac corpus inhoneste infringunt; blandi sunt, quòd blandientes canes referant. Homines qui callidi adulantes sunt, Cercopes dicuntur, Cercopite ci caudam motirantes. Sunt Cercopes astuti, dolosi, impostores, adultores, qui sicut vulpes canes venaticos decipit caudas huc illuc motitantes, ita simplices homines decipiunt. Ex Suida. Cercopes in Lydia versutos aiunt impostores, & inamabiles. Ex Varino. Cercopes duo fratres fuerunt iniquissimi, ab ipsa improbitate sic dici; Passalus Alemon: hos Harpocraton, Xeuogoras, & propter malignitatem à Loue in Simias transformatos dicit.

Corpore toto se promouentes, humeris, & singulis membris.

Qui toto corpore se mouent, membris, humeris, singulisq; membris, effæminati sunt, id enim manifestè mulierum est.

Corpore erecto incedentes.

In figura Fortis, & Iracundi. Aristot. tribuit ei corpus erectum. Polem. & Adam. in eisdem, & Ingenioso eandem figuram ascribunt. Michael Scotus; Corpore erecti vt hasta: audaces sūt. Bartolomæus Coleonus corporis statura erecta, & habili fuit; egregius bellator, & fortis, vt ictu pali ferrei, saltu, cursu, & palestra cunctos superaret, audacis etiam vir ingenij.

Corpore inclinati.

In figura Timidi, & Verecundi, & Mansueti tribuit enim Arist. figuram inclinatam. duo eius sequaces. Idem in figura Timidi, & fatui improbi dicunt.

Inclinati ad dexteram ambulando.

Qui ambulant inclinati ad dexteram, ij cinædi sunt, & referuntur ad apparentē decentiam. Aristot. in Physiogn. Ab eo Adaman. Qui se in motu ad dexteram inclinant, effæminati sunt. Si ad naturalem causam referre licet. Homo est calidus præceteris animalibus, ideo rectus incedit; est enim calidi natura sursum eleuare, vt Aristot. & lib. de partibus tradit: Latus dextrum calidius est sinistro, vnde qui virilitatem præfert, latus dextrum rectum affert; qui verò ad dextris inclinatum ambulat, signum est frigidæ, & humidæ naturæ. Item etiam alibi tradidit: Ambulatio duplex, altera recta, altera inclinata; cinædos monstrant, qui ob eorum mollitiem recti incedere non possunt.

Incliaati ad sinistram.

Ambulantes inclinati ad sinistram, insipientes sunt. Adam. Qui omni tempore mouentur, & ad sinistram inclinant partem, quæ mollis est, stulti sunt iudicandi. Alber.

Suspensio Corpore, & sublimi vultu ambulantes.

Alexander Aphrodiseus in suis Problematis ait: Qui minus prudentes sunt, suspensio corpore, ac vultu sublimi incedunt. affertq; nauicularij similitudinem, qui cum non ad modum robustus est, nauim recta non agit: sic nec corpus animus imbecillis.

Erectæ cervicis equus & Vir se insinuant hac Tabella.

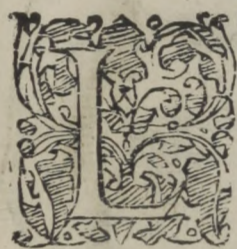
Rectus, & alta ceruice ambulans, & humeris sese commouens.

Qui Vetus Aristot. translatio sic se habet: Qui humeris sese rectis extensisq; agitant, γαλεαγκῶνες, referuntur ad equos. Sed quid per galeancones Aristot. sibi velit, diu Suesfani animum extorsit, exponens per galeancones, brachio minores, & pusillos; probatq; quia referuntur ad equos, qui pusilli sunt, & rectis humeris incedunt. Galenus dum Hippocratis vocabula declarat, per galeancones eos intelligit, qui minimè nutritum brachium habent, & ea quæ circa brachium sunt, inflatiore, vt felis: ex Hesychij interpretatione. Cornarus verò cubiti gibbum vertit, quod minimè quadrat: Plutarchus libro De Isi & Osiride, Mercurium γαλεαγκῶνα esse corpore dicit. Celius Calcagninus opusculo De rebus Aegyptiacis, nescio qua ratione albicubitum exponit. Grammatici ab Etymologo galeancona exponunt, qui iusto breuiorem habent cubitū: γαλεαγκῶν, is dicitur, qui prolongo & gracili collo est, & Cratini Poetæ filios Aristophanes gyliauchenas appellauit, quod colla & ceruices longas & angustas haberent. Sed nos locum explebimus, emendabimusq; ex Adamantio, qui ferè, vt cætera hunc locum in suis Physiognomonicis transcribit: Qui verò in humeris submouetur, rectus & elata ceruicis existens, γαλεαγκῶν, sibi placens, & iniurius est, ita enim graditur equus. vt Arist. γαλεαγκῶν, ab Adamantij γαλεαγκῶν respondet. Equus gloriosus & ambitiosus est, adèo vt de eo hæc habeat Aelianus. Inter cæteras animantes equus magno, elatoq; est animo: enimuerò magnitudine, & ceruicis eminentia, audacius exultat, gestit, & insolentius effertur. Equæ Coma superbiens, ab asinis iniri iniquissimè fert, cuiusmodi effectus gnari, qui sibi mulos gigni volunt, equæ iubam sine artificio tondent, posteaq; asinos admittunt; ea verò mariti ignobilitatem, cuius antea pudebat, facilius paritur. Sophocles eius rei non ignarus uidetur meminisse. Albert. Qui humeros commouendo incedit, collo superbus, & insolens iudicatur. Tiberius Cæsar incedebat ceruice rigida, & obstipa, & obducto ferè vultu, & plerumque tacito, nullo aut rarissimo etiam cum proximis sermone, eo quòd tardissimo, & non sine molli quodam digitorum gesticulatione, quæ omnia ingrata, & arrogantia plena animaduersa Augustus in eo, ex excusans apud Senatum, & populum: professus. Naturæ vitia, non animi esse.

Homeri curui ad singulos passus se commouentes.

Qui humeris mouentur incuruati, elato sunt animo, & referuntur ad Leones. Vbi verò Leonis figuram designat. Arist. ait, Ambulans tardè, & magnificè, atque seipsum in humeris, dum ambulat, quotiens, hoc est, (vt conijcio) humeris ad singulos passus commotis. Alibi Leonis incessum gradatim esse scribit, id quòd fit cum pes sinister non transit dextrum, sed subsequitur, quòd incedendi genus Græci κατά τὸ σάβλος vocant. incedit enim tardè, & passibus multo distantibus. Adaman. ab eo hæc habet. Qui humeris submouentur, abducto capite, magnanimitatem, & fortitudinem innuit; ita enim incedit Leo. Reliqua ab hijs iam conspiciere poteris. Albertus optimam incessus rationem describens, ait: Quum pedum & manum motus cum totius corporis consentit, & cum moderatè, & tranquillè infertur, cum inclinatione aliqua capitis, & ceruicis decenti, magnanimum hominem, & fortem notat, talis est Leonis incessus. sed Plinius, humeris incuruos, longeuos dixit.

DE MAGNITVDINE ET PARVITATE CORPORVM. CAP. VIII.

DOCVTVRI de magno & paruo Corpore, dicemus nil magnum, aut paruū absolutè dicendum, sed cum eiusdem generis rebus collatum; nam & formica magna, & elephas paruus est, neque simul Achilles & Ajax dicentur magni, & Polydamas & Milo, siquidem Aiace, Achille, & Milone erat maior Polydamas, sed si nos medio, aut mediocri conferemus in vno genere, & veluti regula, arbitroq; magnum, aut paruum dicemus: nam quòd excedit magnum, quòd deficit paruum: Ob id Galenus, magnum corpus nominat, quòd longitudine & profunditate superat; & si interdum quòd longitudine sola, auctum est corpus, solitum sit magnum nominari; quamuis huic proprium nomen sit magnum, illi crassum. sed nos id duobus modis accipiendum duximus. Primò illud commensuratum corpus dicemus, quòd in suo Climate iustam mensuram non excedit, veluti in hoc medio climate, sex pedum cum dimidio: nam si septem pedum, aut octo, magnam dicimus staturam. Sub Septentrione verò, vti Corpora proceriora, septem pedum iustā dicimus hominis altitudinem; octo verò uel nouem longam, & excellentem. Sub Aequinoctiali nostra longior est, iusta quinque cum dimidio, uel sex Solinus dicit. etsi plerique deffiniāt, nullum posse excedere longitudinem septem pedum, quòd intra hunc modum Hercules fuerit; deprehensum est tamen romanis temporibus sub D. Augusto, Secundillum deces pedes & amplius habuisse proceritatis; postmodū sub Claudio Principe Gabbarā ex Arabia aduectum nouem pedum, & totidem vnciarum fuisse. Alio modo corpus longum, aut magnum dicimus, quòd in longitudinem extenditur cum gracilitate; quòd si idem corpus carnulentum fuerit, longum non dicemus; ita gracilitas & crassities uidentur altitudinem immutare. Sunt & apud nos sex pedum homines cum dimidio, qui cum decora gracilitate, & elegantia ornati sint, longos nominamus, eosdemque distentos latitudinis, mediocres, uel potius paruos dicimus. Nos ad hæc consideranda, nostra corpora describemus gracilia,

moderata, & crassa, quorum symetria ex faciei mensura desumemus. Est

prima figura bene compositi hominis, cuius naturæ caput sit octa-

uæ partis; secunda cuius altitudinis caput sit nonē partis,

postrema gracilioris, & productioris formæ ef-

figiem demonstrabit, cuius longitudinis

caput est pars decima; sunt enim

eiusdem altitudinis, &

commensuratio-

nis, sed

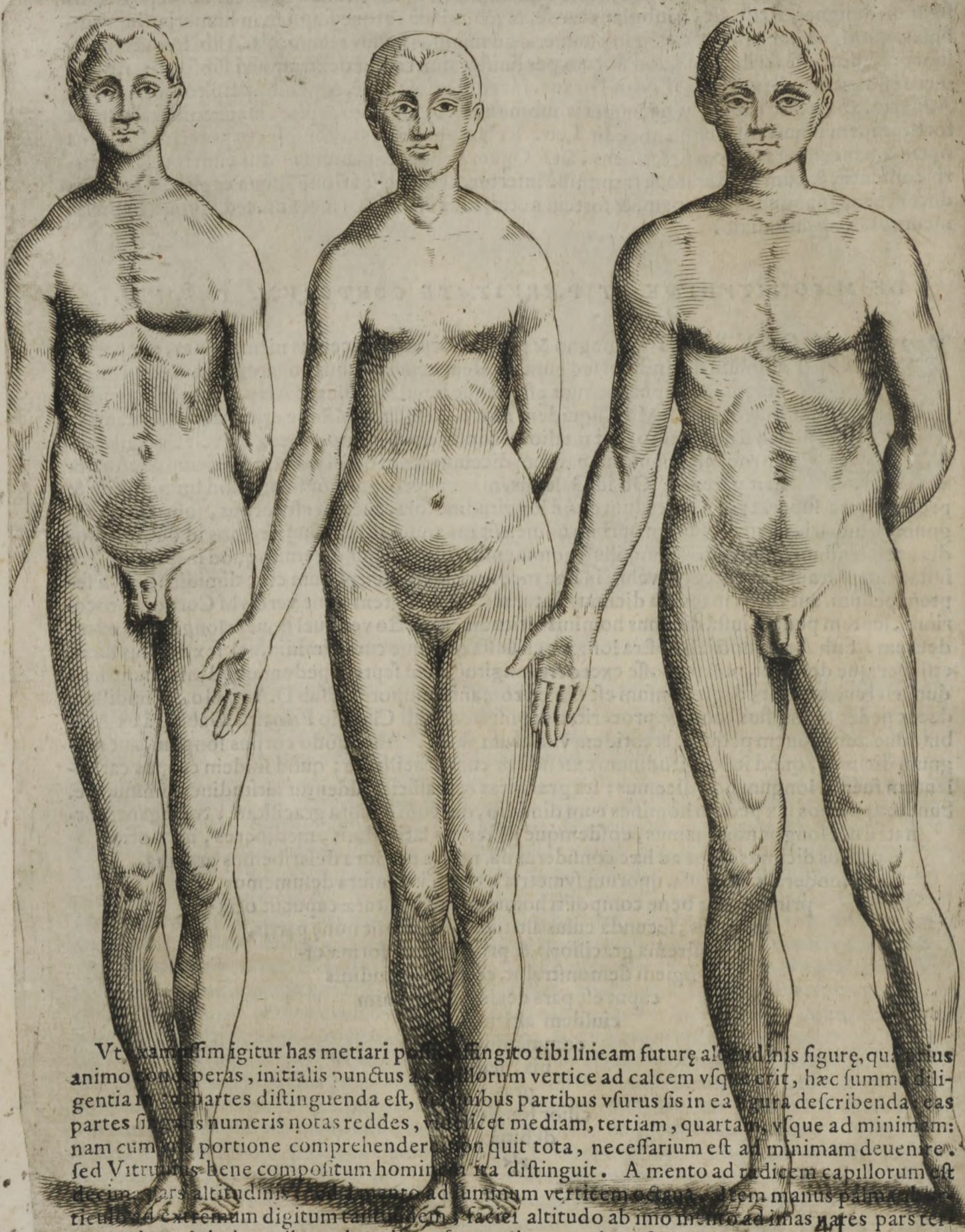
gra-

cilior longior vi-

debitur.

In subiecta Tabella tres hominum staturæ superius memorata demonstrantur,

Ut examinis igitur has metiari possis, fingito tibi lineam futuræ altitudinis figuræ, quam tuus
 animo concipias, initialis punctus a capillorum vertice ad calcem usque erit, hæc summa dili-
 gentia in sex partes distinguenda est, in quibus partibus vsurus sis in ea figura describenda, eas
 partes singulis numeris notas reddes, videlicet mediam, tertiam, quartam, usque ad minimam:
 nam cum in una portione comprehenderis non quit tota, necessarium est ad minimam deuenire.
 sed Vitruuius bene compositum hominem ita distinguit. A mento ad radicem capillorum est
 decima pars altitudinis, ab imo mento ad summum verticem octava, ab imo manus palmæ ad
 truncum extremum digitum tantundem, faciei altitudo ab imo mento ad imas nares pars ter-
 tia, eadem ab imis naribus ad medium superciliorum, ab eo fine ad imam radicem capilli, ubi
 frons efficitur, tantundem, ab summo pectore ad imas radices capillorum, pars sexta, ad summam
 verticem

verticem quarta, per altitudinis corporis sexta, cubitus quarta, pectus item quarta, Item corporis centrum medium naturaliter est umbilicus. Namque si homo collocatus fuerit supinus, manibus, & pedibus pansiis, circiniq; collocato centro in umbilico eius, circum agendo rotundationem in vtramque manum, & pedum digiti linea tangentur; non minus quemadmodum schema rotundationis in corpore efficitur, ita & quadrata designatio in eo inuenitur, eadem latitudo vti altitudo, quemadmodum areæ, quæ ad normam sunt quadratæ.

50

Corpore valde parui.

Valdè parui præcipites sunt, Aristot. in Physiogn. latione enim sanguinis paruum locum continente, motiones quoque valde velociter accedunt ad sapere. causa est, quia in corpore paruo pauca est intercapedo à corde ad cerebrum, vnde fit spirituum ascensio, ex quibus ingenij vbertas: vnde sunt ingenio, & actionibus celeres Alexander Aphrodiseus asserit corpore breues plenumque esse ijs, qui longi sunt, prudētiores: cum coarctata sit in toto corpore anima; innati enim spiritus vis ipsa collectior, parua compaginis membra aptissimè regit, & quòd mentis est, ad excogitandum velocius illustrat. Præterea animalia parui corporis ingeniosa sunt, vt apes, formicæ, & aranæ. Et Auicenna dicit, quòd natura supplet ingenio, vbi defecit corpore. Arist. ad Alexandrum præcepit, non debere contemnere paruum staturâ in hominibus, quia plerumq; hi sapientia, consilio, & optimis moribus sunt præditi. Sed ad exempla accedamus; Viri fortitudine, & consilio præsignes in historijs hi leguntur; Agesilaum parua fuisse statura ferunt, & forma despicabili, sed animo imperiosum, & ingenio sublimem, iustitiæ obseruantem, natura & arte his popularitate, humanitateq; coniunctis, sed hilaritas viri, & illa quotiescumq; locum tulisset, vrbantitas, effecit, vt eadem ad extremum vsque senectam gratia, præsignes, forma, pulchritudineq; viros æquaret. Alexander Magnus non magna fuit statura, & Orientem totum subegit, &

git, & omnes Reges præiuit. Vlyffes modica fuit ftatura præditus, & ftaturofus & maximè Ajax, vt ab Homero describitur Iliados tertio: ille iudicio & virtute præpotens, hic ftolidus & furiofus. Homero etiam teſte, Tydeum minorem quidem corpore, ſed fortiorem animo fuiſſe ſignificatur. Antonius Caracalla breui fuit ftatura, tamen dicacitatem Alexandrinorum vltus eſt ingenti cæde: Perſas item dolo & virtute fudit. Et ſi à Mario Tyronū proceritas probatur, eamq; exactam eſſe intra ſenos pedes, vel certe quinos, & denas vncias, inter alares equites, vel in primis legionū cohortibus à Vegetio tamen inferitur, vbi neceſſitas exegerit, non tam ftaturę rationem, quàm viribus habere conuenit. Fuit Attila Hunnorum Rex modicæ ftaturæ, ſed lati pe&toris, magni capitis, & maxima fuit bellica virtute. Paulo ante noſtra tempora Nicolaus fuit Piccinus dictus, à parua corporis ftatura, in Italia magnus fuit virtute bellica, & præclaris facinorū geſtis. Erat vir ingenio apprime ſagaci, & præferuido, & mirabiliter ſolerti ad præcauendos hoſtium dolos, tentandasq; inſidias, Eſſi homines ingenio, & fecundia præſignes referre licet, qui modica fuerunt ftatura. Hippocrates paruus fuit corpore, ſed formato, & optimè ſymmetriato, fuit & Medicinę princeps, vel potius diuini, quàm humani ingenij vir. Cornelius Licinius caluus breuis fuit ftaturę, & exigui corporis, quo circa à Catullo Calopichyuis eſt appellatus. hic poematis ſcribendis prælegans habitus eſt, & apud veteres inter optimos Poetas relatus. Anius ftatura fuit admodum breui, vt à C. Plinio refertur, & inter principes tragediatorum ſcriptores relatus eſt à veteribus: fuit enim acri ingenio. Horatius item ftatura fuit breui, & corpore obefo, & oculis lippis. Marſilius Ficinus puſillo corpore fuit, vt vix ſemihominem equaret, ſed tantam vim inuſitati ſpiritus, & tantas vtriuſq; linguæ facultates habuit, vt in admirationem haberetur. Iacobus Faber Stapulenſis ftatura perhumili, homuncio, ſed magnis ingenijs haud dubie conferendus. Aurelius Angurellus Poeta, in puſillo corpore, præclarum habuit ingenium.

Parui corpore, ſiccis carnibus, & calore, qui caliditatem innueret.

Quicumque autem paruorum ſiccis carnibus ſunt, aut coloribus, aut quæ per caliditatem corpori ſuperfluunt, nihil proficiunt. exiſtente enim latione in paruo corpore, & veloci propter ignem, nunquam ſecundum idem ſapere eſt, ſed aliud in alio, priuſquam excedens perficiat. In corpore paruo aliquam adhiberi conſiderationem iubet Ariſtoteles: nam poteſt eſſe paruū corpus, & non ita malum; vnde ex qualitate carnis, & ſui coloris, poteſt & qualitas effectus augeri vel minui. Vnde pro ſiccis carnibus vtentes, intelligit in ſui corporis conſtitutione, quòd macri ſint, vnde cum corpore duæ cauſæ coniunguntur, altera ex parte loci; videlicet cum corpore parui ſint: altera ex parte complexionis, quæ ſicca & ignea eſt: ſic ex breuitate corporis ſpirituum breuis eſt motus, ex conſtitutione calida celeris, ſic animum reddunt mutabilē; nam prius ſpiritus mutantur, quàm animus opinione firmetur.

Corpore parui humidis carnibus, & colore humidum innuente.

Quicumque verò paruorum humidis carnibus vtentes, & colore propter frigiditatem humidū annuente, præditi ſunt, perfectiui ſunt: exiſtente enim motu in paruo, id cum difficultate mobile temperatur commenſuratione, poteſt optimè perficere. Ariſtot. in Phyſiog.

Corpore incommenſurati.

Incommenſurati, aſtuti ſunt, & referuntur ad paſſionem, & ad fœminas. relationem autem commenſurationis corpus ad bonam motionem, & bonam natiuitatem ducere oportet, ſed non id formam maris, ſicut initio dictum eſt. Idem in Phyſiognomicis.

Valde magni Corpore.

Qui autem ſunt valdè magni, tardi. Latione enim ſanguinis magnum locum continentis, tardè accedunt ad ſapere. Idem in Phyſiogn. ait Alexander Aphrodienſis. In magnis corporibus anima extremum ſoluitur in ſpatium. Cicero libro De natura Deorum. Elephantē belluam, ait, ſtuporis plenam, propter immenſam vaſtitatē, vt legere eſt apud Diogenianum. cui Porfirius ſubſcribit, dum neque Elephanto, neque dentibus eius quicq; eſſe boni dixit. Plautus in hanc ſententiam. Meus herus Elephanti corio intectus eſt, non ſuo, neque plus habet ſapientiæ, quàm lapis. In quam ſententiam Græci ἐλεφαντος διαφρασεως ἕθεν, & Tertullianus eum vocat beſtiam inſulſiſſi-

insulsiſſimam. Sed animaduertendum tres eſſe Elephantorum ſpecies, paluſtres, montanos, & campeſtres. Paluſtres magni ſunt, de quibus loquitur: montani parui, & prudentes: campeſtres dociles ſunt. Et ſtruthiocameli grandiores & timidiores. Grus magna anis eſt, & timida: Euſtathius, Homerus Aiaceſem deſcribit, vt diximus, enormi proceritate ſtatuſoſum. *πελιόροσ τεύχοσ Αχάϊον*, id eſt exceluſus Ajax, Græcorū muruſ, & *ἕξοκοσ Αργείων κεφαλήν*, capite ſupereminens Græcoſ, Vlyxeſ contra Eurialum ait, quòd eſſet magnuſ, & inſipientiſ, apud eundem.

*Si membra tibi dant grandia Parca;
Mentis eges.*

C. Caligula ſtatura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima, crurum & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

Quicumq; verò magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innatiſcuntur, nihil perficiunt. Exiſtente enim latrone in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad ſapere. Ariſt. in Phyſiognomonicis. Sunt homineſ grandiores, timidiores vt ſtruthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem, & Boemiæ ferunt cum vtero matris excluderetur, informem propè, & ſine certis oris lineamentis, vſini fetus ſpeciem prætuliffe, & creuiſſe ad iuſto maiorem hominiſ ſtaturam, nec eiſ molis artuſ decenter viuiduſ, & illuſtriſ ſpirituſ regeret, ore etiam obefo, nec poterat à nutriciſ ita exercitari, vt literarum pariter & armorum diſciplinam exerceret; corpus ſine pectore & mente totuſ fuit.

Corpore magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente.

Quicumque autem magnorum & ſiccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem; ſunt perfectiui, & ſenſitiui: exiſtente enim latrone in loco magno, & tarda propter frigiditatem, nil conducit accedens ad ſapere; magnitudiniſ enim exceſſuſ & carniuſ, & caloriſ caliditas acquiſiuit, vt commenſurata ſit ad perficiendum. Ariſtot. in Phyſiog. & in Problematis, homineſ, & aueſ, & genuſ quodq; animaliuſ forte, eſſe dixit corpore duriori. Ratio: quia animoſitaſ cum calore eſt, metuſ enim refrigeratio eſt; quorum igitur ſanguis magiſ magiſ feret, hæc & robuſtiora & animoſiora ſunt: Sanguis autem alimentuſ loco corporibuſ eſt. Multi ſunt homineſ uiribuſ, & ingenio præſigneſ, qui procerâ ſtatura, ſed contemperata membris & complexione fuerunt. Legitur apud Græcoſ Tritormuſ fuiſſe quam corpore ſtatuſoſum, ac uiribuſ præcellenteſ fuiſſe; in eum cum incidiffet Milo Crotoniateſ, illiuſ proceritateſ & robur periclitari cupienſ, nil magnum poſſe dicebat. Iſ permagnum arripuit lapidem, quem primo ad ſe protraxit, inde propulit, ter idem effecit, poſtea ſubſtulit ad genua, demum humero impoſituſ ad quinquaginta tulit ulnaſ, proiecitq;: at lapidem uix emouebat Milo: inde porrexit in armētum, ſtanſq; maximi, & ferociſſimi omnium tauri pedē corripit, furentemq; ac inde ſe proripere ad nitentem fruſtra, retinuit conſtantiffimè. Pentafilea Amazonuſ Regina, magnitudine & forma minimè negligenda, contra Græcoſ animo & uiribuſ præualuit, ut narrat Q. Calaber. Poruſ Rex Indiæ magni erat corporiſ, magnitudine ſcilicet quinque cubitiſ, pectuſ in latum duplo eiſ, quam uiri robuſtiſſimi ſit: porrigebantur tela, quæ conijciebat, eo ferebātur impetu, quo ferme ſi ex catapultâ fuiſſent intorta: animi magnitudine, & fortitudine Macedonum animoſ perterrituit, ex Diodoro Siculo. Magno corpore fuit Theſeuſ, cum Cimon eiſ ſepulchrum inueniſſet, forma præſtanti, & digna, & maxima animi magnitudine, ut ex Plutarcho habetur. Palamedeſ longuſ & graciliſ fuit, animo ſapienſ, magnanimuſ, & blanduſ. Antenor longuſ & graciliſ, & uelocibuſ membris: ſed uerſutuſ, & cauſ. Agamemnon corpore magno, membrisq; teretibuſ, fuitq; prudenſ & nobiliſ. Hector magnuſ, longuſ, & latuſ, conſiliariuſ, & prudenſ. Neoptolemuſ magnuſ, deducto corpore. ſic Caſtor, Pollux, & Helena. Polyxena alta: animo ſimplici, largâ, & dapili. Sic Priamuſ, & Machaon, qui forteſ, prudenteſ, & miſericordieſ fuere. Troyluſ magnuſ, & pulcherrimuſ forma, militiaſ cupiduſ, ut ex Darete Phrygio habetur. Romuluſ fuit magnitudine, forma, & præſtantia inſignis, ut ex Plutarcho habetur. Flauiuſ Domitianuſ ſtatura fuit exceluſa, prætereâ pulchra, decenſ: maximeq; in iuuentute, & quidem toto corpore: maximo ualuit ingenio, ſagitandi arte, & militia. Claudiuſ Cæſar prolixo, nec exiliſ corpore fuit. C. Cæſar exceluſa ſtatura, ſed tereribuſ membris, ore paulò pleniore, fuit animo, ingenij magnitudine, & uirtute inſigni. Tiberiuſ Cæſar fuit amplo, & robuſto, ſtatura, quæ iuſtum excederet, latuſ ab humeriſ, & pectore: Cæteriſ membris uſque ad imoſ pedeſ æqualiſ,

& con-

& congruens. vnde fortis erat, vt ex Suetonio colligitur. Mausolus procerò corpore, & prudens fuit. Georgius Scanderbechus excelsa fuit statura, tortoso corpore, vt magni Herois effigiem repræsentaret: fuit admirabili robore, & bellica virtute præditus, vt in historijs testatù est: vt supra duo milia barbarorù diuersis prælijs sua manu interfecisset: quum singulis ictibus singulos per medium scinderet. Georgius Fraispurgius Sueuus vasto corporis pondere, sed artuum robore adeo valido, vt extento tantum medio dextræ manus digito, validissimum quemq; firmo innixum vestigio facillè dimoueret, prætercurrentem equum arrepto freno susteret, tormentumq; morale solo inuixus humero, propelleret quo vellet. Luitprandus Aspiendi filius, Longobardorum Rex, adeò immani fuit corporis statura, vt gigas videretur, sapiens, prudens, fortis, & in armis validissimus, vt nemo esset, qui eum prælio excipere vellet. Guttifredus Buglionus, sacri belli aduersus Turchas dux, statura fuit sublimi, eximia corporis specie, militaris artis peritissimus, ac religione insignis, sermone breui, sed sententijs admirabili. Carolus Dux Francorum statura eminenti, & corpore amplo, membris congruentibus, facie pulcherrima, rerum gestarum magnitudine cognomento fuit Magnus, vniuersa specie augusta. Otho excelsa fuit statura, & strenuus bellator. Sic magnus Sfortia. Sic etiam Consalvus Cordubensis, vt ex Iouio habetur. Mahometes Secundus Turcharum Imperator, statura fuit grandi, pectore & lacertis magnis; fuit natura pugnax, & strenuus, & prudentia mirificus, solers bellicarum machinarum inuentor, difficillimarum, & abstrusarum rerum peritus. Ioannes Assumbeius Vsumcassanus eximia corporis magnitudine, bellicosus, & appetens gloria. Zenial Persa Cassani filius, excelsa statura, & grandibus oculis, manu strenuus, & audax in prælijs, equitando & iaculando excellens. Tamerlanes Scytharum Imperator corpore fuit ingenti, validis neruis adeò firmo, lacertosoq; vt schytici ingentis arcus cordam, quòd paucissimis præstare licebat, vltra aurem extenderet, cùpreumq; mortarium pro scopo sagittarijs in ludo propositum, emisse harundinis spiculo perfoderet, maxima præditus bellica virtute exitit, & animo indomito. Non deerunt Philosophi. Zeno procerà fuit statura, vt Plato in Parmenide indicat, fuitq; magni ingenij, dialecticæ inuentor, & in Philosophia, & Republica vir sanè nobilissimus, vt indicant ipsius volumina sapientiæ plenissima. Zeno Cittieus procerà statura & gracili corpore fuit, vt ex Apollonio Tyaneo Diogenes refert.

Corpore mediocri carne, & calore.

Excedentia igitur corpora magnitudinibus, & paruitatibus deficientia, quomodo imperfecta sint, & quomodo perfecta, dictum est; media autem horum natura ad sensus optimam & perfectissimam esse quibuscunque supponitur inesse. Motus enim non multi existentes, facilius ad mentem accedunt; nec enim pauci existentes, supergrediuntur: cum perfectissimam, & quæ ad perficiendumq; fuerint proposita, & ad sentiendum, oportet moderatam esse magnitudinem. Aristot. in Physiog. Si enim incommensurati astuti sunt, commensurati vtique iusti erunt, & fortes: & hic vsus est loco à contrario. Et ad Alexandrum scribens, ait: Homo bonæ staturæ erit, nec nimis longus, nec nimis breuis. Pol. & Adam. in Idea ingeniosi, tribuit ei corpus mediocris magnitudinis quadratum virum solitus est appellare, Simonides apud Platonem & Aristotelem qui esset omnibus muneris absolutus, & quadratæ staturæ sine manibus, & pedibus, cuiusmodi Hermes *ἑρμῆς* apud Græcos fingere solebat: cum quadratis literis illustribus notis dicatas ab antiquis fuisse, non aliam ob causam, vt conijcio, quàm quòd ea forma, quæ sola perfecta esset, absoluta sit, illorum virtutem & sapientiam minimè fluxam, & mutabilem indicare vellent. Celsus Medicinæ secundo: Corpus staturæ mediæ quadratum vocat, atq; habilissimum esse inquit, præcipuè si neque gracile, neq; obesum sit, nam gracile corpus: infirmum, obesum hebes est. Columella de canibus loquens, quadratum potius probat, quàm longum, aut breuem, sic & gallinas quadratas. Homerus Vlysssem mediocris staturæ dicit, ingeniosissimum, & fortem sic etiam Dares Phrygius eum fuisse scribit, corpore medio, & firmo, sic eloquens, sapiens, & fortis. Ajax Oileus corpore quadrato, valentibus membris, aquilino corpore, & fuit iocundus, fortis, & sagax. Sic Diomedes corpore quadrato, forti, & in bello acerrimus, crebro calidus, impatiens, & audax. Menelaus mediocri corpore, & statura fuit, & formosus, valens ingenio, & viribus. Briseis non alta statura, corpore æquali fuit, blanda, verecunda, simplex, & pia. Aeneas quadratus, fortis, pius, prudens, vt ex Darete Phrygio habetur. Iustinus narrat Ninum Semiramidis filium fuisse staturæ mediocri. Augustus statura fuit breui, quinum pedum, & dorante, quæ compositione, & æquitate membrorum oculeretur, & non nisi ex comparatione altius procerioris intelligi posset. Galba etiam statura fuit iusta, vnde maxima eius liberalitas, & iustitia. Sic Vespasianus quadrata statura, compacta, firmisq; membris; fuit liberalis, magnificus, &

cus, & validus, vt in Suetonio legitur. Plautus in *Afinaria* suum *Leonida* comoda statura, & intelligentem fuisse scribit. *Mediocri* statura fuit *Ruellius Gallus*, & in scribendo felicissimus. *Iusto*, humilior, vel quadrata fuit statura *Iacobus Triuultius*, sed ingenio, spiritu, & vigore pleno, *Italorum Ducum* celeberrimus. *Grimoaldus Longobardorū Dux*, *mediocri* statura fuit, vt ex *Paulo historico* habetur, animo, & corpore præstantissimus. *D. Bernardus* *mediocris*, & honestæ staturæ fuit, longitudini tamen vincinior apparebat, corpus tenuissimum, & sine carnibus erat, fuit & serenus vultu, modestus habitu, circumspæctus in verbis, in opere timoratus, & magnanimus in fide, longanimus in spe, perfectus in charitate, summus in humilitate, præcipuus in pietate, in consilijs prouidus, in negotijs efficax, nusquam tamen minus, quàm in otio otiosus, suavis moribus, plenus denique virtute, & sapientia, & gratia apud Deum, & homines.

DE FACIE PVLCHRIS, ET DEFORMIBVS CAP. IX.

MAGNITUDINEM nobiscum actum videretur, si priusquam sermoni finem imponeremus, non discuteremus, an facie pulchri, pulchro sint animo, & deformes animo sint deformes, vel qui boni, vel mali portendant. Etsi ex particularibus partium signis id ostendimus, nunc ex partibus simul compositum integrum ostendamus: quæ pulchritudinem faciunt. Pulchritudinem aliter Medici, aliter Philosophi definiunt. *Hippocrates* veram pulchritudinem nil aliud esse dicit, quàm optimam constitutionem temperamentum, quam actionibus diiudicant: non albedine, vel mollicie, scilicet, quæ particulas habeat ad organorum functiones sufficientem præbens vtilitatem. At si *Socratem*, vel *Platonem* in *Sophista* de pulchritudine disputantes audiamus, inquirunt: Pulchritudinem in animæ sanitatem, ægritudinemq; connumerari: nam si sana, pulchra est: deformis verò, si ægra; animæ partium seditionem, dissidentiamque morbum dicunt, temerariæ motiones, immoderatæq; ex appetitu venientes, turpitudinem appellant, sic consensum, & partium congruitatem esse sanitatem, & motionum æquabilitatem esse pulchritudinem: Et quemadmodum corpus pulchrum in æquabilitate membrorum naturam habet suam, eodem modo ex singularium motionum congrua æqualitate pulcher, honestusq; euadit: At has pulchritudines *Mangones* non laudant, sed quæ in apta membrorum modulatione consistit. *Galenus* vtramq; coniungit. Corpus itaq; q̄ nec densum euidenter sit, aut lassum, neq; durum, neq; molle, neq; item pilosum, aut glabrum, quantæcunq; magnitudinis extiterit, temperatissimum erit, quòd si instrumentariæ eorum partes commensum quendam inter se sortiantur, erit perfecto visu sanè pulcherrimum, cum absolutissimæ constitutionis existat. Vetus est omnibus *Physiognomonicæ* rei scriptoribus comprobatum axioma, quum conueniens dispositio membrorum corporis, bonorum morum conuenientiam demonstrat, & vulgò etiam iactari solet, vt monstrum in corpore, monstrum in anima. Pulchritudo est membrorum corporis optimè commensurata dispositio, & corporis forma animæ typus est. Particulæ interius eandem structuram sortiantur, quòd foris ostendunt, & quæ similem actionem obeunt, similem figuram foris ostendunt, quippe (vt sæpius diximus) natura animanti corpus animi affectibus idoneū condidit. Pulchritudinem Dei donum dicunt, vt qui maximè illam possideant, maximè illius fauorè possidere dicantur. *Apuleius* pulchritudini tantum tribuit, vt pueros ad diuinat. onem eligendos, corpore decoros, & integro iubeat, vt in eis diuina maiestas, quasi bonis ædibus diuerteretur.

Facie pulcherrima.

Sed si nos animum ad historias conuertimus, viros, mulieresq; multas reperiemus, eximia, & excellenti forma præditas, quæ etsi claro animo, & varijs virtutibus decoratas, plerumque maxima cum his vitia commixta habuisse, vt videatur naturâ in eorum proportione & simetria, in tam immensa pulchritudine, mensuras & proportiones omnes superasse; ita eorum animos etiam ad vitia profusos conformasse; vt optimè illud *Socratis* quadret: In aurea vagina plumbeus ensis. *Alcibiadis* pulchritudo quanta fuerit à probatissimis scriptoribus depicta, nemo est, qui ignoret: illud dicere audeat *Plutarchus*, sua tempestate omnibus *Atheniensibus* oris dignitate, & totius corporis forma vnum *Alcibiadem* præstitisse: Idq; largitum præcipuè est ei à natura: quòd non modò in pueritia, aut adolescentia, sed omni ætatis gradu maximum semper decorem, & formosum hominem prætulit. *Satyrus* apud *Athenum* inquit, venustissima forma fuisse, theatrum ingredientem omnes admirabantur, non solum viri, sed etiam femina: quam ob rem *Antisthenes* oculatus testis asserit, quouis decursu ætatis speciosum fuisse: cum exercitui præfesset, etiam curauit

rauit, vt pulchrior esset, fuit luxuriosior Ionibus. Timeam Aegidis vxorem, veluti scortum, de stupro interpellauit, quod nonnulli cum reprehenderent, non ob libidinem cum ea rem habuisse dicebat, sed vt Lacedemone stirps sua regnaret, & deinceps Reges non ab Hercule, sed ab Alcibiade nominarentur. In exercitu Timandram, & Theodotem secum scortum circumducebat, filiam suam stuprauit, cum qua, dum dormiret, Axiochi sociam esse dicebat. Pherecrates de eo: Alcibiades minimè vir, qualis multis videtur, hunc mulierum omnium vir est.

Erat natura gloriae maximè cupidus, vt in vita nil expetendum esse diceret, nisi dominatu summo ceteris mortalibus antecellere; in eloquentia philosophia, & belli peritia nemini secundus, & magnificus; fuit etiam audax, & ferox, quieti & otio infestus, contentionisq; supra modum amator, & vt Thucydides dixit, ad incontinentiam & luxuriam, & in ea, qua voluptatem pariunt, maximè procliuus, & tandem de occupanda sua patriæ libertate putauit. Fuit Demetrius forma, & pulchritudine oris adeò egregia, adeò præstanti, vt Pictorum, aut Sculptorum nemo similem vnquam potuisset effingere, vt gratiam simul & terrorè, tum grauitatem & mansuetudinem præferre videretur. Concorrebat simul admirabilis splendor, regia quadam dignitate coniunctus, vt natus videretur ad stuporem simul, & gratiam hominum conciliandam. Erat in agendo bello dux egregius, & præclarus, erat per otium omnium regum iucundissimus, cum verò res agendaerant, studio, diligentia, ingenijq; magnitudine, cunctos alios superabat; erat summè clemens, pius, & liberalis; sed voluptatibus, & delitijs ita deditus, vt omnium regum incontinentissimus esset habitus. Nunc circa potus, & conuiuia, nunc circa amores, & omnis generis voluptates maxima cum impudentia versabatur, multaq; alia inhonesta, qua sine ignominia narrari non possunt perpetrabat. Helena capillo fuit flauo, oculis magnis, ore pusillo, facie pura, auribus optimis bene figurata, & tota formosissima. Ex Darete. Sed Homerus.

*Non agrefendum Troianos, & benecaligatos Achiuos,
Pro tali femina longo tempore graues labores perpeti,
Immortalibus hæc oppido quam facie Deabus similis est.*

Vt Telemachus, & Hectoris filius in conuiuio propè Helenam sedentes, silent celeberrima illius forma excordati, & attoniti, sed malè suo viro fuit fidelis. Alexander Priami filius candidus fuit, longus, & pulcherrimis oculis, capillo flauo & molli, ore venusto & voce suauis. Si Dareti credimus, fuit & claro animo imperij cupidus, sed neq; bellator, neq; fidelis. Egregia fuit Semiramis corporis forma, & decora nimis, iuuenis habitum mentita, duos & quadraginta annos regnauit, ingentia, & præstantissima edidit facinora; vt vix scribi possint: sed feda exarsit luxuria, vt quam plurimis adulteris vsa fuerit, & equum adamauit vsq; ad coitum, vt Iuba author est, & tandem proprii filij concubitum postulauit. Agatocles formosus, & decora corporis forma ornatus, adolescens corpus, vt meretrix prostituit; adultior adulter euasit, vir sanguinarij, & audacis ingenij, & virtute bellica præditi: Lucianus Pseudomantem ita depingit: Corpore & aspectu decoro; planèq; specie diuina quadam, ac maiestatis plena, colore candido, barba non admodum hirsuta; oculi vehementer acres, ac versatiles, tum diuinum quidem relucens; vox dulcissima, pariterq; clarissima: in summa quo ad has res, nulla ex parte poterat improbari figura. Ceterum mens, atq; animus (ò auersor tristium Iuppiter) in hostibus potius cõtingat incidere, quam cum eiusmodi quopiam habere commercium: siquidem ingenio, solertia, acumine longè præstabat ceteris mortalibus; tum curiositas, docilitas, memoria, & ad disciplinas ingenij felicitas, supra quam credi possit, suppetebat; quibus tamen pessimam in partem utebatur. Hismael Sophus Persarum Rex, pulcherrima fuit corporis forma, vultu roseo, vegetis & micantibus oculis, barbæ capillo flauo, læto, serenoq; vultu, mediocribus auribus, benignus, cunctis, liberalis, fortissimus bello, magnanimus, sed ambitiosus, in venerem pronus, ardens in crudelitate, sed ad breuissimum temporis momentum. Lais, & Faustina pulcherrimæ fuere, sed vtraque impudicissima. Multa sunt horum apud clarissimos authores exempla, qua vt prolixa, & superuacanea, minus duximus recensenda.

Pulchri facie.

Est & altera formæ elegantia, qua non pulchritudo sed formæ concinnitas, & optima congruarum partium adaptatio dicitur, qua morum, & bonarum animæ qualitatum signa præbet, & si non verè explet, allicit tamen ad se oculos, moraturq; eos spectando. Hæc pulchritudo secum virtutes omnes affert, & vitia fugat. Fuit Ioseph, vt in sacris literis legitur, pulchra facie, & decorus aspectu, sed castissimus, humilis, sapiens, & indulgens. Achilles ore fuit venusto, dapillis, clemens,

clemens, & in armis acerrimus. Patroclus pulchro fuit corpore, & rectus, fortis, & prudens. Priamus Troianorum Rex vultu pulchro, & virtute refertus. Troilus pulcherrimus, & fortissimus, & virtutum cupidus. Hecuba pulchra, mente virili, iusta, & pia. Andromachâ oculis claris e candida, longa, formosa: & fuit modesta, sapiens, blanda, & pudica. Polyxena candida, alta, formosa, oculis venustis, capillis longis & flauis, dignis composita membris, digitis prolixis, cruribus rectis, pedibus optimis, quæ forma sua omnes superabat: animo simplici, larga, & dapilis, & vitæ contemptrix, si Dareti Phrygio credimus. Alexander Magnus forma supra homines augustiore, ceruice celsa, latis oculis, illustribus, malis ad gratiam rubescentibus, reliquis corporis lineamentis non sine maiestate quadam decorus. Peragrauit orbem, subegit Asiam, Armeniam, Iberiam, Albaniam, Cappadociam, Syriam, Aegyptum, Taurum, Caucasumq; transfregit, Baëtras domuit, Medis, & Persis imperauit, cepit Indiam, emensus omnia ad quæ Liber, & Hercules accesserant: Ex Solino. Thalestris Amazonum Regina, eum conuenit, pulchritudine & corporis robore excellens valde fœmina, virtute tamen & animi magnitudine, cuius gentis suæ præstabat: Alexander eam interrogauit, cuius rei gratia ad se veniret, illa prolis suscipiendæ causâ; cum ipse rebus gestis facillè omnium mortalium præstantissimus sit, se autem omnibus corporis & animi virtute fœminas cunctas antecedere cognosceret, verisimile esse, ex adeo excellentibus parentibus æditos liberos, reliquis hominibus fore meliores. Venustæ formæ Phytogoram fuisse narrat Diogenes, adeo vt illum discipuli opinarentur Apollinem, qui ex Hyperboreis venisset. Hic Italicæ Phylosophiæ princeps extitit, & scientiarum non solum professor, sed multarum inuentor. Cyrus corporis forma pulcherrimus, disciplinæ & honoris maxime studiosus: quapropter laborem omnem, & omne periculum laudis gratia perferebat, suarum virtutum, ac bellicarum laudum Xenophontis extant commentaria. Darium cunctos specie superasse memoriæ proditum est à Plutarcho, vt eum à forma Alexander longè cognosceret, in prælio fuit animi, & corporis dotibus valde præditus. Euagoras honesta fuit facie, animo fortis, magnanimus, temperatus, sapiens, & iustus; & hæc omnia cum excellentia habuit, vt dicerent homines: illum non mortalem, sed demona quædam extitisse. Bianthes Phylosophus, vnus ex sapientibus, erat facie regali, & præstanti aspectu, Ex Laertio. Hippocrates etsi corpore paruus fuerit, tamè aspectu eleganti, & fortunato fuit, virtutū omnium compos. Lenastia Sacorum Regina tum pulchritudine, tum consilio, prudentiaq; mirabilis extitit, bellorum appetens, audacia, & rebus gestis, cæteris fœminis inter Sacas longè præstitit: multas condidit vrbes, quas reddidit cæteris vicinis fœliciores, vt post eius obitum pyramidem ei extruxerint, cuius latus quodq; tribus stadijs procedebatur, altitudo stadij vnus. Zenobia Assiriorum Regina eleganti fuit corporis forma, & præstanti animi bellici virtute, multis Regis formidabilis, Orientem subegit, & multas nationes. Fuit & Damocles adeo egregia forma, & præstanti, vt à pulchritudine sua pulcher Damocles ab omnibus diceretur: summæ fuit pudicitia, elatiq; animi, vt se à Demetrii iniurijs, & violentia liberaret, cū nudum in balneum compræhendisset, sublato tegmine lebetis, inferentē aquam se coniecit. Regi Ptolemæo gratissimum fuisse adolescentem Galetem nomine scribunt, erat is forma speciosus, decensq; cum primis, sed animi propositus, ac sensu speciosior. Ptolemæus illius admiratus probitatem, dicebat subinde, o amicū caput, ex te quidem malum nullum, sed bona multis & multa conciliasti. Scipio Africanus eximiam formam præsefererat, & omni amplo dignam imperio; sed animi bonis omnibus anteibat, facundia, scilicet, benignitate, magnificentia, & continentia, liberalibus artibus tum maxime eruditus, summus, & præstans belli dux, vt non solum ætatis suæ, quæ bellacissimorum virorum ferax fuit, sed superiorum temporum Imperatoribus par extiterit, in pugna strenuus, post victoriam clemens. Augustus eximie fuit formæ, & per omnes ætatis gradus venustissime, eloquentia, liberalibus studijs, bellandi peritia, seuerus, liberalis, & pacis cultor fuit, vt inter Cæsares solus sit habitus fœlicissimus. Xenophon vltra modum formosissimus, fuit excellens Philosophus, & belli dux, Platonis emulus, multis & diuersis in scientijs, multa edidit volumina, vt melato dicendi genere Musa vocaretur. Publius Syrus, Macrobio authore, tum decore formæ, tum salibus, & ingenio, in scribendis magno pretio habitus est. Lucretia Romana pulcherrima fuit, & casta. Galeatius Vicecomes Secundus decore formæ mortales cunctos suæ ætatis antecessit; ita etiam virtute, magnificentia, & in signibus operibus. Gymnasium, & Bibliothecā erexit, accitis multis disciplinarum professoribus, & nobilissimis codicibus referfit. Celebinus Turcharum Imperator formosissimus. Ac fortissimus fuit, decora quidem fronte, & oculis, pacatum animum demonstrarunt. Ioannes Picus Mirandulanus, adeo decora fuit facie, & pulchra, vt nil gratiarum formæ deesse videretur, mira fuit altitudine subtilis ingenij, lectissimis moribus, incomparabili fœcundia, doctrinaq; vt omnes eius seculi sapientes in sui admirationem conuerteret, vt merito cognomine Phœnix appellaretur.

Deformes vultu.

Introducitur Homerus Thersitem protenso capite, deformi vultu, ac nimium breui statura, sic moribus desecitutum. Scribit enim sine iudicio, & mensura loqutum esse .L. Metellus statura fuit breui, & vultu deformi, vt ridiculus haberetur. Cicero Pisoni vultus deformitatem, & animi sordes obijcit. Sic Salustius Catilinę in cadaueroso, & deformi vultu impium, & atrocem animum, & omni scelere maculatum notat. Sic Apuleius sui aduersarij vultus deformitatem, & morum dehonestamenta inculcat. Socrates aspectu fuit tetro, & inuenusto, ita vt sacrificare gratis sepius adduceretur, fuit & ingenio habeti, ac tardo, vt calcaribus egere dixerit. Spiridonax Cyprius, apud Nycetam, homo deformi vultu, statura minore, strabis oculis, sordidus, opifex fortuna infima, sediciosus, & proditor. Sic Zeno apud Zonaram, forma, & animo sordidissimus: animo non egro, forma imperio non indigna, non vt Rex, sed vt tyrannus administravit: homo timidus, & effeminatus. Tandem Rhafes dicet, cuius facies est deformis, mores habere bonos non potest, nisi raro.

*QVI VESTIBVS MALE ORDINATIS VIDENTES, AVT COMPTIS,
& quid comati iudicent morum. Cap. X.*

NUNC ad vestitum transeamus, vel ineptum, vel malę præcinctum, aut comatum, & quid morum comati, aut barbati præsignent. Primò dicemus de ijs qui scribendo, aut aliquid meditando etiam ipsorummet obliuiscuntur. .L. Florus de Viriato militum Duce loquens, tam sua indumenta spreuisse, vt in miles nullus esset in suo exercitu, quin dignius eo vestiret, neq; id arte faciebat, sed adeò erat cogitationibus distractus, vt minimè ad sui corporis cultum indulgere posset. Cæsar tam malę toga præcingebatur, vt trahendo liciniam, velut mollis, incederet. vnde cum post victoriam Cæsaris Cicero interrogaretur, cur in electione partis errasset, Respondit, præcinctura me decepit. sed eo prudentior Silla dixit Pompeio; Caue tibi illum puerum malę præcinctum. Milites illudetes ei, malę præcinctum vocabant. Historiographi omnes certatim narrant malę ordinata Anibalis vestimenta, qui nunquam ornatę indutus visus fuerit; assidue enim bellorum curę hominem ab ea seruitute abstrahabant; nec nunquam mentem tam vilem habuit, vt huiusmodi vestitu se posset accomodare. Carneades Philosophus Diogenis discipulus adeò studijs deditus, vt in mensa etiam cibi obliuisceretur, vt Melissa coniux brachium eius attolleret, vt ori cibus admoueret, necesse erat, ex Valerio; Modesto habitu semper D. Bernardus fuit.

Ornate resistentes.

Galenus libro *De vsu partium* manifestat, naturam magna cura prouidisse, ne corpus homini negotium incesset, neue illud sibi ipsi necessariò seruiendo instar mancipij semper haberet addictum; conueniebat enim animali sapienti, & ciuili, corporis curam habere mediocrem; sunt enim quidam, qui amicum quempiam illorum operum implorantem subterfugiunt; sibijpsis negotium esse excusantes, post autem aliquò secedentes, picantur, ac comantur, vitamq; omnem in cultu corporis consumunt prorsus, cum corpore quidpiam habeant præstantius ignorantes; quorum quidem misereri oportet. P. Africanus. P. filius vir omni virtute præditus P. Gallo homini delicato, inter plurima aliaq; obiecitabat, id quoq; probò dedit, quòd tunicis vteretur totas manus aperientibus. Inquiens, qui quotidie vnguentatus ad speculum ornetur, cuius supercilia raduntur, cum barba valsa, feminibusq; subiunctis ambulet; qui in conuiujs adolescentulus cum amatore, cum chirodotheca, tunica inferiore acumbuerit, qui non modò vinosus, sed virosus quoque sit, cum ne quisquam dubitet facere. Idemq; cinēdi. Q. Ennius non sine probò tunicatam Cartaginensium iuuentutem dixit. Demosthenes quoq; quòd nitido, & nimis accurato corporis cultu indulgeret, probò datū est, κἀμνη κλαινίς, & μαλακίς κίτωνίβοι. Hortensius apud Romanos risu habitus est, quòd luxu penè femineo vixisset, frequens ad speculum accedebat, queritans ab eo vestigia vlla ex parte non belle posita viderētur, & sic venustatem coluisse, vt diem collegæ dixerit de acceptis iniurijs, quòd in loco angusto illi obnixè togæ structuram destruxerat. Erat quoque eius manus argutæ, & gestuose, maledictis, & probrosis, iactatus est, quasi histrionem ageret. Vnde L. Torquatus, subagresti vir ingenio, & infestiuo, illum gesticulariam Dionysiam vocauit, cui voce molli, & demissa Hortensius, Dionysia malo quidem esse, quam

quam ἀμύσσει, ἀγροδίατρος, ἀπρόβητος. D. Augustus. C. Mecanatem incessit, vt effaminatum, atq; mellosissimum: vt Auienus in cenis: Macrobius retulit, dicēs, Vale Mecenas mel gentium, metuelle, ebur ex Hetruria, laser aretinum, adamas supernas, tyberinum margaritum, Cilneorum Smaragde, iaspis sigulorum, berille Porfenne, carbunculum habeas,

Comati.

Fuit & antiquis mos comam molliter nutrite, & Lycurgum legimus ciues infuefecisse, vt comam alerent; quoniam quidem pulchros decentiores redderet; difformes verò terribiliōres, ac magis formidabiles. Charilaus interrogatus cur comam nutriret? Respondit; quia ex omni ornatu hic pulchrior foret, & minimi sumptus. Silius Italicus in laudibus Scipionis ita cecinit.

*Martia frons, facilesq; comæ, nec pone, retroq;
Casaries breuior.*

Arist. in Rectoricis adijcit, comam esse libertatis argumentū; sed vt in alijs ita & parte ista pessimum euntibus vitæ pretijs, abijt res in turpem, in effaminatam mollitiem, cum cæptum sit à trofulis, & molliculis succedere comam varijs locis, & in gradus formare, vt comatuli sint. Increpatur à Martiale quidam, cum comam in annulos efformaret.

*Vnus de toto peccauerat orbe comarum,
Annulus, incerta vix bene fixus, aut.*

Hinc fracta censorie apud Senecam castigatur coma. Quomodo excandescūt, inquit, si quid e iuba sua decisum est, si quid extra ordinem iacuit, nisi omnia in annulos suos reciderunt; hos tu ociosos voca, inter speculum, pectinemq; occupatos. Sed quoniam hoc genus nugæ, & accersitæ cōmendationes non corpus ornant, quòd illi opinantur, sed mentem detengunt. Hinc scitum, vt à Sinesio accepimus, natum adagium est. Nullus comatus, qui idem non sit cinendus. M. Tullius in Catilinam libro secundo. Capillo pexo nitidos censoriè subnotauit. Succurrit ex historia non aspernabile. Cum Philippus Macedo ex Antipatri amicis quendam adlegisset iudicem, moxq; aduertisset ab illo barbam, & capillos infici, è vestigio amouit hominem, dixitq;: Qui in pilis infidus est, qualē in negotijs remur futurum? Plautinus Leonida contra molliusculum. Quisnam istuc tibi adcredat cinæde, calamistræ.

Sic Philocratem describens Aristophanes delicatum, ait. Corpore albo, crispus, cincinnatus. Diogenes, conspecto quodam, cui nudatum erat mentum, inquit, an naturæ vitio vertis, quòd viram te genuerit, non fœminam? Alterum idem intuitum sic depilem, equo sedentem, vnguentis delibutum, ac veste iuductum, quæ ei molliciei conueniret, inquit. Quisnam foret equisonem. Alexis apud Atheneum, de huiusmodi hominibus derafis.

*Picatum, aut de rasum si quem forte videris,
Horum virumq; cuius rei gratia factum putes?
Aut de militia cogitare ille mihi videtur
Facturus, omnia quæ barba non conueniant:
Aut in ciuitate flagitijs omnibus se inquinaturus,
Nam per Deos & quid nobis barbæ pilus molestus est?
Propter quem hominem esse vnumquemq; nostrum appareat?
Nisi fortasse mediteris, quòd indignum eo sit.*

Sardanapalus excessit omnes superiores luxuria, & ignania: vitam muliebre duxit cum pellicibus, veste etiam purpurea indutus, cum molli lana contextu, insuper muliebre faciem, totumq; corpus in modum meretricis succo componens, vltra luxum muliebre lasciuiabat, vocem fœmineam loquendo imitatus, nunc viri, nunc mulieris vice abutebatur, omni post habita sexus, & pudoris cura, in sepulchro suo scribi hæc mandauit. Hæc habeo, quæ comedi, & quæ cum amore, & voluptate percepi.

DE CAPILLIS. CAP. XI.

SEQVITVR caluaria capitis pars, veluti ædificij culmen, quæ capillis interta est. capillorum ratio non tam in decore præcipua consistit, sed in eis fuit naturæ momentum maximum. Aristoteles natum capillum dicit ad necessitatem, & præsidij rationem. Ad necessitatem, quia cerebrum humidum est, & vbi plurimum humoris, calorifne est, ibidè pilorū ortus esse copiosum necesse est. Ad adiumentum; quia pili frequentia caput operiens, extimū repellit frigus, & calorem: nam cum cerebrum humidum sit, maximam tutelam exposcit, & in eo emolumentum maximum, egestis hoc modo noxijs è corpore vaporibus, vnde capillaris generatio augmentum habet. Adijciunt quoque ad ornatum authores grauissimi. Ambrosius sexto Hexameri. Cæsaries veneranda est in senibus, veneranda in sacerdotibus, terribilis bellatoribus, decora in adolescentulis, compta in mulieribus, dulcis in pueris. Tolle arboris comam, tota arbor ingrata est: humani corporis capillos, tota pulchritudo flaccescit. Sed veneremur causas generationis, quo facilius mores coniectare possimus. Horum materiem putat Galenus secundo Complexionū libro, fumidum vaporem, humectum, & glutinosum. Auerroes pili materiam pure terrestrem dicit. Quod si esset, non tam sequax foret pilorum natura, fluxibilisue, quo velis, modo. Ratio efficiens frigiditas est, tum intima in cute, ac ossibus capitis, tum extima aeris nos ambientis, quæ vaporem ab imo scandentem, ac in poris meatibusue cutis retentum, diutius senescere cogit. Ex aliorum opinione capillorum causa cutis est, concors verò inditus humor. Cutis tenuis, rara, densa, existens, & grossa, ita eos generat. Sed neque Medici, neq; Physiognomones corporis temperiem, neque animi mores ex pilorum qualitatibus venerari possunt. Polemon. & Adaman. neutiquā optimè ex pilorum signis mores conijci posse tradiderunt: quia ex gentibus ea demonstrare non facile queunt, cum pluribus in locis permixta hominum genera videantur. Auerroes nonnisi in temperatis climatibus id verificari dixit. In capillatura consideranda venit qualitas, quantitas, & color, quas differentias collegit Arist. De generatione animalium libro

Capilli porrecti.

Aristot. in Physiogn. Qui capillos rectos in capite habent, timidi sunt, referuntur ad passionem: nam timentibus eriguntur. Hos *οριζαντες* vocant, quasi horrentes. In Problematibus rigentes capillos ex refrigeratione euenire dixit: nam calor in partem interiorē se colligit, vbi autem carni caloris benefitium defuit, magis colligitur, quòd cum sit, pili erectiores fieri coguntur. Alexander Aphrodiseus ait, quòd per metum, & horrorem pili erigi solent, quoniam affectus omnes refrigerant, refrigeratio autem foramina cutis obducit, & condensat: pilus quidem cum vndiq; astringatur, inuertitur, atq; erigitur. Ob id Virgilius.

Obstupui, steteruntq; comæ, & vox faucibus hæsit.

Polem. & Adam. Capilli recti agrestiores, & stolidiores homines notant, sed Polem. *ἀγροτίους* Adamantius *ἀγροτίους* habet. Et paulo post, Recti capilli existentes, timiditatem, & malignam astutiam notant. Idem in figura Fatui improbi tribuunt ei capillos rigentes, quasi agrestioribus moribus præditum. Hippocrates libro De hominis natura, ait: Recti crines ex superuacuo, qui in capite est, humore fiunt. Auerroes quarto Colliget, capilli extensi, & plani significant superfluitatem humiditatis.

Priores figuræ etiam in præfenti inferniunt capiti, dum capillorum qualitates explicantur. Dextra crispi capillitij præfert iconem; sinistra crispifuculos, vel in extremitatibus tantummodò crispatos capillos ostendit.

Capilli crispi.

Arist. in Physiogn. Qui capillos minus crispas habent, timidi sunt, & ad Aethiopus referuntur. Polemon. Crispi capillitij vir, timidus valdè, & odiosus. & Adaman. timidus, & fraudulentus est. Conciliator Qui capillos crispas habent, vt piperis corrugationi similes existant, (de egregiam piperis, & vibratorum capillorum similitudinem) protestatur (supple) timorem: quia ipse apponere oblitus est. Albertus. Crispus capillum timidum, subdolum, lucricupidu, & asperum demonstrare dixit. Sed satis inopportune ex se, asperum illud, addit. Aristot. duo leonum genera tradit Animalium libro, quorum alterum crispiore pilo, & ignavius: alterum longiori, simpliciori; villo, quod generosius est. Et à Plinio idem recensetur. Hippocrates libro De hominis structura, capillos crispas esse signum caliditatis capitis dixit. Auicenna in primo Canone ait, vibrati capilli rationem esse eo modo, quo & vsulata coria: nam arefactus capillus reflectitur, & incuruatur vi caloris, & ob id meticulosos esse, ex numerosa spiritum resolutione. Verùm Aristot. in lib. Animalium generationis quinto: & Galenus Complexionum secundo, capilli crispas euenire duplici ratione videntur; altera, quam exposuimus, vi caloris, & siccitatis: altera de meatuum tortuositate, per quos egrediuntur, nam vt hi dispositi sunt, ita & capilli emergentes efficiuntur. Contingit hoc quoq; ex vaporis debilitate, & cutis duritie: nam erumpens capillus adedò tenuis est, vt se minus valens tolerare, corrugetur, contrahatur. ob id serius canescere, quod filo etiam contingit, si vi per arcum transeat. Aphrodiseus ex capitis siccitate crispulos capillos fieri conscripsit. Auerroes idem, sicut accidit illis, qui corrugantur ab igne. Martialis ad id.

*Crinibus intortis timidi venere Sicambri,
Atq; aliter tortis crinibus Aethiopes.*

Boleslaus Polonorum Rex, Crispus cognominatus, à crispo capillitio, quietus, timidusq; fuit, & nil dignum in sua vita egit.

Capilli in extremitatibus crispi.

Nunc mediam Physiologi tradentes capillorum qualitatem, vt Aristot. in Physiogn. Quoniam igitur recti, & valde crispi timiditatem innuunt, qui in summa sui parte crispi sunt, animositatis signum erunt. & referuntur ad leones. Pol. & Adaman mediam inter has capillorum qualitatem, optimam testari dicunt hominis naturam; Ijdem in figura Ingeniosum depingunt, neque valde crispis, neq; rectis capillis. Dares Phrygius Achillem bene crispatum extitisse scribit. Sic etiam Aiacem Thelamonium, eosq; in hostes audacissimos fuisse. Cimonem, vt refert Plutarchus, crista coma suffultum caput habuisse, ac virtute refertum fuisse. Augustus, Suetonio referente, capillo fuit leniter inflexo, ob id optimè moratus, ingeniosus, magnanimus, & liberalis. Constantinus Magnus rubro fuit capillo, non denso, neq; crispo, ex Cedrino, coniectura adferendas sensuum cupiditates perfectissima; ornatus & bellica virtute. Cazimirus Polonorù Rex denso & crispo capillo fuit; plurimis virtutibus insignis, humanitate, iustitia, comitate, & plerisque alijs.

Capilli rari.

Raritas capillorum dolosum, & malignum arguit. Polem. & Adam. Vbi aduertendum Polemonis textum corruptum, & mendacem esse: nam ubiq; habet ipse *καπεδοτης*. Polemon habet *φιλονης*. Aristot. in Problematibus. Capite caluos saleces esse ait. Quicumq; enim ex pilis congenitis atate iam prouecta non caluescunt, libidinis vsu immoderato iam decidunt: partes enim superiores sanguinis parum obtinentes, libido refrigerat: ita enim efficitur, vt locus hic alimentum concoquere non possit, & cum pili alimento caruerint, defluant necesse est. Et alibi. Spadones effici calui nequeunt, quia cerebri multum obtinent, quod sanè contigit: quia rem veneream non agunt: semè enim labi per spinam à cerebro videtur, qua de causa ceruis castratis cornua non deridunt: & boues castrati cornua gerere maiora putantur. Eademq; ratione pueri & mulieres non caluescunt. Est, inquit Plinius in capillis terrarù aliqua differentia: quippe Miconij carentes eò gignuntur, vnde & caluos omnes Miconios dicimus. Hij pocrates: Capud, quod paucis constat capillis calidius est. Medici dicunt: Pilus non multus ac pratenuis, caliditatem indicat temperatam, cõnexam siccitati immodicè: & ex siccitate, quæ per malam temperiem fit, nascitur caluitium. Præterea qui capillo sunt rariore, ij non facilè nudantur nutriente humore; quod phlegma vocitatur. Scribit item Alexander: Caluitium aliquando ex cognatione peruenire, sicuti podagram. Fuit & Socrates recalua fronte, vt Ammonius, & Hieronymus ad Iouinianum scribit: Ob id Zopyrus luxuriosum pronunciauit. Erat & Iulius Cæsar caluus, & caluitij deformitatem iniquissimè tulit, obrectatoris iocis sapè obnoxium; Ideòque deficiente capillum reuocare à vertice assueuerat, & ex omnibus decretis sibi ab Senatu, populoq; honoribus, non aliud vsurpauit libentius, quàm ius coronæ laureæ gestandæ perpetuo. Eius luxuriam Suetonius benè notauit, Cum à militibus iactaretur: Urbani seruate vxores, nam mæchum caluum adducimus, & eius pudicitiam apud Nicæ medem prostratam, præter multas Reginas, quas dilexerat, multasq; vxores, quas habuit, vt ex historijs notum est. Fuit & Caligula capillo raro, ac circa verticem nullo, quare eo transeunte, capra nominare, criminofum, & exitiale habebatur. Vnde eius supra cum sororibus notantur à Suetonio: homines etiam, quos commertio mutui stupri dilexerat, cum neq; suæ, neq; alienæ pudicitia pepercisset. Otho fuit caluus, galericulo capiti propter raritatem capillorum daptato, & annexo, vt nemo dignosceret. Summum is inter amicos Neronis locum tenuit, congruentia morum, & consuetudine mutui stupri. Flauius Domitianus quoq; caluitio deformis fuit, caluitioq; ita offendebatur, vt in contumeliam suam traheret, si cui alij ioco, vel iurgio obiectaretur, quamuis libello, quem de cura capillorù ad amicum edidit, etiam illum simul, seq; consulans inseruit, *ἢ ὄρας καὶ ὡ καλῆσα, μεγαση* fuit nimia libidinis, assiduitatem concubitus, velut exercitationis genus, clinopalem vocabat; narrabat inter vulgatissimas meretrices, fratris filiam in matrimonium recusatam, corrupit. Aurelius Sextus libidine furentem eum fuisse scribit. Sergius Galba præcaluo capite fuit. Libidinis in mares pronior, & eos non nisi præduros, exoletosq;. Icelum de Neronis exitu nunciantem, non modò arctissimis osculis palàm exceptum ab eo, sed vt sine mora velleretur oratum, atq; seductum. Thersires rarò fuit capillo, vt ex Ioanne Tztze. Popileus iunior Polonus rarù habebat in capite, & in barba pilum, quales lasciui sunt. Fuit Albertus Rex Polonorum statura proceriore, colore subfusco, capillo nigro & raro, ingenio magno, liberalitate, & magnanimitate non vulgari, sed in venerem procliuior: Ex Cromero. Nero fuit caluus: Ex Iuuenale. Et caluo seruire, & Roma Neroni: per multa de eo diximus libidinum exempla, quæ enim vitam plurimum

plurimum infamant. Rubrie virgini vestali vim intulit, Sporum ex e&is testibus in muliebrem naturam transfigurare conatus est, quem & solemnem nuptorum officio ad se cum se productum habuit pro vxore, inde lectica cum matre veheretur, libidinatus est.

Capilli densi.

Ferinum hominem manifestant capilli asperi; Ipsi enim ferarum sunt: Polemon. Sed Adam. densos capillos dicit. Alb. autem: Multa, & vltra modū capillorū densitas, & grossities in iuuentute, processu temporis maniam pronuntiat. Medici dicunt, multus, ac crassus capillus exuberantis est indicium caliditatis: quia multa prouenit etiam euaporatio, proinde vberius nasci capillos iuuenta florescente, auctor Haliabbas est, atq; in viris itē, quam foeminis. Mihi quotquot homines videre contingit, caput habentes densis pilis refertum, rudes, agrestioresq; agnoui. Plutarchus narrat Lysandrum densa cesarie fuisse.

Capilli medij inter raros, & densos.

Optimam igitur constituentes capillorum qualitatem, dicimus ex Polem. & Adam. Mediae autem qualitatis capilli inter hosce, laudabilis naturae argumenta dixeris.

Indicet igitur dextra huius Tabellulae caput mollibus, & implexis capillis suffultum; sinistra duris, & rigentibus alioqui satis iuconcinne mollitiem, & duritiem pictura delineari posse statuentibus.

Capilli molles.

Capilli plani, & suaves: mansuetudinem, & cerebri frigiditatem docent. Aristot. ad Alexandrum. Et in Physiog. Qui pilos, vel capillos valde molles habent: timidi sunt, argumento, quod omnia animalia timidissima sint, quae molli pilo, vt ceruus, lepus, & ouis. In auibus eadem videre est: nam quaecumq; mollem penam habent, timidae sunt, & proprie id videtur in coturnicibus. Et in gentibus hominum hoc idem accidit. Quicumque enim apud Meridiem habitant, timidi sunt, & mollem pilum habent. Sed Gesnerus, dum haec ex Arist. transcribit, labitur, qui coturnici duram pennam tribuit, contra Aristot. opinionem, qui gallinaceo duram, & coturnici mollem.

lem. Pol. & Adaman. Qui capillos valdè molles sortiuntur, fœmineæ, naturæ ascribendi sunt. Vterq; in schemate Formidolosi, ei molles capillos ascribit. Et si ad naturalem casum referre licet, mollities capillorum fit ab eccellente frigido, & humido: cuius signum, quòd aqua, & aer mollissima sunt. Cuniculi timidissimi sunt, & pilum mollissimum habent. Et Catullus in Thullum cinadum.

Tulle, mollior cuniculi capillo.

Duri Capilli.

Pili duri, fortem significant. Aristot. in Physiog. Hoc signum sumitur ex quadrupedibus, aui- bus, & gentibus. Fortissimus leo, & aper, & pilum durissimum habent. Idem in auius videre licet; nam quæcunq; duram pennam habent, fortes sunt, vt gallinacei. Similiter apud Septem trionem gentes, & duris pilis, & fortes sunt. Polem. & Adaman. Nec capilli valdè duri bonum signum præbent: nam agrestem quidem hominem demonstrant. Vterque in figura Fortis duri pili facit; Rhases: Qui duros capillos habent, fortes sunt. Canes venatici duri pili sunt, & robustissimi: Etsi ad naturalem causam referre licet, pilorum durities fit ab excellenti calido, & sicco: nec ab omni sicco, sed à terreo; cuius signum, quia terra durissima est: & fortes natura sunt calidi & sicci; vt sustineant sicci, vt patiantur, calidi. Iuuenalis ad id.

*Hispida membra quidem, & dura pro brachia setæ
Promittunt atrocem animum.*

Capilli medij inter molles & duros.

Optimam igitur ex his duobus extremis mediam qualitatem innuentes. Polem. & Adaman. dicunt: Mediam autem inter has capillorum qualitatem optimè iudicabis. Aristot. in suis Physiog. in schemate Ingeniosi capillos inter molles, & duros constituit.

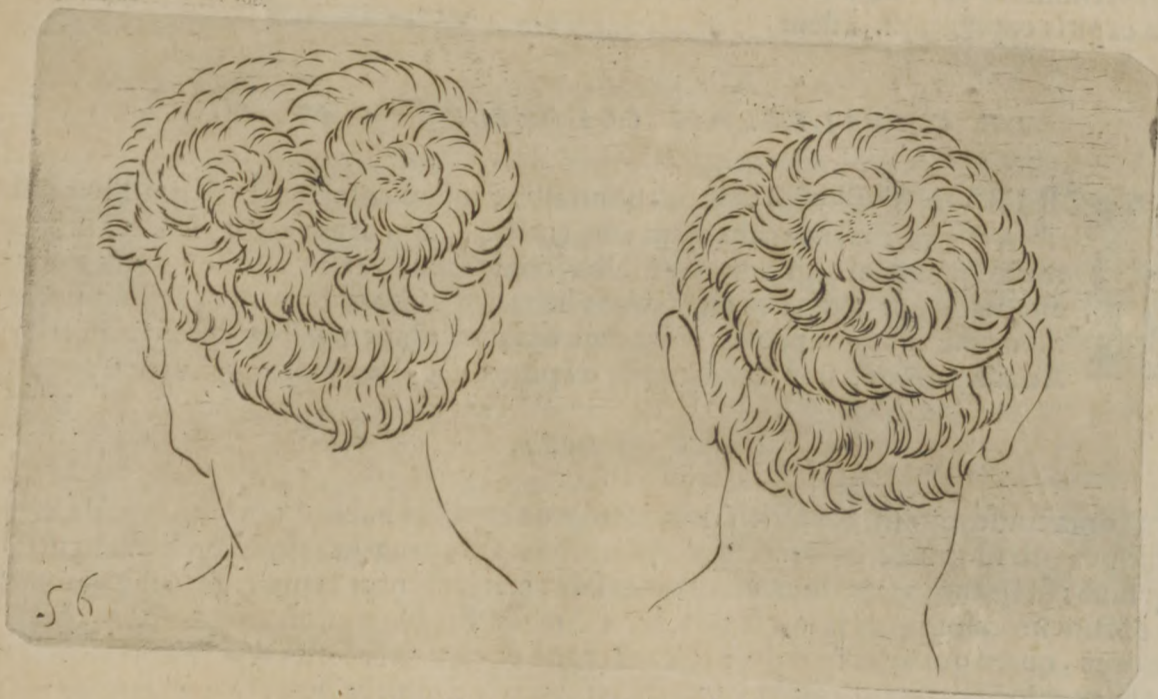
Iterum Leonis caput & humanum ante oculos adhibuimus, vbi in vtroq; capillosum quiddam in fronte, & è regione nasi descendens conspicitur, ne quid incuria, quod ad exactam verborum declarationem spectat, omisum videretur.

Descendentes à fronte capilli è regione nasi.

Aristot. græcus textus in Physiogn. ita se habet, *δι τῆ μετῶπι τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀνάβιλλον ἔχοντες, εὐθερίοι εἰσι, καὶ ἀναφερέται ἐπὶ τῆς λέοντος.* Vetus Interpes ita transfert, Qui frontis id, quòd ante capud est, eleuatū habent, liberales sunt, & referuntur ad leones. Quasi non ἀνάβιλλον, sed ἀνώτεινον legerit. Sed quid intelligatur per id, quòd est ante capud eleuatum, ignoratur, cum de capillis, non de frontis cute, vel parte loquatur: vnde satis pueriliter translatur. Suesanus Philosophus quid ἀνάβιλλον significaret, ignorans, nunc æstrum, nunc templum interpretatur, multaq; ineptè & monstrosa blaeterat, dum sensui verba accòmodare nititur. Gesnerus quid dicat, ignorat. Quid verò sentiam, in medium proferam. βίλλον, capillis densum, hirsutumq; interpretarer, & etiam Latini à Græcis mutuati sunt. Nonius citatur locum Varronis ex Satyra, ait, Silones homines sunt prominulis, ac hirsutis supercilijs, & ob id Silenus dictus, quòd magnis, & hirsutis supercilijs foret. Sic ἀνάβιλλον, supra hirsutum, ac capillis densum notat. Hanc meam opinionè comprobatur Aristot. in leonis figura, vbi de eius crinibus loquitur, dicit. Supra frontem autem, è nasi regione pilos habet hirsutos, inclinatos. vbi enim verbi ἀνάβιλλον meminit, vnde sic interpretarer: Qui frontis id, quòd ante capud est, pilis hirsutum habent, liberales sunt, & ad leones referuntur. sed præsens signum cum subsequenti confusum iudico, vel Aristot. apposuit, vt superius inferiori declaratur. Inquit enim; Qui in capite adnatos habent crines in fronte, è regione nasi, liberales sunt, & referuntur ad decentiam: quoniam seruile est, quòd apparet. sed quid hæc verba sibi velint, ignoratur. nam primum refert ad decentiam, post modum seruile esse dicit, quòd apparet. Polem. & Adaman. vt hoc signum clarius elucidarent, apponunt. qui in eo transferendo diligentissimi fuere. Si coma per medium frontis descendat ad nasum, vt in neutram partem declinet magnanimitatis, & maximæ virtutis argumenta dixeris: Idem Aristot. in figura Iracundi. Floridus capillorum circuitus deorsum descendens dixit. Idemq; Polemon ab eo. Capilli circum capud infra aspicietes. Alber. etiam, Si recta linea, ad quam generatio capillorum terminatur, descendens fronti imminet; hominem significat animosum, & misericordem.

In subiecta Tabella capitis vertices considerabis.

Capilli in vertices conuoluti.

In figura Mansueti capillorum coronam sursum contractam tribuit, Aristot. in Physiognom. Pol. & Adam. in eodem schemate, capillorum cursum sursum vergentem, Quod mihi à contrario signo dictum videtur. Alber. ab his: Capilli resupinati super mediam frontem, cerebrum respicientes, callidum quidem in nequitijs, sed minus sapientem pronunciat. Et paulò post.

F f 2

Si

Si recta linea, ad quam capillorum generatio terminatur, exaltatur à fronte, calidæ complexionis hominem, facilè caluescentem, & pauci intellectus esse. Ego ire ad vertices significarem. Plinius de capillis loquens. Vertices bini homini tantum: dicti sunt vertices propter capillorum flexum; siue quia ad occipitiū in decline vertitur. Græcus κορυφή. Theodericus Gothorum Rex simile habebat, ex Sidoni Aguicolei descriptione, corpore fuit exacto, longissimis breuior, procerior eminentiorq; mediocribus, capitis apex rotundus, in patulum à planitie frontis in verticem Cæsaries refuga crispatur. Ceruix non sedet neruis, geminos orbes hispidus superciliorum coronat arcus; si verò cilia flectantur ad malas medias, palpebrarum margo propè peruenit, nasus venustissimè incuruus, labra subtilia, nec dilatatis oris angulis ampliata, pilis intra narium antra fruticantibus quotidiana succisio, barba cōcauis irta temporibus, quam in subdita vultus parte surgentem, stirpitus tonsor assiduus genas ad vsq; forficibus euellit. Menti, gucturi, colli non obesi, sed succulenti, lactea cutis, quæ proprius inspecta, iuuenili rubore suffunditur. Teztes humeri, validi lacerti, dura brachia, patulæ manus, recedente aluo, pectus accedens, aream dorsi humilior inter excrementa costarum spina descriminat, tuberosum est vtrinq; musculis prominentibus latus, in succintis regnat vigor ilibus, corneum femur, inter nodia poplitum bene mascula, maximus in minimè rugosis genibus honor. Crura satis fulta suris surgentibus, & qui magna sustentat membra, pes modicus. Fortasse capillorum hic cursus sursum vergens ad relicinos capillos verti posset. Inquit enim Apuleius de Marfia loquens, & erat coma relicinus, in primo Floridorum: dicitur verò capillus relicinus, quasi recrispus, & versus occiput quod omni modo refugiens, quòd nomen alij à recello dictum putant, quasi reclino, & cessim reditio, & in recrispis ad cranium capillis relicinus, veluti recellinus crinis appellatus, euphoniæ causa. Idemq; de Alexandro Magno verba faciens, inquit: Eadem gratia relicinæ frontis cernebantur.

Capillorum cursus à ceruice sursum vergens.

Albertus. Si in eadem linea multum exaltatur à ceruice, significat hominem feminatum, timidum, tardum, & iracundum.

Capilli depressi, fronti imminentes.

Capilli vti nimium depressi, & fronti imminentes, ferum declarant animum, & his concordat vrsini capitis capillatura. Idem.

DE CAPILLORVM COLORIBVS. CAP. XI.

SCRIBVNT Physiologorum nonnulli, causam coloris pilorū omnibus animalibus esse cutim, nam alborum alba cutis est, nigrorum nigra, variorum, permixtorumq; partim nigra, partim alba conspicitur. at in homine causa cutis nulla est: nam sunt albi, qui nigerrimos habent capillos, & ratio est, quòd homo omnium animalium pro magnitudine maximè tenuem habet cutem. Polemon, & Adam. monent, in præiudicando ex pilorum colore plerumq; errorè contingere.

Nigri capilli.

Nigra coma timiditatem, & vafritiè arguit: nigros capillos habent, qui loca feruida incolunt: vt Aethiopes: ob id timidi, & vafri. Pol Adam. sunt autem natura timidi, qui exangues, refrigeratiq; sunt; fit igitur, vt qui loca incolant calida, refrigerentur: cum enim solutum, rarumq; corpus eorum sit, calor foras influere potest, vt Aristot. Problematum libro testatur. Sunt enim sapientiores, quàm qui locis frigidis habitant, eadē causa; quia senes sapientiores, quàm iuuenes: nam cum loca habitent calida, soluti sunt, cum frigidiores sunt. Fit quaque in re, vt qui metuant, magis quàm qui confidunt, velint inquirere, itaque magis valent inuenire. Galenus libro secundo De temperamentis, inuestigans causam nigredinis pilorum: inquit. Eiusmodi gigni cum adusto caloris vapore, excrementum in exactam fuliginē mutari; sic & sanguinem, cæteraq; adustione fieri nigriora. Et Auicenna primo Canonis, Capilli nigriorem caliditatem acceptum refert, ex adustis enim humoribus nigricans conlurgit vapor, eadem in pilis exprimes qualitatē. Contra hos inuehitur Aristot. libro De coloribus, dicens: Canes & capræ ab ortu

nigræ

nigræ sunt, tunc cum alimentum non habeant adustum, & procedente ætate, quo ficciora sunt, minus nigra fiunt, quòd fieri non oportet, & cum deberent esse nigriora, calido magis adurent, propterea canities in principio ætatis esse deberet, in qua modicus calor. Et idem tertio De historia animalium: Sanguis senum est atrior & mulierum, & nihil horum fit propter adustionem, sed fieri nigredo in pilis, quoties ipsorum in generatione humidum, quasi admodum antiquatum, & tempore confectum, propter copiam nigruerit.

Non valdè nigri capilli.

Auerroes: Obscurus brunus ostendit dominium cholerae nigræ. ob id huiusmodi capillis præditos, colericos & melancholicos nouimus. Alber. Capilli nigri, vel aquei coloris, solidi & crassi, animum indicant violentum, similem sui, vel apro, qui tales habentes capillos, violenti sunt. Nigris capillis fuisse Aiacem Thelamonium narrat Dares Phrygius, qui seipsum trucidauit, & maximè melancholicus estitit, vt diximus ex Aristotele.

Nigri, & recti crines.

In figura Amari, innuit esse eum recti crinis, & nigri. Aristot. in Physiogn. Polem. in eodem schemate Aristot. verba recitat: Recti crines, nigriq; indicant cerebi adustionem, & ita efficiuntur melancholici.

Recti, nigri, & crassi crines.

In Idea Luxuriosi, Aristot. in Physiogn. tribuit ei crines rectos, nigros, & crassos. Polemon. rectos, & crassos dixit: temporis iniuria, nigros, & textu excidit. Referri potest id signum ad naturam sanguineam, humori melancholico, ventosoq; permistum, quæ omnia ad libidinem seruiunt.

Non valdè nigri, neque duri capilli.

Optimam igitur capillorum constitutionem Aristot. in Physiog. in Idea ingeniosi tribuens, ait: Ei capillos neq; valdè duros, neq; nigros debere esse; sed ad Alexandrum scribens, niger, ait, capillus innuit rectitudinem, & amorem iustitiæ. Rhafes duritiem ex siccitate, nigredinem ex adustione nasci: ob id intemperantia, quæ ingenio aduersatur.

Capilli leuiter subflaui.

Capilli autem placidè subflauescentes: in disciplinis capeffendis promptitudinem, egregiam animorum subtilitatem, & artificium tradunt, Polem. & Adam. Interim textus Polemonis corrigatur: nam pro *ευπεινά*, habet *ευπικία*. Græci hunc colorem *πράσινον ποζανθον* dicunt, ne nominum varia translatione græcorum, error nobis introducatur. Aristot. ad Alexandrum. Mediocritas inter hos duos colores, scilicet ruffum, & nigrum. (vt barbarâ fert interpretatio) est faciens hominem pacem diligentem. Alber. ex Polemone. Capilli subnigri, vel subflaui tenues; bonos indicant mores, & bonam corporis compositionem. Menelaus flauus ab Homero describitur, Euripides, quem tamen haud acrocholum intelligit, se mitem, suauemq; , ac proinde mollem bellatorem. Euripides in Oreste, neq; animosum, neq; bellatorem dicit. sed Dares Phrygius ruffum fuisse scribit, intelligens per ruffum, leuiter subflauum. Flauo capillo fuerunt Castor, & Pollux, & Helena: & inter se similes. Longo, & subflauo capillo fuit Polyxena, & animo fuit simplici, larga & dapfiliis. Briseis etiam flauo & molli capillo fuit: animo verecunda, simplici, & pia. Paris capillo molli, & flauo, vnde non bellator ab Homero introducitur. Perbelle autem apud Ouidium Helena exprobat Paridi.

Quod bene te iactas, & fortia facta recenses.

Apta magis Veneri, quàm sunt sua corpora Marti.

Bella gerant alij, tu Pari semper ama.

Augustus fuit capillo leuiter inflexo, & subflauo; fuitq; mitis, & omniū virtutum genere vberimus. Domitius Nero capillos suæ coniugis Popeæ succinos appellabat, à succini colore, qui in melle cognoscitur. Subflauo fuit capillo, & barba Solimanus Selini filius, Iustitia celebris, prudens, & philosophus. Subflauo etiam cappillitio, & barba est Philippus Austriacus Rex noster,

ster, qui prudentia, iustitia, animi fortitudine, & bonitate superat Reges quotque fuere.

Valde flavi, subalbicantes crines.

Calor capillorum flauus albicans, qualis Schythis apparet, ruditatem, siue malignitatem, & rusticitatem notat: ex Polemone. Adamantius verò valdè flauus albicans, qualis Scitharum & Celtum imperitiam, ruditatem, & rusticitatem. Aristot. in Problematis, sunt enim efferi, & moribus, & aspectibus, qui in nimio, vel æstu, vel frigore degunt. Cuius causa est, quia optima temperies non corpori solum; verum etiam intelligentiæ hominis prodest: Excessus autem omnes dimouent, & vt corporis ita etiam membris temperantiã peruertunt. Auicenna in suis Canticis ait; Capillos aureos flauos, qui scilicet ad albedinem accedunt, argumentum esse diminutæ frigiditatis, idest, quòd frigiditas sit minor caliditate. Albertus. Capilli crassi, flavi, albidi: Indociles, & feros dicunt. vt eorum capillatura, qui sub Aquilone habitant. Nero capillo fuit subflauo, idest flauo albicanti, vnde rudes illi, & ferini mores oriebuntur.

Capillus flauus.

Loquens de colore carnis, & capillorum Aristot. in Physiogn. ait; Inter colores, medius flauus est, & ob id ad fortitudinem conferre: vnde qui flavi; animosi sunt, & referuntur ad leones. Ex Medicis habetur, nigredo ex calore gignitur, albedo ex frigiditate: medij colores inter hos sunt citrinitas, & rubedo: nam æqualitatem præferre videntur, idest temperatam constitutionem inter adurentem calorem, & frigus. Galenus in Microtechna ait: Capillos flauos, & rubentes significare bonam corporis constitutionem, eademque Auicenna recitat. Aristot. libro colorum, flauos fieri capillos, cum humor citissimè exiccatur retinendo in eis aliquid humidi. Bos Trogloditicus *Ξαυδός*, siue fului est coloris, vt ex Oppiano habetur, & Trogloditæ apud quos eiusmodi belua nascitur, eam præstantissimam iudicant, cui insit leonis vis, robur tauri, & equi velocitas, Bristones, ex Oppiano, *Ξαυδός* sunt capillo, & promptiores sunt ad pugnam. Flauam Mineruam dicunt Poetæ propter fortitudinem, & præstantiam ingenij, & epitheton Mineruæ est, flaua Minerva. Ouidius de arte amandi.

Viderat Aglauros flauæ secreta Mineruæ.

D. Bernardi Cesaries ex flauo colorabatur, & candido: barba subrufa.

Aureus capillorum color.

Medius autem inter flauos albicantes, qui mites faciunt, & flauos rubentes, qui fortes, & facundos; est aureus: ab utroque declinans. Hunc ita describit Apuleius. Capillus, ceu aureus, corruscans, in mellis leuiter deprimatur umbram, idest, in quibus mellis color placet, umbroso quasi fulgure promissus. vnde bellatores, & ingenio præsignes sunt. Hic color est capillorū tuorū Illustris. adolescens Alfonse Leua, vnde animosus, & intrepidus, mitis, & vrbaneus es, ad arma, & ad disciplinas capescendas idoneus: vt difficilè iudicaris in vtram partè declines. Per otium enim studijs vacas omnium iucundissimus: cum verò res, aut bella gerenda, studio, diligentia, & animi magnitudine cunctos superas.

Flavi rubei capilli.

Capilli flavi rubei, demonstrant complexionem minoris caliditatis, quàm sit complexio habentis capillū nigrum; cum rubedo sit affinis nigredini. Huiusmodi comam habuisse Achillem narrat Homerus, caloris, & iracundiæ argumentum: quam eiusmodi ferè sint *Ξαυρόχρονοι*, idest, quibus dominatur flaua bilis.

Valde rufi capilli.

Rufus capillorum color insipientiam, iracundiam, & insidias notat, fortassè hic color Typhonis fuerit, vnde asinum Coptitæ apud Aegyptios præcipitem agunt, & homines rufos iniurijs afficiunt, in contumeliam Typhonis, quem rufi, & asinini coloris fuisse ferunt. Busiritæ, & Lycopolitæ tubas non admittunt, vt quæ sonum rudentis, instar asini edant. In summa, asinum impurum, & demoniacum animal esse credunt, propter similitudinem cum Typhone, cum colore, tum animi stultitia, & improbetate. Plutarchus in libro de Iside. In Physiog. verò Homines calore admodum ruffo: maligni iudicantur, argumenta vulpium. Polem. & Adam. Ruffus plus
nimio

nimio capillorum color, sic vt ad mali punici colorem vergat, nihil omnino boni in homine indicare potest; maiori enim ex parte tales ad ferinos mores declinant. Addit Adaman. & impudentes, & lucricupidos. Aristot. huius modi coloris capilli *πυρρι ἀγαν* dicuntur. Vulpis ingenium dolosum, & insidiosum dicunt. Aiunt Medici: Ruffi capilli celerius canescunt, quàm nigri. Ruffitas, hoc est, *πορροτης*, quasi imbecillitas pili est; imbecillum enim est, quòd celerius senescit, sed ruffos fieri capillos, Aristot. libro De coloribus ait: cum humidum siccesscit, & puerorum capita initio ruffa esse propter alimonij paucitatem, atq; id manifestum esse, quòd tunc capilli imbecilles, & rari sunt. Simili modo circa pubem, & barbam, cū primum cœperint pubescere, & lanuginem emittere; pili fiunt initio ruffi, propter humiditatis paucitatem, quæ in ipsis desiccatur; vbi verò plusculum alimenti ad locum deferatur, rursus nigrescunt. Sic & quæcumque prolixos habent pilos, vt plurimum qua parte proximi sunt corpori, sunt nigriores. circa summa verò flauiores, vt ouium, equorum, & hominum, propterea quòd ijs paucissimū alimētum ad hæc loca deferatur, & exarescat celeriter. Sic & pennæ animalium, quæ propè corpus sunt, nigriores omnibus; quæ verò in summis partibus sunt, flauiores: omnesq; pili à perfectione mutantur, fiuntq; ruffi, eò quòd rursus alimentum deficiens exarescat. Plautus in *Asinaria* suum Leonida ruffulum facit, quasi malignum, insidiosum, lucricupidum.

Subruffi capilli,

In figura Iracundi. Aristot. in *Physiogn.* tribuit ei colorem subruffum, quòd idem ab eo *Polem.* refert in eodem schemate. diciturq; *ἐπι πυρρος*. Zoilus Martialis ruffus fuit, & malus.

Subrubri capilli.

In figura, Auari tribuunt ei colorem subruffum, id est *υπο ποινι δμοιοι*. Pol. & Adam.

Albi capilli.

Auicenna, & cum eo Auerreos in *Canticis*. Albus capillus frigida complexionis hominem innuit, ob id timidos indicat. Arist. libro De coloribus: Albos pilos nasci dixit, cum humor, quæ nanciscuntur à primordijs generationis, retinens colorem naturalem, paucus cum sit, exaruit, & vndequaq; à concoctione desiccatus fuerit, & dixit calorē naturalē, quod si eo priuaretur cum humido simul, liuidus, & nigricans euaderet: vt ex libro *Problematum* octauo habetur, dixit enim, naturalem, ad differentiam illius, qui nascitur ex affectu: vt docuit quinto De generatione animalium: vt in vitiligine, & senectute. Præterea alibi pili fiunt in locis, quæ vlcibus, tuberculis, & attritu ligni fellæ obnoxia fuere, causamq; esse, quòd humidum, quod ad pili generationem conferebat, eo loco excoquitur, hoc est, à nimio calore exhauritur, & diutino attractu locus fit sicciior, & excoquitur humidum. Quod exacta concoctio sit causa albedinis, indicio est cinis, qui à calore consumptus fit albus, & tempora prius canescunt in homine ob paucam humiditatem; quæ celeriter putrescit, & concoquitur; sic infirma, & laborantia loca, ob imbecillitatem caloris, & humiditatis. Ex huiusmodi imbecillitate pueri, vt primo nascuntur, statim capita alba habent, & supercilia vt fenes. Et animalia vt plimum alba, infirmiora sunt nigri: ante enim, quàm perficiatur ipsorum agumentum, propter alimenti paucitatem excocta fiunt alba. Sed nonnulli sunt, qui in iuuentute canescunt, vel ab ortu, quos quidem non nisi moribus senibus similes iudicarem. Socrates candente fuit coma, vt in *Sidonio Apollinari* ad *Festum* legitur. Et *Strabo* *Tarquinius* refert à pueritia canescētem fuisse; in quo tam egregiè floruit sapientia, vt ab ineunte pueritia canum fuisse referant. *Virgilius* *Aeneidos* sexto.

*Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ
Sacra ferens? nosse crines, incanaq; menta,
Regis Romani, primus, qui legibus Urbem
Fundabit.*

Hoc loco de Principe Numa intelligendum est, quem *Seruius* à prima ætate canum fuisse dixit.

IO. BAPTISTAE PORTAE
NEAPOLITANI
DE HUMANA PHYSIOGNOMONIA,
LIBER QUINTVS.

P R O O E M I V M.

AM ad nouissimam operis partem deuentum est, vbi, quæ superioribus tribus libris de singulis humani Corporis partibus scripsimus, omnia in vnum signa, quæ hominem demonstrant diuersis virtutibus, vitijsq; præditum, colligemus, vt liceat cuique iniustum, luxuriosum, magnanimum, vel ingeniosum contemplari. Sed priusquam ad virtutes, & vitia deueniamus, de quibus Physiogn. disputat, quibus animæ partibus inhæreant, vt clarius quæ scribimus intelligatur, æquum est recensere. Sed Platonem de animæ virtutibus disputantem audiamus, ab Aristot. libro De virtutibus adductum. Anima consideratur secundum se tota, vel eius partem. Totius autem animæ iustitia, liberalitas, & animi magnitudo virtus est; vitium verò iniustitia, illiberalitas, & animi prauitas. Partes sunt tres; Rationalis quidem virtus, est prudentia; animosæ autem clementia, ac fortitudo; cupidæ verò temperantia, & continentia. Vitium verò rationalis quidem imprudentia: animosæ autem iracundia, & ignorantia; Cupidæ autem intemperantia, & incontinentia. Aristot. autem libro Moralium Nicomachiorum animæ alteram partem rationis participem dicit; alteram partem expertem, irrationalis autem vegetanti per similes, altrix facultas est, & quia humanæ virtutis expertis est, hæc pars omittenda. Sed altera irrationalis pars, rationis quodammodo capax est, & in concupiscibilem, & irascibilem partitur. Rationalis animæ pars virtutes habet intellectuas, sapientiam, prudentiam, & perspicaciam. Sed concupiscibiles, & irascibiles partes in magnis Moralibus subdiuidit, & vnaquæque virtutes, & vitia possidet. In irascibili parte, magnificentia, fortitudo, mansuetudo, & magnanimitas. In concupiscibili verò sex sunt virtutes: temperantia, liberalitas, honoris desiderium, affabilitas, & vrbantia. Sed de vnaquaque; speciatim dicamus.

DE IUSTI, ET INIUSTI FIGVRA. CAP. I.

VAE est intellectus omnium prima, & maxima virtus, & quæ omnes complectitur, & de omnibus determinat, iustitia est, ab ea igitur inchoandum. Iustus igitur legitimus est, qui & iusta petit, & iusta agit, & virtus iustitia est perfecta, nõ absolutè, sed ad alteram. ob id virtutum præstantissima videretur, & vt pro uerbo dicitur, Iustitia, virtutes in se complectitur omnes. Multi enim sunt, qui in priuatis rebus virtute uti possunt, sed in cæteris, quæ ad aliũ spectant, nõ possunt; ob id iustitia alienum bonum videtur, agitq; ea, quæ alteri conducunt, aut Principi, aut Reipublicæ: & ea non pars virtutis, sed integra virtus est. Contra verò iniusti sunt, & illegitimi, qui iniusta volunt, & iniusta agunt. Ob id iniustitia omnium vitiorum pessimum est. Antiqui Physiognomones neque iusti, neque iniusti figuram apposuerunt. Nos ex signis, quorum ipsi sparsim meminerint, eas formabimus. Chysippus libro De honesto, & voluptate, describit iustitiæ imaginẽ à Pictoribus, Rhetoribusq; antiquioribus ita depingi solitam. Os, oculos, & vultum venerandis coloribus, forma, atq; filo virginali, aspectu vehementi, & formidabili, luminibus, oculorum actibus, neque humilis, neque atrocis, sed reuerendæ cuiusdam tristitiæ dignitate. Sed quia hanc delineationem quidam disciplinarum Philosophi sequitiæ imaginem, non iustitiæ dixerint: huius imaginis significationem adiungimus. Iudicem, qui iustitiæ antistes est, oportere esse grauem, sanctum, seuerum, incorruptum, inadulabilem, contra improbos, nocentesq; immisericordem, atq; inexorabilem, erectumq; , & arduum, & potentẽ vi, & maiestate æquitatis, veritatisq; terrificum. Dicitur virgo; iudicio eam esse incorruptam, improbis

improbis nunquam concedere, non sermones blandos, non purgationem, non deprecationem, non denique quicquam aliud pati. Vultu graui, aspectu contento, & toruo: vt iniustis terrorem incutiat, Iustis fidutiam præbeat. Ego iustos ad leonem referem. Scribunt enim Authores leonem dolis carere, & iustum esse in vlciscendo iniurias, tantundem ferè lædit, quantum læsus ipse est. Historiam est: Equitantes inuenerunt tres leones, in quorum vnum quidã ex eis sagittam immisurus, aberrauit, sagitta propè caput ipsius traiecta; quòd animaduertens leo, sustitit, cæteri duo præterierunt; qui prius sagittam emiserat, lancea confodere conatus est, sed iterum vano icu percussit terram, & simul de equo ad terram dealapsus. Leo accurrens, militis capur in galea percussit, compressit; læsitq; , sed non vulnerauit: mox alios leones secutus est. Scribit Auicenna si quis telum leoni immiserit, vt nil lædat, aut parum leonem irruere in illum solere, & minari, non tamen interficere.

Iusti. Ad Leones.

Corpore commensurati. Color capillorum obscurus. Vox grauis, concaua, & inflexibilis, vel media inter grauem, & acutam. Oculi magni, sublimes, prominentes, fulgidi, & humidi, cù æqualibus pupillarum orbibus, vel inferior orbis, qui pupillam amplectitur, angustus, & niger; superior verò igneus in humidis oculis, & nil ipsis appareat alienum, vel ad risum hilares, & humidi. Palpebræ remissæ. Frons longa, ad tēpora vtrinq; porrecta. Vel ego existimarem, homines æqualem habentes complexionem esse iustos, quam descripsimus primo libro, cum de excessibus temperamentorum loqueremur.

Iniusti.

Oculi cuius inferior pupillæ orbis viridis ambitus, superior, niger. Vel glauci siccores. Vel stantes, subruffi, ingentes, & infra spectantes, vel infra spectantes turbidi. Vel vibrantes. Vel sese claudentes, castigatæ magnitudinis, splendentes cum læui fronte, & sicci. Vel ridibundi, & quæ extra oculos sunt, vt frons, genæ supercilia, & labra moueantur, vel ridibundi, aperti, & minaci aspectu fixi.

DE PROBI VIRI FIGVRA. CAP. II.

Omitantur autem iustitiam probitas morum, fidei, & vitiorum odium. Nos probi viri, siue bonorum morum, & naturæ signa sparsim colligemus, & in vnã coaptabimus figuram, quæ præcipuè ex mediocritate accepta sunt.

Probi viri. Ad signorum mediocritatem.

Nasus magnus, ad faciem bene difertus, vel longus ad os protensus, vel mediocriter longus, latus, & apertus. Facie pulcher. Spiritus temperatus. Pectus latum, & humeri magni. Mamillæ mediocres. Oculi caui & magni, vt aqua in vase se mouentes, defixo ob tutu hærentes: circuli oculorum mediocres. Oculi semper aperti, obscuro, humidi, & eorum aspectus mitis. Vel tristes, & supercilia comprimentes. Et frons auster, & demissa.

Bene morati.

Frons media inter tranquillam, & nebulosam. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Facies mediocris. Vox media inter intensã, & remissam, vel gracilis. Risus paucus. Ungues lati, albi, subflau. Oculi concaui, intenti, cerulei, magni, stantes, & splendentes, vel lucidi, splendidi, vt aqua humidi. Pedes bene formati, articulati, & neruosi.

DE IMPROBI VIRI FIGVRA. CAP. III.

VNC improborum virorum, vel malorum morum figuras adducemus, etiam ab antiquis prætermiffas; concomitantur has furis, deceptoris, infidiosi, verſipellis, & alienis malis gaudentis.

Improbi.

Facie est deformi. Aures longæ, & angustæ. Os paruum exterius protensum. Dentes canini longi, exerti, & firmi. Loquela velox, & præcipuè si gracilis vox fuerit, vel quæ è naribus effertur, vel difficilis. Collum incuruum. Gibbosus. Sedigitus. Tibiæ valdè graciles. Pedes gibbosi, infra concaui. Oculi positi in longitudine vultus, vel circa pupillam conuerſi, coniunctim se mouentes, splendentes, vt marmor aridi, vel splendentes nigri, vibrantes tanquam salientes, non conuiuentes, pallidi, subrubri, sicci.

Male morati.

Aures valdè paruæ. Metafrenum valdè curuum. Humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculorum anguli longi.

Insidiosi. Ad vulpes, lupos, & serpentes.

Adamantius vulpis ingenium dolosum, & insidiosum esse inquir. Aristot. Mulieris ingenium insidiosum, vt pardalis. Cicero De natura Deorum, vulpe culæ, ait, fraus est, vulpinum ingenium semper aliquid molitur mali, & complures apologi ex vulpis calliditate Aesopi, & aliorum nomine leguntur. Capilli nigri, & crispi, colore valdè ruffi, vel calui. Facies macilenta. Genæ rotundæ. Tempora caua. Carnis color niger. Os paruum, exterius protensum. Labia exilia in ore paruo. Mentum valdè discissum. Collum breue. Oculi splendentes, concaui, parui, vel sese claudentes, & rursus aperientes, vel conuiuentes, sicci, vel ridibundi, caui, vel ridibundi, paruuli, & sicci, Supercilia inclinata deorsum, intuentes quasi latenter.

Dolosi. Ad vulpes, Aethiopus, & mulieres.

Oculi stantes, cæsi, obscuro, vel vibrantes parui, vel ridentes & hilares, vel prominentes, quibus in circuli speciem tumor circumducitur, aut veluti castrorum fossa circumdederit, vel concaui, & exigui, vel concaui intenti subterfluentes, vel carulei, vel valdè nigri, vel oscuri luminis, vel parui, vel oscuri, & caliginosi, vel varij ciruli circa pupillam æquidistanter currunt. Calculi flauis, vel in quibus orbis inferior viridis superior.

Fallacis. Ad apparentiam.

Supercilia pilosa, & coniuncta. Loquentes manus, & capud mouent. Facies parua, crocea, Oculi valdè concaui; oculi positi in longitudine vultus, vel qui cito clauduntur, & referantur.

Furis, rapacis. Ad lupos, aquilas, accipitres, coruos, & aues rapaces.

Lupa pro meretrice ponitur, propter auaritiam, & rapacitatem. A lupo facta græca meretricum nomina, Lyce, Lycoris, & Lycenis. Romulum, & Remum non à lupa, sed à meretrice nutritos dicit Plutarchus in Romuli vita. Sunt qui dicant nutricis ambiguitate fabulæ nomen dedisse; nam & feras, & meretrices communi vocabulo lupas vocamus. Coruus rapax est, & natura procliuis ad furtum; nam cicur semper pecuniam, & omnia quæ ferre potest sub lapidibus, & oraminibus abdit. Danthes Alaghrierius vernaculus Poeta pro auaritiam, & rapacitatem lupam depinxit.

Et vna Lupa, che di tutta brama

Sembraua carca nella sua macrezza.

Et paulò post.

Et hà

*Et hà natura sì maluagit, e ria,
Che mai non empie la bramesa voglia,
Che dopò il pasto hà più fame, che pria.*

Aures valdè parua. Supercilia coniuncta, & pilosa. Nasus valdè paruus. Manus valdè parua, vel graciles, & angustæ: & cum digitis longis pleniore. Ungues curui. Oculorum inferior orbis viridis; superior verò niger: oculi mobiles, & acuti visus, vel magni, & commoti micantes. iracundi fimiles, & palpebris apertis patuli, quales in lupis, & apris apparent.

Maligni. Ad Simias, vulpes, ichneumones, & serpentes.

Capilli rari: Supercilia pilosa, & coniuncta: Genæ graciles: Bucca risibilis: Loquela è naribus efflata: Collum vacuum, imbecille: Costæ exiles, & vacuæ: Gibbosus: Nares graciles, & carnosæ, veluti desiccate. Pedes oblongi, breui, & celeri passu ambulantes. Et cum oculis perturbatis, corporis inconstantia, & anhelatione. Oculorū anguli carnosus. Pupillæ parua. Oculi positi in longitudine vultus, mobiles, & acuti visus, valdè concaui, vel obscuri, parui, vel conuiuentes, sicci, splendentes, nigri, vel sese claudentes, sicci, iustæ magnitudinis, resplendentes, cum læui fronte, vel non conuiuentes, & grauitè intuentes, vel ridentes, hilares.

Versipelles. Ad Vulpes, simias, & mulieres.

Frons aspera, cum tuberculis, & fossiculis. Palpebrarum pili curui. Facies parua. Genæ graciles. Color valdè ruffus. Loquela modesta, vel acuta, & squallida. Collum breue, vel inane, & imbecille. Pectus pilosum. Venter durus. Manus valdè parua. Pedes parui, & graciles: pars interior pedis non concaua, sed pinguiuscula, vt solum toto attingat vestigio. Digiti contracti. Ungues valdè breues, pallidi, nigri, imbricati. Corpus incommensuratum. Oculi cæsi, cū paruis pupillis, valdè nigri. Danthes dolum vel fraudem ita depingit. Iusti hominis habet faciem, corpus reliquum serpentium varijs distinctum maculis, & coloribus, eius caudam terminari in scorpionis aculeum. Sunt enim fraudulentè eloquio mites, habitu modesti, incessu graues, moribus insignes, pietate spectabiles: operibus verò miserabili sub gelu iniquitatis. Qui versipelles sunt. Gerionem vocant, qui apud Baleares Insulas degebat, multu vultu, blandisq; verbis hospites suscipiebat, demum sub hac benignitate occidebat.

Scelerati.

Os cauum: Loquela subfluida: Oculi obscuri, fædi.

Iniqui.

Manus crassæ: Oculi prominentes sicci, vel ridentes, aperti, sicci.

In alienis malis gaudentes.

Loquela è naribus efflata. Vlnæ quæ ad genua non perueniunt, sed cogunt occurrere manibus. Oculi stantes, cæsi, obscuri.

Venenorum propinatores.

Oculi prominentes sicci. Inæquales pupillarum orbes circa pupillum cōcurrentes. Cærulei, sanguinei, vel pallidi in oculis nigris.

Veneno pleni.

Labia exilia interiora, ad caninos dentes tumentia.

Homicidæ.

Supercilia pilosa, & coniuncta. Inæquales orbes circa pupillam currentes. Oculi prominentes, sicci: vel sursum euntes, pallidi.

G g a D E

DE INFIDELIS, ET FIDELIS VIRI FIGURA. CAP. IIII.

CONCOMITATVR Iustitiam fides, vt diximus, vnde fidelis, & infidelis signa colligemus.

Fidelis.

Oculi mediocres, declinantes ad ceruleum colorem, vel nigrum: Vel oculi ad ceruleum colorem declinantes, magni, stantes, & splendentes: Vel tristes, & supercilia compressa, frons aultera, & demissa.

Infidelis.

Capud valdè paruum, cum inconcinna figura, & dorsi imbecillitate: Frons aspera, monticulis, & fossiculis plena: Humeri sursum eleuati: Manus angustæ, & graciles: Oculi caui, exigui, sicci, vel obscuri, & aridi: vel obscuri, & squalentes: Vel se mouentes, sicut turbati: Vel obscuri, aridiq;: vel mobiles, & acuti visus.

DE PRVDENTIS, ET IMPRVDENTIS VIRI FIGURA. CAP. V.

X intelleatualibus quoque virtutibus prudentia est. Et prudentis viri propriū videtur consulere de ijs, quæ sibi bona sunt, & vtilia, & de ijs quæ sunt ad beneuiendum in vniuersum. Vnde & prudens, qui consultatorius. Pericles prudens existimatus fuit; quia & quæ sibi, & quæ alijs hominibus bona erant, contemplabatur. Prudentiam igitur actionum habitum dicimus, circa ea, quæ humana bona sunt. Cum autem duæ sint animæ rationalis partes, prudentia virtus est operatiuæ; nam circa id quòd aliter se habere potest, opinio, & prudentia versatur.

Prudentes. Ad mediocritatem.

Corpore parui: Caput paulò maius paruo, in sinciput, & occiput protensum, quale Pericli fuisse fertur; Capilli in pueritia cani. Frons quadrata iustæ magnitudinis. Facies mediocris, pinguiuscula. Lingua subtilis. Vox media inter grauem & acutam. Labiam oris superiora prominentia. Collum ad dextram inclinatum. Clauis mediocriter solutæ. Metaphrenum medium inter curuum, & connexum. Pectus latum cum latitudine humerorum. Ventrix medietas cum pectoris angustia. Manus longæ cum digitis longis, immotæ in loquutione. Oculi magni, sublimes, fulgentes, humidi ob tutus, vel lucidi, vel calculi subalbidiore, pallidi, igneis admixti, & sanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni ad mixta, vt à lógè nigros repræsentet, vel circulus angustus, & niger; alter verò supra igneus in humidis oculis, & si nihil in ipsis appareat alienum, vel circuli iridis coloris in humidis oculis, vel se claudentes, & aperientes humidi: vel se claudentes recti, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes, cum leui fronte, vel ad risum hilares, & humidi, & palpebræ remissæ, frons longa ad tempora vsque producta, vel tristes humidi, vel tristes si comprimant supercilia, & frons demissa simul, & aultera.

Imprudentes. Ad asinos, apparentiam, & indecentiam.

Eius contrarium imprudens est. Imprudentiæ autem est iudicare peruerse de rebus, & perperam deliberare, nequire vt præsentibus bonis, & falsam adduci opinionem de ijs, quæ ad vitæ & bona honesta sunt. Frons conuexa alta. Anhelitus, quemadmodū ijs, qui post cursum. Manum digiti præmutili, crassique. Velociter incedens, & si deprehendatur formidet, & totam effigiem deorsum trahat, & contrahat se ipsum. Suspenso corpore, & vultu sublimi incedentes. Corpore magni, vel corpore parui, & siccis carnibus, & colore candidum innuente. Oculi prominentes parui, & igniti, vel tenebrofi, rubri, sanguinei, vel stantes subrubri, ingentes infra spectantes, vel stantes, & supercilia eleuantes, & suspirantes, vel se claudentes, & aperientes.

Insipientes. Ad asinos.

Facies carnosa. Labra crassa. Loquela difficilis. Collum erectum. Metaphrenum erectum. Corpore inclinati ad sinistram.

DE INGENIOSI VIRI FIGVRA. CAP. VI.

INGENIOSI viri figuram Aristot. in suis Physiogn. apposuit, vocaturq; ab eo græcè *ἐυφύς*. sic etiam Polem. & Adam. Sed dissimulare nequeo Platonis sententiã in libro De scientia; Inquit enim: Arduum est hominem comperisse ingeniosum, qui simul mansuetudinis, & modestiæ exors non sit. Si quidem qui acumine illustres, callidi, ac memoriã insignes, & docilitate, nunquã non iracundi sunt, & contentionis auidi, nec raptantur secus, ac nauigia, retinaculorum prorsus expertia. Hos item furorẽ potius, quã fortitudine præstare dixeris. Sed qui ad grauitatem nati, si se ad ingenij cultum dent, hebetiores apparent, mox desidiosus, obliuiosiq;. Thracas tradunt ingenio esse obleso, & propemodum nulla memoria, vt ne quaternarium numerando queant transcendere, in ijs tamen robur, & ad belli munia promptitudinem singularem non desiderari.

Ingeniosi. Ad mediocritatem, & est Arist. Ad Alexandrum.

Carnes habent molles, humidas, mediocres inter asperitatem, & læuitatem. Nec nimis longus, nec nimis breuis. Albus, declinans ad rubedinem. Aspectus mitis. Capilli plani, mediocres. Magnorum oculorum, declinantium ad rotunditatem. Mediocris, & mensurati capitis, cum magnitudine colli. Aequalis, & bene dispositus. Cuius humeri parum declinant. Carens carnositate in cruribus, & genibus. Claræ vocis cum temperantia in subtilitate, & grossitie. Longarum palmarum, longorum digitorum, declinantium ad subtilitatem. Modici risus, & fletus, & derisionis. Cuius aspectus est quasi commixtus lætitiæ, & iucunditatis.

Ingeniosi. Et est Arist. Polem. & Adaman. in Physiognomicis.

Caro humidior & mollior, neque macra, neque valdè pinguis. Quæ circa humeros, & collũ, & quæ circa faciem graciliora. Adaman. Facies nec admodum corpulenta, nec quidem attenuata. Quæ circa humeros colligata, & quæ deorsum sunt, demissa, & bene soluta. Circa costas, & dorsum non carnosæ. Corporis color candidior, purus. sed Pole. & Adam. candidus, subrufus, flauus. Cutis subtilis. Pili neque valdè duri, neq; nigri, sed Polem. & Adam. Capilli neque valdè crispi, neque recti. Oculi charopi, humidi. Pol. addit, & splendentes. Moderatæ magnitudinis. Totumq; corpus erectum. Rhases: Statura erecta. Carnis quoq; tenet aequalitatem. Et est albus, paruam habens rubedinem ammaxatam. Capilli inter multos & paucos, inter planos & crispes, medij inter nigros & rubeos. Manus planæ, digitos habentes diuisos. Frons magna. Oculi inter varios & nigros medij: mollis sunt & intuitus, ridenti & gaudenti similis. Conciliator. Caro lauis & mollis, inter crassitiem, & macredinem. Facies non carnosæ. Spatulæ aliquantulum eleuatæ. Venter, & dorsum non carnosum. Extrema decenter extensa. Statura media. Aspectus mitis. Color inter album & rubrum, inter lucidum & clarum. Cutis subtilis. Capilli medij. Addimus nos: Capilli medij inter molles & duos. Facies mediocris pinguiuscula, vel media inter carnosam & macram. Color candidior in læui corpore. Dentes mixti, lati, stricti, rari, & stricti. Lingua subtilis. Vox media inter intensam, & remissam. Costæ macilentæ. Manus graciles & molles. Manum & pedum articuli generosi. Digiti molles, longi, & inuicem distantes. Femora mediocriter carnosæ. Oculi obscuro, humidi. Iustæ magnitudinis. Dorsum macilentum. Mea figura hæc est, (absit iactantia, & inanis gloriæ fucus) Frons in longum porrecta: capilli neque duri, neq; nigri, neq; recti, neq; crispi. Aures exculptæ. Facies macilenta, mediocris. Supercilia magna, rara, & commensurata. Oculi charapi, sublimes, & magni, splendentes. Collum, & humeri graciles, & bene soluti. Crura, & latera non carnosæ. Venter mediocris. Caro colorata. Statura commensurata, & recta. Tali præualidi, manuum, & pedum. Articuli fortes, & benè soluti. Digiti molles, longi, & inuicem distantes. Vox media inter remissam, & intensam.

Sensitiui.

Caput paulò maius mediocri, in sinciput protensum. Frons longa. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Corpore magni, siccis carnibus, & colore siccam temperaturam innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore. Clauis mediocriter solutæ.

Me-

Mechanici.

Manus longæ, cum digitis longis. Oculi se claudentes, & aperientes, humidi. Capilli color leniter subflauescens.

Cogitabundi.

Frons caperata, vel in medium sui eleuata. Spiritus facilis, & sine strepitu progrediens. Collum incuruum. Incessus tardus.

Dociles.

Capilli planè subflauescentes. Frons in longum porrecta. Supercilia rara, commensurata, & magna. Aures exculptæ. Facies macilenta. Ritus parcus. Collum inclinatum ad dexteram. Humeri magni, & pectus latum. Vel pectus angustum, & venter mediocris. Manus in loquendo immobiles. Digni retro conuersi. Oculi mediocres, declinantes ad caruleum colorem, vel nigrum, vel carulei splendentes, magni, stabiles. Vel obscuri, humidi, iustæ magnitudinis. Vel stantes, parui, humidi. Frons exporrecta, & palpebræ mobiles, vel se mouentes, & quasi stantes, & tincturam albiginis in oculo habentes. Vel se claudentes, recti, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes cum læui fronte. Vel tristes humidi.

Constantes.

Ritus parcus. Cilia nigra, solida. Oculi obscuri, humidi, iustæ magnitudinis.

DE HEBETIS VIRI FIGURA. CAP. VII.

VNC ingenioso contrariam figuram apponemus: eam ex Aristot. Polem. & Adaman. desumemus. & sunt signa ferè opposita naturæ. Eum insensituum vocant, quasi sine sensu.

Hebetes.

Quæ circa collum, & brachia carnosæ, complexæ, & colligatæ. Sed Polemon. & Adaman. Clauiculæ colligatæ, vel magna vasa circa collum complexæ, & immanifesta. κοτύλη rotunda. Vel capitis occiput cauum, vel, vt ego suspicor, κοπε, idest occiput rotundum. nam vt diximus in capitis figura, cum eminentia occipitis perit, & rotunda est, mali sensati, & hebetis ingenij viri præfert. Interpres pro acetabulo assumit. Sed quid coxarum acetabula cum intelligentia faciant, ignoro; præsertim cum tale quidpiam apud Polemonem, & Adaman. non reperiam. Omoplatæ sursum contractæ. Frons magna, carnosæ, rotunda. Oculus pallidus, κωρον. stupidus (siue languidus, vt caprarum oculi, quæ stupidæ sunt, quod linguæ græcæ imperitia Suesanus satis peruerse surdum oculum transfert, quasi oculis audiamus.) Crura circa talos crassa, carnosæ, & rotunda. Maxillæ magnæ, & carnosæ. Lumbus carnosus. sed Pole. & Adam. Metaphrenum dicunt. Crura longa. Sed ego in Aristoteli contextu mendum suspicor, & non μακρά, sed μικρά, idest breuia, legendum: nam cū vna longæ, quæ cū cruribus eandem subeunt rationem, naturæ bonitatem inquant, breuiora crura, imperfectionem, & ruditatem. Polem. & Adam. paruos articulos, breue collum, & imperfecta extrema tribuunt ei. Collum pingue. Polem. & Adam. addunt, & breue. Facies carnosæ, & satis magna. Motus figura, & morem, qui in facie apparet, secundum similitudinem accipit, scilicet insensitui, & stupidi, & huiusmodi textus, vt diximus, mendosus est. Polem. & Adaman. Aspectus hebes, & inhians. sed Polem. βυμνὲ χαρῆς. Adaman. verò ἀπανῆς, & melius. Addunt ijdem. Corporis color valdè albus. Sed Polemon non valdè albus, sed valdè niger, & melius, quod puto ex illius excidisse textu, cum valdè albus, & valdè niger color naturæ imperfectionem ostendet, quæ obest ingenio. Venter porrectus. Articuli pusilli, & colligati. Extrema colligata. Sed corrigatur Polem. textus qui πέλιζα habet. Adam. verò ἀπλή. Opponuntur enim signa. Ingenioso erant digiti soluti, & inuicem distantes. huic colligati, complexiq;. Rhases ex his. Valdè albus, vel valdè brunus. Venter magnus. Digni curui. Facies valdè rotunda. In maxillis carnis multitudo. In collo, pedibus, & in eo, quod est inter ea multa existit carnositas. Venter etiam cum rotunditate

ditate foris prominet. Eius spatulæ sursum sunt elatæ. Frons in rotunditate pilæ similitudinē, ac si esset gibbosa, tenet, multas habent carnes. Mandibulæ magnæ. Crura longa. Longa facies. Et grossum collum. Cerciliator. Caput magnum, informe, aut paruum. Facies magna, carnosæ, rotunda; mediæ spheræ similis. Mandibulæ magnæ. Frons similiter, aut in acutum tendens, constrictaq;. Circa collum carnosæ, compressa. Lumbi carnosî. Crura longa. Genua rotunda. Digi manuam, & pedum breues, & inarticulati. Circa pedes carnis multitudo. Spatularum muscoli cum carnositate sursum expansi. Venter cum rotunditate forinsecens emittens. Lumbi carnosî. Crura longa. In oculis motus habens tardiores. Et color valdè albus, vel fuscus valdè. Auicenna verò, vt qui boni ingenij, bonæ temperaturæ intellexisset, sic malæ temperaturæ hominem rudem dicit, atq; hoc modo designat. Magnum habet ventrem. Digtos curtos. Faciem, & caput rotundum. Staturam magnam, aut paruam. In facie, & fronte carnis multitudinem, & etiam in collo, & pedibus. Et est eius facies mediæ spheræ similis. Ipsi mandibulæ magnæ. Similiter frons, & caput rotundum. Facies valdè longa. Collum vehementer grossum. In oculis motus habens tarditatem, & erit omnibus limitibus bonitati remotior.

Insensati. Ad Asinos.

Caput valdè paruum. Sinciput cauum, vel sinciput, & occiput. Frons rotunda, alta. Nasum à summo crassum. Facies carnosæ longa. Genæ carnosæ. Mamillæ magnæ, & carnosæ. Spacium, quod est ab umbilico vsq; ad imum pectoris longius, quàm ab imo pectore ad iugulum. Vlnæ carnosæ. Ungues curui, angusti. Oculi tandem se mouentes.

Rudes. Ad Sues, & Ursos.

Caput, quod magnitudine exuperet. Capillorum color flauus, albicans. Frons carnosæ, vel angusta. Aures rotundæ, nō exculptæ. Labia crassa, & rotunda, vel inferius labrum prominēs. Collum crassum, & pingue; vel durum, & firmū, & immobile. Cervix crassa. Humeri eleuati. Costæ carnosæ. Pectus valdè carnosum. Manus magnæ, & duræ. Venter dura carne compactus. Digi plus nimio longi, exilesq;. Tibiæ, & calcanea crassa; ungues carnosî.

Indociles. Ad Asinos.

Caput, quum magnitudine exuperet, vel valdè paruum. Facies magna. Collum molle.

Insipientes.

Nares obstructæ. Oculi se claudentes, & aperientes, pallidi, & trementes, vel quum se claudunt, & sursum abeunt; ipsiq; stantes, & subfluidi fuerint, vel non coniuentes, vel in se ipsos circumuolutes, vel obscuro se circumcirca mouentes.

Stulti. Ad Aues, & Simias.

Frons lata, & magna. Aures magnæ, & arrectæ. Color flammeus. Genæ contractæ in tristi vultu. Superius labrum crassius, inferiori propendes. Lingua velox. Risus multus. Vox cū clangore acuta. Collum sursum erectum, vel inclinatum ante, vel in aliam partem, vel neruis intensum. Manus valdè breues. Humeri pilosi. Oculi retorti ad dextram, latæ oculorum pupillæ.

Dementes.

Os exertum. Pupillæ oculi cum totius substantiæ latitudine, prominentes. Vel oculi sursum prominentes, & præsertim si supercilia grauosa fuerint. Vel concaui cum mollitie quadam fluidi.

Epilepti.

Vibrantes oculi tanquam exilientes, grandiusculi, splendidi, & humidius contuentes, vel sursum euntes, & præsertim si trementes fuerint, vel si alter oculorum sursum, alter deorsum ibit, & tremor ipsi init, & halitum asperum, & densum referat.

Mobiles.

Mobiles. Ad Aues.

Frons parua, & lata Nasus valdè paruus, vel longus, & subtilis, vel imum gracile. Os planū. Aluus, & pectus nimium pilosum. Oculi obscuro parui.

DE MEMORIS, ET OBLIVOSI VIRI FIGURA. CAP. VIII.

ANAT autem à prudentia memoria ipsa, vel eius affecla est, vel prudentiæ adminicula, & ex virtutibus intellectiuis est. Arist. lib. De memoria, ait, Ad bene memorandā requiritur cerebri siccitas, ad facilè discēdum humiditas. Vnde vt plurimum ingenio tardi, memoria valent, dociles reminiscencia. Memoris viri Arist. in suis Physiog. huiuscemodi figuram apposuit.

Memoris.

Superiora minora. Hæc enim dispositio paruitatem arguit vaporum, propter cerebri siccitatem. Pulchra, idest, bene formata, dispositaq. Carnosa, non pingua, sed carne bene vestita, nam pingua hebetem, & obliuiosum arguunt. Addimus nos: Aures magnas.

Obliuiosi. A contrarijs signis.

Superiora maiora. In libro De reminiscencia ait. Superiora maiora habentes, vt nani, non sunt memoratiui; propterea quòd grauitatem multam habent in sensitiuo. Et quia à principio motus non possunt immanere, sed dissoluuntur, neque in reminiscendo rectè procedunt.

DE AVDACIS VIRI FIGURA. CAP. IX.

IXIMVS de virtutibus, & vitijs, quæ intellectui inerant, nunc quæ in ea animi parte, quæ irascibilis dicitur, sita sunt dicemus, quarū prima fortitudo est. Hæc inter duo extrema versatur, scilicet, fiduciam, & timiditatem. Audax est, qui confidendo in terribilibus rebus excellit, qui & arrogans, & fortitudinis affectator videtur, vt insanus quidam, aut insolens, qui neque terremotus, neq; inundationis timeat, quod Celtæ facere dicuntur. Timent enim res non sicuti oportet, & minus quàm fortes, nam præcipites sunt, voluntq; ante ipsa pericula periclitari, in ipsis verò constituti, absistunt. Hanc figuram Physiognomones non apposuerunt. Nos ex eorum scriptis conformabimus.

Audaces. Ad Tauros.

Vultus austerus. Frons nebulosa. Supercilia oblonga. Nasus longus. Ad os protensus. Os magnum. Dentes largi, rari, acuti, & fortes. Collum mutilum. Vlnæ prolixa, & quæ extensa vsque ad gena perueniant. Pectus latum. Humeri magni. Oculi splendentes, casti, sanguinei, se mouentes cum palpebris immotis, aperti, sicci, splendentes, & puro lumine relucen-tes, vel vibrantes turbidi.

Temerarij.

Os magnum & exertum. Digniti breues & crassi. Oculi splendentes, toruè aspicientes, se claudentes cum fronte aperta, supercilijs obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel se claudentes, humidi, iustæ magnitudinis, splendentes cum læui fronte, sicci.

Superbi.

Supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuantur. Venter carnosus, magnus, & propendens. Gressu tardo ambulantes, spontè morantes in vijs, & circumcirca spectantes, oculi obscuro, aridi.

DE TIMIDI VIRI FIGURA. CAP. X.

VNC de altero fortitudinis extremo dicemus, in quo defectus est timiditas. Timidi sunt, qui non terribilia, quasi terribilia timent, vel timent ea, quæ non apparent, vel non sicut oportet, tamen in timendo excedunt, & in doloribus excedentes, magis est manifestius. Id Arist. ait Nicomachicorū libris. Alibi etiam. Ignauia est metu quouis facile percelli, mortis maximè, & noxarum corporis, arbitantes præstabilius esse quomodocunq; seruari, quàm pulchrè mortem obire. Frigiditas, & humiditas in complexione timiditatem inducunt, vel etiam intemperata siccitas. Fæminæ viris frigidiores sunt, & ob id, timidiores, & imbecilliores. Galenus putat frigiditatem in causa esse; quæ fæminas viris imbecilliores, & molliores reddat, vnde quo præstantior est frigore caliditas, eo est vir fæmina perfectior: & ob id timidiores, quia frigus timorem gignit, & frigidioris naturæ homines timidi, & effæminati sunt. Scribit Lactantius Firmianus, si humanum semen dextrum in coitu sinistra vteris parti mulieris ceciderit, vir quidem nasciturum, sed effæminatū, cum pars ea mulierum generationi destinata sit, & ob id fæmineo corpore, carne alba, molli, glabra, voce exili, & clara, facie imberbi, ac sine animo pectore, vt tandem semiuir dici possit. Plato fæminas ex viris fieri dixit, quādo frigidioris naturæ sunt. Ad id facit etiam illa commigratio animarum Phytagoreorum, cum eadem viri anima, dum timidum sortitur corpus, fæminam efficit, & sic reliqua animalia. Solet etiam timiditas euenire ex sanguinis paucitate, vt in Chamæleonte. Timida animalia sunt ceruus, lepus, cuniculus, mustela, hyena, mus, quibus Arist. cor magnum tribuit, vt cunctis metu maleficis, & quæ magno corde prædita sunt, frigida sunt. Hanc figuram Arist. Pol & Adam. apposuerunt. Poetæ ex hoc Cycnum Neptuni filium finxere ab Achille interemptum, idq; ob cutis candorem, nam hi, qui humidi sunt complexione, quæ à Neptuno, humiditatis patre procedit, valdè sunt candidi, vt pluma molles cute, vt Cycni.

Hh

Eandem

Eandem, quam primo libro, hic denuo figuram foemineam non ab re fore putavi huius capitis fronte oculis subijcere, vt exactius eas partes visu assequi queas.

Tab. III

Mollipi-

Timidi. Ad mulieres, ceruos, lepores, cuniculos, coturnices, & ad complexionem frigidam.

Mollipilus. Corpore inclinatus, non erectus. Suræ sursum ductæ. Hic non reticendus est insignis error Cocclitis, qui ex græcarum, atq; etiam latinarum literarum ignoratione, quas Arist. γαστροκυμια, quasi cruris acutum dicat, idest furas; ipse ventrem dicat, quæ sub vmbilico sursum tracta, eaq; verba exponens, & huiusmodi partes sub vmbilico pecten, dicit sursum nullum non in fortibus pecten, dicit, superius versus ventrè latum, & sursum contractum: ita à contrario timidi versus ventrem contractum, inferius latum, quid sibi dicat ignorant. Color in facie subpallidus. Oculi imbecilles, qui palpebrizant. Corporis imbecillia extrema, & crura gracilia, & manus subtiles, & longæ. Lumbus paruus, & imbecillis. Polem. & Adam. Oblongus. Figura contenta in moribus non inuerecundus, sed languidus, & stupefactibilis, sed Pol. Adam. Tota corporis facies, ac statura dissolutus. Color qui in facie apparet, varius, & mos subtristis. Ijdem addunt: Collum longum. Respiratio debilis, vel tumultuosa. Pectus debile. Vox acuta, & mollis. Addimus nos: Occiput cauum. Vel caput, in quo vtraq; eminentia perit. Capilli recti, vel crispi, molles & plani. Colore vel nigri, vel albi. Frons magna. Facies carnosæ, vel ossosa. Colore nigro, vel albo, vel subliuido, vel mellino. Labra exilia in ore paruo. Spiritus rarus, tardus, paruus, & corpus, & pectus macrum, & glabrum. Vel spiritus altus, densus, agilis. Vel pectus carnosum. Vox remissa, vel tremula. Loquela breuis, vel acuta, & debilis, vel è naribus efflata. Metaphrenum imbecille, inarticulatum, & macilentum. Collum gracile, & longum, vel asperum, & pingue. Pectus carnosum, & glabrum. Vel gracile, & imbecille. Lumbi acuti. Humeri inarticulati, & imbecilles. Vlnæ & brachia breuia, quæ extensa ad genua non perueniant, sed cogant caput occurrere manibus. Coxendium ossa gracilia. Fœmora inarticulata, & mollia. Tibiæ inarticulata, & molles, & valdè graciles. Digiti conserti. Oculi discolorati. Vel casij albitantes, vel valdè nigri, vel fului splendentes, vel nigri splendentes. Coniuentes, in quibus circuli candidi, & imbecilles. Vel stantes, humidi. Vel apertis oculis dormientes. Vel sursum euntes, pallidi, vel obscuri, humidi, iustæ magnitudinis. Timidos canes Xenophô ita describit: Corpore paruo, naso aquilino, paruo restro. Oculis lusciosis. Deformis, dura, strigosa, glabra infirma, longa, corporis partes non benè respondent, mollipedes, non sagaces. Rhases. Capilli eius flauï. Statura curua. Musculi cruris anteriores sursum ascendunt. Color citrinus. Oculi debiles, & frequenter palpebrizantes. Manus quoque & pedes subtiles, & macri. Intuitus verò eius intuitui tristis similis est. Conciliator ab his satis ineptè. Statura inclinata, non recta. Color faciei subcroceus, vt liuidus. Oculi imbecilles, frequenter palpitantes. quæ sub vmbilico sursum retracta. Corporis debilia extrema. Crura parua. Manus longæ, & subtiles. Lumbi parui, vacillantes. Nates magnæ. Crura & pedes parui, inarticulati. Et intuitus stupefactibilis, & tristis. Et capilli plani, & subalbidi.

DE CINÆDI FIGVRA. CAP. XI.

N Moralium Nicomachicorū libris Arist. vbi de continenti, & incontinenti tractat, & de toleranti, ait mollem toleranti opponi. Tolerans in resistendo consistit, qui enim deficit in ijs, aduersus quæ plerunq; renituntur, is mollis est, & delicatus. Delitiæ enim mollities quædam sunt. Qui scilicet pallium trahit, ne si ipsum tollat, dolorem sibi laborando creet, & dum ægrotantem imitatur, miserum esse non existimat, cum misero similis sit. Ex genere quoque mollities est, vt apud Persarum Reges. Aristoteli Polem. & Adamantius. Cinædi iconem apposuerunt, & talem Dionysium Sophistam fuisse scribit Aristot. Quamplurimi Cinædi olim fuere Sardanapalus, Anacyndaraxis filius, Sagaris Mariandynus, Chalcedonius, Socrates, Annarus, Ninus, vt videre est apud Athæneum.

Cinædi. Ad Mulieres.

Oculi confracti. sed Polem. & Adaman. humidi, & impudenter aspicientes. γονι κροται, alij genu flexibile interpretantur. Ego verò genu rumorem faciens incedendo. sed Polemon. γονατων κροταις. Inclinatio capitis ad dextram. Idem, Collum inclinatum. Motus nanuum languidi, & dissoluti. Sed hic Polem. textus satis corruptus, & facilè ex Adaman. corrigendus. Ambulationes duplices, hæc quidem circumclinantis; alia verò tenentis lumbos. Ijdem. Lum-

bus, & membra omnia tremantia. Sed omnes textus corrigendi: quia mendosi sunt. Oculorum circumspeditiones, idest, oculos vertens, & circumducens, vt Poleme. & Adaman. scribunt; adduntq̄: Frontem contrahit, & genas. Supercilia suo loco manent. Vox exilis, infracta, acuta, & inæqualis, & valdè tremula. Pedum παραπορα. Polem. sed Adam. παραπορα, & melius, idest pedum distractio, quasi conuersis cruribus, & pedibus ambulantes. Colla eorum non satis firma; sed subtremscunt, vt si stabilitas, coacta esset. Labiorum contractio; nam lepores labia perpetuò mouent. Vocis clangor. Addimus nos: Mentum longum. Genas contrahentes in hilari vultu. Exilia labia ad incisorios dentes tumentia. Corpore inclinati ad dextram. Ambulantes pedibus, & cruribus conuersis. Comatuli cincinnatuli. Altè respirant, & ipsis derisus, & agilis è naribus effertur. Qui alteram palpebram iuxta medium visum stantem, & qui palpebras supra oculos reducetes molliter intuentur. Qui palpebras non habent rectas, nec supercilia immota, sed tremantia, & simul oculi, & aspectus submouentes. Oculi mobiles, lusciosi.

Cinædi signa ex P. Africano.

P. Africanus, Pauli filius P. Gallo homini delicato inter pleraq̄; alia, hæc quoq̄; probo dedit, quod tunicis vteretur, totas manus operientes, qui barba vulsa, feminibusq̄; subulfis ambulet, qui in cōniuijs adolescentibus cum amatore, cum chriodota tunica inferior accubuerit, qui non modò vinosus, sed virosus quoque sit.

Cinædi signa ex Archefilao Philosopho.

Plutarchus refert Archefilaum Philosophum vehemèti verbo vsum esse, de quodam nimis delicato diuite, qui incorruptus, & castus dicebatur, nam cum vocem eius infractam capillumq̄; arte compositum, & oculos ludibundos, atq̄; illecebræ, voluptatisq̄; plenos videret. Nihil interest, inquit, quibus membris cinædi sitis, prioribus, an posterioribus.

Molles. Ad Mulieres.

Nates præpingues. Genua carnosæ. Supercilia recta extensa. Collum ante inclinatum. Humeri inarticulati, imbecilles. Metaphrenum imbecille, macilentum, inarticulatum. Dorsum angustum, imbecille. Costæ malè solutæ. Venter macilentus. Tali carnosæ, inarticulati. Pedes parui, graciles, inarticulati.

Effæminati. Ad mulieres.

Frons dimissa. Nasus ad faciem malè discretus. Os paruum. Mentum rotundum, & glabrû. Clunes malè solutæ. Lumbi carnosæ, molles. Ambulantes pedibus, & cruribus conuersis. Vel corpore se mouentes, humeris, & singulis membris. Genua intus innuentia, vel collidentia sese. Oculi ex facie multum extantes, valdè parui, & igniti, vel parui, & varij.

Imbecilles. Ad mulieres.

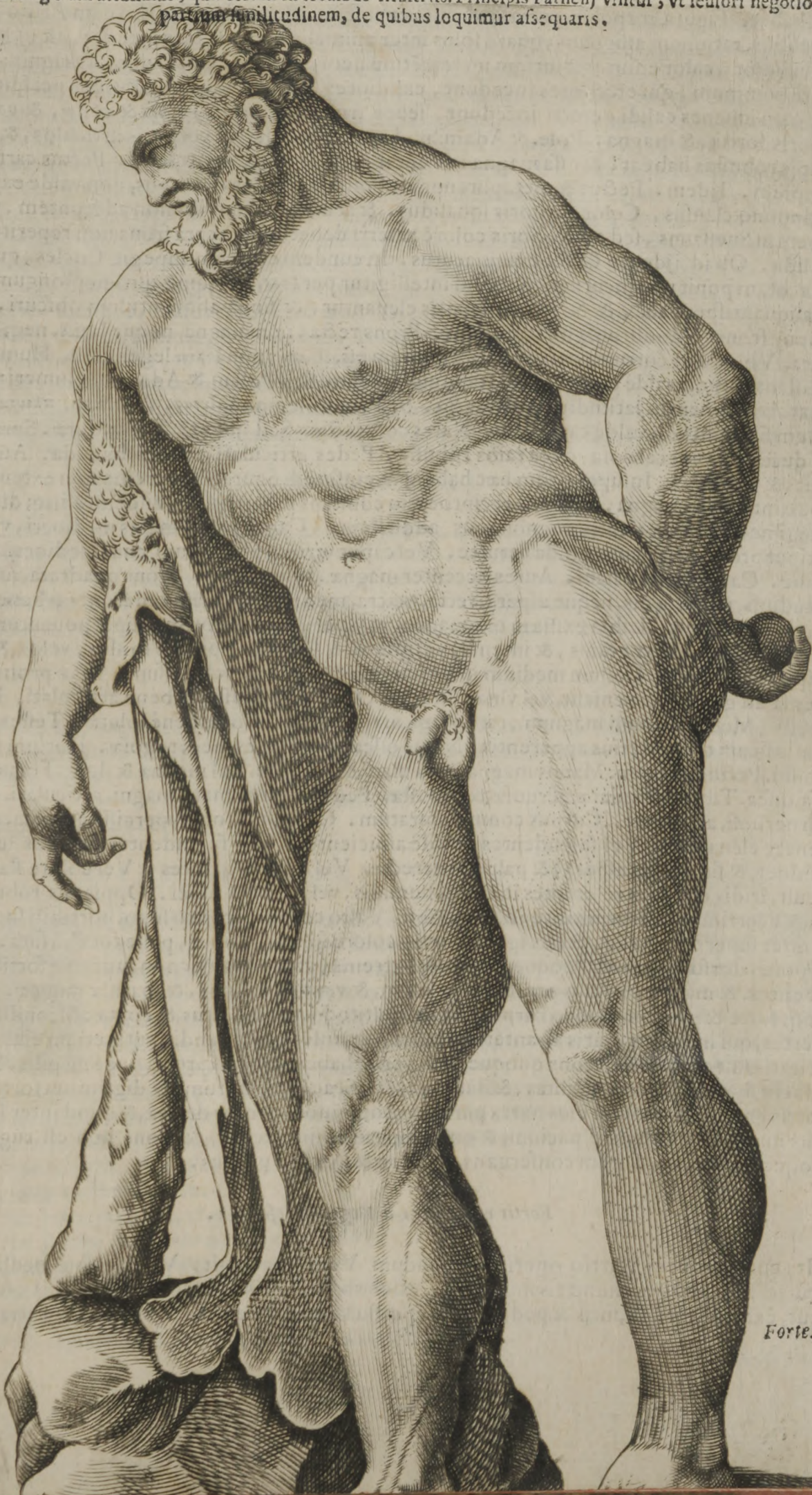
Supercilia rara, extensa, vel quæ suo loco manent. Lingua balbi, vel blæsi. Collum gracile. Vlnæ, brachia, & cubiti exiles. Manus parvæ, graciles, & inarticulatæ. Mamillæ parvæ, & extenuatæ. Oculi se mouentes cum palpebris mobilibus, vel eius circuli candidi, & imbecilles.

DE FORTIS VIRI FIGURA CAP. XII.

IXIMVS de audacia, & de timore, nunc de fortitudine, quæ est mediocritas quædam, quæ circa timorem, & fiduciam versatur. Fortis est, qui non timet mortem oppetere in bello, in maximo & pulcherrimo periculo, & circa præclaram mortem impavidus existit. Primi excedebant, & deficiebant, hic mediocriter se gerit, ante periculû quieti sunt, & in ipso celeres & acres. Vel fortitudo est, inconcussum à mortis metibus, & constantem in malis, & intrepidum ad pericula esse, & velle honesti mori, & victoriæ causam præstare, quàm turpiter seruari. Accedit fortitudini animi præstantia, & confidentia, industria, & tolerantia. Aristot. cæterisq̄; Physiognomones hanc figuram apposuerunt, sed de forti secundum animam, & de robusto simul loquuti sunt. Sic etiam sinistra partis hominis semen in dextram mulieris partem vteri dilabitur, nascitur & mulier, sed quia eo loco nata est, vbi vir nasciturus erat, virilis erit mulier, robusta membra, visus fuscèdinem, vocem grauem, & intrepidum animum habebit. Hæ sunt mulieres, quæ nec supponi, nec dominari à viris possunt, sed in dominatu primas sibi vsurpant partes.

Herculis

Herculis figuram attulimus, quæ Romæ in Aedibus Illustris. Principis Farnesij visitur, vt leuiori negotio partem similitudinem, de quibus loquimur assequaris.

Fortes,

Fortes, Animosi. Ad viros, leonem, taurum, & robustos canes.

Duri pilus. Sed interim Adam. textus corrigatur: nam vbi Polemon *καὶ δὲ μὴ ἀλλήλα*, ipse *καὶ μὴ εἰς* habet. Figura corporis erecta. (id enim euenit ex caloris abundantia: nam Aristot. 9. De animalibus, rationem assignans, quare solus inter animalia homo rectus incedat, ait: Quia cæteris calidior; calor enim agit sursum incrementum per rectam lineam, sicut motus ignis: in ipso genere hominum, qui erectiores incedunt, calidiores sunt. Et idem in atatibus perspicere licet; nam iuuenes calidi, erecti incedunt, senes frigidi incurui.) Ossa & costæ, & extrema corporis fortia, & magna. Pole. & Adaman. Latera & vniuersos corporis articulos, & extremitates robustas habeat, & ossa magna. Venter amplus, ad se contractus. Pectus carnosum, & amplum. Ijdem. Pectus & metaphrenum robustum, oculus charopus, non valdè exparfus, nec omnino clausus. Color corporis squalidus, & acutus, & illud *ὄζει* non ad frontem, vt legit perperam Sueffanus, sed ad corporis colorè referri debet, quia acuta frons non reperitur, sed squalida. Ob id ijdem: Color magis acutus. In eundem errorem inpegit Cocles, qui frontem acutam ponit non incuruatam, quòd intelligitur per transfuersum: quia per longum debet esse aliquantisper caua, & sic anguli frontis eleuantur, & fiunt aliquantulum obscuri, qualis leonum frons. Monstruosa interpretatio. Frons recta, non magna, neque læuis, neq; aspera, macra. Vbi textus corruptus; nam *ἢ* in *υ* mutatum est, *δι* *κνος*, non *λοχνοῦ* legendum. Humeri ampli distantes, non valdè colligati, nec omnino dissoluti. Sed Polem. & Adaman. Humeri robusti, & spatulæ, & latera in latitudinem distenta. Sed vbi Polemon *ἐπ' αὐραῖ*, Adaman. *πλευρα* habet. Collum firmum, non valdè carnosum. Nates contractæ. Sed ijdem: Nates duræ. Suræ deorsum ductæ. Crura carnosæ, circa talos robusta. Pedes articulati. Acies humida. Adamant. addit: & terribilis. Insuper ijdem hæc habent in eiusmodi figura. Supercilia non extensa. Vox minax, intenta & magna. Spiritus reciprocatio constans. Nos quæ ex eisdem, alijsq; dispersim collegimus, & experientia cognouimus, adducimus. Caput paulò maius mediocri, vt leo. Occiput protensum, cum valida ceruice. Vel caput vtrinq; protensum cum mediocri magnitudine. Capilli colore flauī. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Frons quadrata, iustæ magnitudinis, neque læuis, neque aspera, recta, macra, mediocris. Nasus ad frontem bene discretus. Nares patulæ. Labia exilia in ore magno, vt superiora inferioribus superponantur, & iuxta angulos laxa. Vox grauis, & intensa, vel grauis, & sonora. Spiritus spissus, velox, & fortis, vel spiritus costans. Collum medium inter longum & crassum, vel crassum. Vlnæ proluxæ, quæ extensæ ad genua perueniant, vel vlnæ. Brachia, & cubiti robusti, & bene articulati. Humeri robusti. Metaphrenum magnum, carnosum, articulatam. Costæ benè solutæ. Testes magni. Coxendicum ossa exterius apparentia. Nates ossæ, neq; lenes, neq; rugosæ. Dorsum magnū, robustū. Pectus pilosum. Manus magnæ, articulatæ, & neruosæ. Vel magnæ & duræ. Femora neruosa, ossæ. Tibiæ articulatæ, neruosæ, & robustæ. Pedes benè firmati, magni, articulati, neruosi. Tali neruosi, articulati. Corpus commensuratum. Oculi, quorum supercilia arcuata, quæ frequenter eleuantur. Vel splendentes, tardè aspicientes. Vel splendentes, quibus funiculus imminet, & supercilia aspera, & palpebræ erectæ. Vel casti viridantes. Vel colore flauī. Vel circuli, iridis colorem referentes in oculis humidis, vel mobiles rubei. Oppianus robustos canes, & acerrima audacia præditos ita describit. Vasto corpore, rostro simo, horribili supra oculos inter supercilia pelle, oculis igneis, rauo colore splendentibus, pelle tota hirsuta, robusto corpore, dorso lato, ossa quoque fortia, & extrema, atq; costæ nec non iuncturæ fortitudinem habentes, & magnæ; pectus præterea magnum, & venter magnus, & spatulæ magnæ. Collum quoq; forte & grossum, in quo carnis non sit multitudo, thorax latus, & costæ absconditæ, atque lacertus, qui in pulpis cruris ab anteriori inuenitur, inferius descendit, cutis etiam eius & carnis siccitatis sint additioris, frons quoque eius venas habens, rugis carens, nec sine pilis. Sunt etiã audaciæ signa carniū æqualitas, & staturæ erectio, ac iuncturarum, & digitorum fortitudo, & ventris gracilitas, & quod eius nates paruæ, vel omnino videntur deletæ, & quod inter latas spatulas magnum distinguat spaciū, & quod supercilia sint erecta, & frons non est rugosa, ipse quoque iracundus, & iram conseruans, pectore & spatulis pilosus.

Fortis viri figura à Vegetio descripta.

Ita enim tironem Martio operi deputandum Vegetius eligit. Vigilantibus oculis, erecta ceruice, lato pectore, humeris musculosis, valentibus digitis, longioribus, brachijs, ventre modicus, exilior cruribus, suris & pedibus nō superflua carne distentis, sed neruorū duritia collectis.

Hisp-

Hispanus quidam Petrus nomine, Neap. venit 1555, & domi meæ suæ fortitudinis tale specimē dedit. Homo maximè corpulentus, suo dextro humero insidebat, alter læuo, dextro brachio vnū, altero alterum sustinebat; supra binos pedes alios binos ferebat, aderant etiam alij, qui hos amplexatos tenebant, ac ipse post incedebat, ac si vacuus esset. Dein passis in terra manibus supra eas duos homines ascendere iubebat; erigens se postea, eos vsque ad caput eleuabat. Postea dextram & sinistram manum fune alligauimus, & hincinde decem viri, pedibus terra fixis, binis manibus funem in diuersas partes trahebant, ipse tractis ad se manibus, pectori in crucis modum admouit tam vehementer, vt multi in terram prociderint. Fronte clauum percutiens muro medium infixit, & si ictu frontem vulnerauerit. Extēdens brachium manū claudebat, nec poterant multi simul nec manum aperire, nec brachiū plicare. Dicebat, cū in solitudine quadā à binis latronibus inuaderetur, ipse iniectis ceruicibus manibus, vnus caput tam alteri percussit, vt longè vtriusq; cerebrum dissiliret. Rogatus à me, vt corpus nudū demonstraret, vt illud contemplari possem, libenter paruit. Corpus erat quadratum, statura erecta, caput decenter magnum in incipit prominens, valida ceruice suffultum, capilli duri, & flauī; frons quadrata nō magna, oculi charopi, castigatæ magnitudinis & aperturæ, os magnum, vox intensa & sonora, vt etiam optimè caneret. Nasus rotundus, & ad faciem discretus, anhelitus spissus, fortis, & constans, collum rectum, firmum, & neruosum. Humeri, spatulæ, & brachia robusta, & teretia, carne ita dura, & compacta, vt cum brachium extenderet, & manum comprimeret, adeò musculos & neruos intendebat, vt mordicus carnem apprehendere non valerem, & si valido visu. Pedes & manus magnas, robustas, articulatas, crura lacertosa, suræ contractæ, pectus amplum, latū, alius cōtractus, modici cibi, coxendium ossa eleuata, magna, aspectus iucundus, acies atrox & minax.

Animosi. Ad Leonem.

Capilli medij inter rectos & crispas, descendentes à fronte, iuxta nasum, colore flauī. Supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuantur. Mentum acutum. Collum crassum. Dorsum magnum, & robustum. Pectus magnum articulatum. Manus magnæ articulatæ, & neruosæ. Incedens humeros commouet ad singulos passus. Oculi colore flauī, vel fuluī, vel splendētes torue aspicientes, vel circuli, coloris viridis, in humidis oculis, vel mobiles rubei.

Viriles. Ad viros.

Supercilia non rectè extensa, sed tortuosa. Spatulæ latæ magnæ, & distantes. Coxodicis ossa exterius apparentia. Mentum quadratum. Claues mediocriter solutæ. Densa barba. Et mulier barbata virilis.

Bellicosi.

Os magnum. Vox canora.

DE INFLATI VIRI FIGVRA. CAP. XIII.

AM ad alteram virtutem accedamus. s. magnanimitatem, sed & ea quoq; , vt cætera, inter duo vitia versantur. s. inflatos, & pusillanimos. Inflatus est is, qui cum sit indignus, dignū se magis putat, & in excessu peccat, tamen malus non est, sed peccans. Inflatus se ipsum ignorat, atq; palam quasi sit dignus honorabiles res aggreditur, atq; deinde redarguitur, vestitu enim & habitu, atque huiuscemodi rebus ornatur, prosperasq; fortunas suas esse manifestas volunt, de se ipsis prædicant, quasi ob eas honores sint consequuturi. Minus oppositum est magnanimitati, quam pusillanimitati. Nos hic inflati, siue gloriosi signa congesimus. Adamantius superbiam, & gloriæ studium equino ingenio attribuit. Lactantius in equis gloriæ cupiditas expressa deprehenditur, victores exultant, Victi dolent. Hinc Virgilius.

Insultare solo, & gressus glomorare superbos.

Ouidius in Haliæticis.

Hic generosus honor, & gloria maior equorum,

Hic septem spatij circo meruere coronam;

Attollat caput, & vulgi se venditet auræ.

Quam tumidus, quantoq; venit spectabilis actū.

Vngula sub spolijs grauitè redeuntis opimis,

Cum capiunt armis palmam, gaudentq; triumpho.

Accipite

Accipite hic gloriosam galli, & pauoni, imaginem.

Gloriosi. Adequos, pauones, & gallos.

Supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuantur. Metaphrenum erectum. Tardè gradiens, & spontè morans in vijs, & circumcirca aspiciens. Incendens alta ceruice erectus in humeris se submouens. Oculi mouentes, turbati. Vel vibrantes tanquam salientes, grandes, lucidi, splendidi. Digiti longi, graciles.

DE PUSILLANIMI VIRI FIGVRA CAP. XIII.

ALTER qui defectu exuperat, pusillanimus est, is tamen est, qui minoribus dignus quàm sit, se esse arbitratur, siue magnis, siue mediocribus, siue etiam paruis dignus sit, modò minoribus dignum se esse censeat, tamen non maledicus, sed peccans videtur, nam cum bonis dignus sit, se ipsum ijs priuat, quibus est dignus, & videtur peccare, quod bonis se ipsum dignum nò existimet, & se ipsum ignorat. Magnanimitati magis opposita est, quàm inflatio. Alibi verò idem Arist. ait: Pusillanimitas est, neque honorem, neq; ignominiam, neq; infelicitatem, & infortunium ferre posse, sed honoratum tumescere, & leui successu subfultare, ignominiam autem, nec minimam ferre posse. Hanc figuram Arist. apposuit, ac talem fuisse Leucadium Corinthium narrat, sed Polem. & Adaman. non pusillanimi, sed lucricupido tribuunt, sed notæ ferè vtriq; conueniunt.

Pusillanimi figura Arist. quàm Polem. & Adaman. lucricupido tribuunt.

Ad Feles, & Simias.

Facies parua, paruorù membrorù, paruorum articulorum, & oculorù, corpus macrù. Addimus nos: Frons circularis. Loquela contenta, vehemens. Pectus gracile, & imbecille. Costæ exiles & vacuæ. Velociter incedens, & si deprehendatur, formidet, & totam effigiem deorsum trahat, & contrahat se ipsum. Oculi magni cum palpebris mobiles.

Que-

Queruli. Ad Aues.

Comitantur pusillanimitatem querimonia, & diffidentia. Nos queruli signa apponemus. Vox in principio grauis, in fine acuta. Guttur asperum, & vertebra prominens.

DE MAGNANIMI VIRI FIGURA. CAP. XV.

DE Magnanimitate dicemus, media inter duo extrema. Est sanè magnanimus, qui cum magnis dignus sit, magnis quoque se dignum existimat. In magnitudine consistit, etsi magni est dignus, optimus quoque sit necesse est. Si enim non est bonus, ridiculus est. Versatur circa honores, potestates, & diuitias, & in omni tam prospera, quàm aduersa fortuna moderatè se gerit, vt ne in prosperis lætitia gestiat neque ab aduersis tristitia obruatur. Beneficijs alium afficiat, & ipse affici erubescat, à nemine quidquam petat, promptè, alijs ministrat, Odium & amorem præferat. Aristot. magnanimi signa cum fortis confundit, quippè leoni, & aquilæ comparat, quæ signa fortitudinis, & magnanimitatis habent, & cum sequenti Pol. & Adaman. eadem protulerunt. Nos eorundem signa decerpentes, figuram hanc concinnabimus.

Magnanimi. Ad Leones, & Aquilas.

Caput paulò maius commensurato. Vel moderatæ magnitudinis, & rectitudinis, & modicè compressum. Capilli à fronte descendentes iuxta nasum, leuiter subflauescentes. Frons quadrata, iuxta magnitudinis. Nasus à fronte aduncus, bene discretus, vel rotundus, & in imo obtusus. Labia tenuia in ore magno, vt partes inferiores inferioribus super iniectæ, eademque laxa iuxta labiorum angulos. Vox grauis, concaua, & inflexibilis. Vel grauis, & loquutio stabilis. Incessus tardus. Collum medium inter longum, & crassum. Metaphrenum latum. Incedens humeris curuis, & ad singulos passus commotis, vel longo gressu ambulans. Oculi colore flauis, neque prominentes, neque concaui, nigri, in quibus calculi non insunt, sed extra circuli circumferentiam habent nigredinem, ignis admixtam. Vel calculos subalbidiores, non valdè igneos, vt à longè nigros repræsentet, vel in humidis oculis circulorum alter angustus & niger, alter supra igneus, nihilque in ipsis appareat alienum.

DE AVARI VIRI FIGURA. CAP. XVI.

LIBERALITAS inter duo vitia media est, .s. prodigalitas, & auaritia, verum quia de prodigijs pauca, vel nulla extant signa, quia cum liberalibus conueniunt ferè, igitur de eis dicere volumus. Nunc autem de auaris. Illiberales, vel auari sunt, qui magis, quàm decet pecunijs student, in dando deficiunt, in recipiendo excedunt. Prodigio peior est, quia nec vlli, nec sibi ipsi utilis est. Auaritiæ species tres sunt, turpis questus, tenacitas, & illiberalitas; turpis questus est per quem ditescimus, vt lucrum, quàm pudorem plurifacimus. Tenacitas per quam sumptui, & impensæ in re honesta parcimus. Illiberalitas, per quam expendimus minutatim malè, & plus iacturæ faciètes, nullo habito temporis delectu. Arist. huius figuram spreuit. sed Polem. & Adaman. quam ille pusillanimo ascripsit, lucricupido tribuerunt.

Lucricupidi Polem. & Adam. figura, quam Arist. pusillanimo ascripserat.

Membris, & oculis paruis. Facie parua. Veloci incessu. Dorso recuruo. Acutæ vocis, & acuti clangoris. Colore parum rubore perfuso. Addimus nos: Metaphrenum valdè caruum. Humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Vox debilis, & flebilis. Breui, & celeri gressu ambulantes.

Questuosiores.

Oculi stantes parui, vel stantes parui, qui frontem, & supercilia contrahant. Vel oculi parui varij.

Illiberales.

Humeri malè soluti. Celeri gressu ambulantes, & si deprehendantur formidant, & suam effigiem deorsum trahant, & contrahant se ipsos. Digiti contracti. Oculi valdè parui. Vel parui, & varij. Vel albicantes cæsi, cum paruis pupillis.

Parci.

Collum incuruum ante. Metaphrenum valdè curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculi obscuri humidi, iustæ magnitudinis.

Tenaces.

Incuruata supercilia deorsum, & intuentur quasi latenter.

DE LIBERALIS VIRI FIGURA. CAP. XVII.

LIBERALIS versatur in datione, & acceptione, sed magis in datione laudem meretur. Sed dare quibus oportet, & non accipere vnde non oportet. Liberalitas est ad honestos sumptus, & præsto esse in auxiliū in aduersa fortuna. Comitantur liberalitatem; morum facilitas, comitas, humanitas, misericordia, in amicos beneuolentia, esse hospitales, & honesti studiosum. Arist. Pol. & Ad. eius figuram non apposuerunt; quia signa manifestarunt inforti, ex leone desumpta. Nos eam concinnabimus.

Liberales. Ad Leonem.

Capilli à regione nasi à fronte descendentes. Ceruix hirsuta. Humeri bene soluti. Manuum digiti retro conuersi. Vlnæ prolixæ, quæ extensæ ad genua vsque procedant.

Generosi. Ad Leonem.

Dorsum magnum, & robustum. Pedes bene formati, magni articulati, neruosi. Vox concaua, & inflexibilis.

DE IRACUNDI VIRI FIGURA CAP. XVIII.

MANSVETVDO inter iram, & stoliditatem versatur. Dicimus primo de Iracundo. Iracundus in excessu versatur, et is est, qui celeriter succenditur, tum in quos non oporteat, tum pro quibus nõ oportet, & amplius, quã oporteat, & citius, & diutius quã oporteat. Sunt enim & summe excandescentes, & biliosi, & acerbi, & qui continent iram, & difficiliter conciliantur. Eius species sunt tres, Excandescencia, Sæuitia, & Vecordia. Est autem iracundi non posse ferre contempiones, esse plagosum, & vindictæ cupidum. Inquiunt Medici, quod in his fulua bilis prædominari videtur, quæ cū acuta, & subtilis sit, obinsitã caliditatem facile succenditur, surrigiturque, vnde inoritur vltionis votum. Quibus verò summa est bilis, ad omnia subito exardescunt. Sunt & iracundi, qui non explentur, nisi viso inimici sanguine, quos vocamus acerbos, hos melancholicos tradunt, quod bilis in eis vigeat atra, quæ cum frigida, & sicca sit in crassiore materia, quæ haud facilè dissoluatur, diutius perseuerat. Ideo tres sunt iracundiæ species: quia cum ira sit efferuescentia sanguinis circa cor, sanguinis species sunt tres, subtilis, crassus, & medius. Arrianus Phylsophus illorum iram cauendã esse (inquit) qui paulatim eam concipiunt, lentiusque exardescunt magis, quã illorum, qui celeriter: nam his breuior, illis diuturnior: ob id Homerus in Iliade.

*Nam melior Princeps iratus forte minori est.
Quos si dissimulat subitum tunc mente furorem,
Tempore post illum pœna grauiore rependet.*

Dantes Alagherius Poeta vernaculus, pro superbia, et ira Leonem representat.

*Ma non si, che paura non mi desse
La vista, che m'apparue d'un Leone.*

Hanc figuram Arist. & Polem. confinxerunt.

Iracundi. Ad Leones, Tauros, Canes, Vrsos, & Apros.

Aper Animosus, iracundus, furibundusque est, sanguis enim ius fibris refectionis est; Arist. subitam iram ei tribuit. Adam. semper ferus, & ferox. Corpore erectus. Bene costatus. Animosus. Sed Polem. non *εὐθυμος* vt Arist. sed *εὐθυμνος* habet, id est, optima corporis commensuratione. Subruffus. Scapulæ distantes magnæ, & latæ. Extrema magna, & robusta. Sed in Polem. deest. Latus circa pectus, & inguina. Boni menti. Sed quia in dubijs verti poterat, si de carne mentis, vel de pilis loqueretur, vt etiam alibi, rectè subdit Polem. Densæ barbæ. Floridus capillorum circuitus deorsum descendens. Addit alia Polem. quæ ex Arist. sparsim collegerat. Humeri lati. Facris rotunda. Supercilia conuersa. Nares concauæ. Et nos alia signa addemus, quæ ex eisdem excerptimus. Frons circularis, vel caperata, ad medium sui declinans. Supercilia tertuose extensa. Tempora tumentia, venosa. Nasimum acutum. Color carnis mellinus. Dentes recti, acuti. Vox grauis, magna, & perplexa. Vel acuta, & intensa, vel à graui incipiens, finiens in acutum. Collum crassum, & plenum. Vel crassum, & longum, vel crassum & pingue, sanguineis venis refertum. Pectus flammei coloris. Ambidexter. Lingua velox. Guttur asperum, & eius vertebra prominens. Digitos iactant interloquendum. Oculi sanguinei. Vel circuli varij coloris: in oculis asperis, vel stantes, supercilia eleuantes, & suspirantes, vel subruffi ingentes, infra spectantes, vel vibrantes quasi exilientes, grandes, splendidi, lucidi. Plato libro de scientia ait. Est admodum arduum reperire hominem ingeniosum, qui simul etiam mansuetus, atque modestus, nec fuisse quenquam hætenus haud video, qui eo naturæ ingenio sit, vt vtrumque simul habeat. Sed qui acuti sunt, calidique, ac memores, & dociles, in iracundiam ferè, atque contentiones ferunt præcipites, atque rapiantur proinde ac ipsæ naues sine vllis retinaculis. Videmque homines furore potius, quam fortitudine præstant, verum quod natura grauiore, si se ad disciplinas potius conferunt, tardi, desides, obliuiosi, atque obtorpescentes videntur, instar Thracensis populi, authore Aristot. qui robustiores, hebetiores, ac nullius penè memoriæ censentur.

Acerbi, & qui sero sedantur.

Caput valde paruum, cum inconcinna figura, & dorsum imbecillitate. Supercilia ad nasum inflexa. Nares patulæ. Spiritus fortis, velox, & spissus, & corpus, & pectus macrum. Loquela subplacida. Oculi sanguinei, sicci, calculi æquales in fuluis oculis, splendentes, toruè aspicientes, vel stantes parui, prominentes, & qui frontem, & supercilia contrahant, & corpus sursum trahat, vel non conuiuentes, pallidi, subrubei, & sicci.

Dedignosi.

Vox acuta & intensa. Vel in principio grauis, & in fine acuta.

Iracundi. Figura Plutarchi.

Oculi truces. Os turbidum in spumam, ruborem uè efferuescens, immaniter clamans. Trepidatio, & gestio. Sermo præceps. Complosio manus, & facta visu facies.

Iracundi Figura. Lactanti.

Oculi ardentis, os tremens, lingua titubans, dentium concrepitis, vultus nunc rubore suffusus, nunc albescens pallore.

DE STOLIDI VIRI FIGURA. CAP. XIX.

DE FICIENS ab iracundia, nomine vacat, quasi iræ vacuus, vel stolidus. Gellius hebetem, ac stupidum vocat, & is est, qui ob quæ oportet, & quando, & in quibus, non irascatur. hi profecto stolidi, siue stupidi videntur: nam qui irascuntur. nec sentire quidem videntur, nec dolere. Sic etiam perferre contumelias seruire est. Medici inquirunt. qui frigidi, & humidi, & fulua, atrioreque carent bile, nulla profus anguntur ira. Antiqui Physiognomones figuram non apposuerunt, nos ex eis signa collegimus stupiditatis, & indolentiæ, quæ ex asino, & capra ipsi exceperunt.

Stolidi ad Asinos, & Capras.

Capilli recti. Frons parua, Supercilia ad nasum inflexa. Facies magna. Aures valde parua. Labia crassa. Os valde defectum. Dentes continuati. Vox balans, & deprauata, vel aspera, vel acuta, & clamosa. Loquela velox, & gracilis, vel grauis, & debilis. Collum crassum, & pingue. Venter carnosus, magnus, mollis, & pendens. Oculi caprini coloris, vel aquili, vel splendentes, luminosi, vel vibrantes magni, vel stantes aridiores, vel nō conuiuentes pallidi, vel subrubei ficci, vel sursum euntes.

Seruiles. Ad Asinum.

Vox grauis, & magna, Tibiæ, & calcanea crassa; Oculi parui varij.

DE MANSVETI VIRI FIGURA CAP. XX.

MANSVETUDO est mediocritas inter iracundiam, & stoliditatem. qui igitur ob quæ oportet, & quomodo, & quando, & quousque irascuntur, mansueti sunt. Est enim mansuetus, qui perturbatione vacat, & ab effectu minimè ducitur, nisi quantum ratio statuit, non ad ultionem, sed ad veniam propensus est. Vel mansuetus est, qui moderate ferre potest obiecta crimina, & contemptus, nec celerius rapitur ad ultiones, nec defacili mobilis ad iram, sed est moribus comes, & mitis, & ingenio quietus, & stabiliis, Mansuetudines inquirunt naturales ex humiditatis, & caliditatis temperie provenire. In iracundis ebullit sanguis circa cor, in his deprimitur ob humiditate. Arist. Pol. & Adam. figuram apposuerunt.

Mansueti.

Tota figura fortis. Bene carnosus. Carne humida, multaque. Sed Pol. & Adam. carne humida, mollique, bonæ magnitudinis, & commensuratæ. Figura curua. Capillorum circuitus sursum vultus. Iidem addunt constantis intuitus. Tardi motus. Vox grauis & mollis. Pol. Vox tarda, & mollis.

Mitis. Ad feminas, ceruos, & lepores.

Capilli plani, & suaves, colore flauo, aurei. Supercilia in rectum porrecta. Loquela remissa. Vox grauis, & mollis. Oculi nigri. Calculi inæquales in fuluis oculis.

DE INTEMPERANTIS VIRI FIGVRA CAP. XXI.

AM ad irrationalium partium virtutes, & vitia ventum est, & primo de intemperantia dicemus, quæ inter sua extrema etiam iacet, scilicet intemperantiam, & stupiditatem. Intemperantia circa voluptates versatur. Voluptates aliæ animæ, aliæ corporis sunt. Animæ voluptates sunt, ambitio, & discendi cupiditas, & huiusmodi, quæ cogitationem afficiunt, & hi, qui in talibus voluptatibus occupati sunt, neq; temperantes, neq; intemperantes dicendi. Sed corporis voluptates intelliguntur, neq; huiusmodi voluptates in omnibus sensibus sunt, vt in visu, auditu, & odoribus, sed in solo tactu, & gustu. Quidam Philoxenus Erius gulæ deditus, guttur sibi longius gruis collo dari optabat. Huiusmodi voluptates ob id vitu perabiles, quia nobis datæ, non quatenus homines, sed quatenus animalia, & ob id ferinum est. Intemperantes igitur sunt, qui oblectantur, vel quibus non oportet, vel magis quam plerique faciunt, vel vt non oportet, vel qui oblectationem turpium voluptatum sequuntur, & arbitrantur eos felices esse, qui in his voluptatibus versantur. Sectantur autem intemperantiam inpudentia, negligentia, & dissolutio. Nos primum in vniuersali, de intemperantis figura dicemus, mox de particularibus alijs affectionibus.

Intemperantes. Ad apparentiam.

Os cauum, Lumbi acuti, Venter magnus, mollis, & propendens. Tali valide graciles. Oculi obscuri, caliginosi, quis cum se claudunt, sursum abeunt, ipsique stantes, & subfluuidi sunt. Vel ridentes, humidi. Vel sursum euntes, magni, & subrubri.

Luxuriosi. Ad Simiam, ceruos, hircos, sues, gallum pardalim, & ad complexionem.

Nunc de intemperantibus circa tactum, & primo de luxuriosis. Sed quo temperamento luxuriosi constent, discutiamus. Sunt igitur sanguinei, cuius sanguinis sit melancholiæ ventositati permixtus. Arist. libro Problematum quarto quærit, Cur libidinosi melancholici sint? aitq; melancholicos flatu redundare: semen autem decessio flatus est. ergo quibus id ipsum abundat, hos sæpe purgari appetere necesse est, sic enim efficitur, vt leuentur. Luxuriosa animalia sunt hircus, porcus, ceruus, asinus, & simia. Dantes Alaglierius pardalim pro luxuria apposuit, animal, quod cum diuerso genere coit, & coitus tempore vocalis sit, sui, & alieni generis alliciens animalia.

*Et ecco quasi al cominciar dell'erta,
Vna lonza leggiera, e presta molto,
Che di pel maculato era coperta.*

Finxere Poetæ Anphionem à Satyro genitum, ad feruorem libidinis dimonstrandam, cum Antiopam violenter oppressisset, & fingunt depresso naribus, & pedes capris similes habere. Diximus enim hæc esse signa luxuriæ. Faciei malæ cum rubore attolluntur, & musculis maxillaribus, veluti conuulsionem patientibus, mentum ipsum dilatatum, quemadmodum ridentibus euenire solet; vnde præferunt alacritatem ad coitum vehementem ob elephantiasin, à quibusdam satyriasis dicitur: ob faciei cum satyris similitudinem satyri dicti sunt, auctore Macrobio, veluti sathuni, quod sint in libidine proni *παρα τὸν ἐσθλόν*, quod virile membrum dicit, & satyriani morbus, qui arrecto, attentoque mutone cum seminis voluntaria profusione necat. In insulis satyrijs incolas esse rubicondos, & caudis in imo dorso habere, ad nauigia accedunt, in mulieres manus iniiciunt, nec solum qua parte consuetudo promittit telum toto corpore libidinosè vibrant, ex Pausania. Philostratus, luxuria aures, cauos clunes, omnia elata habere, ac postrema æqui dicit. Narrat Plutarchus in sylua capsum satyrum, vocem asperam habuisse. Arist. Pol. & Adam. hanc figuram apposuerunt. Albicolor. Hirsutus. Capilli recti, crassi, & nigri. Tempora pilosa rectorum pilorum. Sed Pol. ait Pilosus circa labia. Oculus pinguis, & stolidus. Sed in eius figura plura habet. Crura subtilia, atq; neruosa, & totius auitij gene-

generis Crura hirsuta. Ventre & oculis pinguibus. Qui barbā ad nasum contrahit, & circūferentiā illius loci concauam habet, quæ naso, ac mento interiacet, qualem bonum habuisse Socratem constat. Oculi pingues, lasciui. Perspicuas venas in brachio habens. Exilibus tibijs præditus. Et in fine libri hæc seorsum habet. Oculi concaui, lucentes, non lachrimosi, vt voluptate pleni videantur. Palpebras assidue monent, & cæteræ corporis partes conueniant. Luxuria enim tum maris, tum femine in superioribus corporis partibus, videlicet supercilijs, & oculis deprehenditur. Hæc autem vniuersa, quæ diximus, quasi in pictura quadam coloris, & imagines effigiatae sunt, deprehenduntur. Sic ex pluribus signis verissimum iudicium elicitur. Effæminati, luxuriosi, impuri extimandi sunt, qui tibias quæ ad malleolos descenditur, crassas habuerint, tum qui pedum digitos parum fissos, vt aniam, quæ angustos pedes sortita sunt, & concauos, ad scaphæ modum, vel caluariæ. Addimus nos. Capilli rari, vel calui. Pili palpebrarum diffluentes, Aures valde parua, Nasus incauus, ante frontem rotundus, & supereminens rotundum. Vel simus. Venter, & pectus pilosum, Mamillæ dependentes pectore amplo, & macilento. Manus pilosæ. Coxendium ossa gracilia. Lumbi, & femora absque alijs partibus pilosa. Suræ crascescentes. Tibiæ pilosæ. Digiti pedum copulati. Ungues valde rotundi. Genarum contractio in hilari vultu. Claudi. Oculi splendidi, vel cum circulis, quorum inferior viridis, superior niger. Vel sicci, aut asperiores cum circulis varij coloris, viridis colorem referentibus. Vel obscuri circū se mouentes. Vel vibrantes magni. Vel sursum euntes. Vel ad sinistram retorti, Vel subrubi, & magni sursum euntes. Luxuriosæ mulieris hæc signa adnotauim quodam prostricti pudoris, & efferatæ libidinis, quam Epycrates Myoniam diceret. Colore pallida erat, vel fusca, gracilis, & macilenta, hæc namque rubentibus, & obesis salaciores, & petulantiores esse solent. Statura erecta, mammas habebat paruas, & conuenienter plenas, & duras. Pilosa in locis consuetis, videlicet, cruribus, pectine, alis, & mento, cuius pili grossi & asperi. Capilli crispis, & curti, Vox subtilis, & alta. Audax in lingua, animo superba, & crudelis, valde omnibus inseruiens, ebriosa, paruo abundabat menstruo, & lacte, cum effæta esset.

Adulteri.

Tarde incedentes, & sponte morantur in vijs, & circumcirca aspiciunt. Collum ad sinistram inclinatum. Oculi fului cum equalibus calculis. Vel fædi, qui alteram palpebram supponentes, & subuertentes, & simul humidi, & placidi intueantur. Vel si mediam palpebram comprimant, & vtrinque expellant, & lasciosi sunt.

Viri nefarij coitus.

Inæquales orbes in oculis circumcurrentes.

Veneri, gratiosi.

Mentum mediocriter scissum. Metaphrenum medium inter eorum, & conuexum, Oculi ad nasum retorti, vel vibrantes, alluentes, & sese inundantes.

Amantes.

Facies mediocris, in genis, & temporibus ad pinguedinem vergens. Suspirans, & intuitus il-lachrimans, & cum eum respicis, terretur, & erubescit. Oculi prominentes, sublimes, magni, lucidi, fulgidi: Vel non coniuentes, humidi, placide intuentes, Vel stantes subintraentes.

Absque Amore.

Oculi ridentes, humidi. Poetæ lunam, siue Dianam virginem depinxere; quia frigidi, & humidi complexionis quod sunt, continentiores sine, dicunt esse albano vegetis corporis.

Edacis figura.

Quia luxuriosi omnes sunt etiam gulosi, ideo post luxuriosi figuram edacis innectemus. Nunc
de

de ijs, qui in sensu gustus excedunt, scilicet qui valde gulosi sunt. Aristot. eos auidē adacitatis esse, quos atra in festat bilis, eorumque natura sicca, & retorrída est, nec haustis alitur magnopere, infestante plurimum bilis atrioris frigore alimenti conceptacula, quæ ratio efficit, vt parum omnino, aut nil ferè eat in corpus. &, vt Theophrastus annotauit, infelicibus plantis assimilantur, quæ sterili solo plantarē, quicquid per radices assumunt, abít in superfluitates, & nō in incrementum. Arist. hanc figuram concinnauit, ad lupos, & sues referens. Sunt enim lupi voraces, & ferè insatiabiles; vorant potius, quam comedunt, & dum edunt, neminem amant, imo amicos dedignantur.

Edaces ad sues, lupos, & larum auem.

Herculem voracem fuisse tradit antiquitas. Epicharmus Busyridem ait.

*Primum quidem eum comedentem si vides perieris.
Tremunt intus fauces, strepunt buccæ,
Molares dentes sonant, caninus stridet.
Sibilat naribus, aurem vtrunque mouet.*

Larem etiam auem boophason appellant à sua voracitate. Spatium ab vmbilico vsque ad imū pectoris, magis, quàm ab imo pectore ad iugulum. Addimus nos. Color mellinus in facie. Os valde dissectum. Dentes acuti, longi, exerti, & firmi. Gutturis vertebra prominens. Loquela grauis, & debilis. Collum pingue, costę exiles & vacuæ, manus graciles, & tortuosæ. Oculi obscuri circumcirca se mouentes. Vel vibrantes, circumturgentes. Vel magni stantes, & subrubri.

Bibacis.

Facies parua crocea, Carnosæ genæ, vel semper erubescences. Spiritus fortis, & velox & spissus. Guttur asperum, & vertebra prominens. Mammillę dependentes à pectore amplo, & macilento. Oculorum palpebræ infra prominentes. Oculi subrubri, humidi, vel vibrantes, tamquam salientes. Magni, splendentes, & humidi, & sursum euntes subrubri, & magni.

Edacis, & bibacis.

Prominentes oculi sanguinei, vel sursum euntes.

Somnolenti. Ad naturales Causas.

Diximus comitari intemperantiam, negligentiam, inertiam, & huiusmodi similia, Inter hæc somnolentia est. Somnolentos igitur dicimus, qui ita in soporem collabuntur, vt nil procliuus ita faciant. Huius causam esse humiditatem frigiditatemque cerebri: inquit Philosophi. Hanc figuram Pol. & Arist. apposuerunt. Qui habet superiora maiora, Aspectu somniculoso. Sed corrigendus Aristotelicus textus, ex Polemone, qui *εὐπνοδῆς* habet, pro *υπνιδῆς* vt diximus. Natura calidi. Caro boni habitus. Addimus nos. Caput plus nimio tumens. Oculorum vesiculæ supra eminentes. Venę in brachio ita angustæ, vt vix deprehendi visu queant. Ait enim Arist. libro de somno, & vigilia. Angustia meatuum, quibus à capite resluunt spiritus, nullo negotio præsepitur, minuta siquidem: quicquid accesserit, quamuis pusillum, obstipat præfarcitque, quandiu vero is libere commeandi facultatem non nanciscitur, perseuerat sopor. Ouidius somnum describens, tumentes oculos apposuit.

*„ Tarda que Deus grauitate iacentes,
Vix oculos tollens, iterumque, iterumque relabens.*

Segnis. Ad Boues, & Asinos.

Sequitur inertia, segnities, vel negligentia. Et si à veteribus hæc figura apposita non est, ne hinc inde toto hoc volumine dispersa pereat, huc adduximus. Arist. cæterique ex bouis figura colle-

collegisse videntur, cuius segnitie propria. Frons magna. Faciei color mellinus. Nasi imum crassum. Facies magna, & carnosa. Vel genæ crassæ. Aspectus vecors. Loquela breuis. Lingua tarda. Corpus densis pilis pilosum. Longo, & tardo gressu gradiens. Vel breui & tardo. Oculi valdè magni, vel tardè mobiles.

Sine Curis.

Frons erugata.

DE STUPIDI VIRI FIGVRA. CAP. XXII.

VI verò deficit circa voluptates, cui nihil sit iocundum; nullaq; inter hunc, & illū cibū differentiā facit, procul ab hominis natura videtur, ac stupidus dici potest, nam cum tales pauci reperiantur, nomine vacant. Si aliqua sunt apud authores signa, quæ huiusmodi hominem significare possint, hæc puto: nam alia apud insensituum diximus.

stupidi.

Oculi stantes pallidi. Vel sursum euntes.

DE TEMPERATI VIRI FIGVRA CAP. XXIII.

TEMPERANTIA est mediocritas circa voluptates, & timores. Temperans est, qui ab abstinentia voluptatis nullo dolore afficitur, nec gaudet quibus nō oportet, nec vlla alia, quàm diximus re vehementer oblectatur, nec cupit magis, quàm decet, neque quando non decet. Affectatur temperantiam pudor, reuerentia, & moderatio. Sed veteres Physiognomones neque figuram, neque temperati signa posuerunt, opinantes quod homines optimæ, & laudabilis naturæ benefensati, & probi viri huiusmodi forent, nos ne hic locus vacuus temperantiæ vacaret, signa, quæ hic dicimus, ex mediocritate collegimus.

Temperati. Ex signorum mediocritate.

Medij capilli inter raros, & densos. Anhelitus temperatus. Frons media inter tranquillam, & nebulosam. Os neque extensum, neque planum. Collum ad dextram inclinatum. Pars quæ vmbilicum, & pudenda interiacet, & hinc ad imum pectoris, & hinc ad iugulum æqualis sit. Oculorum anguli breues. Oculorum pupillæ mediocres. Oculi magni, & splendidi. Circulus angustus niger, supra igneus in humidis oculis. Vel calculi ignei, albi, subalbicantes, pallidi igneis admixti, & sanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admixta, vt longè nigros representet.

DE IMPVDENTIS VIRI FIGVRA. CAP. XXIII.

VIA diximus intemperantiam sectari impudentiam, & temperantiam pudorem, post earum tractationem, de impudentia dicemus. Verecundia virtus non est, siue habitus, sed effectus quidam, sic inuerecundia. Impudens est, qui turpia agendo non verecundatur, vt in Moralium Nicomachiorum libris Arist. dixit. In magnis verò ait, verecundiam virtutem esse, & mediocritatem inter pudentium, & stuporem, & inuerecundos esse, qui in actionibus, & colloquijs vbique, & apud omnes omnia loquuntur, vt cunque euenerint. Alibi verò inuerecundiam esse, qui nullam de se existimationem moratur. Aliqui sunt, qui hos effectus ad qualitates manifestas reducere volunt, & impudentes sanguineos esse, pudentes verò phlegmaticos. Verum contrarium apparet: nam quæ hic Physiognomones signa appo-

apponunt, non sunt sanguinei signa à medicis scripta, à nobis superius enarrata, experientiaque contrarium testatur, cum sanguineos pudibundos esse videmus, & exangues inuerecundos. Sed omnes ad signa proprietatum adducunt. Arist. Polem. & Adam. hanc figuram apposuerunt.

Impudentis. Ad Coruos, & Canes.

Impudentia ad canes refertur ab authoribus, & canis verbo ab impudentibus inimicis conuicium fieri solet. Apud Homerum pro graui contumelia in aduersarium dicitur. Oppianus libro de venatione canum impudentiam notat. Hesychius, & Varinus caninos valde impudentes vocant. Apud Hesiodum caninus pro inuerecundo, & impudentissimo. Canis oculum habere (inquit) Pollux apud Homerum, dicitur is, qui nimio plus impudens est. Aristogiton Cydimachi filius, canis vocabatur, propter audaciam. Cynici Philosophi dicti sunt ab ingenio canino, impudente, audace, contumace, non priuatim, sed publicè, quem vellent, tamquam adlatrantes repræhendebant. Cibum enim in publicum summebant, & quæuis alia in hominum conspectu faciebant. Atheneus aduersus Cynicos ex Clearcho Solensi dicebat, non frugalem, & abstinentem vitam eos exerere, sed re vera caninam, eosque non sagacitate, & sensu pollere, & fide, vt canes, sed vitia adlatrandi, maledicendi, vorandi, & vitæ nuditatem diligenter imitari. Et cynomia, idest canina musca, pro impudentissima ponitur ab ethymologo. Oculus apertus, splendidus. Palpebræ sanguineæ, & crassæ. Parum curuus. Spatulæ, sursum eleuatæ. Figura non reclusus, sed parum pronus. In motibus præceps. Corpore subrubens. Color sanguineus. Facie rotundus. Pectore sursum eleuatus. Sed Polem. corrigendus ex Adam. nam hic tachitis ille vero pachitis, cum à se sint admodum aliena. Subdunt mox. Crasso naso. Procaci intuitu, idest, qui aciem in tuam aciem dirigant, quos vulgo impudentes dicimus. Se itidentidem in altum extollens. Colore fuluo. Voce acuta. Sed ego puto mendam in textu: nam non phonin oxin, sed lophon dicerem: nam capite acutos, vt suo loco diximus, inuerecundos testati sumus. Rhafes ita depingit. Inuerecundus est, cuius oculi multum sunt aperti, & foris prominentes, & acuti intuentes. Eius quoque palpebræ grossæ. Statura autem eius non multum longa. Quando verò incedit, pectus parum antè tendit. Cuius præterea spatulæ eleuatæ sunt. Motus festinus. Color rufus, multum habens sanguinem. Facies rotunda. Thorax parum gibbosus. De suis insuper significationibus est, quod oculi multum aperiuntur, & sunt acute intuentes. Est enim multum loquax. Addimus nos. Caput in verticem protensum. Capilli valde rufi. Supercilia oblonga. Nasus statim à fronte aduncus. Facies oblonga, vel plana. Risus altus, vel cum tussi, vel cum spirandi difficultate. Suræ crassæscientes. Pectus glabrum. Pedum digiti curui, & ungues curui. Celeri gressu ambulantes. Oculi igniti, vel magni, vel limidi, vel multum prominentes. Vel se se aperientes, sicci, splendentes, puri luminis. Vei stantes subrubri, magni, infra spectantes. Vel stantes, & supercilia eleuantes, & suspirantes.

DE VERECVNDI VIRI FIGVRA. CAP. XXV.

VERECVNDIA media est inter impudentiam, & stuporem, verecundus est, qui apparentes quasdam de se extimationes modestè moratur. Cocles satis inconsideratè verecundi signa cum inuerecundi confundit. Et vt rem accommodet verbis; preh Decum immortalem quantas ineptias fundit. Aristot. Pol. & Adam. Hanc figuram apposuerunt eisque cosinos est.

Verecundi.

In motibus, & loquela tardus. Sed Pol. textus hic defectuus est. Vox grauis, & spiritus plenus. Oculus hilaris, non splendidus, niger non valde apertus, nec omnino clausus. Conuicium tardè. Sed Pol. & Adam. Oculus charopus, non splendidus, humidi aspectus. Et palpebras nec celeri, nec tardo motu mouet, sed mediocriter. Rubore plenus. Sed aduertant lectores quæso periream, & salebrofam. Polem. interpretationem. Addimus nos. Corpore inclinati. Au-

KK res,

res rubidæ. Oculi obscuri, humidi, iustæ magnitudinis, vel rectè se claudentes, humidi, castigatæ magnitudinis, & splendentes cum læui fronte.

DE TRISTIS VIRI FIGURA. CAP. XXVI.

VM in hominum congressibus accidat, vt ioco vtamur, sunt qui excessu vtantur, idest, ridiculis excedant, & scurræ, & importuni dicantur, quia ridicula penitus affectant, & studeant risum mouere, quos, quia eorum physiognomones non meminerint, omittimus. Sunt qui ne ipsi ridicula dicant, neque alios dicentes æquo animo patiantur, rustici, & duri dicuntur. De huiusmodi tristibus, & agrestibus Aristot. iconem apposuit, sic etiam Pol. & Adaman. & nos alia, & his signa colligemus. Tristitia ex humore melancholico proficiscitur, vt dicant medici, qui aliquando propter intensum dolorem, per morbum, vel continuum studiū nascitur. Sunt, & melancholici terrestres ficci: ad quos Poetæ fatis lepide allu erunt. Siquidem figurant Acherontis, & terræ filiam, styx interpretatur tristitia. Acherontis, idest, sine gaudio filia: nam qui gaudio carent, in tristitiam labuntur. Terra illi attribuitur mater; quia flumina per terram labuntur. Tristes Saturno adscribuntur, finguntque Saturnum tardum, stolidum, melancholicum, frigidum, & siccum, comestorem, avarum, pauperem, ad inopiam vsque, maliciosum, inuidum, ingenio valentem; seductorem, in periculis audacem, conuersationis paucæ, superbum, simulatoré, iactatoré, cogitationis plurimæ, profundi consilij, tardum ad irâ, sed irreuocabilem, & bonum nemini cupientem, & cætera: quæ ex complexione eueniunt.

Tristes. ad Apparentiam.

Facies rugosa. Sed Pol. & Adam. Frons rugosa. Macer, facie gracilis. Oculi contracti: nam oculorum contractiones demissum demonstrant, & tristem. In figura humilis. In motibus remissus, sed Pol. & Adam. Mouentur, & cogitabundi, vbi corrigendus est vtriusque textus, habent enim y perini, sed accommodandus i perini. Addunt iidem supercilia extensa. Sed Adamantius auersa. Palpebræ extensæ. Addimus nos. Capilli obscuri. Frons tristis. Supercilia coniuncta. Gutturis vertebra prominens. Vox debilis, & flebilis. Spiritus densus, altus, & agilis.

Rustici.

Capilli flauis subalbicantes. Vox clara. Spiritus fortis, velox, & spissus. Nares patulæ. Oculi casti, crocei. Calculi æquales in fuluis oculis. Magni, & commoti micantes, quales iratis solent, & palpebris apertis patuli. Vel se claudentes cum fronte aspera, & supercilijs obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel tristes, aridi, frons aspera, & intentus obtutus cum rectis palpebris.

DE AMARI VIRI FIGURA. CAP. XXVII.

ARISTOT. cæteri que physiognomones picru scilicet, amari viri figuram apposuerunt. Sed secundo Rethoricorum Amarum hominem faceto opponit: nam Amarum contrariū dicit. Idest non mouens risum, idest insuauem, & agrestem virum. Nos eius figuram apponimus: quia videtur eum tristis hominis figura maximè conuenire.

Amari.

Facie remissus. Nigri coloris, sed Polem. habet pallidi. Adam. subpallidi. Macer quo idem caret. Sed Aristotelicus textus ex Polemone corrigatur, qui habet ichnos pro ischnos quæ faciem circa, glabra. Facies rugosa. Sed Adamant. frons rugosa. Non carnosus. Recti crinis,

crinis, & nigri. Sed id Adam. non habet. Addunt Pol. & Adam. Asperè, & siccè intuetur. Sed corrige Polem. textum trachi non pachi Loquela, & anhelatio vehemens. Sed corrige Polemonem, qui habet en to astenin pro amanin & suo loco reponet. Manus sapè concutit, & fricat, & pedes velociter insilit. Addimus nos. Spiritus fortis, velox, & spissus, & corpus, & pes macrum.

Suspiciosi.

Quia semper cum tristibus, infidis, & timidis suspiciosi conueniunt, quæ signa ex his collegimus, hic addimus. Vox dulcis, vel debilis, & flebilis. Gutturis vertebra prominens. Oculi splendentes, fului. Vel se mouentes, turbati.

DE IVCVNDI VIRI FIGVRA. CAP. XXVIII.

IVCVDO est in congressibus moderatio quædam dicendi, & audiendi ea, quæ oportet, & sicut oportet. Urbani ea dextri hominis est ea audire, & dicere, quæ probo, & ingenuo viro conueniunt. In ridiculis verborum obscenas risum facit, in hoc obscenitatis suspitio tantum. Vnde & iucundi sunt. Physici hanc naturam à sanguine, & spirituum claritate proficisci dixerunt, alij à priuatione humoris melancholici. Alij à pauca consideratione, vnde stulti. Arist, Pol. & Adam. hanc figuram apposuerunt, & euthimus vocant. Cocles satis ineptæ hoc caput ornato adscribit, & dum à vero sensu distorquet verba, cõculcat, & peruertit omnia.

Iucundi. Ad complexionem.

Frons magna, carnosâ, & lenis. Sed Polem. & Adamantius, frons plana, & tota facies carnosior. Quæ circa oculos humiliora, vt facies somniculosa videatur. Neque intensè aspiciens, nequè remissè. Sed Pol. & Adaman. Oculi humidi, splendentes, sicut aspicientes, & Adam. habet non aspicientes. In motibus tardus. Figura, & mos, qui est in facie, non præceptus, sed bonus videtur. Insuper addunt. Vox blanda. Addimus nos. Frons hilaris. Vultus iucundus. Metaphrenum placide teres.

DE ARROGANTIS VIRI FIGVRA. CAP. XXIX.

VNC de veracitate. Verax medius est inter arrogantem, & simulatorem. Dicamus primo de arroganti. Arrogans est is, quem illustria quædam, vel non habet, vel maiora, quam habeat fingit, & sibi vendicat: nam qui maiora, quam habet, fingit, quia mendacio gaudet, prauus est, vel potius vanus, minus autem, si gloriæ, aut honoris causa id facit. Alibi hos Aristot. iactabundos vocat.

Arrogantes.

Guttur asperum. Risus cum irrisione.

Iactabundi.

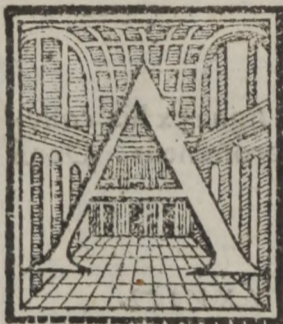
Collum crassum, & longum. Pedum digiti longi, graciles.

Vani, sublimia cogitantes. Ad aues.

Inferius labium supereminens. Acuta vox cum clangore. Guttur asperum, & vertebra pro-

prominens. Methaphrenum pilosum. Oculi claudentes, sursum abeuntes, & stantes subfluidi.

DE SIMULATORIS VIRI FIGURA. CAP. XXX.

ALTERVM extremum dissimulatio est. Dissimulator est, qui quæ sibi insunt, vel negat, vel diminuit. Interdum dissimulatores elegantes sût, cum non quæstus gratia, id faciunt, sed vt euitent importunitatem, ac factum, atque hi illustria, & clara solent recusare, vt Socrates faciebat Sed qui parua, & manifesta dissimulat, versutè gloriosi dicuntur, & contemnendi sunt. Arist. & ab eo Pol. & Adam. hanc figuram concinnarunt simulatoris, & contraria consulentis.

Simulatores. Ad Simiam. Et ad apparentiam.

Quæ circa faciem pingua. Quæ circa oculos rugosa. Facies somniculosa de more videtur. Addunt insuper sequaces. Aspectu eleganti. Vocè remissa. Incessu bene versatili, moueturque continuo motu. Addimus nos. Supercilia ad tempora inflexa. Ambulantes modò cito, modo tardo ingressu. Oculi splendentes, concaui, & parui.

DE MENDACIS VIRI FIGURA CAP. XXXI.

IXIMVS de ijs, qui mentiuntur, ea affirmando quæ ipsis non sunt, siue de ijs, qui abscondunt, quæ ipsis insunt. Nunc verò de mendacibus, quorum ingens numerus. Homerus in Vlisse loquentem in Iudicio Achillem.

*O multum generosè doli fabricatur Vlisse,
Conuenit intrepide me vestra refellere dicta,
Vt fieri debere puto, fallacibus ipsum
Ne me figmentis hinc obtundatis, & illhinc.
Is magis est quoniam quàm nigri ianua Ditis
Infernus nobis, aliud qui pectore claudit
Inde palam profert aliud quodcunque videtur.*

Mendaces.

Facies carnosæ. Nasus in medio latus, de clinans ad summitatem. Bucca risibilis, vel risus cum derisione. Loquela velox, & gracilis. Vel è naribus efflata. Gibbosus. Supercilia inclinata deorsum. Et intuentur quasi latenter. Cilia inferius arcuata. Vel ad vnâ partem. Oculi ridentes, hilares. Vel calculi cærulei, & flauis, æquidistantes circa pupillam, adinuicem currentes, in oculis varijs.

DE VERACIS VIRI FIGURA. CAP. XXXII.

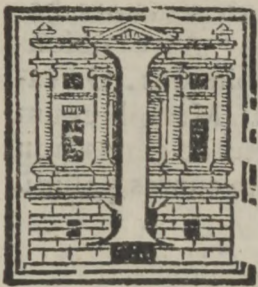
ERAX is est, qui tam verbis, quàm re ea ipsa, quæ ipsis insunt, neque maiora, neque minora esse confitetur, ac tam vita, quàm verbis verax est, & non de eo intelligi volumus, qui in pactionibus verum dicit. (Id enim est alterius virtutis.) Sed de eo, qui propterea verum dicit, quia talis ex habitu est, & merito probus est, etsi vbi nihil refert, verum dicit, multo magis, vbi refert, id faciet, nemo huiusmodi figuræ meminit. Idem Homerus in superioribus carminibus Achillem veracem introducit.

Veracis.

Facies mediocris, in genis, & tēporibus ad yinguedinē vergēs vox mediâ inter grauē, & acutâ.

DE

DE ADVLATORIS VIRI FIGVRA CAP. XXXIII.

N congressibus quoque, conuictu, sermonum, & negotiorum communitate, alij placidi sunt, & obsequiosi, alij omnia in gratiam laudant, nullaque in re aduersantur. Sed minimè molestos se esse existimant, oportere ijs, quibus cū habent consuetudinem. Sed qui id agunt, nulla alia de causa, nisi vt iucundus sit, placidus, & obsequiosus est. Si ut emolumentum aliquod adipiscantur, adulator. Huiusmodi antiquiores non memineretur,

Obsequiosi, faciles.

Oculi se claudentes, recti, iustæ magnitudinis, splendentes in læui fronte, humidi. Vel non coniuentes, placidi intuentes, humidi.

Adulatores.

Facies parua. Frons serena, exporrecta. Ambulantes corporibus circum torquentes se, & inclinantes. Oculi parui, vari.

DE MOLESTI VIRI FIGVRA CAP. XXXIIII.

LII sunt è contrario, qui omnibus aduersantur, nullamque sibi habendam rationem putant, ne molesti sint, qui morosi, & litigiosi nuncupantur, cuius habitus, vt superior vituperabilis est.

Molesti.

Frons tetra. Oculi deorsum versi, supplices. Breui ac celeri passu ambulantes.

Pertinaces.

Caput satis protensum. Frons alta. Nares patulæ. Collum firmum, & immobile. Vel crassum, & longum.

Litigiosi.

Frons lenis. Facies plana.

Importuni.

Frons carnosæ. Lingua velox.

DE INVIDI VIRI FIGVRA CAP. XXXX.

EQVI deberet grauis viri figura, quæ inter iam dicta duo extrema media erat. Sed quia illius signa maiores nostri non apposuerunt, omisimus. Sequitur indignatio, sed prius de inuidia, & maleuolentia ipsius extrema, quæ sub vituperatione cadunt. Inuidus est, qui tristatur, cum quempiam profus, siuè dignum, siuè indignum benè agere viderit. Hanc figuram Polem. appoñit.

Invidi. Ad Canes.

Terrestris herinaceus inter animalia inuida confertur ab Aeliano, statim enim vt capitur, vrina

vrina sua reddita tergus suum conspergit, cuius vi persusum, corrumpitur, & quod futurum erat ad multa utile, inutile reddit. Sic de stellione, lynce, rubeta, & cæteris dixit antiquitas, sed mihi viles, & aniles persuasiones videntur, sed potius metu, cum capiendus est erinaceus vrinam reddere videtur, potius canis verè invidus videtur. Qui sinistra dextris maiora habuerint. Quibus supercilia ad genas dimittuntur. Addimus nos. Facies plana. Aures oblongæ, & angustæ. Genæ graciles, vel crassæ ab oculis distantes. Faciei color subliuidus. Os cauum. Dentes longi, acuti, rari, fortes. Vox dulcis. Loquela acuta, & debilis. Metaphrenum valde curuum. Humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Vlnæ, quæ ad genua non perueniant, sed cogât caput occurrere manibus. Oculi caui, exigui, vel sursum euntes, pallidi.

Invidi figura ad effectum, ab Ouidio descripta.

*Passuque incedit inerti
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
Nusquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Risus abest, nisi quem visi fecere dolores.*

DE IMPII VIRI FIGURA. CAP. XXXVI.

INVIDO par impius, siue maleuolus, quippe quis lætatur quod qui malè agat, siue dignus, siue indignus sit.

Impij.

Tempora caua. Supercilia coniuncta, pilosaque. Oris vasta dissectio. Dentes longi, acuti, rari, fortes. Oculi concaui, parui. Vel magni, & commoti, micantes, iracundis similes, palpebris apertis patuli. Vel sursum euntes patuli. Vel deorsum euntes supplices. Vel vibrantes circumturgentes. Vel splendentes, parui, concaui.

Maleuoli.

Vlnæ breuiores, quæ ad genua non perueniant, sed inter edendum cogant caput occurrere manibus. Celeri, & breui gressu ambulantes.

DE MISERICORDIS VIRI FIGURA. CAP. XXXVII.

INTER extrema iam dicta vituperatione digna medium est indignatio. Est autem indignatio quædam ægritudo de bonis, quæ indigna alicui aliquo pacto eueniunt, eademque est tristatio, si quem viderit indignè malis afflictatum. Si ad temperaturam referre licet, videntur complexionem temperati misericordes esse; cuius tamen Arist. opposuit, & misericordes dicit sapientes timidos, & ornatos.

Misericordes.

Pulchri. Albicolores. Habentes oculos pingues, & nares sursum distantes. Et semper plorant. Amatores mulierum. Genitores feminarum. Et circa mores in amorem propensi, semper memores. Ingeniosi, & callidi. Addimus nos. Supercilia in rectum extensa. Oculi ridibundi, humidi. Palpebræ remissæ. Frons longa ad tempora vtrinque producta. Vel tristes. Supercilia compressa, & frons demissa, & austeræ.

Indignabundi.

Vox grauis in principio, in fine acuta. Vel acuta, & intesa. Dentes mixti, lati, stricti, raris, & spissi.

D E

DE INIURIOSI VIRI FIGVRA CAP. XXXVIII.

VESSANVS hic increpat græcanicarum literarū imperitos, qui præfens caput iniuriarum amatoribus inscripserunt; cum potius numerum amatoribus inscribere debuissent, cum ipse hic, & vniuerso hoc libro græcarum litterarum imperitia, omnia distorqueat, dilaniet, & nculcet. Nec aduertit signa, quæ amatori iniuriarum cōpetunt, esse iam iracundi, impetuosi, & ferè calidi hominis. Sed Græcus Aristot. textus corruptus est, & signa, quæ sparsim toto opere iniuriarum amatori disseminata sunt, hinc in vnam figuram Arist. & Polem. colligerunt.

Iniuriy. Ad Canes.

Superius labrum eleuatum. Forma præceps, siuè proteruus, & temerarius. Addimus nos. Collum erectum. Ceruix Crassa, vel aspera, & vertebra eius supereminens. Facies oblonga. Loquela grauis, & debilis. Tardo gressu ambulantes. Manentes in vijs, circumcirca aspicientes. Aequales calculi infulus oculis.

DE TALORVM AMATORIS VIRI FIGVRA. CAP. XXXIX.

IGVRA S apposuit Arist. in suis Phyognom. amatoris talorum, gloria, & saltationis, sed temporis iniuria exciderunt, solum tituli, siuè capita remanserunt, non signa. Sed Pol. & Adam. qui optimè Arist. descripserunt, & paraphrasibus ornarunt, cum iunioris fuerint, temporum iniurias senserunt. Sed Polemon philocomos Adaman. philocibos habet. Sic Arist. pristino candori restituerunt. In Polem. cum figura lucricupidi implicitum est. Sed Arist. habet amatores talorum, vt etiam Adam. Sed Pol. philocomos, vel philocomos: nam comos alex ludus est, & comi ebrietatis, & intemperantiæ festum, vel procacium iuuenum contubernium, siuè comicos dicax, quod mihi valde aridet, cum huiusmodi figuræ signa, quæ afferunt, callidi viri sint.

Amatoris talorum.

Densi capilli, erecti, & nigri. Densa barba, & hirsuta tempora. Sed Polemon pro erectis capillis, recti menti dixit: ob id textus corrigendus. Oculus pinguis, splendidus, & lucidus. Hęc figura inquit Adamant. est amatoris talorum, choreæ, & vini. Sed corrigendus est Adamantij textus ex Polemone. Addimus nos. Oculi sursum euntes, magni, subrubri.

Ama-

Amatores venationis . Ad canes venaticos. Adducimus hic Adonis imaginem: qualis Romæ marmorea
vrsitur : contemplare venatoris figuram .

Libitum est , ne signa hæc amatoris venationis , ferarumque dispereant , hic addere . Lumbi
teretes , longi . Oculi sursum euntes , magni , & subrubri .

DE LOQVACIS VIRI FIGVRA. CAP. XXXXI.

I iam propè finem non essem, profecto à suscepto opere desitissim, ita me deprauationes, mutilationes, & monstruosæ scriptorum deterrent interpretationes, vt vix verum reperiam, in quo non tot errores, quot verba sint. Arist. textus qui somnolenti figuram habet, intra se implicitam habet dicacis figuram. Vti admonet nos Polemonis textus, qui separatum habet caput, & signa etiam diuersa sunt, namquè somnolenti nullo pacto dicaces sunt.

Loquacis. Ad Aues, & ranas.

Ranis ab authoribus tribuitur loquacitas, assidue enim obganniunt, & odiosam illam cantionem iterant sine fine. Forma pulchri. Pilosi circa ventrem. Addit Pol. Superiora maiora habent. Aures magnæ, & arrectæ. Nasus rectus, vel in medio latus, declinans ad summitatem. Genæ oblongæ, color faciei mellinus. Anhelantes, vt qui cursum defatigati. Mentum oblongum. Guttur asperum. Manus graciles, & tortuosæ. Digi longi, graciles. Costæ tumidæ.

Stultiloqui. Ad Aues.

Genæ oblongæ. Os exertum. Costæ prætumidæ. Oculi sursum euntes, subrubri, magni.

Sonori. Ad Aues.

Collum gracile, & longum.

Clamosi. Ad Canes.

Superius labium, & gengiuæ prominentes.

Eloquentes.

Vox grauis, & sonora.

INEFFICACIS, ET EFFICACIS VIRI FIGVRA. CAP. XXXXII.

VNC inefficacis viri figuram, quam ex Arist. alijsque collegimus, in negocijs peragendis apponemus, inefficaces sequuntur dominiū phlegmatis.

Inefficaces.

Corpore parui, siccis, carnibus, & colore calidum innuente præditi. Vel magni corpore, carne humida, & colore humidum innuente. Vel breui gressu ambulantes. Vel breui, & tardo. Vel breui, & celeri.

Efficaces.

Corpore parui, humidis carnibus, & colore humidum innuente præditi. Vel corpore magni, & duris carnibus, & colore siccum innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore, temperaturam bonam innuente. Vel ambulantes longo gressu, vel longo, & tardo, vel longo, & celeri, vel celeri. Oculi tarde se mouentes.

LI *Præ-*

Præcipientes: calidi.

Corpore parui. Corpus valdè paruum. Capillorum color flauus rubeus. Lingua velox. Carnis color rubeus. Ambulantes celeri gressu. Oculi splendentes cæsi. Sanguinei, vel splendentes toruè intuentes.

Circumspecti in operibus.

Facies macilenta.

Solliciti.

Facies macilenta. Oculi aperti obscuri, humidi, vel non coniucentes, humidi, placide intuentes.

Laboriosi.

Facies ossæ.

DE FATUI IMPROBI VIRI FIGURA. CAP. XXXXIII.

I AM hominum figuras virtuosorum, vitiosorumque descripsimus, reliquum est prius, quàm operi coronidem imponamus, de ea virtute sermonem habere, quæ virtutes omnes excellit, & de eo vitio, quod vitium omne superat, imò est vitiorum omnium sentina, ferinum dictum, vel beluinum. De hoc prius sermonem habebimus. Ferinum hoc vitium cum in hominibus præualet, homines similis feris efficit. Sed vt melius, quæ dicamus percipiantur, scitote quod homo locatus est à summo Deo in confinio supremarum intelligentiarum, & brutorum: nam ob intellectum illis assimilatur, ob sensum beluis. Si vitijs imbutus, non beluis similis, quæ vitia fugiendi electione carent, erit, sed brutis peior, & hic non homo, sed ferinus, & beluinus dicitur, vt qui omni abdicata ratione, humanis carnibus vescatur, cum filijs coeat, filios trucidet, eosque parentibus esui apponat, vt Thiestes, Tantalus, & Athreus. Antiqui Physiognom. hos stultos fatuos vocant, signa simul colligentes stultitiæ, malitiæ, & agrestitatis. Inquiunt enim. Quemadmodum feræ eiusdem generis aliæ cicures, aliæ agrestes sunt, cicures mitiorum morum, placidorumque sunt, agrestes asperiorum, peiorumque, vt in capris siluestribus, ouibus, equis, asinis, & cæteris eiusmodi animalibus videre licet, ita enim in hominibus distinguere licet, vt cum mores signa sequantur, singula signa iuxta huiusmodi discrimen apponere. Nam alij homines signa hæc ferociora, agrestiora, vehementioraque habent, alij mitiora, vrbaniioraque. Signorum discrimina in lenitate, & asperitate, mollitie, & duritie, siccitate, & humiditate distinguere oportet, & ex ijs agrestes, & mites mores, iniustitiam, & iustitiam, temperantiam, & incontinentiam agnosceremus, vt ex hominibus, qui agrestes, vel qui vrbaniiores fuerint agnoscamus. Hæc ex Polem. & Adam. verbis, vt potuimus interpretati sumus. Nunc signa fatui improbi, idest agrestis, & pessimi hominis apponemus, eumque ad vrfos, vel si quæ sunt sæuiora, pessimaque animalia referamus, vrfos enim fatuos, altutos, sæuos, perniciosos, perfidos, & fraudolentes esse scribunt feritate, cæteras bestias superare Philostratus scribit. Quidius.

Quod nisi pondus iners, stolidaque ferocia mentis?

Vt cunque mansuefacto (quod valde malignum, & fraudolentum sit animal, & subinde ad ingenium redeat) minimè fidendum est, quod miserabiles sæpè casus ostenderunt.

Capilli

Fatui improbi. Ad Vrsos.

Capilli rigidi. Sed Polemon id non habet. Caput durum, & acuminatum. Sed Adaman. angustum, & acutum habet, & melius. Aures magnitudine nimia, & subflaccidæ. Ceruix, & collum rotundum. Tali acuti. Sed Adam. hoc non habet, & puto mendum in Polem. cum suo loco de pedibus loquatur. Frons dura, & aspera, nec tale Adam. habet. Oculi obscuro, parui, ficci, concaui, profluentes, intenti aciem dirigentes. Malæ angustæ, oblongæque. Mentum longum. Sed ego paruum puto, ad serpentes relatum. Os loquax, longum, apertum, vt quasi bifida facies videatur. Incuruus. Ventricosus. Crassis lacertis. Pedum, manuumque extrema (Polem. habet articuli) oblonga, pinguiâ, & dura. Colore subpallidus, vt excitatus à somno, & crapula videatur. Vox balans, turpis, pusilla, & ferox. Sed Adaman. non habet turpis. Rhasis: Figura viri pessimorum morum, hæc erit. Facies fæda. Colorem cum quadam obscuritate rubeum habens. Cutis faciei sicca. Totius corporis macies rugosa. Facies, ac capillorum nigredo, & lenitas. Auicenna signum refert hominis vnus contrariæ complexionis, & corporis compositio dissimilis, & eum malum ingenio, intellectuque. Magnum habet ventrem. Digitos curtos. Faciem, & caput rotundum. Staturam magnam, & parvam in facie, & fronte. Carnis multitudo, etiam in collo, & pedibus. Eius facies mediæ spheræ similis. Ipsius mandibulæ magnæ. Caput, & frons rotunda. Facies valde longa. Et collum vehementer grossum. Et in oculis motus tarditatem, ait omnibus hominibus bonitate remotior.

Ferini. Adferas.

Capilli densi. Rufus plus nimio capillorum color. Genę pilosę. Dorsum pilosum. Humeri eleuati. Pedes breues, & pingues. Ungues curui, angusti, & longi, vel carnosii. Digniti breues, & crassi. Oculi cęsij, crocei, supercilia concreta coniuncta.

Pessimi moris.

Nasus ad faciem obliquus. Facies deformis, vel parua, & crocea, imberbis. Loquela subflacida. Humeri extenuati, & acuti verticis. Magni oculi, & commoti micantes, aspicientesque, vt irati solent, & palpebras referent, & subalbicantes fuerint, & circa calculi crocei igneis admixti, cum alijs cęsij. Vel ignei calculi rotundi, sed ignea grana quadrangulati-forma instar, ignis sublucentia, & præter hæc calculi pallidi igneis permixti, & alij cęsij, & circuli sanguinei & cęrulei pupillam ambient, vel oculi iplendentes, nigri, subridentes, vel splendentes, ex ijs funiculus imminet, & cilia aspera, & palpebrę erectę, & aspectus trux, & amarus, vel oculi se mouentes parui, & palpebris mobilibus. Vel ridentes, ficci subaspicientes.

Nefarij.

Pupillarum orbis inęuales, vel pupillarũ orbis eodem modo circumcurrentes, vel conuersi coniunctim se mouentes. Vel orbis maculosi nigris maculis, & rubidis.

DE HEROICI VIRI FIGVRA. CAP. XXXXIII.

VNC de virtute ea dicemus, quę virtutum omnium cumulus dicitur, quę supra nos est, & Heroicam dicunt, & diuinam. Hęc maximè opponitur uitio, quod supra diximus. Hęc virtus cum humanam naturam, & conditionem excellat, efficit homines, in quibus reperitur, ferè diuinis intelligentijs similes, nam homo, quum tantarum virtutum plenus est, videtur humanitatem superare, sed non potest intelligentijs, vel angelis similis dici, quos morales virtutes non decent, cum morales virtutes omnes excedant. Sed dicitur Heros, vel Semideus, vt antiquis temporibus præfulsit Mercurius, Herculis, cęterique, & Homerus introducit Priamum de Hectore loquentem, eo quòd valdè erat bonus.

*Non hominis mortalis filius ille
Esse videbatur, sed magna stirpe Deorum.*

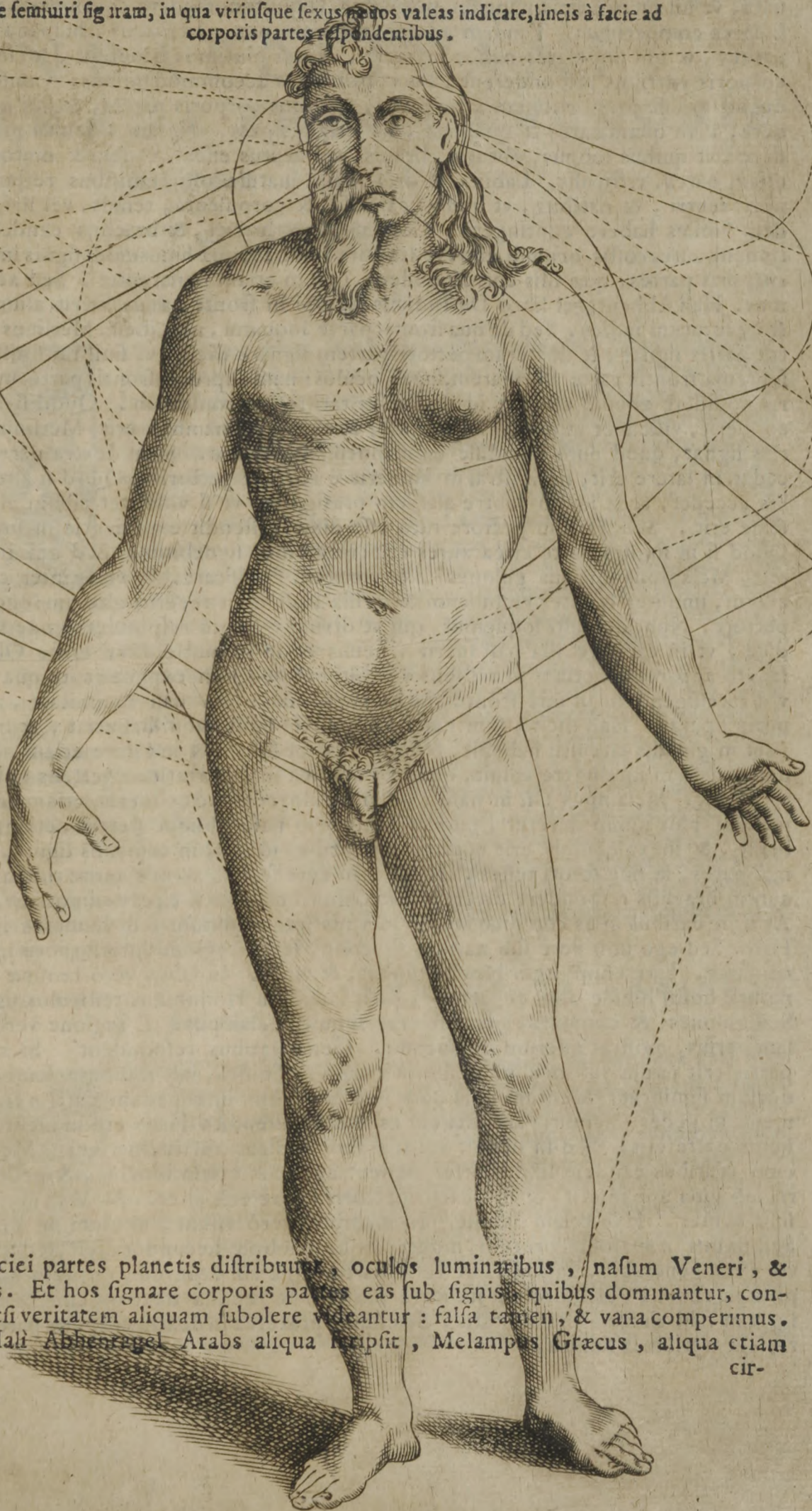
Et Lacones cum aliquem valdè admirantur, diuinus, inquit, vir est. Vtrique inter homines rari sunt, illi inter barbaros reperiri possunt.

NAEVI, VEL SIGNA IN FACIE APPARENTIA, IN QVA CORPORIS parte reperiantur præfagiri. Cap. XXXXV.

NON alienum à nostro proposito duximus, hic aliqua de neuis inferere, siue de signis, quę in facie apparent, & in qua abdita corporis parte correspondeat, nõ quippe inutile, iucundũque iudicari, quæ etsi falsa expertus essem, fortasse alijs tradere destitisssem. Aliqua de his à veteribus scriptoribus describuntur, sed inter se varia, & repugnantia, nec experientię respondentia.

Aspice

Aspice femiuri figuram, in qua viriusque sexus, et ipsos valeas indicare, lineis à facie ad corporis partes respondentibus.

Astrologi faciei partes planetis distribuunt, oculos luminaribus, nasum Veneri, & cæteras cæteris. Et hos signare corporis partes eas sub signis, quibus dominantur, constitutas, quæ etsi veritatem aliquam subolere videantur: falsa tamen, & vana comperimus. Inter quos Hali Abhenregel Arabs aliqua scripsit, Melampus Græcus, aliqua etiam cir-

circumferuntur sub nomine Merlini Britannici. Sed manuensium erroribus adeò deprauata, vt nil lucis ex eis nancisci potuimus, & quotquot videre contingerit, vanos omnes, & fallaces comperimus. Tandem ad experientiam nos contulimus, humana corpora obseruantes, vt qui singulares neuos in facie, & qui plurimos haberent, & in quibus sapius corporis partibus responderent, ita vt potuimus accommodauimus. Considerauimus iam quandam esse proportionem inter faciei, & totius corporis partes, & sibi inuicem respondere, & in quantitate, & qualitate, sic etiam signis. Nasum videmus præputio respondere, vt quibus longus, obtusus, breuis, vel acutus esset, eadem & mutonis forma, sic etiam nares, testiculis. Labia, & oris scissio naturæ ostij limitibus respondent. Facies imo ventri, & natibus, vt quibus carnosa, & corpulenta, tenuis, vel strigosa esset, eadem similes habere contingerit. Collum cum cruribus, & brachijs eandem subeunt rationem, aures costis, oculum ano, vt ita pars in facie, quæ huiusmodi signis imprimeretur, & corporis partes, quæ illis correspondent, iisdem etiam signarentur. Sed ad rem accedamus. Hali Abhenragel libro De Iudicijs ait. Si in fronte naues fuerit, alium etiam in pectore futurum iudica. Sed de qua frontis parte loquatur, non dicit. Merlinus medium dextræ partis signat, & dexteram pectoris partem signare dicit, vt sinistra sinistram. Ego in suprema frontis parte affirmarem, supra oculos: nam supram frontis partem upremam pectoris possidere æquum est. Et id magis veritati reperi consonum. Quod si alter paulò sub eo fuerit, videlicet in medio latitudinis, & alter sub mammis erit. Merlinus, paulò inferius signat, quod puto accidisse ex manuensium errore. Si in dextra parte ad aures accedat, in latere erit, in sinistra, in humeris è regione pectoris. Quod si alter plus supercilij accedet, & in immo ventre alterum præfiguratur, vt si videlicet cilium attingerit, in pedine erit. Sed Hali in pectore tutò esse dixit. Ostendit experientia in immo ventre esse; Quod si in sinistra parte circa aures erit: in natibus signabitur. Sed qui in aluo signatus erit, Melampus Græcus gulonem, & voracem significare. Si verò inter cilium, & supercilium, similiter & inter umbilicum & virilia Hali dixit reperiri alterum: ego autem in immo pectore. Nunc de naso loquemur, qui vt diximus scroto respondet, vnde si in frontis radice, vt in cavitare illa nasi fuerit, neuos & in præputio alter erit. Ob id Hali si in fronte apparebit, etiam in testibus videbitur. Sed non explicauit in qua frontis parte, vbi intelligendum in ima fronte, in principio nasi. In nasi summitate, alterum in præputio figuratur. Hali dicit, si in nare nauum, vel signum qui habuerit, & in genitali, scilicet in glandis circuitu habebit, & in sinistro pectore, & in latere etiam. Sed per nares nasi summum intelligere voluit, quod ex arabica interpretatione vertens quis, facillè errare potuit. Melampus: si in naso, vel in oculo conspectus fuerit, etiam ad venerea propensum plus nimio feretur, quod si fæminæ in naso obliquè steterit, etiam in abditis habebit, & inexplabilis erit coitus. In naribus naues, in testiculis signat. Sicut in fine nasi nares, in fine scroti testes. Hali: si in aure fuerit, & in fæmore idem fortietur. Ego aurem brachijs respondere dicerem, & fæmoribus. Et si circa tempora in spatulis signat. At si in naribus alius conspicuus erit: in vlnis inter cubitam, & humeros habere testatur Hali. Sed ego non verè sub naribus dicerem, sed è regione interstitioris, & nasi, & circa aures. Hac enim regio brachia signat, & vlnas. In labijs verò fæminæ conspectus in naturæ hostij limine alius reperietur, dicit Hali. In Hominibus testiculos signari comperi. Sed gulones, & caniperas esse testantur, inquit Melampus. E regione verò oris, maxillam versus, monstrat alterum in cinctura. Genæ natibus respondent. Si in gena dextræ partis erit naues sub oculis, in natibus erit, in sinistra, sub renibus: semper sinistra pars dorsum significat. Mentum quia pars ima faciei est, imæ pedum parti respondet, ob id mentum pedes ostendit. Pars circa aurem æmora ostendit. Hali verò: in mento vnus, alter in lienis parte erit. Sed in liene, vel sub aluo indicat valetudinarium. Melampus: collum cum cruribus eandem subit correspondentiam. Sic etiam brachia, & pedes. Hali. Si verò sub gula apparuerit, & in dextro pectoris latere erit alter. At Melampus ait; vbi desinit venter. Hali etiam inquit. In manibus verò vnum, alterum in genitali indicat. Sed naues in manibus virorum, mulierumque in sobole fæcundos dicit, sed fæminâ fæmitas, vir viros generabit. In superiori verò parte, qua cor situm est, neuos in mare, vel in pupilla in fæmina, facinorosum iudicare poteris. In fæminâ dextro genu naues, probitatis signum, in sinistro fæcunditatis. Sciendum præterea in dextra corporis parte signa probari, contrarium in sinistra.

IO. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI DE HUMANA PHYSIOGNOMONIA

LIBER SEXTVS.

PROEMIUM.

SATIS super quam iam superioribus libris ostendimus, quomodo ex apparentibus ex facie signis animi mores, naturæ penetrabilibus occlusi, noscerentur, & patefierent. Res satis digna admirandaque. Sed maior res superest, noua, optandaque, quomodo scilicet præcognitis aliorum vitijs, suisque, non solum mederi, sed etiã extirpare condiscat. Quid enim proderit se ipsum noscere, si quæ mala in te noueris; ea in melius conuertere non valueris? Sed id non persuasionibus, varijsque animaduersionibus, vt morales Philosophi in eorum libris facere sunt conati. Sed naturalibus medelis, humores purgando, lapidum, herbarum, rerumque aliarum

virtutibus, occultisque proprietatibus. Non quod vitia moralia vis aliqua naturalis sanet, aut extirpet, sed quæ eos expurget, minuat, aut augeat humores, quibus excrescunt, mitigantur passionibus, quæ nos vitia inclinant: quod solum hac in re præstare potest, naturales remediũ. Pythagoras, & Plato tentarunt, sed non perfecerunt, quod etiam etsi extarent volumina, fortasse hoc onere leuaremur. Galenus se id percallere fassus est, rationem autem non tradidit, libro enim quod animi mores corporis temperaturam sequantur; ait. Ergo nunc quoque veluti respicientes ij, qui in alimenti hos modestiores fieri, Illos proteruios, quosdam nequiores, alios temperatioribus, & audentes, & ignauos, & mansuetos, & lenes, & litigiosos, & peruinaces fieri posse ægrè concedunt, accedant ad me, quibus vesci, quæ bibere eos oporteat edocentur. Nam & ad moralem philosophiam proficeret plurimum, & parui ratiocinatricis facultates ad virtutem prouehunt, vtique tum solertiores, memoriaque valentiores, tum studiosiores, prudentioresque effecti. Eos etiam præter cibos, & potus, ventos quoque ipsos, & ambiētis aeris temperationes, qualia item loca eligere, & qualia fugere conueniat, docebo. Sed quis sanæ mentis compos id fieri faciliter posse verebitur? Si videmus animam calida corporis temperie deijrere, eademque refrigerata ad sua munia redire?

QUOMODO IGNARVS HOMO PRVDENS, ET SAPIENS
fieri possit. Cap. I.

DOCTVRVS quomodo homo sapiens, vel prudens fieri possit naturalibus remedijs, oportet prius inuestigare, prudentia in qua corporis parte, & temperie locetur, vt opportuna remedia possint propinari. Prudentiam igitur (varias aliquorum philosophorum disceptationes relinquendo) in cerebro suam regiam habere fatendum est, & vt cerebrum suum munus recte obire possit, optima oportet constet figura, & sufficienti quantitate, & proprio temperamento, atque pura, & subtili substantia, sed qualis figura, & quantitas esse debeat: iam superioribus libris tractatum est, nec ipsæ immutari non possunt, vt ab ipso conditore efformatæ sunt, at temperamentum immutare possumus, & eius substantiam rectificare.

Hic igitur insistendum. Sed prius inuestigandum est, quæ sit eius propria qualitas, & quibus gradi-

gradibus intendamus, id quod ex naturalibus obseruationibus perquirendum duximus. Alibi probauimus animum in corpus omni perfectione summatum delabi, & ijs, uti preparata reperit, utitur instrumentis, at in infantia, & pueritia superflua humiditate obruta, caliditateque hebescit, delitescitque. In virilitate deinde, ubi calor humiditatem consumpserit, recte suo fungitur munere, cuius temperies calida, & sicca est, sed senio adueniente, quod frigidum, siccumque est, tunc sapit, & prudentissimus est. Videtur igitur prudentiam in frigiditate, & cerebri siccitate consistere. Quod in humiditate non immoretur, hoc alio argumento reddimur certiores. Quosunque homines rudes, hebetes, & indociles videmus, ex superflua humiditate, qua constat euenire cognoscimus, quibus si feruens aestus accesserit, in frenesim, & delirium incidunt, doctiores fiunt, & de varijs loquuntur scientijs, & futura vaticinantur. Animalium omnium rudissimum est sus, quod omnium humidissimum sit. Pindarus poeta Beotios stultissimos tradit, quod in humidis locis habitantes, humidissimi fiunt, & porcis comparat. Populi hebetes & rudes, qui Beotij dicuntur, prius porci dicebantur. Magnates vero quia ociosi sunt, humidi fiunt, ob id plerumque rudes, at qui varijs agitantur fortunis, industrij sunt, exiccat enim vigilantia, labor, & exercitium humiditatem. Præterea qui in Septentrione degunt, ob nimiam cæli frigiditatem cerebrum eorum nimia redundat humiditate, imperiti, & rudes sunt. Contra sub zona torrida, ob intentum calorem, calidi sunt, & solertes. Plato animam nostram prudentissimam esse dicit, at in corpus dilatam, in pueritia ob nimiam humiditatem, rudissimam, ab ætatis curriculo siccioram factam, prudentiorem fieri. Aristoteles ea animalia prudentissima dixit, quæ frigida, & sicca sunt. Ut apes, & formicæ, quæ in prudentia cum hominibus videntur concurrere. Ex siccitate igitur sine dubio prudentia in cerebro oritur, sed utrum ex caliditate, vel frigiditate inuestigare conandum. Cuncti in philosophia proceres viri in hoc conueniunt, potius in frigiditate, quam cerebri caliditate constitui: nam videmus melancholicos maxima prudentia constare, & hæc frigida, & sicca est. Sed melancholiæ duæ species, altera fæx sanguinis, frigida, siccaque, ex crassa substantia constituta; hæc stupidos, & ignaros efficit, altera est atrabilis, aut cholera adusta, quæ homines sapientissimos reddit, & hæc varia suscipit temperamenta: nam aliquando frigefacit, aliquando calefacit, semper autem exsiccat, hæc splendet in atro, ut gagates lapis. De hac loquens Heraclitus dixit. Splendor siccus anima sapientior. quem splendorem prima melancholiæ species non habet, sed atrum hebescentem. Indiget anima luce, ut ipsi inquirunt, ut ea in nigredine rerum figuras inspicere possit. Aristoteles Melancholiam frigidam, & siccam esse pro temperamento intellectus, calidam vero pro temperamento imaginatiuæ, sunt enim varij, & inæuales effectus ob coleram adustam, quæ varia, & inæqualis est. Signa quibus eiusmodi temperiem calidam, & siccum cognoscere possumus intellectus, hæc sunt, Color vultus cinereus, vel pallidus, capilli nigri, caluescentes, graciles, rugosi, hirsuti, venæ latæ, & ipsi affabiles, & comitate delectabiles. Sed idem temperamentum luxuriosos, superbos, calidos, veteratores, maleficos, vitiosos, vindictæ cupidos facit. Sicce verò, & frigida temperiei signa, castitas, timor Dei, charitas, misericordia, & peccatorum penitentia. Aristotelis verò in sanguinem prudentiam reperiti; sanguis qui tenuior, atque frigidior est; vim sentiendi, intelligendique obtinet plenior. Hoc idem discrimen habetur, ijs quoque, qui sanguini proportionem respondent. Apes enim & eiusmodi animantia ingeniosiora multis sanguine peditis sunt. Nec non inter ea, quæ sanguinem habent, ingeniosiora suis contrarijs sunt, quæ sanguinem habent frigidior, & tenuior. Sed quæ calidum, tenuem, & sincerum habent, una cum uiribus corporis ingenio valent. Est sanguis, qui spissatur, & qui aqueus est & frigidior, qui spissatur terreus est, qui aqueus durefcere non potest, unde animalia, quæ talem obtinent sanguinem, sapientiora sunt, sed non sanguinis frigiditate, sed tenuitate euenit, & munditia: nam humor, qui tenuior & siccior est, sensum nobiliorem habet; unde nulla ex ijs, quæ sanguine vacant animalia, prudentiora sunt sanguinem habentibus. At Galenus animæ aciem per succum bilis fieri; per melancholiam, constantiam, firmitatemque, per sanguinem animi simplicitatem, & stoliditatem. Ut igitur ad remedia accedamus, si cerebrum nimia humiditate redudat, illud purgare oportet, ut suo recte officio possit uti, deinde ut aere puriore, & siccior habitat, & uti aquis tenuioribus, & sinceris: nam ad id multum habent momenti. Hippocrates libro de aere, aquis, & locis dicit. In regionibus, ubi terra est crassa, mollis, & aquosa, & aquæ valde sublimes, ut aestate calida, & hyeme frigida, ibi homines ad artes tractandas crassi, ubi autem regio nuda, munita, & aspera, quæque à frigore hyberno præmatur, & à sole æstiuo exurantur, ad artes acutiores, & plus solertes. Galenus sub Septentrione degentes animo esse contrario effectos ijs, qui torridam Zonam inhabitant, & qui inter hos medijs regionem benè temperatam colunt

colunt, & ingenij felicitate, & prudentia illis hominibus præstantiores. Idemque. Quando cerebrum optimè temperatum est, optimè discurret, & philosophatur, at si plus nimio calefit, feruet, & delirat, si nimio plus friget, hebescit, & torpet. Igitur si locis frigidis immoratur, friget cerebrum, si calidis, calefit, vnde si temperatis degerit, vbi calor a frigore non superatur, nec siccitas ab humiditate, fit homo ingeniosus, & prudens. Vnde admirabile visum est in Scythia Anacharis nascetur, & Athenis Melicerides stolidus. Sunt enim Athenarum loca sterilia, strigosaque, & in ijs impossibile fore posse hominem imperitum reperiri. Plato locum ad prudentiam iuuare, oblatereque; contra corporis ægritudinem asserit, in principio Timæi. Vniuersam hanc coordinationem Deus, inquit, coaptavit, & mediam in ea partium animi temperie ordinavit, quod prudentissimos viros laturam videret. Maximam vim habet calum in gignendis, seruandisque ingenijs. Athenienses acumine ingenij multo præstiterunt Thebanis, quod hi crasso, & madenti, illi vero puriore celo fruenterentur. Indiam, inquit, Diodorus multa ex parte homines ingenio præditos, & aerem habere, quod aerem ducant purum, & aquam saluberrimam bibant. Maximam habet præterea vim cibus in ingenijs reficiendis, producendisque. Plato eodè loco. Diuersis in locis ob aquam, & alimentum ex terra prodiens, non solum in corporibus melius, ac deterius, sed in animis quoque parere non minus potest. Demonstrat Galenus alimentum ad animi facultates maximum momentum habere, ac præstantiore animo, & deteriore fieri posse arbitratur, mutatur enim temperies cibo, vnde & cerebrum, & cor calidius, & frigidius, quam antea fuerunt, redduntur. Sic siccus, humidusque. Vnde modestiores aliqui, & proteruiore, sic ignari, audentes, hebetes, & perspicaces. Ad hæc Cicero. Etenim videre licet acutiora ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aer sit purus, & tenuis, quam illorum: qui vtantur crasso celo, atque concreto. Quin etiam cibo, quo vtare, interesse aliquid ad mentis aciem putant. Sed quibus cibus vtatur, docet Physiognomoniam. Scilicet scobem dentis elephanti in mellicrato potam, cor simiæ asinæ, & aridum, oua asinæ, cornu ceruinum, vrpupæ linguam, perdicis fel, & galli carnem; castoreum illitum, & fel gruam. Refert & optimum vinum potare. Inquit animus Rufus. Vinum non solum humanam naturam iuuare, verum turbidum ingenium clarificare, tenebras, fumositates in corde, cerebro expoliri, & alia quamplurima optima facere. Contra vitanda sunt carnes asinorum, catonum, camelorum & eiusmodi similia. Galenus libro De theriaca ad Pisonem, compertum esse dicit, theriacam & ad animi prudentiam, & ad ingenij acumen haud parum conducere, quandoquidem & sensus, & actiones suas fortiter obire faciat, & mentem a vaporibus corporis liberando, solertem magis reddit. Alectorius Smaragdus, & Chalcidionius portati, ingenium acunt, ornatum, verbis disertum, & facundum reddunt.

OBLIVOSOS VIROS QUOMODO MEMORES REDDAMVS.

Cap. I. I.

MEMORIAM in humida cerebri temperatura consistere consentaneum est; humida enim mollia sunt, in mollibus, vt in cera, res facilius imprimuntur, oportet enim in cerebro, vt in re facili, rerum phantasmata defigantur. Vt si earum memoria recolere cordi fuerit, presto adsint, si enim dura esset illius constitutio, difficiliter imprimerentur. Quod igitur in humiditate memoria consistat, his argumentis nobis persuadentius. Videmus enim in pueritia melius lecta, vel audita memoriæ mandari, quia tunc humidissimum cerebrum, in ætate prouectiori, quia resiccatur, difficilioris: in senectâ verò quia humiditas absumpta, & resiccata est, ægerrime reminisci. Præterea summo mane melius memoriæ mandamus, quam sero: nam mane cerebrum humidum est, humefecit enim præteritum somnum, sero verò diurna vigilia exiccatur. Quod verò somnum cerebrum humefaciat, Hippocrates, & Aristoteles literis mandarunt. Hæc quæ hic dicimus, contraria sunt eorum, quæ superiori cap. diximus: nam intellectus in siccitate, memoria verò in humiditate consistit: ob id, qui memoria præstant, intellectu ferè carent, quum difficillimum sit vno eodemque tempore cerebrum humidum, siccumque esse. Sed memoria triplex, in triplici cerebri differentia reperitur: nam vel humidam valde erit, & tunc memoria illico apprehendit, & illico delabitur, vel siccissimam est, & tunc difficiliter recipit, & ægerrime dimittit, vel in humiditate mediocriter se habet, etsi facilliter recipit, facilius retinet. In cerebro humiditas ex duplici causa gignitur, ex aere, & aqua,

Mm 201. et si ex

et si ex aqua humescit, & illico recipit, illico dimittit, at si ex aere, non solum facile recipit, sed facilius quoque retinet, pingue enim tenax est, & facile admissa retinet. Signa quibus haec in homine cognoscantur, ex aere, sunt capitis & capillorum pinguedo, at si ex aqua, ex capillorum mollitie, & prolixitate. Memor a igitur, quae mediocriter humida est, praestantissima, quae sicca est, pessima. Mediocri humiditate praedita animalia id demonstrant, ut columba, quae adeo optimae memoriae est, ut in India pro internuncijs vtantur: nam a siccis pullis abstracta, & longius ducta, dimissaque, ad eos quam citissime regreditur. Quod in siccis animalibus contrarium videmus: coruus, siccum animal, & obliuiosum; ex arca dimissum regredi non meminit, redijt autem columba. Si frigus cum humiditate coniungatur, soporem, & stuporem affert, frigus sine humiditate memoriae nocet. Quando igitur, vel perijt, vel grauius laesa est, memoria, frigida omnino intemperies est, quo circa calefacere ipsam oportet, aut exiccare, vel humefacere non necessarium est, sed si humiditati copuletur, arefacere, si aridiori madefacere. Caeterum si inter has medium obtinet, ipsum conseruare oportet. Nouit Galenus quaedam, qui ob laborem in studijs, atque vigilijs memoriam pene amiserat, laesa etiam ratione. Item agricolam, qui ob labores, quos vites colendo subierat, & ob tenuem victum, eodem morbo affectus est, atque ijs exsiccantibus, & caloris hinc laedebatur, madefacientibus, & calefacientibus haud mediocriter iuuabantur. Plato acidus, & salsus pituitas, & quicunque amari, & biliosi humores corpus purgantes, & halitum cerebro immitentes, obliuiones, & hebetudines inducunt. Cura erit, primo euacuare materiam impediendam, postea sumere cerebrum confortantia, vltimo custodire eam ab eis, quae impediunt. Plurimum valet confectio anacardina, & sumere coriandrum praeparatum post cibum, & mandere mastichen cum zinzibero, ieiunio stomacho, nam prohibet eleuare fumum ad cerebrum, & caput purgat ad humore phlegmatico, pliris, vel dianthos cum mosco, vix passa, & myrobolani conditi. Lauare pedes ieiunio stomacho in aqua decoctionis melissae, feniculi, maioranae, saluiae, lauri, anthos, & chamamelis, & bis in mense lauare caput cum lixiuo, in quo bullierint praedicta herba ieiunio stomacho. Post cibum sumere res stipticas in modica quantitate, ut auellanae, castaneae, ficus siccae, melissa, gallitricus, & similia, quae prohibent eleuationem fumi ad cerebrum, vitare carnem uernicinam, quae sua proprietate memoriam destruit, fumosos cibos, ut allia, porros, capas, & legumina. Sic nimium somnum, & vigilias. Et quia iam vulgatum est, in postica capitis parte habitare, eiusmodi linimento linatur. Recipe radicem rutae, valeriana, castorei, lingua auis dragmas duas, in tenues pulueres redigantur, misceanturque, mox recipe eupragiae, verberis uncias quatuor, medulla anacardi uncias tres, assungiae quantum sufficit, & ponantur in pixide stannea, & liquida perungatur.

QUOMODO EX INIUSTO HOMINE Iustum reddamus
hoc est, quomodo eum, qui inaequalitate humorum laborat, ad eorum idem proportionem, & aequalitatem restituamus. Cap. III.

Iustum hominem fieri posse in sensu in quo loquimur, et si non ita natus sit, non ibimus inficias: nam plerisque legimus conatu, & medelis iustiores euasisse. Eupolis Aristidem illum, qui dictus est iustus, Niciae interroganti quomodo iustum euasisset, probe, grauiusque respondentem induxit. Naturae quidem primum maximumque munus fuisse, deinde vero se prompto animo naturam suam adiuuasse. Dicebant veteres iustitiam esse animae sanitatem: nam sicut si in corpore singuli humores proportionem tenuerint, ac moderamen custodirent, inde sanum dici, et si coaptata partium concinatio temperiei corporis responderit, si igitur cuncta corporis membra incolumiter, & decenter se habent, & magnitudo, color, & totius corporis facies, statura, & lineamenta vniuersaque corporis compositio concinna, & decor, et venustas non desit, iustum hominem efficiunt. Si igitur iniustus fuerit homo, ad iram, concupiscentias, & ambitiones pronus fuerit, & haec vitia ex prauo corporis temperamento proueniant, noster erit donatus. ut corporis humores ad libellam exaequantur, & inter se bene compositi omnium virtutum hominem compotem reddant: nam optimè constituta corporis sanitate, & anima quodammodo conualescit, varijsque virtutibus efflorescit. Sed quomodo corpus ad id temperamentum reddamus, ex Medicorum scola discemus, quibus hanc curam relegamus. Et si id difficillimum esse a Galeno didicimus, tamen ut melius fieri possit, ut medicinae vis se extendit, facere procuremus. Inde eiusmodi hominem optimis cibus nutre-

mus dulcibus, & delicatis, & optimi temperamenti, & aqua, quam potare debet, tenuis sic, clara, & minimè vitiosa: nam & ea hominem nutrit. Mox purgato aere viuat: nam cibus priuū, mox aqua, postremo aer temperamentum peruertere possunt. Galenus libro De theriaca ad Pisonem dixit: Theriacam optimum temperamentum corpori inducere, & ei bonam valetudinem conseruare. Idem lac caprinum cum melle mansum ciborum omnium optimum prædicat: nam temperatum est: in eo frigus non excedit calorem, nec humidum siccum, & ex lacte butyrum, vt Homerus laudat. Strabo Galactophagos abios, & iustissimos vocant, quod et lacte nutriantur, & locis tenuibus purgatis circa Septentrionem viuant, ex eoque optimo temperamento longæuos dicit, siue abios. Vbi in membris pauca discrepantia, ibi & optimum temperamentum.

QUOMODO MELANCHOLICOS, ET MANIACOS SANOS,
& hilares reddamus. Cap. IIII.

MELANCHOLICORVM multæ species, alij enim metitulosi, obstupidi, miserabiles, ac lachrimosi, quærentesque solitudinem, quam speciem Græci Mysantropiam vocant. Alij se animalia esse, & carum actus, & voces imitantur, alij vasa fictilia, timentque ne rumpantur, alij suspicantur virulentum medicamentum accepisse, firmamque induent suspicionem, quod menstrua, & abhominabilia vomant. Sunt qui amicissimos metuant, alij in lucē prodire verentur, sed tenebris se immergunt, alij humida fugiunt, & tandem (vt paucis præstingam) melancholicæ amentia multæ sunt, & particulares sunt phantasiæ, at vnum est commune omnibus, metus, & desipientia. Qui hoc morbo præcipuè affliguntur, sunt graciles, cõniuentibus oculis, & prominentibus labris, vt plurimum, crassis, ob spirituum densitatem fusci coloris, ob atrii humoris ad cutim effusionem, hirsuti, ob crassarum superfuitatum multitudinem, velocis linguæ, antipi, blasi, balbique, gracilesque vocis, vi retenta linguæ: nam motuum firmitudinem ob spirituum fiunt, omne autem impetu, & valido motu hæsitat statim, euaduntque melancholici, vel ob nimias vigilias, curas, & sollicitudines, uel prauorum ciborum esu, aut hemorrhoidum, aut menstruorum suppressione: humor ipse melancholicus, vel cerebrum ipsum, vel vniuersum sanguinem, vel præcordia, quæ species flatulenta est, diramque auram in cerebrum eructat. Exurit quoque flaua bilis supra modum, & in nigrum mutatur, ex qua insanix species mania nascitur, belluarumque modo hominem efferum reddit. Sed ad curationes accedamus, narremusque primo quæ Medicorum schola ipsa afferat. Si cerebrum solum effectum sit (signa quibus cognosces, inferius indicabimus) iugibus lauachris, optimis cibis, & humidis ex animi hilaritate curabis. Si morbus in initio est, at si inualuit, potiora agredienda sunt remedia, purgandumque per initia aloe, & epythimo, quotidie pauxillo ex hirsuto, quo aluum subducatur. Post purgationes absinthium propinabitur, vel succum, vel decoctum, & cubitum ituro, acetum acerrimum, præsertim si in eo scylla, polium, vel tenuis aristolochia permisceatur. Quæ verò opinabere vniuersum corpus humorem occupasse, cognosces ex his signis. Nigri, & hirsuti sunt, venasque latiores habent, interdum & homines rufi coloris in melancholicam temperaturam deueniunt, & ij, qui fuluo sunt colore, præsertim, si vigilijs, laboribus plurimis, sollicitudinibus, victu tenui, & melancholicis cibis se diu exposuerint. A sanguinis missione incipiendum est in anchone præsertim, quibus consuevit corpus excerni, & sanguinis inhibita sint excretionès, & mulieribus si menstrua defecerint, quilibet pro viribus exaniendus: post purgabitur syluestri cucurbita, vel nigro ueratro, & si hemorrhoides, aut menses suppressi, illas aperiemus, hos proritabimus. At si præcordia læsa sint, sufflationes ventosæ demonstrabunt, commotiones intestinorum, ructus acidi, & foementes, humidis exhalationibus oculos effundi videntur, & quæ attolluntur in cerebrum ab exhalatione melancholica, atra gignit spectra, quæ in animi collabuntur sententiam. Frugantur igitur ipsi præcordia, ruta decocto, anthemii, pulegij, agni feminis, fructus lauri, flatus enim discutunt, & dolores leniunt oleo incocto, & affectæ parti applicata. Poteris & adiuuere cataplasmata ex aniso cumino, & apio, cypero, iride, & libanotide. Vitanda quæ atram bilem generant, vt uina crassa, & nigra, & carnes bubulæ, ceruinæ, lenticula, brassica, cochleæ, & cætera, quæ in Medicorum libris reperies. Mania cõsimilem purgationem recipit, propria verò si rosaceo vel oxirhodino ipsorum caput perfundatur, picra purgabitur, hirundinibus in capite utemur, iuuat hypponathri radix, semen eius aqua potui. Insuper brionia radice dragma, & aqua quotidie assumpta,

pea, & si eiusmodi purgantia medicamenta timuerit, miscenda sunt ipsis vescentibus, cibis, vel potionibus adijcienda. Adamas gestatus proderit, iaspis, & chrysolithus, chelidonium, gages, & alia, quae in Physiognomicis diximus. Cynathropia, & Lycathropia aegritudine detenti, mense Februario noctu domo egressi lupos, & canes imitantur, vsque dies illucescat, vaganturque circa sepulchra. Ipsorum comites notae sunt, facies pallida, oculi ad videndum imbecilles, sicci, lingua aridissima, nulla in ore salua, sitis immoedica, crurum irremediabili languore detinentur. Curabis, tempore significante ipsam imminere, venam seccando, & sanguinem detrahendo vsque ad deficientem animum, victum suggeres languenti boni succi, pulmentorum, vtantur dulcibus lauachris, sero lactis, vsque ad tres dies purgabis ex colocynthide, hiera, iterum ac tertio theriacam quoque ex viperis propinato, & reliqua, quae ad melancholiam sunt dicta.

QUOMODO LAETOS MAESTOS HOMINES REDDAMVS.

Cap. V.

VIA animi accidentia corpus efficaciter mutant, & alterant, unde tristitia vitari omnino debet; quia manifeste corpus infrigidat, & exsiccat, & propterea maciem, & extenuationem inducit, cor constringit, spiritus obtenebrat, ingenium hebetat, obtundit memoriam, apprehensionem impedit, & iudicium obscurat, & ad mentis pulchritudinem reformandam profliganda est. Primo non debet curis, & sollicitudinibus distrahi, & praecipue quae cor, & cerebrum angunt, sed gaudio, & honesto solatio vacare deberet, vt spiritus recreetur, & animus refloreat. Aegesippus auctor est, Herodem ab vxoris Mariannae mortem, quam interfici mandauerat, tanta tristitia affectum, vt in grauem corporis aegritudinem incidere, sic suorum Medicorum suasu, se se in sylvarum secretis addiderit, & refuso paulatim vigore, & venationibus recreatus simul, & corporis, & animi salubritatem receperit. Deinde propinandum est vinum crocatum, & buglossatum, scilicet, in quo radices bene lotae die ac nocte extiterint, vel syrupus eius. Et ex inuentionibus sapientum est comedere coquiam paratam ex vase auri, vel in eius decoctione ipsius laminae insint, & potare vinum, in quo eius laminae extinctae sint. Vitimum est diamastices, & ambra, & margarita confere cardiacis, & timorosis, & cordis sanguinem proprie clarum reddit. Proderit quoque gestare magnetem cum croco, & corallum suspensum supra os stomachi, & si quis mane vitis aquam cum Saeccharo dragmam vnam absorpserit: & expulit tristitiam. Achaas iubet dare dragmas duas aloes saepius ad tristitiam curandam. Et Galenus styracem potatum multam tristitiam discutere dicit. Sed vini potus tristitias omnes, & radium auferit, & dicebat Zeno, quemadmodum lupini aqua macerati dulces euadunt, ita et se a vino affici. Radicem quoque cenopiam ad id valere tradidit Poeta.

Infundit vino medicamentum vnde bibebat.

Luctum, iramque fugans, obliuiscumque malorum.

Helena Thelemacum, cui lachrimas excusserat, vt latitiam ingereret, panacem iniecit vino, efficacem re vera maroris auxilium.

QUOMODO AMANTES SINE AMORE REDDAMVS.

Cap. VI.

ADMVS Milesius librum de abolendo amore scripsit, vt ex Suida collectaneis habetur; nos quia eo caeremus ex Graecorum, & Arabum comentarijs, & latinorum probata adhuc adducemus experimenta. Est igitur, amor nimius animi effectus, vel assidua cogitatio animo, & oculis incumbens supra delectabile, cum spe potiundi. Estque haec aegritudo atra bilis affinis, cuius notas has opinaberis. Oculi profundi, & non lachrimabiles, & cum omnes corporis partes non collabantur, solum hi concidunt. Etusque spiritus interceptus, & subsistat, variaque aut depressus, aut clarior, prout

ex animi æstuantis fortuna, & conditione contingit. Siquidem affectus is miris modis permu-
tatur, nunc lætus, nunc lachrimabilis, nunc hilaris, nunc spem, metum, audaciam, & pau-
rem præferat, nec diu perspicere possit, eo præcipue tempore, quo de ipsa amata refe-
rantur. Membra ipsis arida, & præter modum pallida, venæ, & arteriæ nullum neque ordi-
nem, neque æqualitatē seruāt, iusque deq; habet, prout se mētis æstus agitur, & tunc maximè
perspicitur sicubi de re amata, aut præsentia, aut mentio incidat. Vnde à solertissimis Medi-
cis, etiam deprehendi possit, quod ametur, etsi callide dissimuletur. Hoc modo Erasistratum
priuignum suam nouercam amantem deprehendisse scribit. Et Galenus puellam Pyladis amo-
re laborantem. Cura erit vt simul coniungatur, si possibile est: nam sic potissimum sauiens mor-
bus aboletur, sin minus, alijs remedijs occurrendum, quibus illa animi tabes tollatur: nam nisi
præsto fiat, melancholiā parit, in posterum præparatur animus ad maniam, & quod peius ad mor-
tē. Vnde cum dixerimus assiduam esse animi cogitationem, & intensam, primo eius animus
ab his cogitationibus abstrahendus, ægrum ducendo ad balnea, potationes, ludos, fabulaeque
ad intuitus pulchrarum, ac delectabilium rerum, vel puellarum. Nonnullis metum incutere
conuenit, alij obiurgandi pro vitæ ratione, quam delegerint, vel in aliam grauiorem curam a-
nimum adhibendo, quousque insidens ille mentis feruor, & cogitatio intepescat. Et quia dixi-
mus esse cum spe rem amatam potiundi. Spēs illa tollēda primo est. Hoc modo Chaldæi Fau-
stina vehementem amorem soluerunt. Erat Faustina Antonini Pij Imperatoris filia, & Marci
Philosophi vxor, quæ gladiatoris nimio ardore tabescebat; Imperator Marcus hoc Chaldæis,
& Mathematicis exposuit, qui mirifico prorsus eam à tanto amoris contagio redimerunt. Occi-
so gladiatore, quem ipsa maximè deperiebat, eiusque cruore epoto, statim cum suo viro concu-
bit, ipsa quidem ab ea amoris tabe liberata est, ex eo concubitu natus est mox Commodus,
qui Romanum Imperium sauiissimis cædibus, vt sanguinarius homo adedò attriuit, vt gladiatoris
nomen meruerit. Nos alibi aliam amoris causam diximus. Iuuenes enim subtili, claro, calido,
dulcique sanguine præditi sunt, talesque dant spiritus, cum à cordis calore à puriori sanguine
exoriantur, & quia leuissimi in altioris corporis parte euolant, & per oculos prociunt, iacu-
lanturque, qui maximè foraminosi, & venulenti sunt, omniumque partium nitidissimi, & cum
spiritu ipso vnà uis ignea quædam radijs emittitur, & ad occurfantis oculos perueniens, eos
transuerberat, & propriam sedem quærens (quum à corde exoriantur) percussit, homines præ-
cordia afficit, sic in ipsis cordis marginibus cogitur in sanguinem, peregrinus hic sanguis
reliquum tabe conficit, vnde ægritat, eatenus ægritudine illa permanentē, quatenus vis ta-
bidi sanguinis in membris viget. Quod sanguinis affectio sit, ex nunquam interpollari cognosci-
tur febri, quæ si in bili, vel pituita esset, per interualla sedaretur. Sic venusta spectrum for-
mæ amantis cordi residet, & ab eo trahitur, vt vulnerati sanguis ad vulnerantem trahitur. Re-
tē hoc inuuit Lucretius.

Idque petit corpus mens vnde est saucia Amore,

Namque omnes plerunque cadunt in vulnus, & illam

Emicat in partem sanguis, vnde icimur ictu.

Idem etiam Apuleius expressit. Isti enim tui oculi per meos oculos ad intima delapsi, acer-
rimum meis medullis commouent incendium. Cuius amoris hæc alexiteria remedia, & noxius
humor foris eijciatur, sic sanguis, sudor, & largius omnia excrementa, vt vnà noxia eijciatur
aura, semen eijcitur.

„ Et iacere humorem, collectum in corpore quæque

Nec retinere semen conceptum vulnus amore,

Et seruare sibi curam, certumque dolorem,

Hulcus enim virescit, inueterascitque alendo,

Inque dies gliscit feruor, atque erumna grauescit.

Et non prima nouis conturbes vulnera plâgis,

Vulgiuagaque vagus Venere ante recentia cures,

Vt alio possis animi traducere motus.

Diximus quoque debere deformia amatæ omnia respicere, vt amatæ odium inducat. Vnde an-
tiquitus in amantis calcem sterco, amatæ ponebatur: nam vbi odor fædus persentitur, sol-
uitur amor, cum odiosa res sit, & ab Ouidio edocetur.

*Illo tuas reddent Phineu medicamine mensas,
Non semel est stomacho nausea facta meo est.*

Plinius chamæleontis, rubetæ, & multis uim esse dixit amorem labefactandi, & alia quæ diximus in Physiognomicis.

LVXURIOSI QUOMODO LIBIDINIS ARDOREM TEMPERARE
valeant. Cap. VII.

PLATO, postquam in vitia quædam animam incidere ex prauis corporis, humoribus confessus est; dixit, quod qui multo semine, & fluido abundant, quasi arbor suapte natura fructuum prouentu luxurians, quia libidinibus maximas voluptates consequuntur, ferè in ijs insanunt, obtinentque ægrum, atq; insipientem animum ex corporis contagione. At re vera Veneris intemperantia, magna ex parte, ob habitum vnius generis ossium raritatis influxum, atque humectantem in corpore, morbus animi facta est. Ob id nemo sponte malus, sed ob corporis prauum habitum, rudemque educationem fit malus, vt Plato ait in Timæo longè post medium, quam sententiam iuxta explicationem ipsius Platonis paulò ante hæc verba, intellige; vt & nos libro primo, capit. sexto, declarauimus. Qui semine exuberant, inquit Galenus, & à concubitu abstinere, capitis grauitati, & inconcoctioni, febribus, & alijs morbis obnoxii sunt: Quosdam nouit, qui præ pudore à concubitu se abstinentes: torpidi, & pigri facti sunt, alij mæsti, & timidi, vnde longè maior à retento semine, quam ex menstruis noxam contrahi posse dicit, præsertim in ijs, quibus ipsum prauioris succi, & copiosius est, & ociose viuunt. Etenim naturalis excernendi cupiditas neminem non ad excretionem vi quadam stimulat. Præterea libro de Anatomia virouum, si germanus est, narrat flauam bilem, quæ in corpore cum sanguine propter conuenientiã currere, cuius proprietas in moribus est incòstantia, furor, subtilitas, acuitas, solertia, audacia, eleuatio, desiderium coitus, & memoria, & totum corpus ex eo consequitur calorem, & siccitatem. Est & pituita, quæ ascendendo ad cerebrum, ibi compressa, descendit sicut ros ex aere, in moribus dat castitatem, pietatem, paucitatem desiderij coitus. In motu, id, quod est prigritia, grauitas, tarditas, & taciturnitas responsionis. Ad remedia autem deueniendo. Arnaldus in eo libro, qui docet regimen castæ viuentium, dixit. Et si venereus actus utilis sit sanitati, non tamen necessarius. Primo quòd consueti coire, non subito se abstineant, sed paulatim. Multum præstat phlebotomia, & vomitus: nam semen minuunt: nam Pharmacia emittunt superfluitates ad membra coitus. Accipiãt cibos parui nutrimenti, vtantur seminibus portulacæ, & agni casti, & eiusmodi similibus. Portetur Saphirus, & Smaragdus, linantur vnguenta frigida circa renes, & lamina plumbea. Galenus circa cibos, vitanda ea esse iubet, quæ calida, & flatuosa: nam omnia excitandæ tentiginis vim obtinent, sed contrarijs vtenda, quæ infrigidant, & ventositatem non excitant. Ouidius cibos fugiendos, vtendosque docet.

*Ecce cibos etiam, medicina fungar, vt omni,
Munere, quos fugias, quosue sequare dabo,
Daunius in Lybicis bulbus tibi missus ab oris
Adueniat, Megaris, noxius omnis erit.*

Nec minus erucas aptum est uitare salaces,

Et quicquid Veneri corpora nostra parat.

Vtilius sumas acuentes lumine rutas,

Et quicquid Veneri corpora nostra negat

Quid tibi precipiam de Bacchi munere, quæris?

Spe breuius monitus experiere meis,

Vina parant animos Veneri, nisi plurima sumas,

Et stupeant multo corda sepulta mero.

Hippocrates libro De aere, aquis, & locis, ex incisione venarum, quæ retro aures sunt, Scythas steriles, & ad coitum impotentes dicit, & ab continua equitatione. Præterea in locis frigidis immorantes, humidis, & concauis humidissimi efficiuntur, & molles, & in eis coeundi deside-

rium extinguitur. Semen disperdunt lactuca, portulaca, cucumis, blicum, mora celsi, picees, acetum, fumach. Coquantur lenticula aquatica cum semine lactuca, & bibatur decoctio, & valde iuvat. Sed quae Venereum accendant, & extinguant, & contra probrosam Venereum, multa leges in Physiognomonicis.

QUOMODO AEDACES, TEMPERATOS, VINOSOS, ABSTEMIOS reddamus. Cap. VIII.

ADACES multo calido praeditos temperamento sic iudicamus, aetate, tempore, & exercitio. Hippocrates de pueris loquens, ait, crescentia corpora plus habent insiti caloris, plurimo igitur egent alimento, sin minus corpus digeritur, senibus exiguus inest calor, ideo paucis fomentis egent. Senilis aetas, calore temporis progressu tabescente, frigida efficitur, ventres hyeme, & vere calidissimi. His igitur temporibus plura alimenta danda, si quidem insitus calor multus, pluri indiget esca. In vigilia extrinseca partes calidiores, interna frigidiores, dormienti contraria eueniunt, argumento, quod dormientes pluribus stragulis, & capitis tegumento, quam vigilantes egent, & ob concoctiones in dormientibus efficaciores. Respiratio in somno maior quia intus maior feruet calor. Diximus ingenitum calorem concoctionis praecipuum esse opificem. Contra igitur in frigido, & sicco temperamento minor concoctio, & cibi desiderium inest, unde augendo, minuendoque corporis calore, appetitus adest, & abest. Eadem ferè temperies ebriosos reddit. Ad ebrietatem vitandam multa sunt, & multa quoque scripsimus in Physiognomonicis. Galenus brassicae folia calida macerata, capitique circumposita, & obligata naturaliter ebrietati resistunt. Unde continuus eius usus talem naturam amouebit. Sic lactuca et lens. Abstinentum a glandibus palmarum, proprietatem quia quandam habet capitis dolorem inducendi. Vinum in quo anguilla suffocata sit, potui exhibitum, vini odium parit. Idem praestat, & yua inferuesceta. Idem facit rana viridis. Philostratus in vita Apollonij. Quum quidam apud Indorum Sapientes conquireretur, filios quidem sibi nasci, sed cum primum vinum bibere cepissent, omnes mori. Sic respondit Iarchas. Melius cum illis agi, quod moriantur, si enim superstites essent, omnes euasuros insanos, quod ex semine minus calido procreati essent. Vino igitur abstinentum est filiis vestris, ita ut ne cupiditate ipsius quidem moueantur. Si qui igitur filij posthac nascentur, obseruare oportet, ubi noctua nidum faciat, & illius oua mediocriter elixata infanti comedenda praebere. Si enim illa comederint, priusquam vinum biberit, vinum odegit, & modestius deget, quia temperatior fiet naturalis calor. Proditum est, si infantes noctuarum oua absorpserint, perpetuo vinum odisse, & id non modo non bibere, sed & temulentos formidare. Praeterea multi sunt lapides, qui si secum ferantur ab ebriosis, auxilium cognoscent, ut Amethystus Dionysius, & Aethites. In Physiognomonicis nostris multa quoque adsunt remedia contra hunc morbum.

QUOMODO SOMNICULOSOS, ET SEGNES VIGILES, ET DILIGENTES reddamus. Cap. IX.

SOMNVS ex frigiditate, & humiditate causatur, ex contrarijs vero causis vigilia, scilicet, ex siccitate, & caliditate: Frigida animalia ut glis, vrsus, & serpens, & similia somniculosa sunt, ut tota hyeme dormiant. Pueritia quia humida est, somnolenta est, & senectus, ob ariditatem, vigilijs vexatur. Hyeme & vere longiores somni, quia humidius, frigidiusque tempus, sic frigida medicamenta, & cibi somnum inducunt. Ad haec non mediocri argumento sunt capitis ardor, & refrigeratio: si quidem ardor vigilias, & refrigeratio soporem inducit. Biliosi, calidique morbi vigilias, deliria, phrenitides, contra pituitosi, frigidique, ignauiam, & soporem. Quippe quod ad vigiliam soporem, quae per morbos pertinet, calida frigidaque intemperies primam sibi vendicat facultatem, secundam arida, humidaque. Igitur omnia haec argumento esse possunt ad animi ignauiam inducendam, humiditatem praeter naturam, frigiditatem priores partes, humiditatem secun-

secundas obtinere. Proinde humiditas sola abundans, profundos somnos, siccitas vigilias efficit. Igitur si humiditas præter modum excesserit, somnus, si in aridum conuertatur, vigilia inducuntur. Caterum animantia, quæ frigidiori sunt natura, per hyemem, ob frigoris vim, perinde ac mortua latitare solent, vt viperæ, si pectraentur, deferanturque, hæud quaquam mordere, at per æstatem sub caniculæ feruore, quoniam vehementer æstuant, furorem præferre videntur, vt ne exiguo quidem momento quiescere possint. Nicander de Cenchride.

Non temerè offendas calcando Conchridis artus,

Dum furij's agitur.

Qui igitur vitare somnum cupiet, & vigilare adere, primo humiditas præter naturam purganda est, deinde cibi fugiendi erant frigidi, & qui soporem inducunt, lactucas, potabilium, calidarumque aquarum balneas, & vinum modicè dilutum. Soporifera est mandragora, opium, papauer, fugiendus quoque cibus somnolentiū animalium, velut leporis, cuculi, suis, vituli marini, herinacei, vris, stellionum, ranarum, & vrpæ, vt in nostris Physiognomicis. Calida verò vigilias inducunt, sicut tenuis victus ratio, vinum meracius haustum, aut si suapte natura calidum fuerit, & valde antiquum. Narrat Galenus id Pergami accidisse. Grammaticus domiphero relicto, ipse balneum petens, qui cum vehementi siti exeraciatur, nec esset aqua copia, vinum antiquum liberaliter potauit, atque ex reliquo tempore vigil omnino permanfit, de in perijt. Sic cibus vigilum animalium ad vigiliam confert. Canes, corni, galli, philomela, vespertilio, noctua, cancri, certii, alcinoi, & hirundines vigiles sunt, & vigilijs iuant, vt in Physiognomicis. Præterea loca multum ad vigiliam conferunt, vt arida, calidaque fugienda, sic denique humectata frigidaq; Hyppocrates libro De aere, aquis, & locis, ait locis crassis, molli-bus, aquosis, vbi aqua sublimes, & æstate calida, hyeme frigida, ibi & segnities, & somno-lentia inest multa, & vbi regio nuda, natura munita, & aspera, quæque à frigore hyberno præ-matur, & à sole calido exuratur, ibi multa vigilantia inest, & diligentia, & exercitium. Et Aristoteles quærit in problematis, cur in palustribus locis somnolenti efficiuntur, quia in his magis refrigerantur, refrigeratio autem cum requies quadam sit, somnum nobis conciliat, qui inter quiescendum solet accidere, & apud Septentriones, vbi perpetua temporis similitudo, ibi segnities, sub Zona torrida, vbi temporum mutatio crebra, ibi homines mobiles, & varijs exercitijs dediti.

QVOMODO CINÆDI DVRIFIANTUR.

Cap. X.

EX eadem quoque temperie, qua segnes, & cinædi, siue molles nascuntur, & euitati. Hyppocrates, sub Septentrione habitantes, ait, perpetuò aeris tenore frui, aere semper nubilo, perpetua hyeme, humidisque in locis temporum anni mutationes semper eadem, similes, vel parum inter se variantes, eodem victu, amictuque vtuntur hyeme, & æstate, attrahuntque aerem a-quosum, condensatum, bibuntque aquam à niuibus, & glacie resolutam, nullo corporis exercitio accedente, cum non verisimile sit corpus, aut animum nullis exercitationibus apta fieri, vbi non mutationes temporum fortes fiunt, ob id formæ eorum crassa, iuncturæ eorum inefficaces, ob humoris molliciem, vnde neque artus intendere, neque tela torquere possunt præ impotentia humiditatis, humeri, plurimum temporis desident in curribus, & ob perpetuas circulationes nunquam prodeunt, propter perpetuam desidiam eorum corpora sunt fluida, & lata, mulierum ad miraculum vsque fluida sunt. Vnde cum feminis minimè sunt cupidi commisceri ob nimiam corporis humiditatem, ventrisque molliem, & frigiditatem, quæ causa minimè viros ad coitum impellunt. Vnde cū viri vxores adeunt, & impotentes se factos vident cum illis coire, atque cum bis, ter, aut amplius frustra opus tentarint, neque quicquam proficiunt, palam se euitatos confitentes, induunt se veste muliebri, & ad mulierum contubernia transeunt, muliebria officia obeunt, instarque faminarum omnia faciunt, & loquuntur, & vocantur effeminati. Hæc faciunt diuites, at pauperes, cum non æquitant, & continuis laboribus exercentur, ijs hæc non accidunt. Qui verò macra loca, aquis carentia, & nuda tenent, & temporum mutationes varia, crebreque eorum corpora

corpora dura, intenta, gracilia. Mores rigidi, pertinaces, articuli probè compositi, hirsutique. Natura, labores tolerantes, magis feritate participantes, quam mansuetudine. Qui igitur cynedi, duri fieri velint, phlegmaticam complexionem in calidam conuertant, locis calidis, ventosis, asperis habitent; cibos calidos, & syluestres edant, & exercitio se dedant, sic enim validi, & duri euadent, & famineum habitum exuent.

QUOMODO TIMIDI AUDACES, FIANTE. CAP. XI.

EX sanguinis carentia, vel refrigeratione timorem oriri cuncti Philosophi tradidere; dixit enim Aristoteles, sanguis cerui, & leporis, quia frigidus, & aqueus, non spissatur, neque durescere potest, metus enim refrigerat, itaque quibus eiusmodi temperamentum in corde habetur, metuendi affectioni opportuniore sunt: quam obrè animalia exanguia timidiora sunt sanguineis, ac motu cessante præ nimio metu, excrementa eijsciunt; nonnulla enim suos colores immutant. Chrysippus sine corde timidos vocat, quasi se cordes, & euisceratos dicit, nam audaciam in corde residere dicebat. Præterea melancholici timidi sunt, nec eos timor unquam deserit, atque bilis color mentem subiens timorem inquit, tenebris similem reddens, ac terrentur, ut pueri in profundis tenebris, & hominibus ferè omnibus pauorem inducunt, nisi vel audaces admodum fuerint. At qui sub æquinoctiali habitant, timidi fiunt, quia calor exurit eos, & melancholici exusti sunt. Hippocrates Asianos timidos, & imbelles facit, & moribus mansuetiores, atque tempora anni causam esse, quæ non magnam permutationem faciant, neque caloris, neque frigoris, sed semper æqualia permaneant, vnde ijs, neque calor exiecat, neque corpora transmutationes fortes incurrunt: In planitie degentes, in qua fluuij magni decurrunt, vnde similitudo temporum, & equalitas perpetuam segnitiem parit: augetur itaque timiditas ab ocio, & desidia, sed virilitas, & animus à labore, & exercitio. Sed qui in locis ab his diuersis degunt, diuersitates in corpore nanciscuntur, vnde qui regionem montanam, asperam, nudam incolunt, in quibus temporum mutationes contingunt, magnæ, & diuersa, hi ad laborè, & ad viriliter agendum homines natura præstant, & audaces sunt. Vnde qui timidos audaces, reddere volunt, primo ei temperamentum mutandum est, ut ex frigido, vel melancholico in calidum, vel hilarem couertatur, inde cibos, aerem, & alia remedia adhibenda, prodest etiam eos sæpe ira exasperentur: nam ex ea sanguis calefit, cor, & cætera membra: nam propter cordis feruorem, cætera membra calefiunt, sic ex frequenti iracundia ultra modum incalescere solent. Gaudia his non danda: nam gaudium corpus infrigidat, sicut tristitia: nam ipsa quoque infrigidat, & desiccatur corpus, & gaudium magnum videmus ad eum cor refrigerare, ut sapius mortem attulerit, vnde sapius contigit ex gaudio mori, quam ex tristitia, vel dolore. Vitanda sunt quoque ab his imaginationes terribiles, & mæstæ: nam corpus etiam infrigidat, præcipuè si nimis intensa sint, & vitanda inspectiones nigrarum, vel albarum rerum: nam melancholicum humorem, & phlegma mouent, sed potius rubra: nam sanguinem excitant, & iram inducunt, ut diximus de tauro. Debent præterea calida loca habitare. Ab Hippocrate igitur, & Platone docetur aerem, & regionem ad audaciam facere, & ad timiditatem, quasi affectuum animi, motiones corporis affectionem, quam ex aeris temperatura, non parum contingat variari subinde consequuntur. Plinius rerum naturam cognoscere volentibus inuicem operibus, & aqua multa tractari debet, frigidam dari ventri emolliendo inuenio apud auctores, hanc potius bibendum alsiosis. Item animi humiles, et præparci, quos ille dixere microphylos. In libro Galeno ascripto est electuarium Diapèperoni, quod valet contra timorem, quod qui velit adeat librum. Margarita confert cardiacis, & formidolosis, & cordis sanguinem clarificat.

IRACUNDOS UT MITES REDDAMVS. CAP. XII.

Magna est animi agritudo ira, ideò maxima diligentia euitandum, ut iracundi mites, & placidi fiant. Aristot. naturam sanguinis esse, ut per multa animalibus veniant, tum per mores, tum per sensum dicit: nam materia totius corporis est, quippe quæ alimentum materia sit, sanguinis autem vltimum alimentum habetur, facit igitur, ut plurimum differentia existat, si calidus, aut frigidus sit, tenuis, aut crassus, si turbulentus, aut nitidus. Libro enim De partibus

Na ribus

tibus Animalium dixit. Quoniam sanguis fibris admodum multis, crassisque repletus est, hi terrenam magis constanti natura, ob id ea animalia iracunda, furibundaque sunt, ita enim calorifica est, solida enim firmiterque concalescens, vehementius, quam humida calefit, fibræ vero solida, terrensque sunt, ita quasi fomenta in sanguine efficiunt, feruoremque per iram accedunt, ob id tauri, & apri iracundi, furibundique sunt, quia eorum sanguis fibris repletior est. Plato irascibilem partem in thorace constitutam dicit. Chrysippus iram feruorem vocat innati caloris in corde fieri, quo postea efficitur, ut facies infletur, & totum rubescat, & calefiat corpus, ut ipsum cum omnibus animalibus arterijs palpiter, ac saliat, ut totum hoc irascētis partem domicilium æstuosum, & propemodum ignitum redderetur. Si igitur ita in abundantia sanguinis terrestris, & in cordis calore constituta est, si sanguinem minuemus, & attenuabimus, & calorem in corde refrigerabimus, non solum iram tollemus, sed & stupiditatem in homine inducemus. Vitabimus igitur ea, quæ calorem in corpore augent, primum exercitium, siue corporis motus, ex lapidibus enim collisis ignis accenditur. Galenus enim in exercitationibus, altibus, & frictionibus, & medicamento rarefaciente, & victu consimili, & vinis meracioribus, ac vetustioribus sicut ignis fit calidior. Si igitur frigidior fieri velimus, ex otio maxime euenit, cum sit humidus. Præterea immorari non debet locis calidis, ut diximus, ne sanguis fiat calidior, nec soli se exponendo, diximus enim sub torrida zona perpetuum æstum perseverare, & ob id illis perpetuo cor feruet, unde semper iracundos diximus. Hippocrates enim locis maris, & aquis carentibus, & aridis, & quæ temporum permutationibus obnoxii, asperis, & quæ à sole æstiuo exuruntur, hi mores, & iras habent pertinaces, & magis feritate participantes, quam mansuetudine. Debent iracundi humidis locis immorari, & aquosis, concavis, & ubi neque hyems neque æstus vehementes, ibi homines mansuetiores, & humiles reperiuntur. Præterea æstate, & vere, quando sanguis crescit, & feruet, homines sunt iracundiores, hyeme, & autumno mitiores, quia sanguis, & cor minus feruet. Adhuc etiam cibo maxime calefit corpus. Galenus ex humido victu sanguis seipso redditur humidior, quod plus habeat aquosorum excrementorum, si ex frigido, frigidior, et si quis liberalius siccioris temperaturæ cibus usus fuerit, & siccior ille sanguis euadet. Et quia dilutus sanguis frigidior est, vitare ea debemus, quæ sanguinem attenuant. Vitanda lactuca, quia multum sanguinem, & crassum generat: vitandus etiam esus animalium iracundorum, ut suis, leonis, & esitanda carnes ceruinæ: nam mites redduntur ex esca, ut in Phytognomicis. Cibi humidi, & frigidi ad inducendam ignauiam paratissimi. Calidæ qualitatis esculenta sunt allia, porri, capræ, & huiusmodi. Sic vitanda potationes calidæ immodicæ, veluti vini veteris, & acris liberalius ingestæ. Plato vinum pueris interdicit, ne natiuus calor plus nimis augeatur, & animo damnum inferat: nam furentes, & præcipites reddit. Sed nigrum, dulce, & crassum in primis fugiendum: nam crasso sanguine venas repleant, & album, & tenue sanguinem per venas purgat. Obseruandum præterea ne aliqua in iracundi corpore putrescant: nam calorem immodicum excitant, ut videmus in febricitantibus, omnia enim putrefacta calorem excitant, ut videtur contigit in columbarum stercore putrefacto ignem accensum, & videmus in animantis corpore calorem quendam immodicum in his partibus, in quibus putrent, afficiunt, sicuti erysipilata, herpes, & carbunculi. Obseruanda præterea quæ à Plinio narrantur in lassitudine proniores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo ut hæc animi asperitas, seu potius animæ, dulciore succo mitigatur, lenit transitum spiritus, & molliores facit meatus, ne scindant euntem, redeuntemque. Experimēta in se cuique, nullo nam ita, luctusque, tristitia, & omnis animi impetus cibo molliunt. Ideoque obseruanda sunt, quæ non solum corporum medicinam sed et morum habent. Præstat præterea hos iracundos tristari, ut calor, & spiritus hebetentur, & corpus aliquantulum refrigeret. Gaudium enim refrigerat per viam resolutionis, & distractionis caloris, timor etiam refrigerat per modum desiccationis. Debet præterea vitare, ne videat res rubras: nam & ipsæ sanguinem mouent. Exemplum erit in tauro, taurum enim rubicundus color excitat. Seneca primo de Ira; unde qui rubram vestem afferant, ad tauros, non accedat, ut Plutarchus in libro De fortuna Alexandri, unde in spectaculis eius modi veste induti tauris obijciebantur, ut irritarentur. Ouidius.

*Haud secus exarsit, quam circo taurus aperto,
Cum sua terribili petit irritamina cornu,
Phæniceas vestes, obusaque vulnera sentit.*

Sunt

Sunt & lapides, qui etsi secū afferantur, vim habent occultā valde eorū frigiditate irā mitigandi: veuti Adamas ex Marbodeo, topacion ex Dioscoride, Corneol^o, Ephestides & adamas, cuius nomen Solinus impostum dicit ab eo, quod hominum impetus, & iracundiam mouent, sic & capnites, cor miluei suspensum Arnaldus multum valere dixit.

QUOMODO EX IMBECILLI ROBVTVM HOMINEM
reddamus. CAP. XIII.

ARistot. secundo De partibus, inquit. Roboris efficacior causa, si crassior, & calidior est sanguis. Sanguis alter, fibras habet, alter non: quamobrem is sanguis pissatur, qui teneus est, nimirum coit cum humor evaporatur, fibrae autem illae terrae sunt opificium, quorum autem sanguis fibris admodum multis, crassisque repletus est, haec terrena amplius constat natura, & proinde animosa, & fortia sunt. In primis loca fortiorē hominem reddunt. Hippocrates libro De aere, aquis, & locis ait, qui regionē montanā, asperam incolunt, in quibus mutationes contingunt magnae, & diuersae, homines fiunt, qui ad laborem, & ad omnia viriliter agendum à natura praestant. Contra, qui loca concaua, pratensia, & aestuosa habitant, ventosque calidos plus sentiunt, quam frigidos, & aquis vtuntur calidis; neque robur, neque tolerantia laboris ei à natura data est. Praeterea cibi ad plurimum conducunt, vt vescatur carnibus, quae plurimum alunt. Ob id Clytomachus Carthaginēsis nouae Academiae sectator, praclarum Thebanum quendam Athletam caprina carne vescentem, reliquos suae aetatis athletas viribus superasse scribit, validus, siccus, & tenax huius carnis cibus, vnde multum tempus in corporibus durare potest. Praeterea fortissima vescendo animalia fortior efficitur, vt in Phytognomicis diximus, scilicet dragonis, leonis, equi, & canis, vnde Plinius aduersus insidiantes hostes ex huiusmodi animalibus amuletum facit, & compositio ad inuictos reddendos. Ungues venatici canis recipit, aquila, galli: nam fortia, & animosa animalia sunt. Et diximus Chyronem Achillem educaisse carnibus, & medullis bellicosarum ferarum. Faustina, vti vesano gladiatoris amore liberaretur, gladiatoris sanguinem potauit, ac statim cum viro concubuit, ex quo concubitu natus est Commodus sanguinarius, & qui adeo pugnis, & saeuissimis caedibus praestitit, vt gladiatoris nomen meruerit. Iuuat, & aliqua secum asserre. Alestorius lapis dat galli virtutē bellicosam, qui cum secum attulerit, eoque Crotoniatam Milonem vsū in certaminibus, & inuictum fuisse. Sic crista eius, & calcar gestatum Adamas inuictuum reddit sua virtute, gerentem, Aethites Aquilae virtutes praestat auium fortissimae, inuictaque.

QUOMODO AGRESTES VIRI SYLVESTRIBVS MORIBVS EXVTI,
mitiores reddantur. Cap. XIII.

EX superioribus iam scriptis certiores reddimur, ex temperatis alimentis corpus fieri temperatum, & ex consequenti mores mitiores. Et loca, & regiones sylvestres homines gignere, & vbi regio mitior est, ibi & hominum mores mitiores. Hippocrates libro De aere, aquis, & locis probat à montanis regionibus, asperis, altis, quibus anni temporum mutationes asperae sunt, & inaequales, locis macris, aquis carentibus, nudis, quae à frigore hyberno premuntur, & sole aestiuo comburuntur, ibi natura homines agrestes, ferinisque moribus, & rigidis, & tandem vt eiusmodi loca fuerint. Contra in regionibus placidis, aquosis, & planis, praepinguibus, & temporum mutationes placidae, ibi placidi homines, mansueti, & benigni sunt. Aristot. in Problem. efferos homines moribus dicit, qui nimio aestu, vel frigore viuunt: nam intemperies mala multum intelligentiae obest, & excessus dimouent, vt & corporis, sic & mentis temperamentum peruertitur. Septentrionales populi Nomades, Riphei, Pontici, Scythi, & eiusmodi similes sylvestribus regionibus conuientes, sylvestri, & sicciori cibo vtentes syluestrium morum diximus, ex Strabone. Alimenta aspera, sylvestraque idem praestant, & ferē eadem sunt: nam syluestria loca syluestria proferunt alimenta. Plato libro De legibus scriptum reliquit. Ob ventos, & aquas, & propter alimentum è terra egrediens non solum in corporibus, sed etiam in animis eadem parere non minus potest. Aqua enim est ex natura alimenti, inquit Galenus, & ex cibis mutatur temperamentum, vnde in his locis homines prouenientes, ex ci-

bis urbanis urbaniores, & modestiores fieri contingit. Non parum igitur functionibus incommodat anime succorum prauitas, contra verò eorumdem bonitas seruat. Vnde ex his colligere licet, temperamentum siccius ferinos mores producere. Si enim eiusmodi hominè curare velimus, locis placidis, amènis, humidis, & vbi neque aestus, aut frigus inualefcant. Præterea humidis cibis, ac pinguibus ali debet, & vberibus præcipuè: nam alimenti defectus corpus deficcet, & plurimus humectat. Debet etiam vitare ea, quæ corpus exiccant, scilicet nimius Veneris vsus: nam mirummodum corpus exiccet, & exasperat. Sic nimia exercitatio, & corporis motus. Sic vigiliæ, mærores, & similia, quæ pluries diximus, & his contraria vtatur oportet, vt ignauia, desidia, somno, cibo, & potu vberi, & præcipuè in gaudijs versari.

**AVARI, RAPACES, ET FURES QVOMODO AB EIUSMODI DEFECTV
liberentur. Cap. XV.**

Rapacitatem, ex temperamenti siccitate provenire his argumētis nobis persuademus. Videmus Aethiopas, qui sub solis cursu degunt exusti, calidique omnes rapaces esse, & difficile posse ab eiusmodi vitio abstineri, sic insulani, & loca maritima semper fures, & rapaces procreant: nam quod comoditas ansam furandi præbeat, in nauibus pyraticam artem exercent, sed qui eiusmodi locis degunt maritimis, sicciore sunt, & ex sole maris, in quo cōtinuo versantur. Strabo plerumque homines in maritimis locis degentes furaces dicit, nec alium exercitium agere posse. Et de Corsica loquens ait. Malignè colli aspecta, & plurimis in partibus, prorsus inaccessibilibus adeo, vt latrocinij vitā tuetur. Sic Baleares agros, quos habent, satis segniter incolunt, & libentius accuratè colentes spoliant, partim indigenas, partim trans æquora nauibus inuadentes, & post latrocinandum dies complures nundinas celebrant, nunc incurfant, multosque mortales in manus retinent, igitur, vt in præcedenti diximus, loca humefacta mutando, & cibis humectis vtendo, temperamenta, & mores facillè mutare possunt. Auaritia ex siccitate, & frigiditate provenire putandum est, vt liberalitas ex calido, & humido, videmus iuvenes liberales, qui calidi, & humidi, senes auaros, qui frigidi sicci que, & Hippocrates Europeos magis liberales, quam Asiaticos appellat, quia corpora sub calido cæli statu sita sunt. Aethiopes sicci, & frigidi, & extraneo calore combusti. Melancholicos etiam auaros videmus, quia frigidi, & sicci sunt.

**DOLOSI, ET LITIGIOSI, VT CVRENTVR.
CAP. XVI.**

Vando hominis temperatura calida est, eius operationes veloces, & præcipientes sunt, sic & ingenij, & facillè versantur vbique: vnde versatus Cicero à versor verbo provenire dixit: nam subdoli, dolosi, & litigiosi illico imaginantur, & varias reperiunt inuentiones, cholera adusta, quia sicca est, instrumētum est solertiq; quoq; & malitiæ, & apta est ad eiusmodi machinamenta. Ptolemaus & Arabas subdolos, & dolosos dixit, qui calidi, & sicci, vel frigidi, & sicci sunt, vt diximus. Litigiosi sicci sunt: nam senes litigiosi sunt, frigidi, & sicci: cōtra iuvenes, qui calidi, & humidi, minimè omnium litigiosi sunt, canes litigiosi sunt, & sicci. Cognito igitur temperamento, vn in alijs diximus, sic permutare poteris.

LOQUACES QVOMODO TACITVRNI FIANNT. CAP. XVII.

Videmus multos loquaces calidos esse. Hippocrates libris De morbis vulgaribus. Quibus calidum multum inest, vacalissimi sunt, etsi per vocales intellexerunt magnas voces habentes. Galenus exponit, non solum qui magnam vocem habent, sed etiam durissime vociferare possunt, vt præcones: quum pedem vocatum canunt: nam cor, cum statim formatur, quibus plurimus insitus est calor, statim amplificatur, & crescit, & ad cordis proportionem magnum pectus efficitur, & hoc pulmonis magnitudo consequitur, & his arteriæ asperæ respondet, & guttur. Vnde sapissimæ, qui calidæ naturæ, vocaliores esse contigit. Præter

ea multum loqui phreneticorū est, qui nimio æstu laceffiti sunt, melancholicorum taciturnitas, qui frigidi, & sicci sunt. Ad hæc videmus obstrepera animalia calidissimæ naturæ, & siccissimæ esse, vt anseres, canes, & similia, frigida verò, & sicca tacita, aphonæq; vt chamaleo, serpens, rubeta, & similia, etsi senes garruli sunt, & loquaces, id non ex temperamento: nam difficilius loquuntur, sed ob præteritorū memoriam loquuntur, vt Arist. libro Rhetoricorum ait. Igitur loquaciores, si in frigidius temperamentum cadere faciemus, taciti fiunt, & loquelæ perparæ. Præterea multum dabit eus carniū clamosarum animalium, videlicet Galli, gruis, anatum, hyrundinum, ranarum, vrforū, lusciniæ, anseris. Contra edere, vel aliquid secum habere tacitorum animalium, lupi, ranæ calamitis, rubetæ, cameleontis, testudinis, vt in Phytognomicis.

QUOMODO IMPVDENTES VERECUNDI FIANT. CAP. XVIII.

Videtur verecundiam in sanguine, & caliditate consistere. Pueri, & iuuenes, qui calidi, humidique sunt, verecundi sunt, senes, qui frigidi, & sicci impudentes. Vt Aristot. Rhetoricorum libro vocauit. Videmus præterea in timore sanguinem ad intima trahi, & vultum ex colorari, & refrigerescere, in verecundia, quæ calida est, vultum rubore suffunditur: ergo vultus colore sanguineo ex sanguinis superuentu, & ex caliditate: ergo calidi, & sanguinei maximè pudentes sunt. Verecundia de repente fit, & præ naturali timiditate, cum homine longè meliori versari non sustinente, etsi possit à conspectu subducere properante, veluti refugiens in profundum, recedit: ratione verò patibilem partem animi, quæ verecundatur, excitante reddit, extorsum mouetur. Verecundis augetur insitus calor, dum primò intus se recipit vnuersus, deinde postquam in alto corporis est collectus, & ex ipso inibi cõgestus, & assiduo motu incrementum capit, & reliqua, quæ apud Galenum habentur libro de sanitate tuenda.

LAVS DEO.

Morum

Morum interpretandi modus ex effigie Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Aloysij Cardinalis Estensis.

Verba aliqua afferamus Physiognomon. mores ex corporis partibus cognoscere possit, Cardinalis Estensis imaginem apponemus, ut ex ea quilibet quomodo mores intelligari possint addiscat. Ipse enim, ut Heroas solis iocundissimus sol nostro auro resulget, & in eo summa naturae dona, aspirantis adeo superari contulerunt, ut apta membrorum corporis compositione oculos allicit, ita animi virtute rata modulatione respondent. Radiat primo in suae frontis intuitu supra mortale decus, admirabilis splendor, regia quadam maiestate praefulgens, qui ut virtuosos omnes allicit, ito reprobos quosque deterret, quem nescio vel a regali prosapia Ludouic. duodecimi Franciae Regis sui aui, quem oris, & animi praefert, vel ab Estensium sanguine, Principum, & Imperatorum secundo possidet, vel a Deo fortasse datum, quod id raro aliquibus impartitur: cum eum a caeteris se iungere vult, ac sui fauoris privilegia secum ferre. Hic nec scribi verbis, nec de pingi valet penicillo, sed solum oculorum, & mentis obtutu consideratur. Similem formam habuisse Demetrium narrant Historiae Plutarchi: nam gratiam simul, & terrorem, grauitatem simul, & mansuetudinem praeferre videbatur, ut sculptorum, aut pictorum nemo similem vnquam potuisset effingere. Memini cum Romae essem, multoties suam effigiem coloribus effictam vidisse, sed numquam quae veram demonstraret: nam si lineamenta, & colores exprimerent: regiam hanc dignitatem, quam memoro, minime exprimere voluerunt. Huius splendor, regiam hanc dignitatem praeferens magnificentiam praefera suam, animi dignitatum, virtutes, tam egregias, & praestantes, ut digniori, & illustriori loco non poterant locari Castigatae magnitudinis caput est, vel paulo maius intra mensum, rotunditatis compressa, ante, & post prominens, debita cervice suffultum, cuius forma alia esse non potuit, quum arx, & regia futura esset memoriae, & intellectus, prudentiae, & perspicaciae singularis suae. Frons quadratae magnitudinis metas non praeterit, media, inter tranquillam, & nebulosam ex qua lucidissima transparet animi fortitudo, virilitas, iustitia, & seueritas, quae alteram altera superare nititur, & in hoc praeclearo singularium virtutum certamine, vnaquaque seipsam superans, animum suum omni earum pompa, & multiplici decore explent. Micant sub fronte oculi magni, splendentes, lucidi, sublimes, ut illi Socratis, caerulei coloris, acuti visus, humiliter superbi obtutus, quibus veluti diuini fulgoris vis quaedam inest, quos si quis acrius contueri velit, ultimum submittere cogitur, uti de Augusto legitur. In his residet animositas, mansuetudo, clementia, temperantia, comitas, regalesque mores. Auresexulptae, extante, quardate, mediocriter magna, auditus arguti. Adulationibus, iniuriarum susurris, inhonestisque loquutionibus clausum auditum demonstrant. Labia delicata, colorata in ore maiori moderatae vocis, modici risus, grauis sermonis, ac denique nemini iniurio, optimi consilij, modestiae, & vrbauitatis sedem ostendunt. Capillorum color sublaenus, carnis candidus rubore suffusus, longe alius ab eo, quem Cicero seruilem vocat, & Pisoni obijcit, optimam ostendit corporis temperiem, & ex ea animi perfectam compositionem. Memini, Illustrissime Princeps, te in conuualibus colloquijs, multis, & probabilibus rationibus comprobasse, hominem bonitati ita propensum, ut maximo labore, multisque stimulis opus sit, ad improbitates, & maleficia impelli, & conuictus multis argumentis dixisti, quod dico verum est, sed ut sentio demonstrare non valeo, cum alienos animi tui mensura metieris. Manus amplae, semper patulae, digiti longi, graciles, & retro conuersi, liberalitatis simulachrum ostendunt. Et si importunus chyagrae rigor eas deformarit, distorseritque, sua uis tandem eas incuruare non valuit, ut in manibus omnium ferè nostri aui Principum videre licet. Haec pauperum sunt alementum, miserorum leuamen, pietatis, & misericordiae effectus, Principum vituperium, auaritiae terror, quae fugit, celaturque. Vbi sua munera, & magnificentiae apparent. In pectoris, & humerorum latitudine visitur corporis robur, animus virilis, intrepidus, & inuictus, natus ad clara, ingenuaque, facinora, statum iusta, & pro-
 tioni
 respondens. Ingressus tardus, grauis, & magnificus, ostendit, se omnibus actionibus iustum magnificum, & Regalem.

Legi ex commissione Reuerendissimi Magistri Sacri Palatij Libros
hos sex de Physiognomonia, à Ioanne Baptista Porta Neapolitano Phy-
losopho conscriptos, in quibus saluo semper Ecclesiæ iudicio, quantum
mea fragilitas fert, nihil reperi fidei, & bonis moribus contrarium. Nec
est, quòd quisquam hæreat ob librorum materiam, cum de eadem gra-
uissimi etiam Theologi tractauerint. Diuersæ enim membrorū dispo-
sitiones, vt ait D. Bonauentura, seu quisquis alius est auctor Compen-
dij Theologicæ veritatis, lib. 2. cap. 58. secundum artem Physiognomiæ
diuersos affectus, ac mores indicant in homine, non quod ista signa ne-
cessitatem imponant moribus hominum, sed ostendunt inclinationem
naturæ, quæ tamen retineri potest freno rationis. Quamobrem censeo,
nihil impedimento esse, quominus libri prædicti in vulgus emittantur.

Franciscus Lamata Doctor Theologus.

Ita est Frater P. Ioannes Saragosa, Magister, & Socius Reuerendif-
simi P. Magistri Sacri Palatij.

Imprimttur. Ludouic. Boidus Vic. Gen. Neapolit.

Rutilius Gallacinus Canonicus deputatus vidit.

M. Cherubinus Veronensis August. Theologus Curix Archiep.
Neap. vidit. Reg. f. 17.

D. Gabriel Lotherius Presb. Reg. vidit.

N E A P O L I,

Apud Tarquinium Longum. M D C I.

Legi ex commissione Reverendissimi Magistri Sacri Palatii Libros
hostes de Physiognomia, à Joanne Baptista Porta Neapolitano Phy-
sopho confectos, in quibus saluo semper Ecclesie iudicio, quantum
mea fragilitas fert, nihil reperit, & bonis moribus contrarium. Nec
est, quod quidam patet ob librorum materiam, cum de eadem gra-
villimitiam Theologi tractaverint. Diversa enim membrorum dispo-
sitiones, ut ait D. Bonaventura, seu diversitas est auctor Compen-
diij Theologicæ veritatis lib. 2. cap. 8. secundum artem Physiognomicæ
divinos affectus, ac mores indicant in homine, non quod ista signa ne-
cessitatem imponant moribus hominum, sed ostendant inclinationem
naturæ, que tamen retineri potest freno rationis. Quamobrem ceteros
nihil impedimento esse, quominus libri hæc in vulgus circulentur.

Franciscus Lanata Doctor Theologus.

Ita est Frater P. Joannes Sarago, Magister, & Socius Reverendissi-
mi P. Magistri Sacri Palatii.

Imprimuntur. Ludovic. Boidus Vic. Gen. Neapolie.

Rutilius Gallacius Canonicus deputatus vidit.

M. Cherubinus Veronensis August. Theologus Curie Archiep.
Neap. vidit. Reg. l. 17.

D. Gabriel Lottorius Presb. Reg. vidit.

N E A P O L I

Apud Tarquinium Longum. M D C I.

TABVLA EORVM QVAE IN OPERE VNIVERSO CONTINENTVR.

A sque amore viri figura. 254	Alexander Magnus colore candirubro 200. longo brachio 135. parua statura 213. vultu rubro 201. oculis sursum prominentibus 166. magnis 177. tanquam salientibus. Splendidis 182. collo duro 100. pulcher 216. capillo relicino 228. effigies 166.
Accipitres ad aucupium idonei 11. breues colli 113. oculis mobilibus, & sanguineis 182. descriptio, & mores. 27	Alexis de comatis quid. 221
Acerbi viri, qui. 251	Alfonsi Estensis vultus. 85
Achilles vultu graui 86. ore venusto 227. pectorosus, lacertosus. 128. magna virbrachiorum 134. crispo capillicio 224. quo cibo educatus 34. flauis rubeis capillis, & mores. 23. Agamemnoni exprobat caninos oculos. &c. 175	Alfonsus Leua flauo pilo. 230
Achilolus Patavinorum tyrannus atroci pallore, viperis oculis 119. episcinium supra oculos habebat 66. eius imago. 175	Alieni mali gaudentis viri figura. 235
Adamantius corrigitur 53. 56. 65. 72. 114. 125. 170. 176.	Amantes quomodo sine amore reddamus. 276
Adolescentium mores 3. quando mutant vocem. 107	Amantis viri figura 254. absque amore. 276
Adulatoris viri figura. 261	Amari viri figura. 258
Aegyptij de Anubi 51. quid per Pardalim intelligant 41. sapientes 29. quid per ranam 174. quid per lumbos 123. quid per leporem 186.	Amatores talorum figura 263. munerum. 264
Aegyptus a capra educatus. 34	Ambidexter qui, & eius mores. 138
Aelianus de ichneumone 78. de lupo. 113	Ambrosius de incestu sorij 207. de caesarie. 222
Aeneas hilaribus oculis fuit 190. ruffi coloris 149. mores.	Ambulantes longo gressu 206. tardo, longo, & tardo 207. breui, ac celeri, modo cito modo tardo, breui & tardo, longo & celeri, &c. celeri &c. tardo &c. cruribus conuersis 209. corpore se torquentes, corpore recti, inclinati ad dextram, ad sinistram, suspensio, & sublimi vultu, alta ceruice, se conuertentes.
Aeromantia qua. 7	Amia piscis descriptio, & mores. 28
Aesopus prominulo labro 95. ventricosus. 131	Ammonius de Socrate. 224
Aestate cholericis, & iracundi sumus. 36	Amoris figura. 9
Aethiopes oculis nigris 29. mores, crisporum capillorum 223. Persae. Assyrij. 30	Amphitruo a Saturno genitus. 238
Aetas suos mores habet. 35	Anacharsis doctus apud Scythas. 32
Afrorum mores. 29	Anastasius variorum colorum pupillas habuit, eius mores. 164
Agamemnon oculis canis, effrons, pectore cerui 175. corpore magno, membris teretibus. 215	Anaxagoras Clazomenius non risit. 202
Agesilai parua statura. 213	Anaxilaus magni corporis. 215
Agrestes viri quomodo urbani reddantur. 283	Androcilides de claudis. 145
Aiax fuit melancholicus 18. clarae vocis 108. ceruice erecta 115. staturatus 214. capillo crispo 124. nigro 229.	Andromacha pulchra, oculis claris, candida longa. 219
Albertus Magnus notatur 56. 74. 81. 95. 106. 110. 125. 126. 127. 132. 134. 150. 150. 160. 163. 182. 198. 208.	Andronicus strabo. 194
Albertus Rex Poloniae caluus. 224	Angelus Politianus enormi naso 74. sub luscis oculis 189. eius mores.
Alces forma, mores, figura. 95	Angli quales. 31
Alcibiades blasus 100. ceruice inclinata, ut pulcher 217. & mores.	Anguli oculorum qui 159. longi, breues, mediocres 159. carnosus.
Alectrolomantiae diuinitio. 8	Anhelitus quid 100. velox, spissus, fortis, breuis, rarus, tardus &c. paruus, &c. temperatus, constans, ut qui post cursum, altus &c.
Alexander Aphodiscus de oculis rubentibus 174. de oculis continentibus 187. de corporibus paruis. 213	Anima, & corporis mutua consentio. 9. facultas ex temperamento 12. Galeno quid 12. corpori commodam Natura dedit. 9
Alexander Priami filius quo vultu. 218	Animalia quae mascula venere vtantur. 163. parui corporis ingeniosiora 213. coitus tempore rauescunt. 107.
	Animosi viri figura. 247
	Anius breuis statura. 214
	Annibal male indutus. 220
	Antenor longus & gracilis. 215
	An-

I N D E X

corpore, ceruice cruribus 215. temporibus 69. fronte.	59	Charicles charichiam amantem ex signis cognouit.	102
Cameli pedes quales.	140	Chiromantie diuinitio qua.	
Canum differentia 51. sagacis figura 50. custodis 56.		Cholerici signa, & mores.	
Venatici 66. optimi signa 10. descriptio, & mores	20	Christierni Daciae Regis dentes 99. oculi 188. frons	65.
23. amarus.	20	Chrysippus Physiogn. negauit 11. nutrices sapienter	34
Capilli qui 222. porrecti, asperi, in extremo crippi 224.		pueris dabat.	
denfi 225. mediocres, molles, duri 226. medij à sum-		Cicero mores ex alimētis procedere 34. exprobrat Pi-	
mo descendentes 227. in vertice circumuoluti 227.		soni genas 81. & colorem 203. gracile caput, & in-	
à vertice sursum vergentes 228. depressi, fronte im-		firmum habuit 112. de bobus 126. de Milone 134.	
minentes, nigri 229. valde recti, medij, leniter sub-		de digito 139. de coloribus oculorum 172. de Mar-	
flauis, valde 230. flauis aurei, valde rufi, subrubi, ru-	231	sia impudentia 175. de incessu 20. de elephāte 214.	
bei, albi.	231	de Socrate.	116
Capnomantie diuinitio.	7	Cilia quæ 69. defluentia, inferius arcuata, solida, ni-	
Capra lacte agni altæ qua forma 35. caper vagus 20.		gra.	
capriolus velox 20. oculi caprini.	174	Cimon qua coma fuit.	224
Caput quid 50. paulo maius, minus paruo 52. promi-		Cinædi viri figura 243. quomodo robustus redatur.	280
nens in sinciput, in occiput 55. tabula capitum 53.		Circuli in oculis qui 177. candidi, varij coloris, humi-	
in sinciput cauum 54. in sinciput & occiput 55. na-		di & c. inferior viridis & c. iridis coloris, in ocu-	
turale. in sinciput, & occiput protensum, acuminat-		lis asperioribus.	
um 56. altum planū, in quot partes diuidatur 48.		Circumpecti qui.	266
dignitas eius.		Clamosi qui.	265
Candaces quibus vescantur.	34	Claudianus de risu.	103
Carneades cibo obliuiscatur.	220	Claudius Caesar quali ceruice.	118
Caro quid, dura, mollis & c.	196	Claucula quæ 116. male soluta, aspera, bene soluta.	
Carolus Aurelianus candidiuber.	100	Cleantes more ex vultu dignosci.	1
Caroli Burgundia Ducis descriptio, & mores.	66	Cocles physiogn. notatur.	63. 166
Carolus Rex Neapolitanorum quo vultu.	85	Cocles Romanus quo naso 82. Claudus.	145
Carolus Rex Francia qua statua 215. vultu.	85	Cogitabundi viri figura.	238
Carthaginenses tunicati.	219	Collum quid 112. crassum, & neruosum, pingue gra-	
Cassandra ruffa fuit.	199	cile, & longum, medium. 113. Breue, neruis in-	
Castor, & Pollux quo capillo.	229	tensum.	114
Catilina quo colore 199. oculis, deformitate 219. co-		Vacuum, & imbecille, mutilatum. Durum, & molle,	
ma 220. naso 74. incessu.	207	valde fractum, & rectum 115. inclinatum ad dex-	
Cati tabula.	91	tram, sinistram, in neutram partem, sanguineis ve-	
Cato Melicerides ignarus.	32	nis refertum, complexum circa magna vascula, aspe-	
Catullus de risu 103. callopichitus 214. de rubore 40.		rum, & pingue.	
de Thullo.	226	Color quid 196. albus, niger, splendidus, pallidus,	
Caitber i figura, & mores.	66	subliuidus 198. mellinus 199. ruffus, inflamma-	
Cazimirus magnus qua ceruice 114. capillo 224. vo-		tus 100. rubeus, candidiuber, niger.	
ce 108. balbutie.	100	Columba domestica.	20
Celebinus Turcharum Imperator quibus oculis. 188.		Columella de canibus quadratis.	216
ore 198. corpore.	229	Commodi cesaris mores.	133
Celsus de spatula.	118	Conciliator conciliatur 223. 111. 112. 126. 127. 136.	
Celta, Thraces, & Bythini quibus corporibus.	196	166.	
Cenchri qui.	175	consaluus cordubensis quali statura.	215
Cephalis descriptio, & mores 27. magno capite 50. si-		constantinus Magnus quo capillo 224. naso 74. hume-	
mo naso.	82	ribus, ceruice.	126
Cercopes qui.	209	constantis viri figura.	238
Cerebri calidi signa, sicci, humidi, & calidi, & sicci fri-		cordis calidi signa 15. aridi, frigidi, sicci, frigidi, &	
gidi, & sicci, frigidi, & humidi.	16	humidi, calidi, & sicci, magnum cor timidus, par-	
Cerui descriptio, & mores 22. tabula eius.	82	uum audaces facit, pilosum quid.	
Ceruix quid 118. aspera, & collum rotundum, pilosa		cornelius Licinius caluus qua statura.	214
204. crassa.		cornicis descriptio, & mores.	27
Chalcas augur.	8	corpore magni quid 211. parui 213. magni duris car-	
Chamaleontis descriptio, & mores 25. tabula.	598	nibus & c. 213. carne humida & c. pauca, & sic-	
Charilaus de coma.	221		
Charichia Theagenis amore flagrans.	180		

cis carnibus, &c. 214. humidis carnibus &c. mediocri. 216
 Corsica mores. 32
 Coruus durus, & agrestis. 20. tabula. 75. descriptio, & mores. 25
 Corybantes qui. 186
 Costæ quæ 122. bene, male, exiles, vacuæ. 172. inflata, carnosæ, duræ, & carnosæ.
 Coturnicis descriptio & mores. 17
 Coxæ quæ 142. carnosæ.
 Coxendices quæ 140. &c. apparentia, gracila
 Crocodili descriptio ei mores. 25
 Cublaienus Scytharum Imperator quo naso. 74
 colore. 85. ore. 86
 Cyclops à Pilostrato descriptus. 203
 Cynici Philosophi qui. 173
 Cyrus à cane educatus. 34. adunco naso. 74. qua corporis forma. 219

D

DAmocles pulcher dictus. 219
 Dantes Alaghierius qua fronte 61. de ira 241
 de luxuria. 257
 Darius longimanus 135. qua forma. 219
 Deditiosi viri figura. 251
 Delphinus resimo naso. 86
 Dementis viri figura. 239
 Demetrius Constantinopolitanus. 10
 Demetrius Phalereus de Persis. 31
 Demetrius Gryphus à naso dictus. 77
 Democritus de risu 103. de oculis, cur magni. 156
 Demosthenes quibus vestibus. 220
 Dentes qui 58. tabula, rari, magnum, spis si. 99. continuati, canini, longi, exerti, firmi, longi, acuti, fortes, acuti, recti, mixti.
 Diagoras ex letitia moritur. 9
 Digni manuum qui. 139.
 grossi, lati, tenues, longi, ex tabula. 139.
 longi, molles, inuicem distantes, retro conuersi, in manibus superflui iactari, Pedum qui. 150.
 circumsepti 150.
 tabula palustrorum, suillorum 151.
 compacti, coniuncti, mediocriter distantes, tabula. 152.
 breues, exiles, iusti, longi, gratiles, moderate magni, commensurati.
 Diogenes comatus, barbatus 204.
 de voce. 104
 Diomedes vultu austero 86.
 clamosoque 105.

magna statura. 215
 Dionysius Afer de Sauromatis. 35. de Messagetis. 34
 Diuinationis ars præclara 7 est artis & naturæ peruersus, per sincopim, per somnium.
 Dolosi viri figura, 234. quomodo emendetur. 284
 Domitianus quibus cruribus. 146. oculis. 157. & malis. 201
 Dorsum quid 119. magnum robustum, angustum, imbecille, macilentum, pilosum. 204
 Draco virum designat. 41

E

EDacis viri figura. 254
 Et bibacis 255. quomodo non temperati reddantur. 279
 Effeminati viri figura. 242
 Efficacis viri figura. 263
 Elephas carus. 20
 Eloquentes qui. 265
 Empedocles mores extemperamento prouenire dixit. 12. melancholicus fuit. 19. de oculorum, coloribus. 17
 Euarchus de se quid prædixerit. 9
 Ephesus de supercilijs. 68
 Epicharmus de liene. 255
 Episcinium quid. 66
 Equi optimi signa. 10. dentes 99. descriptio, & mores. 22. inconstans, honoris cupidus. 20
 Euagoras qua statura. 219
 Eunuchi forma, & mores.
 Eurilochus fuit melancholicus. 19
 Euripides, de Helena oculis. 155. de Helena vaticinio 175. de Oreste. 185
 Eusarchi qui. 197
 Extrema magna, & imbecillia quid. 36
 Ezellini oculi, facies, pallor. 117

F

FABIVS quid de capite. 114. de collo, & de ceruice. 44
 Facies quid. 84.
 valde magna, parua 58.
 parua, & macra, crocea, mediocris. 58.
 valde carnosæ, obloga, macilenta, neque carnosæ, neque macilenta, parua, rotunda, tranquilla 51.
 angusta, glabra, macra, 91.
 erube-

I N D E X

erubescens 199.
 rubra. 201.
 tabula facierum. 90
Falconis descriptio, & mores. 234
Fallacis viri figura. 86
Farnelius quo fuit vultu. 163.267
Fatui improbi viri figura. 106
Favorini Philosophi vox. 253
Faustina pulchra. 115.
 mores. 253
Felis descriptio & mores, dorsum imbecille. 119
Ferini qui. 268
Femina descriptio, & mores. 40
 Quando virilis nascitur. 43
 Barbata. 205
Femora quæ. 142
 Ossa neruosa, mollia in articulata, mediocria, crassa.
Festus Pompeius. 8
Fidelis viri figura. 236
Fortis viri figura. 242.
 tabula.
Franciscus Buffonius, quo vultu. 86
Franciscus Gallie Rex qua fronte. 64
Franciscus Paellius quo ore. 199
Franciscus Sfortia quo vultu. 86
Frigida temperaturæ signa, & mores. 14
Frigida & humida. 14
Frigida, & sicca. 17
Frons, quæ. 17
 Magna. 58
 Carnosa, leuis, plana, lata. 59
 Angusta, longa, quadrata. 61
 Circularis, rotunda, mixta depressa. 62
 Minus plana, aspera cum fossiculis & tuberculis. 63
 Tabula caperata. 62
 In altum erecta, magna, lata, tranquilla. 64
 Neq; nebulosa, alta depressa. 65
 magna, recta, hilari.
Fronto canes pastorales optimos quos. 174
Furis viri figura. 234

G

Gabbare, quo corpore. 219
Galactophagi lacte viuunt. 34
Galba statura. 216
Galeacius Vicecomes pulcher. 219.
 quo ore, 200.
 mores.
Galetes pulcher. 219

Galenus ex temperamenti mores presagij posse dixit.
 13. quid de anima. 5
Gallina optima signa. 11
Galli descriptio & mores. 2
 & pauonis tabula, largus. 20
 populi. 29. mores.
Gellius de oscedine. 105
Genæ quæ. 92
 Graciles & crassæ, ab oculis distantes, rotundæ, oblongæ, e contracta in ore masto, hilari, vultu. 201
Genæ oculorum quæ, vesicula supra, & infra, sanguineæ. 161
Generosi viri figura. 250
Genua quæ. 142
 carnosa, rumorem facientia, intus innuentia, &c. 143. tabula eorum.
Geomantia diuinatio quæ. 7.
 quot species. 6
Georgius Fraisbergius qua facie. 201
 & statura. 266
Georgius Nazianzenus de Iuliano. 502
Georgius Scanderbegius quo naso. 77
 qua statura. 116
 quibus artubus & corpore. 134
Georgius Valla notatur. 70. 100.
 de vnguibus. 158.
Germani qui. 31
Gibbus quid. 122
 gibbosi dorso & pectore
Glanidis pisci descriptio & mores. 28
Gloriosi viri figura. 243
Gottifredus Gallus quo vultu. 86.
 statura, corporis specie. 216
Gratianus de venatione. 10
Græcorum mores & forma. 29
Grimoaldus Dux Longobardorum quia statura. 206
Gruis auis descriptio. 215
Guttur quid. 115.
 asperum & c. gula.

H

Harus picina diuinatio quæ. 8
Hesitantes qui. 100
Haliabbas de capillorum. 225
Haliabernagel de iudicijs. 271
Hali Rhodan de capite. 52
Hebetis viri figura. 239
Hector venerabilis vultu 86.
 strabus. 193
 decenter barbarus. 204

<i>Hecuba pulchra</i> 219. <i>instar canis latrait.</i> 9	
<i>Helena capillo quo, oculis corpore.</i> 217. <i>ore.</i> 96.	
<i>Heliodorus de Eunuchis.</i> 42. <i>de amore Chariohia.</i> 181.	
<i>Henricus Rex Polonorum sedigitus.</i> 139	
<i>Heraclides quo incessu.</i> 20	
<i>Heraclitus de Melancholia</i> 28. <i>fletu prosequabatur omnia.</i> 104	
<i>Hercules fuit Melancholicus</i> 18. <i>triplici dentium ordine</i> 99.	
<i>quo corpore.</i> 219.	
<i>pectore & tergo.</i> 129. 133.	
<i>vorax</i> 255. <i>pede.</i> 148	
<i>Herebe filia pallida.</i> 198	
<i>Hermes Physiognomicus.</i> 13	
<i>Heroes melancholici</i> 19. <i> affectio melancholica quæ.</i> heroici viri figura. 269	
<i>Herophilus de oculis.</i> 156	
<i>Hippocratis diuinitio per somnium</i> 9. <i>quod calorû situs sequatur mores</i> 28. <i>de pileo</i> 48. <i>parua statura</i> 214. <i>incessu.</i> 208. 150	
<i>Hippopotami dentes.</i> 99	
<i>Hircanorum mores.</i> 31	
<i>Hircorum oculi, & mores.</i> 23	
<i>Hirundo oculata.</i> 28	
<i>Hispanorum mores, & descriptio.</i> 23	
<i>Hædi ouis clate alti quo pilo.</i> 35	
<i>Homerus de Lecanomantia</i> 8. <i>necromantia</i> 8. <i>quid de muliere</i> 30. <i>risu</i> 102. <i>de Helena</i> 217. <i>de oculis Mineruæ</i> 172. <i>Antinoi</i> 174.	
<i>de voce</i> 106.	
<i>de ira.</i> 251.	
<i>ab infortunato cauendum</i> 145.	
<i>Homine nullum animal socialius</i> 5.	
<i>imberbis</i> 204.	
<i>quomodo nascatur</i> 43.	
<i>mores omnium animalium habet.</i> 20	
<i>Homicidæ viri figura.</i> 235	
<i>Horatius Cocles quo naso.</i> 82	
<i>Horatius quid de muliere</i> 40. <i>de filia sedigita</i> 139. <i>de lupa raua</i> 173. <i>statura, oculis</i> 214. <i>de suspirijs.</i> 101.	
<i>Humeri qui</i> 125. <i>robusti, bene articulati, validi, exiles, malesoluti, ampli, distantes, neque soluti, neque colligati, fugaces, graciles, colligati eleuati.</i>	
<i>Humidi temperamenti signa.</i> 14	
<i>Hyenæ collum quale, & mores.</i> 113	
<i>oculi quales.</i> 275	
<i>Hydromantia diuinitio quæ.</i> 6	
<i>Hieronymus Saonarola pineato capite, naso aquilino, labijs crassis, oculis sædis, capite caluo, mores.</i> 177.	
<i>Hyperboreorum mores.</i> 33	
I acob, & Laban. 85	
I acobus Faber Stapulensis 1. <i>statura.</i> 214	
I acobus Triuultius 11. <i>statura</i> 217	
I actabundi viri figura. 259	
I amblicus de Physogn. 4. <i>de Alectorolomantia.</i> fol. 6.	
I gnarus quomodo prudens efficiatur. 271	
I lliberalis, parci viri figura. 250	
I mberbis homo quid. 206	
I mbecillis quomodo robustus reddatur. 281	
I mpij viri figura. 262	
I mportuni viri figura. 261	
I mpudens quomodo pererundus reddatur. 285	
I mprobi fatui viri figura. 270	
I ndignabundi viri figura. 262	
I ndorum mores. 25	
I nstati viri figura. 247	
I ngeniosi viri figura. 237	
I niusti quomodo insti efficiantur. 274	
I ntemperantis viri figura. 293	
I niuriosi viri figura. 264	
I nuidiæ simulachrum. 9	
I nuidi viri figura. 262	
I oannes Alexandrinus de capite. 50	
I oannes Assumbeyus qua statura 216. <i>quo vultu</i> 86. <i>naso.</i> 77	
I oannes Cataguzenus qua voce. 105	
I oannes Maria Vicecomes quibus oculis. 177	
I oannes Picus quo vultu. 219. <i>contra astrologos.</i> 7	
I oannes Trezes de Alexandro Magno 115. <i>de episcinio.</i> 66	
I oannes Iouianus Pontanus quo vultu 86. <i>effigies & mores.</i> 67	
I oseph pulcher. 217	
I ouialis viri figura. 33	
I ucundi viri figura 250. <i>ex Plutarcho Laetantio.</i> 251. <i>quomodo miti sreddatur.</i> 281. <i>iustus & morigeratus & inuidiosus, paruiloquus, fur, auarus.</i> 36	
I smael Persarum Rex quo naso 77. <i>quo vultu</i> 218. <i>mores corporis, forma, sinistra manu agilis.</i> 138.	
I socrates de risu. 102	
I talorum mores. 30	
I uppiter à Capra edicatus 32. <i>aquila forma Ganimedem rapit.</i> 78	
I uuenalis de pilis. 226. 204	
I ucundi viri figura. 259	
I ulius Firmicus de incessu. 207	
I usti Viri figura. 232	
L abia quæ. 92. <i>causa, infernè pendentia, exilia in ore paruo, gracilia, circa caninos dentes tumentia, superno prominentia, eretumentia ad incisorios.</i> 95	
L a-	

Laboriosi qui. 266
 Lactantius de capite. 48
 Ladena malefica. 20
 Laidis forma, & effigies. 17
 Lamia piscis quo ore. 98
 Laodamatis humeri torosi, membra 125. ture. 146.
 Leo audax, irascibilis 20. eius descriptio, & mores. 2138. Tabula. Sui animi index cauda. 10
 Leo Imperatore qua voce. 108
 Leonicus Rex qua statura. 15
 Leonicus de voce. 107
 Leporis descriptio, & mores. 25. Timidus. 20. Pilo. 13
 Libanotis sophista de Alethorolomantia. 18
 Liberalis viri figura. 250
 Libes qui. 30
 Ligurum mores ex Virgilio. 32
 Limis oculis Venus. 193
 Lingua qua 100. subtilis, velox, tarda. 261
 Litigiosi viri figura. 261
 Lictoralium regionum mores. 31
 Loquacis iuri figura. 265
 Loquela qua 101. contenta, & vehemens velox, remissa, tarda, vehemens, leuis grauis, & debilis, acuta, squallida, debilis, & naribus, substaccida, difficilis, blanda, & collecta, modesta. 109
 Loliginis descriptio, & mores. 28
 Loxus de melancholicis. 18
 Lucretius de Septentrionalibus, & occidentalibus. 31. de leone 104. de animalium temperamentis. 17.
 Lucianus de Thersite 56. de Pseudomante. 188
 Lucretia pulchra fuit 219. eius mores. 11
 Ludouicus Pannonie Rex, qua forma. 215
 Luitprandus Longobardorum Rex qua statura. 216
 Lumbi qui 123. validi ossei 124. parui imbecilles, carnosus, acuti tremuli. 189
 Lupi descriptio, tabula 24. mores 20. 27. piscis descriptio, & mores. 98
 Luscosi qui. 189
 Lusitanorum mores. 31
 Luxuriosi viri figura 152. mulieris figura. 259
 Lycastus a lupa educatus. 34
 Lycurgus de coma. 221
 Lydus pedagogus Plautinus de senio. 18
 Lysander qua casarie fuit 225. melancholicus. 16
 Lyræ piscis descriptio, & mores. 28

M Achaon quis. 219
 Macrobius de satyro. 253

Magnanimi viri figura. 249
 Mahometes Imperator Turcharum, quo pectore, & la-certis. 129
 Mahometes secundus quibus oculis, & moribus. 178.
 Mahometes octauus oculis toruis, hircinis 193. quo vultu, & oculis. 87
 Male morari viri figura. 34
 Maleuoli qui. 262
 Mamilla qua 128. tabula 179. descendentes a pectore amplo, tabella medioerium 130. medio-cres. 10
 Mania quid. 10
 Manus qua 137. magna articulate, & nervosa, parua, graciles, mutilata, dura, superflua, car-nosa, delicata, & molles. Tabula manuum. 2
 Magna, dura, valde breues, crassa pleniores cum digitis longis. angusta, graciles, valde parua, graciles, & oblonga. Tabula 137. longa cum di-gitis longis, articuli generosi, longi crassi, & a-speri, motus languidi, & dissoluti, collisio, ex fri-catio, corpore &c. ante maris dextra, & sinistra quibus datur 138. pilosa. 205
 Marcus Crassus nunquam risit. 104
 Marcus Syracusanus melancholicus. 19
 Marius de statura tyronum. 14
 Mars quo pectore 228. martialium mores. 33
 Marsia multibibus, quo vultu. 203
 Marsilius Ficinus qua statura 214. corpore. 216
 Martialis de Zoilo suo 194. de pallido 199. de coma-to 221. de Rhinocerote. 74
 Marulus poeta Claudus. 145
 Mausolus quo corpore. 216
 Maxilla qua. 100
 Maximilianus Sfortia quo vultu. 86
 Mechanici viri figura. 238
 Medi quibus vescuntur 34. mores. 31
 Mediana regionis mores. 29
 Medicorum opinio de Physiogn. 12
 Mediocris temperii signa. 14
 Meladerini piscis descriptio, & mores. 27
 Melampus de nauis. 270
 Melancholie diuinatio 8. melancholici quomodo hila-res fiant. 275
 Melanurus piscis oculus. 157
 Meletius Philosophus 52. 59. 61. 84.
 Meliteus Pitteus qua barba. 106
 Memoris viri figura. 240
 Mendacis viri figura. 260
 Menelaus qua statura 216. capillo 229. voce. 106.
 Mentum quid 110. paruum longum. depile, quadra-tum bifidum, scissum, ad nares concavum. 1
 Meotidum mores. 31
 Mercurialium mores 33. a capra educatus. 35.
 Meridianorum mores. 29
 Merlinus Britannicus. 270
 Me-

Merula piscis. 27
 Messagetum mores 31. sylvestribus rescuntur. 34
 Metaphrenum quid 120. bene carnosum, magnum articulatam, mutilum, inarticulatam, magnum rectum, pilosum. 205
 Metoposcopia diuinationo qua. 86
 Michael Imperator equos ex signis cognoscebat. 10
 Miconij qui. 224
 Milo Crotoniata quibus lacertis 134. corpore. 215
 Miluus piscis qui. 281
 Minerva fluua 23. glaucopis cur dicta. 172
 Misericordis uiri figura. 262
 Molesti uiri figura. 261
 Mores corporis temperatura dignosci. 12. 13. a femina, a uirili forma 13. ab arte, a nutricibus, ex domesticis, & sylvestribus animalibus, ex vultu. 34
 Mulier barbata quid. imberbis. 105
 Mulus recalcitrans. 20
 Muricenus de humeris. 126
 Mus noxius. 20
 Musca in oculis sanguinosa. 174
Nares quæ, patula, tabula equi 84. obstructæ sursum distantes. 20
 Nasus qui 73. valde magnus. Tabula Rhinocerotis, magnus, valde paruus, rectus, obliquus, ad faciem bene discretus, male, longus, ad os protensus, crassus, mediocriter longus, latus, & apertus. Tabula magnitudinis nasi, tabula canini 75. curuus, a fronte. Tabula aquilini 76. aduncus. Tabula gallinacei 77. incauus & c. latus in medio. Tabula bouini 77. in extremo crassus. Tabula suilli 78. a summo crassus & c. longus, & tenuis. Tabula auicularis 80. Tabula leonini, rotundus, in extremo obtusus. Tabula simiæ. Tabula ceruini. simus 82. Tabula taurini 83.
 Nates quæ 140. tabula muliebrium, pingues, ossæ, acuta 145. delicata, neque rugosa, neque lenes. Tabula simiæ 141. graciles veluti desiccata, neque rugosa, neque lenes.
 Natura dat instrumenta corpori, morbus, ac commodata.
 Neantes de Platone. 60
 Necromantia quæ. 8
 Necromantia quæ. 8
 Nefarii coitus uiri. 274. qui. 268
 Neoptolemus superciliosus, blesus 68. 100. aduncus naso 77. oculis rotundis 157. eius mores. magnus, deducto corpore. 215
 Neptuni oculi cerulei. 172
 Nero caluus fuit 225. ceruice obesa. 118. oculis fatis 178. cæsis 171. prominulo ventre. 131
 Nestor magnus, longus, latus, eius mores. 215
 Neui in vultu, vbi in corpore. 269
 Nicolaus Piccininus qua statura. 214
 Ninus Semiramidis filius qua voce. 108. statura. 216
 Nomadum mores. 80
 Numa a pueritia canus. 231
 Numenius Suffectius sortilegia reperit. 215

O bliuiosus quomodo memor reddatur. 273
 Obsequiosi qui. 261
 Oculi qui. 156. valde magni, tabula Domitiani, & oculi lata, magni & liuidi. Tabella Socratis 157. magni, & concinni. Tabula vulpini 158. valde parui, & concinni, mediocres. Multum prominuli 165. humidi, foueatique. Tabula Alexandri Magni 166.
 Prominētes, sursum, deorsum, sanguinei, cæsi, cui grauis supercilijs, sicci, parui, igniti, humilis obtusus parui 167. concavi & parui 168. Tabula Tamerlani, & Borgie. Parui, & sicci. Tabula Bouini. 169. Magni, ut aqua in vase se mouentes, inuenti, fluidi, cum mollitie, neque parui, neque concavi. Parui. In longitudine visus 172. Cæsi, albicantes, crocei cæci paruis pupillis sicciore, viridantes, cerulei, magni stantes, splendentes, nigri 173. valde, aquili, flauis fului, caprini 174. Turbati, sicci, humidi, igniti 175. Maculosi, parui, varij, fului cum equalibus calculis, in equalibus, nigra cum pallidis. Varij, magni & c. calculi. & c. mediocres cum candidis circulis. Imbecilles, varij coloris. 177. humidi, & c. inferiori viridis superior niger. sicci, humidi, asperiores, te-nebricosi 178. aridi, parui, caliginosi, discolorati, truces, fædi, humidi, splendentes 179. Cæsi, sanguinei, fului subridentes, toruæ aspicientes, sicci, parui, & concavi, splendentes, & c. squalidi, humidi, fulgentes, stantes humidi, sicci 151. pallidi, cæsi, obliqui super alium eleuantes subnituitus, fulgentes, subrufi, infra spectantes. 182. parui, prominentes & c. qui frontem & c. frons porrecta, semouentes sicut turbari, cum palpebris parui, intuentes 183. obscuro, tardi, mediocriter. Vibrantes parui, magni, tanquã salientes, splendentes circumfurgētes, turbidis se claudentes 184. Tabula Veneris, stantes, recti, iusta magnitudinis & c. cum fronte aspera & c. cum palpebris & c. se aperientibus & c. aperti, obscuro, sicci 186. Tabula leporis. Aperti oculis dormientes, se claudentes & aperientes 187. humidi, pallidi exstantes sicci, distorti 188. non conuinentes grauiter intuentes, humidi, pallidi, mobiles acuti visus 189. turbati, lusciosi, molles, & c. pallidi & c. molles placidi & c. ridentes 190. sicci, caui & c. fixi, aperti sicci, humidi, & palpebræ & c. tristes 171. aridi supercilia & c. sursum euntes. trementes, pallidi, subrubri, supplices, & elenati & c. limi. Tabula hirci 192. ad dextram, ad sinistram ad nasum, aridi, cerulei 194. oculi caropi, concavi suis lati bouum, prominentes asini. 20
 Oculata piscis descriptio, & mores. 157
 Oenopia radix inebriat. 9
 Onocrotalus, & vox. 105
 Oppianus de vi anoscopio 49. de cane venatico 66. 81. de vsu 86. de gallis 114. de melanuro. 157
 Orestis oculi conuersi. 193
 Os quid magnum, paruum, extra protensum, valde exertum, labia crassa 95. humile, medium inter humile & exertum, valde dissectum. Tabula dentium. 98.
 Ofce-

I N D E X

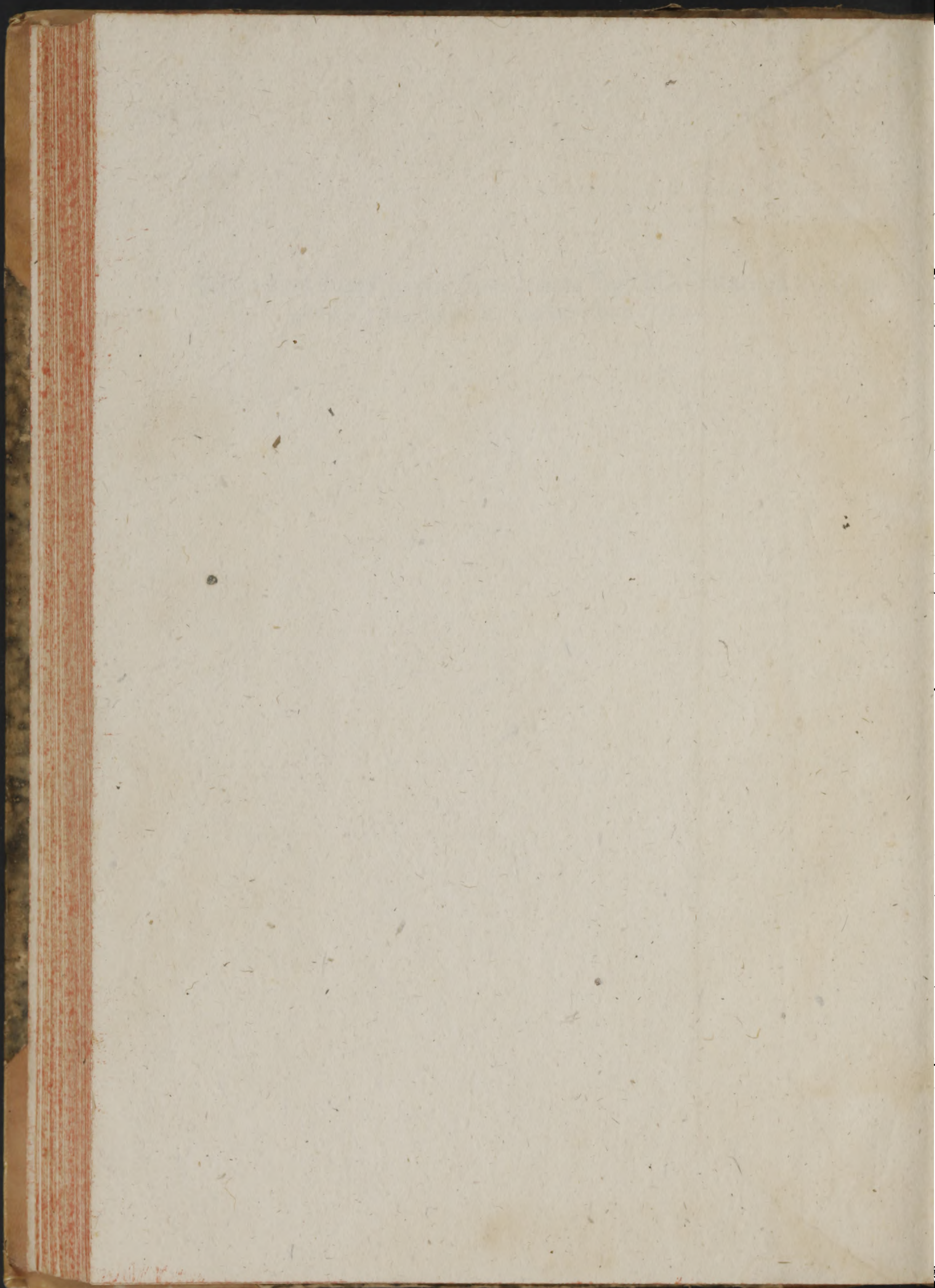
R	
<i>Rana</i> quo loco sanguinem habeat. 174. vox 107.	
<i>Ranæ</i> piscatrix, & lamia, Tabula. 28. costas inflatas habet.	123
<i>Rasis</i> notatur.	112
<i>Regionis</i> maritimæ incolarum mores. 30. concauæ, planæ, aquaticæ, in medio sitæ.	31
<i>Rhemus</i> & <i>Romulus</i> à <i>Lupa</i> educati. 34. qua statura. 215.	
<i>Rhinocerotis</i> nasus, 73. figura.	
<i>Rhododagnes</i> quos oculos habuit.	174
<i>Risus</i> quid. 105. multus. 103. cum tussi & bucca distorta. cum irrisione. rarus, bucca risibilis.	
<i>Roma</i> in temperata mundi parte collocata ut uniuersi imperio potiretur.	29
<i>Roscius</i> quibus oculis fuit.	193
<i>Rotophanes</i> Magnesijs bene costatus.	122
<i>Rubetæ</i> descriptio & mores. 27. tabula.	
<i>Rudis</i> viri figura.	239
<i>Ruellius</i> Gallus qua statura. 217. quo naso.	82
<i>Rugæ</i> melancholicæ signum.	91
S	
<i>Saluftius</i> de <i>Catilina</i> .	178
<i>Saturninorum</i> mores.	32
<i>Sauromatum</i> mores.	29
<i>Satyrorum</i> nasus.	82
<i>Scelerati</i> viri figura.	235
<i>Scrophæ</i> optimæ signa.	15
<i>Scythice</i> intueri quid.	199
<i>Semiui</i> in figura.	256
<i>Selini</i> decimi <i>Turcarum</i> Imperatoris effigies, & mores. 66. quibus oculis.	178
<i>Selinus</i> <i>Baiæ</i> zeti filius quo naso. 74. manibus & membris.	135
<i>Selinus</i> <i>Solimani</i> filius qua voce, eius mores.	105
<i>Senum</i> forma & mores. 35. seruili facie pueri quid.	35
<i>Semiui</i> hominis figura.	237
<i>Septentrionalium</i> forma & mores. 28. 29. 30.	
<i>Sergius</i> <i>Galba</i> quo naso. 74. caluus.	224
<i>Seruili</i> viri figura.	255
<i>Sexus</i> masculini & feminini descriptio & mores.	36
<i>Sfortia</i> quibus mēbris. 144. oculis. 172. & statura. 216.	
<i>Sicilorum</i> descriptio, & mores.	29
<i>Sidonius</i> <i>Apollinaris</i> .	115
<i>Signa</i> à contrario quæ. 36. quæ præferenda. 95. propria, & communia.	
<i>Silones</i> qui.	227
<i>Simia</i> scurilis 20. descriptio & mores. 23. tabula.	81
<i>Simulatoris</i> viri figura.	260
<i>Sine cura</i> viri figura.	256
<i>Situs</i> oculorum qualis.	165
<i>Sybillæ</i> melancholicæ.	11
<i>Syllogismus</i> physiognomicus. 48. alijs passionibus, alia indagaatur.	56
<i>Syluſtrium</i> animalium forma & mores.	42
<i>Sylla</i> quibus oculis.	172
Syrorum descriptio, & mores. 29	
<i>Socrates</i> desiderium. 5. discipulos ex vultu eligebat. <i>Alcibiadem</i> maximum futurum ex vultu coniecit. <i>Critoni</i> non rusticandum dixit, neq; <i>Carmidi</i> pugnandum, & <i>Platonem</i> illustr em futurum. 9. fuit melancholicus, naso adunco. 34. c. lauculis non solutis. 117. repadis cruribus. 146. quibus oculis. 167. humeris. 105. deformis. 220. qua fronte. 224.	
<i>Solimanus</i> <i>Selini</i> filius qua facie fuit. 86. quibus oculis, & moribus. 178. quo capillo.	229
<i>Solinus</i> de memoria. 44. sedigito.	139
<i>Solliciti</i> qui.	266
<i>Sonolenti</i> figura. 255. quomodo vigiles reddantur.	279
<i>Sonori</i> qui.	265
<i>Sophacles</i> de <i>Hectore</i> .	133
<i>Sortilegia</i> quæ.	8
<i>Spartani</i> pueros prauæ indolis non educabant.	5
<i>Spatula</i> quæ. 118. magna, lata, dictates, sursu elata. 119.	
<i>Stolidi</i> viri figura.	215
<i>Strabo</i> de <i>Dario</i> .	135
<i>Stultiloqui</i> qui.	265
<i>Stulti</i> viri figura.	239
<i>Stupidi</i> viri figura.	256
<i>Suessanus</i> notatur. 85. 88. 127. 195. 206.	
<i>Superbi</i> viri figura.	240
<i>Supercilia</i> quæ. 64. in rectum extensa, non extensa, ad nasum inflexa. 66. iuxta tempora, ad aures diuisa, quæ suo loco manent. In totum demissa, coniuncta, densa.	68
<i>Suspiciosi</i> qui.	259
<i>Suspiria</i> quæ. 101. 102.	
<i>Suillum</i> collum quale.	114
<i>Sura</i> quæ. 145. valdè vasta, deorsum ducta, sursum, imbecilles, indecentis magnitudinis.	145
T	
<i>Tabula</i> <i>Leonis</i> . 21. 38. <i>pandalis</i> . 22. suis. 23. <i>vulpis</i> & <i>leporis</i> . 186. 158. 125. <i>chamelæontis</i> . 25. <i>aquilæ</i> et <i>perdicis</i> . 26. 40. <i>galli</i> & <i>pauonis</i> . 27. 121. 148. <i>ranæ</i> piscatricis & <i>lamia</i> . 28. corporis virilis. 37. feminei. 39. 242. <i>pandalis</i> . 40. <i>syllogismi</i> . 47. <i>bubobis</i> & <i>Vitellij</i> . 49. <i>canis</i> & <i>Platonis</i> . 50. 60. <i>Struthionis</i> . 51. <i>Capitis</i> . 35. 98. 62. 223. 225. innaturalis. 54. 60. <i>corui</i> . 56. 75. 60. 169. 78. 83. <i>bouis</i> . 57. <i>Caligula</i> . 58. <i>suilli</i> . 59. 96. 79. 78. 67. <i>Leonini</i> . 261. 84. 93. 60. <i>asinini</i> . 92. 70. 61. <i>canini</i> . 71. 64. 90. <i>Venatici</i> & <i>Acciolini</i> . 66. <i>simia</i> . 71. 81. <i>rhinocerotis</i> & <i>Politiani</i> . 73. <i>nasu</i> . 75. <i>aquilini</i> . 76. <i>gallinacei</i> . 77. 214. <i>auicularis</i> . 80. 157. <i>cerui</i> & <i>Socratis</i> . 111. 117. 82. <i>tauri</i> . 83. 210. <i>equi</i> . 84. 120. <i>felis</i> . 88. 91. <i>alces</i> . 95. <i>arietis</i> . 97. <i>variorum</i> mentum. 110. <i>Lupini</i> colli. 113. <i>Iulij</i> <i>Cæsaris</i> . 116. <i>humeri</i> <i>auicularis</i> . 119. <i>bouis</i> & <i>ranæ</i> . 123. <i>canis</i> & <i>Adonis</i> . 125. <i>millarum</i> . 129. 130. <i>pectoris</i> . 132. <i>Artaxerxis</i> . 134. <i>manuum</i> . 137. <i>cū</i> <i>digitis</i> . 137. <i>digitorū</i> . 139. <i>simiarum</i> . 141. <i>genuum</i> . 143. <i>tibæ</i> <i>neruosa</i> . 144. <i>surarum</i> . 146. <i>pedum</i> . 148. <i>planorū</i> . 149. <i>digiti</i> <i>consepti</i> . 140. <i>digito</i> .	

I N D E X

Digitorum. 152. coruini. 153. unguium imbricato- rum. 154. Domitiani 156. milui. 159. hirei. 162. 192. ichneumoris 215. capitis vertici, 227. her- culis. 245	Venter quis. 230. amplus & concavus, magnus, carno- sus, mollis & dependens 231. macilentus, durus, mollis & mediocris.
Tagus magister haruspicinae. 8	Veracis viri figura. 257
Tali pedum qui. 147. nervosi, articulati, in articulati carnosi, valde gratiles, calcanea crassa & aspera.	Verecundi viri figura. 257
Tamerlanus quo vultu, quibus oculis 168. corpore 215	Verres ad futuram eligendi. 111
Tarquinius canus in pueritia. 231	Vesiculae oculorum nigrae 160. quid, supra infra, & supra, sanguineae. 161
Taurus fortis ob fibrosum sanguinem. 12. indomitus. 20	Vespasianus quibus membris. 134. qua statura. 216
Telemachus pulchris talis. 148	Vinosi quomodo abstemij reddantur. 219
Telephus educatus à ceruo. 33	Vitellius quo capite. tabula. 49
Temerarij viri figura. 240	Vitruvius de voce. 104
Temperati viri figura. 256	Vitulus marinus quibus oculis. 275
Tertullianus de elephanto. 214	Vlna quae. 133. & brachia robusta, & bene articulata, & cubiti exiles. 134. valde carnosae, oblongae vsque ad genna 133. terrees, venosae.
Testes qui, parvi, magni quid. 132	Vlyxes quo vultu. 86. tibijs. 143. statura. 214. suris. 146.
Thaddei Haegij mores. 30	Vmbilicus quis. 131. tabella pectinum 32. spacium ab vmbilico, &c. ab vmbilico vsq; &c. ab vmbilico ad pubem, &c.
Thalestis Amazonum Regina. 219	Vngues qui. 152. tabella unguis coruini. 153. curui, longi & curui, rotundi, carnosi, 154. tabella unguis imbricati, breues, &c.
Theodoricus Rex Polonorum. 228	Vox quae 104. grauis, & intensa, & magna 105. & p- plexa, mollis, sonora, grauis in principio, &c. conca- ua flebiles, acuta. 107. & venuta. 107. intensa, cum clagnore, mollis & supra, clamosa, aspera, clara 108 blanda, dulcis, submissa, flebilis, gracilis, tremula.
Theodosii descriptio & mores 220. caluus. 225	Vultus quis 84. subtristis varius 85. stupidus, somnicu- losus, temerarius, remissus, nō præceps, humilis, gra- uis, iracundus, 86. elegans, illiberalis, venerabilis, austerus.
Theseus quo corpore. 215	
Thracum descriptio & mores. 30	
Thebanorum descriptio & mores. 32	
Tibiae quae 143. nervosae & robustae, inarticulate & molles 144. valde exiles, graciles & nervosae 145. & calcanea crassa, lata, tali crassi, claudi. 205	
Tiberius Caesar quibus humeris 119. corpore. 197. cer- uice. 210. corpore. 215	
Timidi vt audaces fiant. 230	
Triphonis color. 113	
Tigridis mores. collum. 214	
Tydeus quo corpore. 158	
Torpedo quibus oculis. 200	
Totilas. 219	
Troelus quo corpore. 255	
Tristis viri figura. 215	
Tritormus qua statura. 215	
Trogur ex signis mores cōteclabat. 13. ex caeli partibus 28. optime de physogn. 46	
	X
	X Enocrates quo vultu. 220
	Z
	Z eno Cittiens qua cute. 197. quibus auribus 144. qua statura. 216
	Zenial Persa qua statura, & oculis. 216
	Zeusippus qua ceruice. 115
	Zopyrus physogn. socratem luxuriosum dixit. 224. & stupidum. 117

F I N I S T A B V L A E :

Omnes sunt duerni præter E, vnde ante E, post D, solitarium E, addes,
quod Typographi incuria omissum erat .

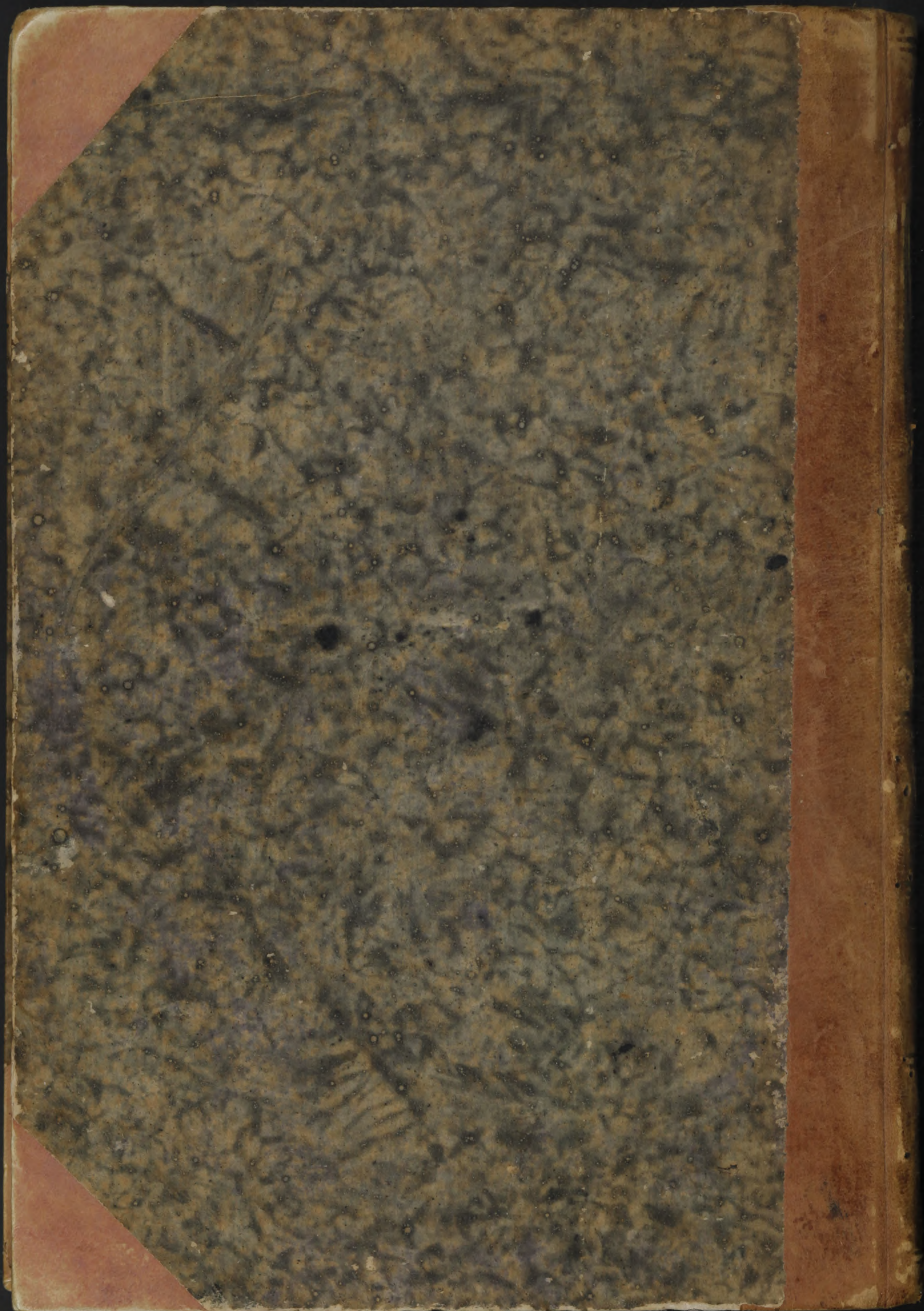
coll. compl.

Terza ediz. in-folio con la figura
in una

HBS 22693

A-Z⁴, Aa-Nn⁴, [6]
coll. (ZTK)

263 numeroman
head-body symbols

coll. compl.

Terza ediz. in-folio con le figure
in una

HBS 22693

A-z⁴, Aa-Nn⁴, [6]

coll. (EJK)

26) numeration
head-to-head symbols

